

Innhold - høringsuttalelser

Lokale myndigheter:	1
Regionale myndigheter:	2
Sentrale myndigheter:	22
Sentrale og regionale interesser:	24
Høringsuttalelser fra søkerne	47
Søkernes kommentarer til høringsuttalelsene	81
<i>Skognes og Stordalen kraftlag/Fjellkraft i brev av 02.05.2011:</i>	81
<i>SSK/Fjellkraft kommentarer til TKPs søknad i brev av 02.05.2011:</i>	84
<i>TKPs kommentarer til høringsuttalelser i brev av 06.07.2011:</i>	89
<i>Småkrafts kommentarer i brev av 16.05.2011:</i>	120
Tilleggsutredninger og notater	124
Uttalelser til tilleggsutredninger	124
<i>Lokale myndigheter:</i>	124
<i>Regionale myndigheter:</i>	130
<i>Sentrale myndigheter:</i>	133
<i>Sentrale og regionale interesser:</i>	137
Søkernes kommentarer til uttalelser ekstra høringsrunde	145

Lokale myndigheter:

Tromsø kommune, Byutvikling (22.12.2010)

”Viser til brev fra NVE av 24.aug. 2010. Vår uttalelse gjelder konsesjonssøknad fra både Troms Kraft Produksjon as, Skognes og Stordalen Kraftlag as og Småkraft as, samt Troms Kraft Nett as for høyspenttrase.

Vi har registrert flere og flere søknader om kraftutbygging i Tromsø kommune den siste tiden. I følge NVE sin egen hjemmeside skal det totalt foreligge i alt 15 ulike saker i forskjellig stadier i prosessen. Dette store antallet kan skyldes det miljømessige aspekt ved utnyttelsen av fornybar energi, men det kan også skyldes at kraftmarkedet oppfatter ny lovgiving som en liberalisering av utbyggingsmulighetene.

Med det høye antall saker i Tromsø kommune blir det viktig og ikke bare se en og en sak hver for seg. Vi oppfatter konsesjonsspørsmålet som særlig viktig i forhold til kommuneplanen når summen av søknader blir så høyt som nå. Selv om den enkelte kraftutbygging kanskje ikke får store negative følger for kommunen, så vil nedbygging av 15 vassdrag og inngrep av 15 dalfører med uberørt natur kunne få dramatiske konsekvenser. Den nasjonale betydningen av økt krafttilgang som utbyggingen av småkraftverk i Tromsø forventes å få, må stå i forhold til de samlede inngrep i Tromsønaturen. Tromsø kan innenfor friluftsliv og reiseliv vise til vesentlige ringvirkninger for trivsel, folkehelse og arbeidsplasser som følge av sin tilgang på naturopplevelser. Vi har i vedlagte kartutsnitt vist omfanget av aktuelle utbyggingsønsker innenfor Tromsø kommune sine grenser.

På den ene siden står det i forarbeidet til ny plan- og bygningslov at dispensasjon fra kommuneplanen kan oppfattes som kurant når det foreligger konsesjon. På den annen side påpeker NVE selv behovet for samlet regional plan. Denne må derfor enten utarbeides som fylkesdelplan eller kommunedelplan. Gjeldende kommuneplan for Tromsø har ikke tatt stilling til vannkraftutbygging. Det har ved bruk av formålet Landbruk/Natur og Friluftsområde (LNF) i kommuneplanen vært en grunnleggende mening at dette skal være arealer uten inngrep. Det vil av denne grunn også være uriktig å gi dispensasjon fra kommuneplanen for ett enkelt tiltak for vannkraftutbygging, når mange saker står i kø og er avhengig av det samme. Da blir dispensasjon en regel og ikke et unntak.

Kommuneplanen er for øyeblikket til revisjon etter et vedtatt planprogram av kommunestyret. Planprogrammet ble utarbeidet og vedtatt i 2009. Det inneholder ikke noe opplegg for vurdering av egnede vassdrag for småkraftutbygging. Forslag til planprogram var ute til offentlig ettersyn og vi kan ikke se at NVE la inn noen innsigelser til forslaget som nå er vedtatt. Dette betyr at det revisjonsbehovet vi nå ser ikke kan påbegynnes med det første. Neste revisjon vil starte opp etter kommunevalget høsten 2011.

På denne bakgrunn vil vi be om at spørsmålet om konsesjon for kraftproduksjon i Ullsfjorden utsettes til høsten 2012. I alle fall utsettes til våren 2012. Denne uttalelsen ber vi også om blir lagt til grunn i andre konsesjonssaker innenfor Tromsø kommunes grenser som er til behandling hos NVE.

Ved behandlingen av Klima- og energiplan for Tromsø 2008-2018 vedtak kommunestyret i 2008 - etter et benkeforslag i pkt.6.2.6 - og legge til rette for maksimalt utbytte av vann- og vindkraft i sin kommune. Dette blir et signal som må legges til grunn i arbeidet med revisjon av kommuneplanen. Dette kan likevel ikke sies å svekke behovet for en samlet planlegging av disse spørsmål. I konkrete konsesjonssaker fra 2008 har kommunestyret gitt uttrykk for usikkerhet ved å kreve reguleringsplan for utbygging av småkraftverk. Selv om ny plan- og bygningslov av 1.juli 2009 har fjernet kravet om reguleringsplan, har fokus på kommuneplan og samlet vurdering økt.

For ordens skyld vil vi opplyse om at minikraftverk som tar sikte på å utnytte bekker og små elver til kraftproduksjon for enkelte husstander eller gårdsbruk i umiddelbar nærhet ikke omfattes av denne uttalelsen. Det derimot Byutviklingssjefen vil bemerke er at småkraftverk som krever fysiske inngrep flere kilometer innover i uberørt natur ikke utelukkende kan karakteriseres som småkraftutbygging. Anleggsveier innover fjellet blir alltid anlagt i 3 meters bredde pga anleggsmaskinenes bredde uansett om det er klassifisert som småkraftverk eller stor kraftutbygging. Denne prinsipielle diskusjon bør NVE bidra til kan komme."

Regionale myndigheter:

Fylkesmannen om søknaden til TKP "Vannkraft i Ullsfjorden" (13.12.2010)

"Vi viser til Deres brev datert 24.08.10. Vi har fått informasjon om at Tromsø kommune vil lage en samlet plan for småkraft i kommunen. Vi avventer med endelig uttalelse til den foreligger. Dette er en foreløpig uttalelse, og vi tar forbehold om endringer og tillegg når en samlet plan foreligger. Vi vil heller ikke uttale oss til søknaden om ny 132 kV linje for kommunens samlede plan for småkraftverk foreligger.

Sammendrag av konsekvensene

Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

De planlagte magasinene og flere av elvestrekningene er viktige landskapselement som bør bevares mest mulig intakt. Størrelsen på reguleringshøyder og minstevannføringene må vurderes mot dette. Fossen i Stordalselva er et viktig landskapselement og man må vurdere om en utbygging er mulig uten å miste fossen som viktig i landskapselement og delvis mhp floraen.

Utbygging av prosjektene vil medføre bortfall av store arealer med inngrepsfrie arealer, også villmark. Dette medfører bortfall av et av tre store villmarksområder i Tromsø kommune. Det er lite ønskelig at store arealer med villmark forsvinner.

Ved overføringer av vann og andre aktiviteter må man sikre at det ikke overføres fisk til fisketomme vannforekomster.

Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt. Konsekvensene bør vurderes nærmere.

Geofaglige utredninger ser ut til å mangle i kraftprosjektene i Ullsfjorden. Det er behov for en samlet utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging.

Ved en utbygging har flere utredninger foreslått avbøtende tiltak. De bør legges vekt i en eventuell konsesjon.

Regjeringens politikk, naturmangfoldloven og vannforskriften

Regjeringens politikk finner vi både i Soria Moria-erklæringen og i Stortingsmelding nr. 26 "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" (2006-2007). Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven "forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt".

Per i dag er de fleste vannforekomstene urørt og kan klassifiseres til å ha god eller bedre økologisk tilstand. Bygging av et vannkraftanlegg med magasinreguleringer og endringer i vannføringer vil medføre at miljøtilstanden i vassdraget blir redusert. Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

Kort beskrivelse av prosjektet: TKs søknad om kraftutbygging i Ullsfjorden. Her beskrives hovedsøknaden - alternativ 1.0. Søker prioriterer alt. 1.0, evt alt. 1.1.

1. Ritaelv

Overføring av Ritaelv og bekk til Ritaelv på kote 600, til sammen 12,8 km² til Store Rieppevatn i Reippeelva (i Skogneselva). Minstevannføringene er satt lik 5-persentilen. Middel restvannføring ved fjorden er 240 l/s, ca 17 % av middelvannføringen.

2. Skogneselva

Skognesdalen kraftverk utnytter fallet på 267 m fra St. Rieppevatn (HRV 521,9) til kraftverket på kote 245. Store Rieppevatn reguleres 20 m med 5 m heving og 15 m senking. Det overføres to bekker uten minstevannføring til St. Rieppevatn. De renner i dag til Skogneselv. I Rieppeelva er det foreslått minstevannføring om sommeren lik 5-persentilen, men ingen vinterminstevannføring.

Steinnes kraftverk utnytter fallet fra inntak i Skogneselva på kote 245 til fjorden. Det bygges en inntaksdam nedenfor Skognesdalen kraftverk med en 5 m høy og 60 m brei betongdam.

Sveingårdsvatn (257,4 moh, 0,4 km²) reguleres 4 m og demmes opp 2,6 m med en løsmasseterskel.

I Skogneselv er det foreslått minstevannføringer lik 5-persentilen. Middel restvannføring ved fjorden er 51 l/s, ca 17 % av middelvannføringen.

3. Stordalelv

Stordalen kraftverk ved fjorden utnytter fallet vekselvis fra Meahccevákkejavri (HRV 601 moh) fra Store Rieppevatn (HRV 539 moh). Meahccevákkejavri (598,3 moh, 0,55 km²) reguleres 19 m, 2,65 m heving og 16,35 m senking. Det bygges en ca 15 m brei betongterskel.

Store Rieppevatn i Stordalelv (535 moh, 0,14 km²) reguleres +4 m og -1 m. Dammen antas å bli ca 15 m lang betongdam. Lille Rieppevatn (en forlengelse av St. Rieppevatn) demmes ikke opp. 1,5 km² av bekk fra Sieiddevatnet overføres til Store Rieppevatn.

Det er ikke foreslått minstevannføring i elva Meahccevákkejavri - Store Rieppevatn.

Stordalselv: Det er ikke foreslått minstevannføring i Stordalselva. Ved starten av Stordalsfossen er rest middelvannføring 31 l/s. Dette er noe under 5-persentilen på 42 l/s.

Virkninger og konsekvenser ved en utbygging

4. Turrelv

6,9 km² overføres på kote 692 til Meahccevákkejavri. Det er foreslått en minstevannføring på kote 280 (Øverst i fossen som ses fra Sjøvassbotn) lik sommer -5-persentilen om sommeren, men ingen vinter-minstevannføring. Middel restvannføring ved fjorden er 21 l/s, ca 25 % av middelvannføringen.

5. Vannveier og tekniske inngrep

Vannet vil i all hovedsak føres i tunnel. Tunnelene vil også benyttes som adkomst under byggetiden, slik at inntak og magasiner for det meste vil bli anlagt veiløst. Permanente inngrep blir reguleringssonene, tekniske inngrep, redusert vannføring. Det lages tre tipper og mindre massetak.

Landskap og INON

De planlagte magasinene og flere av elvestrekningene er viktige landskapselement som bør bevares mest mulig intakt. Størrelsen på reguleringshøyder og minstevannføringene må vurderes mot dette. Fossen i Stordalselva er et viktig landskapselement og man må vurdere om en utbygging er mulig uten å miste fossen som viktig i landskapselement og delvis mhp floraen.

Utbyggingens konsekvenser for endring av INON-status er oppsummert i tabell 4-2 under.

(...)

Utbygging av prosjektene vil medføre bortfall av store arealer med inngrepsfrie arealer, også villmark. Dette medfører bortfall av et av tre store villmarksområder i Tromsø kommune. Det er lite ønskelig at store arealer med villmark forsvinner.

Geologi

Geologiske forekomster er stort sett nevnt i forbindelse med utredning av landskapet. De faglige verdiene og eventuelle verneverdier er ikke vurdert. Vi mener en vurdering av de kvartære formene mangler. Det er behov for en samlet geofaglig utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging i området.

Flora, vegetasjon og prioriterte naturtyper

Funn: Flora.

Etter at undersøkelsene er utført, har det i november kommet ny norsk rødliste (Kålås 2010) der 2 av de 4 oppførte rødlistede karplantene i Stordalen ikke lenger står på rødlista (issøleie og marinøkkel). Kalklok er tatt inn som ny rødlistet art i siste rødliste, 2010, som nær truet (NT) og er funnet i Skogneselva og Stordalselva, men er i utredningen ikke oppgitt hvor. Bergfrue er en lite vanlig art (ikke rødlistet) i Troms som er registrert ved fossen rett under tregrensa i Turrelva. Floraen langs øverste foss i Stordalselva er artsrik med fukt-og kalkkrevende arter. For moser og lav er det ikke registrert rødlistede arter i noen av vassdragene, men flere kalkkrevende arter langs fosser i Stordalselva og Turrelva.

Funn: Vegetasjonstyper og prioriterte naturtyper

Naturtyper: Bare naturtypen Kalkrike områder i fjellet (C01) er registrert som egen naturtype etter DN-håndbok nr 13 (2. utg. 2006). Verken Fosseenger, Gråor-heggeskog, Høgstaudebjørkeskog, (Gammel løvskog) eller Bekkekløft/bergvegg i skog er avgrenset. Slik vegetasjon finnes i vassdragene, men er ikke avgrenset som egen naturtype, trolig fordi de dekker for lite areal. (Naturtypen Bjørkeskog med høgstaude (F04), er avgrenset ved Njosken med høy verdi, og som berøres av 132 kV-linjen slik den er inntegnet). Kalkrike områder i fjellet er en prioritert naturtype som finnes i Stordalsvassdraget på nordsiden av Store Rieppevatnet, som snøleie og som rabb (T6 og R4). Forekomsten er vurdert til å ha lokal verdi.

Konsekvenser: Flora. Kalklok (NT) er en fjellplante som generelt fins på kalk i fjellskog og i fjellet, spredt fra Trøndelag og til Finnmark mv. Det er ikke oppgitt hvor i Stordalen og Skognesdalen arten er funnet. Eventuelle konsekvenser for arten av utbygging er dermed ikke vurdert. Utbyggingen vil ha konsekvenser for floraen i Stordalen - kalkflora neddemmet ved Store Rieppejavri og for fuktkrevende arter i bekkekløften langs øverste fossen. I Turrelva der vannet tenkes overført til Meahccevákkejávri vil også floraen i sprøytsonen ved foss rett ned for skoggrensa bli berørt.

Konsekvenser: Vegetasjonstyper og prioriterte naturtyper. Utbyggingen vil ha negative konsekvenser for kalkflora i naturtypen kalkrike områder i fjellet i Stordalen, og for fuktkrevende flora og vegetasjon langs nedre fossen i Stordalselva.

Fisk ferskvannsf fauna

Elvene er karakteristiske breelver, og har en artsfattige og tynn bunndyrsfauna. Fisk er kun til stede i små forekomster i Skogneselva og Ritaelv. Ingen av elvene vurderes å representere produksjonsareal for anadrom fisk.

Vatnene er ikke kjent for å ha rike fiskebestander, men kan likevel være viktige for friluftslivet, for eksempel Stordalsvatn. Magasinreguleringene må også vurderes mot å beholde en bestand som er av interesse for friluftslivet.

Brevatn ved Gjømmerdalsbreen og Meahccevákkejávri er fisketomme og planktonsamfunnet svært artsfattig og med trivielle arter. Det må likevel ikke overføres vann fra andre områder dersom det er risiko for spredning av fisk til fisketomme vatn.

Fauna

Utbyggingen forventes å gi bare marginale reduksjoner av hekkebestandene for visse fuglegrupper, og vil i en større sammenheng bare ha ubetydelige konsekvenser. Andre arter som trenger større leve- og hekkeområder vil kunne bli sterkere berørt, og samlet innvirkning kan bli relativt stor. Planområdets potensial som hekkeområde for disse artene kan bli redusert ved en eventuell utbygging.

Samlet sett vil ikke utbyggingen berøre den lokale eller regionale bestanden av truede og sårbare pattedyr.

Marine ressurser og verdier

Sjøvassbotn ikke nevnt. Vi antar overføring av vann fra Turrelv vil ha liten betydning for forholdene i Sjøvassbotn, men tilstanden her burde vært beskrevet.”

Fylkesmannen om søknaden ”Ritaelva kraftverk”, SSK/Fjellkraft (14.12.2010)

”Vi viser til Deres brev datert 24.08.10. Vi har fått informasjon om at Tromsø kommune vil lage en samlet plan for småkraft i kommunen. Vi avventer med endelig uttalelse til den foreligger. Dette er en foreløpig uttalelse, og vi tar forbehold om endringer og tillegg når en samlet plan foreligger.

Sammendrag av konsekvensene

Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene. En vurdering av minstevannføringer og reguleringshøyder gjøres etter Tromsø kommunes samlede plan for kraftverk i kommunen.

Konsekvensene for INON er store da det blir store reduksjoner i inngrepsfrie arealer. Det er lite ønskelig at store inngrepsfrie arealer forsvinner.

Fjerdevatn og elvesletta nedenfor Fjerdevatn er prioritert naturtype som bør bevares mest mulig intakt.

Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt og bør vurderes grundigere.

Geofaglige utredninger ser ut til å mangle kraftprosjektene i Ullsfjorden. Det er behov for en samlet utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging i området.

Ved en utbygging har flere utredninger foreslått avbøtende tiltak. De bør legges vekt i en eventuell konsesjon.

Regjeringens politikk, naturmangfoldloven og vannforskriften

Regjeringens politikk finner vi både i Soria Moria-erklæringen og i Stortingsmelding nr. 26 "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" (2006-2007). Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken.

Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven "forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt".

Per i dag er Ritaelva karakterisert til å ha ingen risiko for ikke å oppnå miljømål i tråd med vannforskriften innen 2021. Bygging av et småkraftanlegg vil medføre at miljøtilstanden i elva blir redusert. Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

Skognes og Stordalen Kraftlag AS

Utbyggeren planlegger etablering av reguleringsmagasin på ca. 1,5 Mm³ i Fjerdedalsvannet (NV kote 739). HRV blir dermed på kote 741 og LRV på kote 736. Inntaket blir på kote 640 i Ritaelva med vannvei i tunnel og nedgravd rørgata fra inntaket til kraftstasjon på kote 3. Bruttofallhøyde er på 627 m og installert effekt er forventet til å være på 12.5 MW med en årsproduksjon på 42 GWh. Det er foreslått minstevannføring som er diskutert senere i brevet.

Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON)

Som følge av Skognes og Stordalen Kraftlag AS sin søknad, skal utbygging av Ritaelva føre til et tap av ca. 12,5 km² av inngrepsfrie områder. Konsekvensene for INON er store da det blir store reduksjoner i inngrepsfrie arealer. Det er lite ønskelig at store inngrepsfrie arealer forsvinner.

Fisk og ferskvannbiologi

Ritaelva er tilgjengelig for oppvandring av fisk fra sjøen omtrent 300 m oppover. Pga breer og avrenning blir temperaturene på forsommeren for lave til at laks kan rekruttere. Det er ikke sannsynlig at denne elvestrekningen kan opprettholde bestander av verken laks, sjørøye eller sjørøret.

Fjerdedalsvatnet er fisketomt og er derfor ikke viktig for fisk, men viktig for det biologiske mangfoldet og som viktig naturtype.

Biologisk mangfold

I øvre del er det registrert elveør som er en lokalt viktig naturtype. Dette tilsvarer den noe truede vegetasjonstypen elveørkratt. Fjerdedalsvatnet er naturlig fisketomt og har regional verdi. Det er registrert flere rødlistede rovviltarter i området. Reguleringen vil redusere det biologiske mangfoldet i Fjerdedalsvatnet, redusere vegetasjonstypen elveørkratt og forstyrre de rødlistede rovviltartene i anleggsfasen. I registreringen fra Troms Kraft (Naturforvalteren AS) ble det registrert noe av naturtypen høgstaudebjørkeskog (C2) i området uten at det er sagt at den har en utforming eller størrelse som tilsier at den har spesiell verdi.

På befaringen ble det ikke registrert noen rødlistede plantearter verken både nedre og øvre del av tiltaksområdet. (Det står i søknaden at det er registrert hårsveve og pors i området, men vi

regner med at det er en feiltolking, da disse kun finnes lenger sør). I Troms kraft sin registrering framgår at lav- og mosefloraen i og ved bekkestrengen er artsrik, men triviell. Det ble funnet noen næringskrevende og kalkarter (sildremose, bergfoldmose, piskflikmose og opalnikkemose).

Landskap

Den øvre delen av vassdraget er ikke berørt av inngrep og er definert som inngrepsfritt. Øvre delen av nedbørsfeltet er delvis dekket av Blåisen, en bre på ca. 1,7 km² i tillegg til 3-4 andre breer med samlet størrelse på 0,6 km². Fjerdevatn og elvesletta nedenfor Fjerdevatn er viktige elementer i landskapet som bør bevares mest mulig intakt.

Friluftsliv og reiseliv

På turkart for Tromsø fastland er avmerket en turtrasé fra hytta i Skognesdalen, via øst for lille Rieppetind (1109) og til topp 809 mellom Fjerdevatnet og Tredjedalsvatnet med utsikt over Ritavassdraget med breen Blåisen; Fjerdevatnet, Fjerdedalen, Tredjedalen og Andredalen. Opplevelsesverdien vil bli forringet av et oppdemmet vatn og tørrere elvestrekninger. Det er også en noe gjengrodd sti innover langs nordsiden av Ritavassdraget. Området skal være lite brukt og hovedsaklig lokalt. Det er ikke organisert fiskekort eller jaktkortsalg i området. Verdien for friluftsliv og brukerinteresser er satt til lav, dette kan kanskje diskuteres. Konsekvensen er satt til lav.

Minstevannføring

Skognes og Stordalen Kraftlag AS har foreslått en minstevannføring for elva fra 1. juni - 30. september på 50 l/s, denne tilsvarer alminnelig lavvannføring.

Fra Fjerdedalsvatnet slippes ikke minstevannføring, men tapping fra dammen og avrenning fra nedbørsfeltet nedenfor vatnet sikrer vannføring her i sommerhalvåret. Både om vinteren og om sommeren vil det imidlertid gå vann forbi inntaket i perioder. Elvesletta nedenfor Fjerdevatn er prioritert naturtype. Behovet for minstevannføring vil bli vurdert etter at Tromsø kommunes samlede plan for kraftverk i kommunen foreligger.”

Fylkesmannen om søknaden ”Rieppielva kraftverk”, SSK/Fjellkraft (14.12.2010)

”Vi viser til Deres brev datert 24.08.10. Vi har fått informasjon om at Tromsø kommune vil lage en samlet plan for småkraft i kommunen. Vi avventer med endelig uttalelse til den foreligger. Dette er en foreløpig uttalelse, og vi tar forbehold om endringer og tillegg når en samlet plan foreligger.

Sammendrag av konsekvensene

Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens §12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene. En vurdering av minstevannføringer og reguleringshøyder gjøres etter Tromsø kommunes samlede plan for kraftverk i kommunen.

Konsekvensene for INON er store da det blir store reduksjoner i inngrepsfrie arealer. Det er lite ønskelig at store inngrepsfrie arealer forsvinner.

Store Rieppevatn er et viktig landskapselement som bør bevares mest mulig intakt. Størrelsen på reguleringshøyder må vurderes mot dette.

Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt og bør vurderes grundigere.

Geofaglige utredninger ser ut til å mangle kraftprosjektene i Ullsfjorden. Det er behov for en samlet utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging i området.

Ved en utbygging har flere utredninger foreslått avbøtende tiltak. De bør legges vekt i en eventuell konsesjon.

Regjeringens politikk, naturmangfoldloven og vannforskriften

Regjeringens politikk finner vi både i Soria Moria-erklæringen og i Stortingsmelding nr. 26 "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" (2006-2007). Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven "forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt".

Per i dag er Rieppevatn og elva karakterisert til å ha ingen risiko for ikke å oppnå miljømål i tråd med vannforskriften innen 2021. Bygging av et småkraftanlegg vil medføre at miljøtilstanden i elva blir redusert. Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens §12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

Beskrivelse av prosjektet.

Rieppeelva kraftverk skal utnytte fallet mellom kote 519 og kote 270, en brutto fallhøyde på 249 m. Nedbørfeltet som utnyttes er 8 km². Store Rieppevatn (NV kote 516,9) er planlagt regulert 5 m (+ 2m, - 3 m). For heving av vannstanden planlegges det å etablere en ca. 50 m lang og 2 m høy løsmasseterskel, ved bruk av masser fra stedet. Etablering av vannveien medfører betydelig graving i vatnet og i rørtraseen.

Eksisterende skogsbilvei og traktorvei ca 6 km opp til planlagt kraftstasjon på kote 270 rustes opp og blir permanent. Ovenfor dette er det ikke inngrep, men temporære anleggsveier som fjernes etterpå.

Søker har også beskrevet et alternativ 2 med overføring av vann fra Ritaelv, dette er i store trekk lik Troms Krafts alternativ 1.1.

Vurdering av prosjektet

I søknaden om bygging av Rieppiella kraftverk er det foreslått en minstevannføring for vassdraget. Eventuell minstevannføringer og reguleringshøyder kan vurderes etter Tromsø kommune er ferdig med samlede plan for vannkraft i kommune.

Det vil bli store reduksjoner i typer av inngrepsfrie arealer ved en utbygging. For eksempel reduseres villmarkspregede arealer med 10 km². Det er lite ønskelig at store inngrepsfrie arealer forsvinner. Store Rieppevatn er et viktig landskapselement som bør bevares mest mulig intakt. Størrelsen på reguleringshøyder må vurderes mot dette.

På turkart for Tromsø fastland er avmerket en turtrasé fra hytta i Skognesdalen, via øst for lille Rieppetind (1109) og til topp 809 mellom Fjerdevatnet og Tredjedalsvatnet med utsikt over Ritavassdraget med breen Blåisen; Fjerdevatnet, Fjerdedalen, Tredjedalen og Andredalen. Opplevelsesverdien vil bli forringet av et oppdemmet vatn og tørrere elvestrekninger. Området

skal være lite brukt og hovedsakelig lokalt. Det er ikke organisert fiskekort eller jaktkortsalg i området.

Dette er et mye brukt turområde. Verdien for friluftsliv og brukerinteresser er satt til lav - middels, dette kan være satt for lavt. Konsekvensen er satt til liten negativ konsekvens.

I Store Rieppevatn og Sveingardvatn var røyebestandene tynne, men kan likevel være viktige for friluftslivet i området.”

Fylkesmannen om søknaden ”Sveingard kraftverk”, SSK/Fjellkraft (13.12.2010)

”Vi viser til Deres brev datert 24.08.10. Vi har fått informasjon om at Tromsø kommune vil lage en samlet plan for småkraft i kommunen. Vi avventer med endelig uttalelse til den foreligger. Dette er en foreløpig uttalelse, og vi tar forbehold om endringer og tillegg når en samlet plan foreligger.

Sammendrag av konsekvensene

Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføringa v de planlagte inngrepene. En vurdering av minstevannføringer og reguleringshøyder gjøres etter Tromsø kommunes samlede plan for kraftverk i kommunen.

Samlet sett kan alle inngrepene øverst i Skognesdalen ha store negative konsekvenser for landskapet og friluftslivet.

Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt og bør vurderes grundigere. Geofaglige utredninger ser ut til å mangle kraftprosjektene i Ullsfjorden. Det er behov for en samlet utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging i området.

Ved en utbygging har flere utredninger foreslått avbøtende tiltak. De bør legges vekt i en eventuell konsesjon.

Regjeringens politikk, naturmangfoldloven og vannforskriften

Regjeringens politikk finner vi både i Soria Moria-erklæringen og i Stortingsmelding nr. 26 ”Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand” (2006-2007). Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken.

Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven ”forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt”.

Per i dag er Ritaelva karakterisert til å ha ingen risiko for ikke å oppnå miljømål i tråd med vannforskriften innen 2021. Bygging av et småkraftanlegg vil medføre at miljøtilstanden i elva blir redusert. Etter vannforskriftens § 12 kan det tillates inngrep som reduserer økologisk tilstanden fra en ”svært god” tilstand til ”god” som definert i Veileder 01:2009. Klassifisering av miljøtilstand i vann. Vår foreløpige vurdering er at minstevannføringene må være minimum på nivå med 5-persentilen for minst å beholde god tilstand.

Beskrivelse av prosjektet

Sveingard kraftverk skal utnytte fallet mellom kote 257,4 i Stordalsvatn og kote 3, en brutto fallhøyde på 254,4 m, som gir en installert effekt på 9,96 MW og en årsproduksjon på om lag 35 GWh.

På ca kote 260 i Sennedalselva (rett nedstrøms Rieppelv kraftverk -se eget prosjekt), bygges en sperredam som en løsmasseterskel. Vann overføres til Stordalsvatn som blir magasin for kraftverket.

Stordalvatnet reguleres ned 1,0 m til LRV på 257,4 moh. Tørrlagt areal ved LRV = 0,02 km². Det er ikke lagt opp til slipp av vann fra Stordalsvatn til elva.

Vannveien er planlagt som borhull på de øverste 200 m, og deretter som foret borhull/ nedgravd rør ca. 1,4 km. ned til kraftstasjonen ved Sveingard.

Veier og kraflinjer

Veier inn Skognesdalen opprustes og blir permanent. Veiene langs rørgata blir midlertidige. Det bygges ny kraftlinje fra Stordalen kraftstasjon (sør for Sveingard) til Ritaelv, derfra bygges ny 132 kV-linje til Storstraumen.

Vurdering av prosjektet

Minstevannføringer

Det søkes om minstevannslipp til Skogneselva på 130 l/ sommer og 50 l/s vinter. Eventuell minstevannføringer og reguleringshøyder kan vurderes etter at Tromsø kommune er ferdig med samlede plan for vannkraft i kommune.

INON og Landskap

Bygging av Sveingard vil kun gi mindre endringer i inngrepsfrie arealer. Stordalselva renner i jamne stryk delvis nedskåret i terrenget og er lite synlig, og ikke et dominerende landskapselement. Samlet sett kan alle inngrepene øverst i Skognesdalen ha store negative konsekvenser for landskapet.

Fisk

Arealet til anadrom strekning er for lite til å ha bestander av anadrom fisk. Sjørøyer som årlig fanges i elva antas å ha opprinnelse fra andre elver.

I Store Rieppevatn og Sveingardvatn var røyebestandene tynne, men fiskebestandene kan være viktige for friluftslivet i området. Dette er mye brukt område.

Biologisk mangfold

Kartleggingen er utført okt-nov 2005 og synfaring august 2006. Dette er ikke ideelle tidspunkter for å registrere verken flora eller fauna.

Det er ikke registrert prioriterte naturtyper. Lenger vekk fra prosjektområdet ligger Sørfjorden, er oppført som "sterk tidevannsstrømmer" av regional og nasjonal verdi. Rødlistartet flora og fugl er registrert i influensområdet (se BM-rapport). Havelle finnes i Stordalsvatn. Man regner med at den vil tåle 1 m regulering. Rovfugl og rovdyr blir ikke direkte berørt og antas å tåle utbyggingen. Dvergspett er registrert i området.

Landskap

Stordalselva renner i jamne stryk delvis nedskåret i terrenget og er lite synlig, og ikke et dominerende landskapselement.

Friluftsliv og reiseliv

På turkart for Tromsø fastland er avmerket en turtrasé fra hytta i Skognesdalen, via øst for lille Rieppetind (1109) og til topp 809 mellom Fjerdevatnet og Tredjedalsvatnet med utsikt over Ritavassdraget med breen Blåisen; Fjerdevatnet, Fjerdedalen, Tredjedalen og Andredalen. Opplevelsesverdien vil bli forringet av et oppdemmet vatn og tørrere elvestrekninger. Området skal være lite brukt og hovedsakelig lokalt. Det er ikke organisert fiskekort eller jaktkortsalg i området. Verdien for friluftsliv og brukerinteresser er satt til lav, dette kan kanskje diskuteres. Konsekvensen er satt til lav. Alle inngrepene øverst i Skognesdalen samlet sett vil ha store negative konsekvenser for landskapet og friluftslivet.”

Fylkesmannen om søknaden ”Stordal kraftverk”, SSK/Fjellkraft (13.12.2010)

”Vi viser til Deres brev datert 24.08.10. Vi har fått informasjon om at Tromsø kommune vil lage en samlet plan for småkraft i kommunen Vi avventer med endelig uttalelse til den foreligger. Dette er en foreløpig uttalelse, og vi tar forbehold om endringer og tillegg når en samlet plan foreligger.

Sammendrag av konsekvensene

Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene. En vurdering av minstevannføringer og reguleringshøyder gjøres etter Tromsø kommunes samlede plan for kraftverk i kommunen.

Konsekvensene for INON er store da det blir store reduksjoner i inngrepsfrie arealer. Det er lite ønskelig at store inngrepsfrie arealer forsvinner.

Meahccevákkejávri og fossen i Stordalselva er viktige landskapselement som bør bevares mest mulig intakt. Minstevannføringen i Storelva må være høy av hensyn til landskap og flora.

Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt. Konsekvensene bør vurderes nærmere.

Geofaglige utredninger ser ut til å mangle kraftprosjektene i Ullsfjorden. Det er behov for en samlet utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging i området.

Ved en utbygging har flere utredninger foreslått avbøtende tiltak. De bør legges vekt i en eventuell konsesjon.

Regjeringens politikk, naturmangfoldloven og vannforskriften

Regjeringens politikk finner vi både i Soria Moria-erklæringen og i Stortingsmelding nr. 26 "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" (2006-2007). Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven "forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt".

Per i dag er Storelva karakterisert til å ha ingen risiko for ikke å oppnå miljømål i tråd med vannforskriften innen 2021. Bygging av et småkraftanlegg vil medføre at miljøtilstanden i vassdraget blir redusert. Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens §12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

Beskrivelse av prosjektet

Stordal kraftverk skal utnytte fallet mellom kote 534 og kote 10 i Stordalelva, en brutto fallhøyde på 524 m. Nedbørfeltet som utnyttes er 9,9 km². Vannveien er planlagt som borhull/ tunnel på den øverste strekningen og som nedgravd rør i grøft på de nederste ca. 1300 m. Det etableres reguleringsmagasin i Meahccevákkejávri som reguleres med 10 m, HRV 611, LVR 591. Det bygges en 40 m brei betongdam. Tørrlagt og neddemt areal ved vannstand på LRV og HRV blir hhv. ca. 0,13 og 0,12 km².

Nedre Rieppevatn i Stordalen reguleres 1 m ned. Det må trolig kanaliseres fra vatnet til inntaket. Det etableres en 40 m brei utløpsterskel.

Det er planlagt overføring fra Sieiddevatnet på kote 640 til Reippevatn i Stordalen. Det bygges 1500 m anleggsvei fra Stordalstrand til tunnelpåhugget. Den arronderes etterpå, men blir en enkel adkomst til tunnelpåhugget.

Andre alternativ

Det er også presentert et alternativ med utnyttelse av fallet ned til kote 100, samt et alternativ der Turrelva sørvest for Stordalselva overføres til planlagt reguleringsmagasin i Meahccevákkejávri.

Vurdering av virkningene

Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) og Landskap

Bortfall av INON er stort i dette enkeltprosjektet, 12,5 km². Bortfall for alle prosjektene er oppgitt til 74 km². Sumvirkningene på INON er satt til store negative konsekvenser. Vi vurderer konsekvensene for landskap som store. Meahccevákkejávri og fossen i Stordalselva er et viktige landskapselement som bør bevares mest mulig intakt.

Minstevannføringer og vannstandsreguleringer

Det er ikke foreslått minstevannføring i elva fra Meahccevákkejávri. Siden inntaksmagasinet ligger nedstrøms, blir det tapping fra vatnet i 320 - 340 dager i året. Pålagt minstevannføring vil være aktuelt for de resterende dagene i året.

Fra utløp av Nedre Rieppevatn er det foreslått en lav minstevannføring. Pga flora og landskapselementet som fossen i Stordalen er, må minstevannføringen om sommeren være høy.

Eventuelle minstevannføringer og reguleringshøyder kan vurderes etter Tromsø kommune er ferdig med samlede plan for vannkraft i kommune.

Fisk og ferskvannbiologi

Fiskeinteresser vil ikke bli berørt av eventuell utbygging, men det er en forutsetning at de fisketomme vatnene forblir fisketomme Dette er en nasjonalt prioritert naturtype.

Biologisk mangfold

Det er registrert en viktig naturtype "kalkrike områder i fjellet" i lia nord for, og dels sør for Nedre Rieppevatn med kalkholdige bergarter og kalkkrevende plantearter, bla et par rødlistearter av høyere planter, rødlistet som nær truet (snøsoleie, kalkklok, rødliste 2010). Naturtypen omfatter både snøleier og rabber. Den er gitt middels til liten verdi.

Forekomsten er ikke klart stedfestet, det er uklart hvor mye forekomsten blir berørt. Kalkrike områder i fjellet er generelt ikke uvanlig i Tromsø kommune, eller i fylket.

Ved den store fossen øverst i Stordalselva er floraen rik (utredning utført til Troms Krafts søknad). Her finnes flere fukt-og kalkarter. Åtte mosearter er nevnt. Nedover langs elva domineres mosefloraen av mindre kravfulle arter, selv om et par mer krevende følger også nedover. Vi mener at denne floraen er av interesse og blir berørt av for lav minstevannføring.

Brukerinteresser friluftsliv og reiseliv

På turkart for Tromsø fastland er det inntegnet en turrute fra Stordalstrand opp til det smale vatnet øst for Store Rieppejavri som tenkes regulert og med inntaket i østenden. Innenfor Store Rieppejavri synes terrenget å være svært bratt. Fossene i vassdraget har verdi for opplevelsen både sett fra steder vassdraget og utenfra, som fra vegen på vestsiden Lyngenhalsvøya. For øvrig er friluftsliv og bruken av området gitt liten verdi. Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt. Konsekvensene bør vurderes nærmere."

Fylkesmannen om søknadene "Turrelva I og II kraftverk", Småkraft (13.12.2010)

"Vi viser til Deres brev datert 24.08.10. Vi har fått informasjon om at Tromsø kommune vil lage en samlet plan for småkraft i kommunen. Vi avventer med endelig uttalelse til den foreligger. Dette er en foreløpig uttalelse, og vi tar forbehold om endringer og tillegg når en samlet plan foreligger.

Sammendrag av konsekvensene

Turrelv II gir store reduksjoner i inngrepsfrie arealer. Området har arter som tidligere var rødlistet og to prioriterte naturtyper. Det er ikke ønskelig at det gis konsesjon til Turrelv II.

Turrelv I kan ha negative virkninger på en artsrik fosseng med rødlistearter. Man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

Geofaglige utredninger ser ut til å mangle kraftprosjektene i Ullsfjorden. Det er behov for en samlet utredning for å kunne vurdere konsekvensene med kraftutbygging i området.

Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt og bør vurderes grundigere. Ved en utbygging har flere utredninger foreslått avbøtende tiltak. De bør legges vekt i en eventuell konsesjon.

Regjeringens politikk, naturmangfoldloven og vannforskriften

Regjeringens politikk finner vi både i Soria Moria-erklæringen og i Stortingsmelding nr. 26 "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" (2006-2007). Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven "forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt".

Per i dag er Turrelva karakterisert til å ha ingen risiko for ikke å oppnå miljømål i tråd med vannforskriften innen 2021. Bygging av et småkraftanlegg vil medføre at miljøtilstanden i elva blir redusert. Ved nye inngrep er hovedkravene i vannforskriftens § 12 at man beholder minimum god økologisk tilstand, selv om miljømålene i §§ 4-6 ikke nås. Dvs at man må vurdere hvorvidt man oppfyller vannforskriftens krav ved gjennomføring av de planlagte inngrepene.

Beskrivelse av prosjektet

Turrelv I

Turrelv I kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 10,7 km² av vassdraget i et 282,5 m høyt fall mellom kote 285,5 og kote 3. Vannveien vil bestå av 850 m langt rør i grøft og kraftstasjonen vil bli lagt i dagen ved sjøen. Det vil ikke bli bygd permanent vei for dette prosjektet. Installasjon vil være på 5,0 MW med en estimert årsproduksjon på 13,3 GWh. Det bygges ikke reguleringsmagasin, men et inntaksbasseng av betong, ca 50 m lang og 4,5 m høy. Til inntaket må det graves en 130 m lang kanal. Neddemt areal blir 7 daa.

Turrelv II

Kraftverket vil utnytte avløpet fra et felt på 7,0 km² av vassdraget i et 340 m høyt fall i Turrelva mellom kote 670 og kote 330. Inntaksdammen bygges i samløpet av hovedelva og en sideelv. Den blir ca 30 m lang og 5 m høy betongdam med HRV på kote 670. Neddemt areal blir 10 daa.

Vannveien vil i all hovedsak gå i fjell med 850 m lang tunnel og 260 m langt tilløpsrør i tunnel med siste del nedgravd til kraftverket.

Kraftstasjonen legges i dagen rett ved Turrelv ved enden av sanduren (breelvsletta).

Det vil bli bygd en 3,5 km permanent vei fra Bakkeli ved Sjøvassbotn og opp til kraftstasjonen.

Kraften vil bli ført frem til det regionale strømmettet via en ca. 2,5 km lang kabel/luftlinje.

Vurdering av prosjektet

INON

Det blir et mindre bortfall av inngrepsfrie arealer med Turrelv I, for eksempel bortfall av ca 1 km² villmarkspregete arealer. Det blir betydelige bortfall og endringer av inngrepsfrie arealer med Turrelv II. For eksempel blir villmarkspregete arealer redusert med 5 km².

Minstevannføringer

Det er foreslåtte minstevannføringer i begge prosjektene - Turrelv I og Turrelv II. Eventuell minstevannføringer og reguleringshøyder kan vurderes etter at Tromsø kommune er ferdig med samlede plan for vannkraft i kommune.

Naturmangfoldet

Prosjektområdet ligger i utkanten av et større, urørt naturområde. Landskapet i området er av stor til middels verdi. Det er registrert to prioriterte naturtyper, og i tillegg finnes tre rødlistete fuglearter i prosjektområdet (rødliste 2006, utgår i rødliste 2010). Naturtypen sandur (ca 280 moh) er velutviklet og er ikke påvirket av menneskelig aktivitet. Naturtypen er derfor av stor verdi for biologisk mangfold. Den andre naturtypen er gammel løvskog eller høgstaudebjørkeskog.

Det registrert en artsrik fosseeng øst for fossen, kote 60-80 med fuktighetskrevede moser, trolig med en direkte truet moseart (EN) etter ny rødliste 2010, og planten bergfrue som har ca 33 voksesteder i fylket.

Geologi

Samlet er landskapet gitt stor til middels verdi, bla pga geologiske forekomster. Geofaglige forekomster er dårlig undersøkt, spesielt burde breen, kvartærgeologi og geomorfologiske forekomster vært registrert bedre. Sanduren er vurdert i biologisk-mangfoldrapporten.

Fisk og ferskvannsf fauna

Turrelv II vil ikke berøre strekninger med anadrome fiskeslag. Brevatn ved Gjømmerdalsbreen er fisketom (utredninger til Troms Kraft). Det er ikke kjent at det forekommer innlandsfisk i vassdraget. Prosjektet har ingen konsekvenser for fisk.

Elva har ingen bestand av anadrom fisk. Elva er brepåvirket, og bunnfaunaen forventes å være representativ for denne naturtypen.

Friluftsliv og reiseliv

Det fins flere rutebeskrivelser til Gjømmerdalsbreen som er kilde for Turrelva (DNT, ut.no, www.Lyngen.no/name/gjommertind; Turkart for Tromsø fastland (Ugland 2005)), sommer og vinterrute. En sti er også merket fra gården Bakkeli. De fleste går gjennom Gjømmerdalen eller Smalakdalen. Fossene er naturelementer som vil bli borte med utbyggingene, og minsker opplevelsen av landskapet for gående og dem som kjører forbi Sjøvassbotn. Konsekvensene for friluftsliv kan være satt for lavt og bør vurderes grundigere.”

Troms fylkeskommune (06.12.2010):

”Vi viser til deres brev av 24.8.2010 med høring av konsesjonssøknader for regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjord og ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koblingsanlegg, Tromsø kommune i Troms fylke.

I følge høringen dreier det seg om ei kraftledning og to konkurrerende kraftutbygginger med hhv tre eller seks kraftverk (krv). Vi vil her redegjøre for de konsekvensene hvert enkelt tiltak vil ha for kulturminner, kulturmiljø og landskap, samt en redegjørelse for hvilke konsekvenser tiltakene vil ha for landskapet generelt.

Fylkeskulturetatens rolle

Vårt anliggende i denne type saker knytter seg til kulturminner, kulturmiljø, friluftsliv og landskapsinteresser. For alle disse temaer gjelder innsigelsesretten, jf. Vannressurslovens § 24 og Plan- og bygningslovens § 5-4.

Kulturminnebefaringer

Kulturetaten har gjennomført befaringer for enkelte av de omsøkte tiltak etter avtaler med tiltakshavere. Dette gjelder Ritaelv krv, Sveingard krv, Stordal krv og Turrelva krv I. Det ble den 18.7.2007 gjennomført ei helikopterbefaring av de høyereliggende områdene for vurdering av potensialet for funn av hittil ukjente automatisk fredete kulturminner.

I brev til NVE av 17.8.2007, med kopi til Troms Kraft Produksjon AS, meldte vi befaring av områdene rundt Stordalen og Steinnes krv. Dette befaringsvarslet fikk vi ikke tilbakemelding på,

eller aksept for. Vi har i telefonsamtaler med Trom Kraft Produksjon AS av 27. og 28.9.2010 forsøkt å få bekreftelse for gjennomført befaring uten at dette har lyktes.

Når det gjelder 132 kV kraftledning Steinnes - Skarmunken hadde vi før høringsutsendelsen ikke mottatt varsel om oppstart for denne utbyggingen Vi har tidligere derfor ikke hatt anledning til å vurdere behovet for befaringer lang traseen.

Kulturminner i tiltaksområdene

1) Stordalen krv er tenkt plassert ca 1,5 km sør-sørvest for Stordalselvas utløp. Vi har tidligere ikke hatt anledning til å befare dette området med tanke på kulturminner I dette området er det fra før ikke registrert automatisk fredete kulturminner. Med bakgrunn i vår vurdering av landskapet og områdets høyde over havet, kan vi ikke se bort fra at hittil ukjente legalfredete kulturminner kan bli berørt som følge av tiltaket. Før vi kan gi endelig uttalelse er vi derfor avhengig av å undersøke området i felt, spesielt med tanke på prøvestikking etter bosettingsspor som ikke er synlige på overflata.

2) Skognesdalen krv er tenkt plassert mellom 250 og 400 meter over havet i området mellom Sveingardvatnet og Store Rieppevatnet. Ved helikopterbefaringen i 2007 ble området vurdert å ha lavt potensial for funn av hittil ukjente legalfredete kulturminner som tilhører vårt ansvarsfelt. Vi ser ikke behov for ytterligere kulturminnebefaringer av dette området.

3) Steinnes krv er tenkt plassert sørøst for Njoskefjellet, like ovenfor fylkesvei 868. Vi har tidligere ikke hatt anledning til å befare dette området med tanke på kulturminner. I dette området er det fra før ikke registrert automatisk fredete kulturminner Med bakgrunn i vår vurdering av landskapet og områdets høyde over havet, kan vi ikke se bort fra at hittil ukjente legalfredete kulturminner kan bli berørt som følge av tiltaket. Før vi kan gi endelig uttalelse er vi derfor avhengig av å undersøke området i felt, spesielt med tanke på prøvestikking etter bosettingsspor som ikke er synlige på overflata.

4) Ritaelv krv er tenkt plassert ca 300 meter nord for Ritaelvas utløp, på nedsiden av fylkesveien. Området ble befart høsten 2010 for kartlegging av kulturminner. I området mellom Ritaelv og planlagte kraftstasjon ble det påvist en rekke strukturer av kulturhistorisk interesse. På grunn av sein mottatt befaringsaksept/tidlig snøfall har disse kulturminnene ikke blitt undersøkt nærmere for endelig avklaring, dette vil gjøres våren 2011. Dersom dette viser seg å være automatisk fredete kulturminner, vil vi trolig be om at plassering av dette kraftverket relokaliseres eller at denne utbyggingen skrinlegges.

5) Rieppeelva krv er tenkt plassert mellom 250 og 300 meter over havet i området mellom Sveingardvatnet og Store Rieppevatnet. Ved helikopterbefaringen i 2007 ble området vurdert å ha lavt potensial for funn av hittil ukjente legalfredete kulturminner som tilhører vårt ansvarsfelt. Vi ser ikke behov for ytterligere kulturminnebefaringer av dette området.

6) Sveingard krv er tenkt plassert 150-200 meter nordøst for Sveingardelva, på oversiden av fylkesveien. Ved befaring rundt stasjonsområdet ble det bare påvist nyere tids strukturer, ingen legalfredete kulturminner som tilhører vårt ansvarsfelt.

7) Stordal krv er tenkt plassert like nord for utløpet av Stordalelva, og på oversiden av fylkesveien. Ved befaring av dette området ble det på nedsiden av fylkesveien, ca. 70 meter øst-sørøst for stasjonsområdet, registrert ei nausttuft. Under forutsetning at ingen markinngrep vil bli gjennomført på nedsiden av fylkesveien vil tiltaket ikke komme i konflikt med kulturminnet

8) Turrelva krv I er tenkt plassert sentralt på nordsiden av Sjøvatnet, på oversiden av vei som går inn til et gårdsbruk. I dette området ligger det flere kulturminner som ligger under Sametingets ansvarsområde. Det forutsettes at forhold rundt disse klareres med Sametingets kulturminneforvaltning. Vi har befart området uten at det ble påvist kulturminner som ligger under vårt ansvarsområde.

9) Turrelva krv II er tenkt plassert mellom 300 og 350 meter over havet i Turelvdalen. Ut fra ei vurdering av områdets beliggenhet og høyde over havet finner vi det lite sannsynlig at en her kan treffe på hittil ukjente legalfredete kulturminner som tilhører vårt ansvarsfelt. Vi ser ikke behov for ytterligere kulturminnebefaringer av dette området. For utbygging av Turrelva krv II er det planlagt bygging av anleggsvei fra Sjøvassbotn over Svartberget og opp til Turelvdalen. Vi vurderer denne veibyggingen å ha store negative konsekvenser for opplevelsen av landskapet.

10) 132 kV kraftledning Steinnes - Skarmunken vil i all hovedsak følge eksisterende trasse. Ei dobbel linjeføring vil medføre en breddeutvidelse av dagens linje i området. Vi har tidligere ikke hatt anledning til å befare dette området med tanke på kulturminner. Med bakgrunn i vår vurdering av landskapet og områdets høyde over havet, kan vi ikke se bort fra at hittil ukjente legalfredete kulturminner kan bli berørt som følge av tiltaket. Før vi kan gi endelig uttalelse er vi derfor avhengig av å undersøke deler av strekningen, spesielt med tanke på prøvestikking etter bosettingsspor som ikke er synlige på overflata.

Foreliggende konsekvensanalyser

For regulering og utbygging av Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva er det utarbeidet egne konsekvensutredninger. Vi har vurdert utredningene knyttet til våre ansvarsfelt som er kulturminner og kulturmiljø, landskap og friluftsliv.

**) Utredning for kulturminner og kulturmiljø*

Sundquist Consult har kartlagt mulige konsekvenser av å utbygge vannene i Stordalen, Sveingardvatnet og Store Rieppivann, Ritaelva og Turrelva. Konsekvensene vurderes å være liten - middels negativ. Utreder vurderer potensialet for nye funn i planområdet og influensområdet som lite.

Utredningen vurderes å være noe uoversiktlig og svak på enkelte områder. Vi savner en helhetsvurdering av utbyggingenes sumvirkninger på kulturlandskapet, samt vurdering av verneverdig bebyggelse. Fra kulturetatens side må det presiseres at det ikke har vært gjennomført kulturminnebefaringer (jf. kulturminneloven § 9) i tilknytning til de planlagte kraftstasjonene ved Sørfjorden/ Ullsfjorden, og at vi vurderer potensialet for funn av hittil ukjente legalfredete kulturminner her som middels - stort.

**) Friluftsliv og reiseliv*

Miljøfaglig Utredning AS konkluderer med at ei regulering og utbygging av Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva vil svekke landskapets visuelle uttrykk lokalt. Dette vil berøre friluftslivs- og reiselivsinteressene i middels - stor grad negativt.

Utredningen synes å være relativt grundig hvor de vanligste former for friluftsliv blir vurdert. Det vi savner er en vurdering av betydningen områdets spesielle geologi har for utøvelse av friluftsliv. Vestsiden av Ullsfjorden har relativt mye marmorforekomster, og har et interessant karstlandskap med underjordisk drenering gjennom grotter. Der landmassene er underminert er det blitt dannet traktformede groper i landoverflaten (doliner). Mye er uutforsket, men grottemiljøet i Tromsø har gjort noen registreringer i det aktuelle området. I forslaget til Troms

Kraft blir vei og tunelluttak lagt rett på ei grotte og utgangskilde for et par underjordiske elver nord og øst for Store Rieppevatnet. Med det følger at grotten blir rasert og at vannet blir tatt fra elva som renner under bakken. Det er få områder med slike kvaliteter i fylket.

Geologisk konsekvensanalyse er ikke gjennomført. I følge Naturmangfoldloven skal også det geologiske mangfold ivaretas. Kap II i loven inneholder miljørettslige prinsipper, retningslinjer for vurdering av bærekraftig bruk og vern.

Troms fylkeskommune samarbeider med kommunene og friluftsrådene i Troms med å kartlegge og verdivurdere viktige friluftsområder i fylket etter mal av Direktoratet for naturforvaltnings håndbok 25-2004. Så langt i kartleggingen framkommer det at dette området hvor vann og vassdrag er tydelige landskapselementer, oppleves området som urørt og har en skjønnhet som gjør det svært verdifullt. Området har flere innfallsporter og er relativt godt tilgjengelig fra Nakkedalen, Lavangsdalen og Sjøvassbotn.

I løpet av de siste 10-20 år har beboere i Tromsø by utvidet sitt dagsturområde, og dette området har et stort potensial for økt bruk. Som kartleggingen også konkluderer med er Skognesdalen - Sennedalen - Sveingardvatnet - Store Rieppevatnet det mest tilgjengelige område, og har dermed også størst potensial.

**)Landskap*

Miljøfaglig Utredning AS har også vurdert landskapsmessige konsekvenser av ei regulering og utbygging av Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva. Det konkluderes med at store deler av området representerer særlig inntrykssterke landskapselementer, blikkfang innenfor områder som visuelt strekker seg vidt utenfor de avgrensede landskapsområdene som de befinner seg innenfor. Dette er kvaliteter som forsvinner ved en eventuell utbygging. Landskapsområder av nasjonal verdi vil gå tapt, og landskapskarakteren vil endres fundamentalt. I dag er urørthet en vesentlig karakter ved indre, vestlige deler av influensområdet. Den samlede konsekvensgrad vurderes å være stor grad negativ.

Utredningen synes å være grundig og belyser sentrale aspekter for det ene utbyggingsalternativet. Vi savner imidlertid en bredere utredning tilknyttet de geologiske ressursene i området (jf brev til konsesjonsavdelingen ved NVE av 2.12.2010 fra Institutt for geologi ved Universitetet i Tromsø).

Miljørapporter

For de mindre utbyggingene ved Turrelva, Sveingard, Rieppeelva, Stordalelva og Ritaelv er det i forbindelse med konsesjonssøknadene utarbeidet miljørapporter da disse ikke faller inn under tiltak som skal konsekvensutredes. Det redegjøres for de vurderinger som er gjort for de enkelte kraftutbyggingene.

*) Sweco AS har utarbeidet miljørapport med dokumentasjon av biologisk mangfold for Turrelva krv I. I denne rapporten behandles en rekke temaer. Vurderinger av temaer som ligger under vårt ansvarsfelt er følgende:

Landskap	<i>middels negativ konsekvens</i>
Kulturminner	<i>middels - stor negativ konsekvens</i>
Friluft- og reiseliv	<i>liten negativ konsekvens</i>

*) Sweco AS har utarbeidet rapport for utredning av biologisk mangfold for Turrelva krv II. Her foreligger det ingen vurderinger av konsekvenser for landskap, kulturminner, friluftsliv eller reiseliv.

*) Rådgivende Biologer AS har utarbeidet konsekvensutredning/ rapport for Sveingard krv. Vurderinger av temaer som li er under vårt ansvarsfelt er følgende:

Landskap	middels negativ konsekvens
Kulturminner og kulturmiljø	liten negativ konsekvens
Brukerinteresser/friluftsliv	middels negativ konsekvens

*) Rådgivende Biologer AS har utarbeidet konsekvensutredning/ rapport for Rieppeelva krv. Vurderinger av temaer som ligger under vårt ansvarsfelt er følgende:

Landskap	Liten - middels negativ konsekvens
Kulturminner og kulturmiljø	ubetydelig konsekvens
Brukerinteresser/friluftsliv	liten negativ konsekvens

*) Rådgivende Biologer AS har utarbeidet konsekvensutredning/ rapport for Stordal krv. Vurderinger av temaer som ligger under vårt ansvarsfelt er følgende:

Landskap	middels negativ konsekvens
Kulturminner og kulturmiljø	ubetydelig konsekvens
Brukerinteresser/friluftsliv	Ubetydelig - liten negativ konsekvens

*) Rådgivende Biologer AS har utarbeidet konsekvensutredning/ rapport for Ritaelv krv. Vurderinger av temaer som ligger under vårt ansvarsfelt er følgende:

Landskap	liten negativ konsekvens
Kulturminner og kulturmiljø	ubetydelig konsekvens
Brukerinteresser/friluftsliv	ubetydelig konsekvens

Våre vurderinger av konsesjonsøknadene

Fjellområdene som nå ønskes utbygd ligger få km fra Lyngsalpan landskapsvernområde, og omsøkte fjellområder innehar mange av de samme kvalitetene som ligger til grunn vernet av Lyngsalpan. Her heter det at:

"Formålet med landskapsvernområdet er å ta vare på et av Norges mest karakteristiske fjellområder som inkluderer isbreer, morener, daler og geologiske forekomster med det biologiske mangfoldet, de kulturminner og den kulturpåvirkning som preger landskapet.

Allmennheten skal ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift."

En helhetlig vurdering av tiltakenes virkning på landskapet vil bli mangelfull uten en gjennomgripende landskapsanalyse hvor sumvirkninger, også for småkraftutbygging, utredes.

Dette med særlig tanke på nærheten til Lyngsalpan landskapsvernområde og hvilke konsekvenser ei utbygging vil ha for denne.

Vi savner også ei utredning og analyse av landskapets geologiske kvaliteter. Geologen Steffen G. Bergh (Universitetet i Tromsø) hadde et kort innlegg ved et folkemøte i Tromsø den 24.11.2010, arrangert av Norges naturvernforbund Tromsø, Ishavskysten friluftsråd og Forum for natur og friluftsliv Troms. Her ble områdets unike geologi vektlagt stor betydning, og vurdert å ha stort potensial som landskapsvernområde og for tilrettelagt geoturisme. Det ble også påpekt store usikkerheter tilknyttet grunnvannsendringer i de kystnære områdene (under marin grense) som hovedsaklig består av leirholdig grunn etter forhistorisk sjøbunn, jf utvasking og leirras. Disse betraktningene er også belyst i brev til konsesjonsavdelingen ved NVE av 2.12.2010 fra Institutt for geologi ved Universitetet i Tromsø

Tilleggsutredning

På bakgrunn av dette ber vi om tilleggsutredninger for temaene landskap og friluftsliv. Vi ber da om en helhetlig landskapsanalyse, også sett i forhold til virkningen av utbygging vil ha for Lyngsalpan landskapsvernområde. Landskapsopplevelsen har stor betydning, også for friluftslivsaktivitetene. Vi savner en helhetlig vurdering av sumvirkningene tiltakene har for friluftslivet, og betydningen det har som nærhet til Lyngsalpan landskapsvernområde. På bakgrunn av områdets særegne geologi ber vi om at dette vektlegges både i landskapsutredningen og friluftsutredningen. For de mindre utbyggingsplanene av Ritaelv, Rieppeelva, Sveingardelva, Stordaelva og Turrelva ber vi om utredning av landskapstemaet med vekt på utbyggingenes sumvirkninger på landskapet.

Utsatt høringsfrist

Det er ikke gjennomført kulturminneundersøkelser (jf kulturminnelovens § 9) ved Stordal og Steinnes krv, samt deler av strekningen for 132 kV-Iedningen. Som en følge av dette kan vi ikke vurdere konsekvensene av utbygginger av disse områdene. Dette er forhold vi vil ha klarert før konsesjonsbehandling. Vi ber derfor om utsatt høringsfrist inntil disse er gjennomført. Disse undersøkelsene kan tidligst gjennomføres våren 2011, under forutsetning av tiltakshavers (Troms Kraft Produksjon og Troms Kraft Nett) godkjenning av budsjetter.

Vi vil imidlertid allerede på dette tidspunkt bemerke at vi på bakgrunn av landskapets kvaliteter og de store negative konsekvensene ei utbygging vil medføre for landskapsområder av nasjonal verdi, vil vurdere innsigelse til de foreslåtte utbyggingsplanene som innebærer større reguleringer og utbygging av Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva.

Tromsø kommune arbeider nå med en helhetlig plan for småkraftutbygging. Vi ber om utsatt høringsfrist inntil denne planen foreligger.

For de mindre utbyggingsplanene av Ritaelv, Rieppeelva, Sveingardelva, Stordaelva og Turrelva vil vi gjøre våre vurderinger med tanke på innsigelse når en helhetlig landskapsanalyse med kartlegging av sumvirkningene for disse utbyggingene foreligger. Dette vil også bli sett i sammenheng med en utdypet friluftsutredning og en helhetlig kommunal plan for småkraftverk. Vi kan imidlertid allerede nå bemerke at vi i områder som landskapmessig vurderes å ha nasjonal og høy regional verdi, vil vurdere innsigelse til industrielle inngrep. (jf konsekvensutredning for temaet Landskap s. 47, utarbeidet av Miljøfaglig Utredning AS for Norconsult AS).

Vi viser til egen uttalelse fra Sametingets kulturminneforvaltning i Troms.”

Reindriftsforvaltningen i Troms (21.01.2011) viser til områdestyrets vedtak:

”Viser til Deres brev mottatt 30.08.10.

Saken har vært tatt opp i områdestyret som har gjort følgende vedtak.

Områdestyrets vedtak:

Områdestyret går imot planene om utbygging av seks kraftverk i Ullsfjord i Tromsø kommune - Ritaelva, Rieppeelva, Sveingard, Stordal, Turrelva I og Turrelva II med tilhørende ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken, og fremmer innsigelse til disse planene med hjemmel i energilovens § 2-1.

Områdestyret krever en reindriftsfaglig konsekvensutredning hvor de samlede effektene av utbyggingsplanene utredes. Konsekvensutredningen må i tillegg utrede utbyggingsplanene i forhold til tidligere foretatte inngrep med utgangspunkt i en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift i distriktet.

Begrunnelse: *Deler av planene berører reindriftens flytt- og trekkleier, som har ett særskilt vern iht. reindriftslovens § 22. Vernet er ett arealdisponeringsforbud mht. trekk- og flyttleier. Det er dermed forbudt å sperre disse. Vannkraftutbyggingen vil berøre flere flytt og trekkleier i området:*

Rieppeelva kraftverk vil berøre flyttlei. Turrelva 1 og 2 kraftverk vil berøre flyttlei, spesielt med en veiforbindelse i flyttveien. Stordal kraftverk vil berøre flyttlei. Planene som en helhet kommer også i konflikt med viktige reindriftsinteresser og berører vår, sommer og høstbeiter. Konsekvensene av disse planene er heller ikke utredet godt nok. Videre så viser forskning at alle inngrep virker forstyrrende på reindriften, dermed vil en utbygging av denne størrelsesorden sannsynligvis være negativt for næringen. Det er også vanskelig å vurdere de negative effektene uten en samlet konsekvensutredning av planene.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt opplever et stort press på sine reinbeitearealer, der arealinngrepene totalt sett har meget store negative konsekvenser for reindrifta i distriktet.”

Statens vegvesen Region nord (27.10.2010)

Det vises til tilsendt høring for konsesjonssøknader for regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjord, og ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koblingsanlegg i Tromsø kommune, datert 24.08.2010.

Statens vegvesen har ingen prinsipielle innvendinger mot utbyggingen av vassdragene. Vi forutsetter at det søkes om avkjørsel fra Fv 51 til de aktuelle kraftstasjonene. Søker bes om å ta kontakt med oss for søknadsskjema og videre arbeid med dette.

Når det gjelder ny kraftledning må det tas kontakt med oss for nærmere avklaring dersom denne skal krysse fylkesvegen noen steder.”

Sentrale myndigheter:

Forsvarsbygg (21.12.2010)

”Det vises til oversendelse av konsesjonssøknad for utbygging av vassdrag i Ullsfjord, samt ny kv 132 kraftledning mellom Steinnes og Skarmunken. Forsvarsbygg koordinerer uttalelser til søknader etter energiloven, på vegne av Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Etter en intern gjennomgang er det ikke avdekket forhold som har betydning for Forsvarets aktiviteter i området. Forsvarsbygg har derfor ingen kommentarer eller innvendinger til søknaden.”

Sametinget (28.12.2010)

”Vi viser til Deres brev av 24.08.2010.

Sametinget har tidligere ikke fått anledning til å oppfylle undersøkelsesplikten i henhold til Lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (km1.) § 9 første ledd i denne saken. Sametinget må derfor foreta befaringer før vi kan avgi holingsuttalelse.. Befaringa vil bli utført i løpet av feltsesongen 2011.

Vi vil komme tilbake med budsjett for befaringsene så snart vi har fått oversikt over omfanget av tiltaket.

Sametinget ber om utsatt høringsfrist til befaringsene er gjennomført.

Tiltaket kan ikke iverksettes før vår endelige uttalelse foreligger.

Vi gjør forøvrig oppmerksom på at denne uttalen bare gjelder Sametinget, og viser til egen uttalelse fra Troms fylkeskommune.”

Universitetet i Tromsø, Tromsø Museum (20.12.2010)

”Vi viser til overnevnte oversendt Tromsø Museum for uttalelse om kulturminner under vann.

Etter kulturminnelovens § 14 er Tromsø Museum rette myndighet for forvaltning av kulturminner under vann både i sjø og vassdrag i Tromsø Museums distrikt.

Søknadene omfatter utbygging og regulering fra konkurrerende søkere. Troms Kraft Produksjon søker om tiltak for Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva. Samtidig søker Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS om utbygging av samme vassdragene i 6 kraftverk. I tillegg søker Småkraft AS om kraftverk i Turrelva og Troms Kraft Nett AS om utbygging av 132 kV ledning. Vi har ingen merknader til de siste to søknadene som vil enten forholde seg på land eller ikke innebære regulering av vann.

Merknadene fra Tromsø Museum vil begrense seg til omsøkte tiltak som gjelder regulering av vann i høyfjellet hvor det kan være potensialet for kulturminner under vann. Det planlegges ikke direkte tiltak i sjø og muligheter for bevarte kulturminner i vassdrag / elv hvor det planlegges inngrep vurderes som liten.

Det søkes om regulering av følgende vann:

- Store Rieppevatnet (5 m heving og 15 m senking)
- Sveingardvatnet / Stordalvatnet (5 m heving og 7 m senking)
- Meahccevákkejávri (6 m heving og 9 m senking)
- Store Reippevatnet (Stordalen) (5 m heving og 15 m senking)

Utredning av kulturminner og kulturmiljø i KU er av varierende kvalitet. Vi reagerer bl.a. på påstanden fra Troms Kraft at "Det er ingen kulturminner av betydning i fjellet". Vi mener at utredningen om kulturminner, og særlig kulturminner under vann, for begge søkere er for svak til å begrunne dette. Det mest grundig utredning for kulturminner ble gjort av Sundkvist Consult i

2007 på bestilling fra Troms Kraft. Her nevnes det at man vil normalt kunne forvente å finne spor etter jakt og villreinfangst (for eksempel fangstanlegg, kjøttgjemmer, teltplasser) i høyfjellet, men det ble vurdert at potensialet for kulturminner under vann i innsjøene er lite.

Kulturminnebefaringen i forbindelse med utredningen dekte følgende innsjøene: sørenden av Store Rieppevann, Sveingardvatnet og langs lille og store Rieppevann i Stordalen. Området rundt Meahccevákkejávri ser ikke ut til å ha vært befart. Å sitere rapporten: "Det ble under befaring ikke gjort et eneste funn av kulturhistorisk karakter...". Og videre "Det vil derfor være svært lite sannsynlig at en marin arkeologisk (NB: undervannsarkeologisk - TMUs merknad) undersøkelse i vannene og vassdragene innenfor planområdet vil kunne avdekke viktige kulturminner eller kulturmiljø" (Sundkvist Consult 2007, s. 22).

Selv om det er riktig at mangel på registrerte kulturminner rundt innsjøene kan tyde på at muligheter for funn under vann er også begrenset, er dette vanskelig å utelukke. Det gjelder selvfølgelig også for innsjøområdene som ikke ble dekt av befaringen. Fagkompetansen innenfor undervannsarkeologi for landsdelen ligger hos Tromsø Museum og kompetansegrunnlaget for vurderingen fra Sundkvist Consult er også uklar for oss.

Det er mest sannsynlig at eventuelle kulturminner under vann i innsjøene vil ha en sammenheng med aktivitet på land i nærheten av vann. Bevaring av arkeologisk funn i ferskvann er ofte veldig gunstig og regulering av vann med vekslende heving, og særlig senking, av vannspeilene vil eksponere funn og påvike bevaring av kulturminner under vann i negativ retning. På grunn av ufullstendig arkeologisk befaring på land i reguleringsområdene utført i forbindelse med KU, vil Tromsø Museum avvente en vurdering av potensialet for kulturminner på land både fra Sametinget og Troms fylkeskommune som grunnlag for vår uttalelse angående kulturminner under vann."

Havforskningsinstituttet (23.12.2010)

"Havforskningsinstituttet har gjennomgått sakspapirene vedrørende regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjord, og da med henblikk på utslippet av ferskvann til fjorden.

Vi finner at reguleringen vil omfatte relativt beskjedne avrenninger i størrelse noen få kubikkmeter pr. sekund. I Ullsfjorden utgjør dette høyst sannsynlig et ubetydelig bidrag både med hensyn til vannmasser og dynamikk/strømforhold. Vi ser ingen negative konsekvenser isolert sett."

Sentrale og regionale interesser:

Ishavskysten friluftsråd (27.12.2010)

"Vi viser til NVEs brev av 24.8.2010 med høring av konsesjonssøknader for utbygging av vassdrag i Sørfjorden (Kalt Ullsfjord av NVE) og ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koplingsanlegg, samt søknad om utbygging av Sennedalselva (Čuonjávájohkka) i Tromsø kommune. I følge høring dreier det seg om ei overføringslinje og to konkurrerende kraftutbygginger med hhv. fire eller sju kraftverk (krv) i sju vassdrag.

Ishavskysten friluftsråds oppgave som interkommunal organisasjon er å ta vare på mulighetene for naturopplevelser og friluftsliv i regionen - med formål folkehelse og utvikling av reiseliv. Friluftsrådet ser det som uforsvarlig å behandle et stort antall inngrepssaker i høyt tempo og basert på et mangelfullt beslutningsgrunnlag slik det er lagt opp til. Friluftsrådet ba 19.10. NVE om å utsette handtering av enkeltsaker til det er foretatt en samla vurdering av verdier, samt befaring av samtlige vassdrag og berørte områder.

Denne uttalelse gjelder konsesjonssøknader og fagrapporter om opplevelsesverdier og bruk innen friluftsliv og reiseliv, dvs. kulturminner, landskap og naturmangfold knytta til vassdragsnatur i Stormheimen/Sørfjorden. De aktuelle sakene er del av vakre fjordlandskap og urørte sårbare høgfjellsområder som det i flg. retningslinjene skal vises særskilt aktsomhet overfor. Det er ikke dokumentert samfunnsmessige vektige grunner til å tillate de naturinngrepene som er omsøkt.

Influensområdet er for snevert avgrensa, og det framlagte beslutningsgrunnlaget mht. landskap, geologi, kulturmiljø, friluftsliv og reiseliv er til dels svært mangelfullt. Når det ikke foreligger uavhengige faglige kartlegginger av områdets verdier fra tidligere, blir manglene desto mer alvorlige. Hastig søknadshandtering av inngrep i verdifulle landskap som dette, basert på mangelfullt beslutningsgrunnlag, kan ikke anses som forsvarlig.

De omsøkte vassdragene er en viktig del av Ullsfjorden (Moskavuotna) som er et attraktivt friluftsområde, et eventyrland med spesielt kultur- og naturmangfold som er av internasjonal interesse. I søknadene presenteres området som under middels interessant, uten særskilte attraksjoner eller friluftsverdier, og der store naturinngrep vil gi små negative konsekvenser. Dette står i skarp kontrast til så vel presentasjonene i søkernes brosjyrer og enkelte fagutredningene, som innspill fra de geofaglige fagmiljø og vår verdivurdering.

Friluftsrådet vurderer Stormheimen som et urørt og unikt høgfjellsområde mht. skjønnhet, naturmangfold og opplevelsesverdier, og Ullsfjorden som enestående kystalpint fjordlandskap som samfunnet må ta vare på for framtida. Friluftsrådet ser ikke kraftutbygging som miljømessig forsvarlig og frarår samtlige omsøkte utbygginger i området. Landskapet bør sikres mot skjemmende naturinngrep og tas vare på som INON for bærekraftig friluftsliv og naturbasert turisme.

Om beslutningsgrunnlag og prosess

Søknadene må sees i sammenheng med at det er planlagt utbygging av mange andre vassdrag i Tromsø kommune og spesielt rundt Ullsfjorden – både i Stormheimen og i Lyngsalpene.

I 2009 godkjente NVE regulering av Saltdalselva. Det foreligger søknad om utbygging også av Mellomdalselva, og det forventes søknader om konsesjoner for flere elver i området. NVE har godkjent utbygging av vassdrag på østsida av fjorden innenfor Lyngsalpan landskapsvernområde. Dersom de mange søknader blir godkjent og inngrepene gjennomført, vil det i sum innebære massive inngrep i det til nå urørte og sårbare høgfjells- og fjordlandskapet.

NVE har hatt søknad om utbygging av Sennedalselva (Čuonjávájohkka) på høring som enkeltsak. Tromsø kommune har 24.9.2010 stilt seg kritisk til de mange og omfattende utbyggingssakene og understreket behov for at en helhetlig vurdering av urørte fjellområders verdier. Kommunen mener Sennedalselva må sees sammen med saker i området forøvrig. Dette slutter friluftsrådet seg til. Sennedalen (Čuonjávággi) er en viktig innfallsport til Meahccevákkejávri og Stormheimen forøvrig. Sennedalselva kommer fra det samme høgfjellsområdet og drenerer ut i Lavangselva som lik de elvene som nå er på høring, renner ut i Sørfjorden. Selv om søkerne ikke gjør det, er det viktig at offentlige myndigheter ser dette vassdraget i sammenheng med de andre i samme høgfjellsområde/fjordlandskap.

Konsesjonssøknadene gir et mangelfullt beslutningsgrunnlag. Dette fordi

- *Influensområdets geografisk avgrensing er feil, og konsekvensene framstilles som reduserte.*

- Områdets kvaliteter som sårbart høgfjellsområde og verdifullt fjordlandskap er ikke ivare tatt
- Registreringer og analyser av miljødata mangler fra tidligere
 - Ingen uavhengige faglige registreringer av naturverdier
 - Ingen data i Naturbase
 - Det foreligger ingen andre faglige uavhengige data/registreringer
 - INON oversikten er ikke justert ut fra faktiske terreng og opplevelse av urørthet
- Miljøundersøkelsene i konsesjonssøknadene er mangelfulle
 - de er bygd på én dags befaringer
 - utenom aktuell sesong og gunstige forhold
 - vurderinger av geologitema mangler
 - vurderinger av de sjøsamiske landskapstradisjoner og stedsnavn mangler
 - svak fotodokumentasjon
 - påfallende svake/ manglende visuelle analyser av faktiske landskap og verdier
 - vurderinger av områdets verdi for friluftsliv er meget mangelfull
- Naturmangfoldloven skal legges til grunn i alle saker som berører naturmangfold (inkl. geologi), §§ 7–12 skal stå sentralt, men omtales ikke/ berøres ikke i oversendte konsesjonssøknader
- Det er avvik mellom grunnlaget for miljørapporter/ KU og konsesjonssøknad
- Utbyggere har ikke bistått for å opplyse sakene godt nok.
- Det framstilles i søknadene som om nedgraving av rørgater er en miljømessig fordel

0-alternativet er ikke godt nok utredet, og behovet for utbygging er ikke dokumentert. Beslutningsgrunnlag og prosess, samt områdets avgrensning og verdier omtales nærmere i vedlegg.”

Tromsdalen reinbeitedistrikt ved advokat Geir Haugen (20.01.2011)

I INNLEDNING

Undertegnede vil med dette avgi høringsuttalelse på vegne av Tromsdalen reinbeitedistrikt som er sommerbeitedistriktet for Mauken reinbeitedistrikt.

Innledningsvis vil jeg understreke betydningen av at en her sannsynligvis har å gjøre med den største kraftutbyggingssak som nå pågår i samisk reinbeiteområde. Den planlegges i et reinbeitedistrikt som er sterkt presset når det gjelder inngrep.

Uttalelsen er lagt opp slik at det redegjøres for mangler ved saksbehandlingen (II), reinbeitedistriktets vurdering av de konkurrerende utbyggingsplaner (III), redegjørelse for anvendelsen av folkerettens urfolksvern ved arealinngrep i reindriften (IV), og krav til den videre saksbehandling (V).

II MANGLER VED SAKSBEHANDLINGEN

Hensikten med reindriftsrapporten må være å få redegjort for virkningene av bygging og drift av kraftverkene og kraftledningen for reinbeitedistriktet, samt hva som kan gjøres for å minske skadevirkningene for reindriften, både i anleggsfasen og i driftsfasen. I tillegg skal reindriftsrapporten ikke minst tjene som faktisk grunnlag for den folkerettslige vurdering som skal gjøres.

Reindriftsrapporten av 2007 er beheftet med en del mangler og feil, som innebærer at det kreves en ny utredning. Jeg vil først påpeke at når ingen av utrederne er direkte tilknyttet reindriftnæringen, blir det et dårlig utgangspunkt for å få en faglig tilfredsstillende reindriftsrapport. Ingen aktive reineiere har deltatt ved utarbeidelsen av rapporten. Det er sterkt kritikkverdig at reinbeitedistriktet ikke er forespurt om hvilke personer som bør stå for utredningen.

Verdsettingsmetoden som er benyttet er ikke tjenlig ved vurdering av skadevirkningene for reindriften. Reindriftnæringen er svært forskjellig fra andre landbruksnæringer, og det er ikke faglig holdbart å overføre verdsettingsmetodene fra vanlig landbruk til reindriftnæringen. Til forskjell fra vanlig landbruk må alle områdene som brukes i løpet av et reindriftsår vurderes i sammenheng, slik at hvis for eksempel et område brukes i liten grad, kan det allikevel være av helt avgjørende betydning for at reindriften skal kunne bestå i et område.

Reindriftsrapporten har ikke vurdert sammenhengen mellom sommerbeitene, hvor utbyggingen finner sted og vinterbeitene. Det er nødvendig for å få det riktige bildet av inngrepets størrelse, bl.a. kan det ha vesentlig betydning om det er vinterbeitene eller sommerbeitene som er minimumsfaktoren for distriktet.

Metoden for å måle konsekvensene som er brukt er lite egnet til å benytte i reindriftssaker.

På tross av disse betydelige feil og mangler som er redegjort for hittil, er allikevel den mest alvorlige mangel i reindriftsrapporten at den ikke tjener som grunnlag for å ta stilling til hvorvidt folkerettens urfolksvern kommer til anvendelse. Reindriftsrapporten kvantifiserer ikke sumvirkninger av tidligere inngrep, slik at en får et bilde av reinbeitedistriktets situasjon i forhold til den grense som folkeretten setter. I denne forbindelse viser jeg til samerettsutvalgets folkerettsutredning i NOU 1997:5 "Urfolks landrettigheter etter folkerett og utenlandsk rett" s. 58:

"Om et inngrep i mulighetene for å dyrke en kultur vil være i strid med artikkel 27, vil måtte bero på en totalvurdering av inngrepets virkning for kulturutøvelsen, slik denne framtrer på tidspunktet for inngrepet for inngrepet. Konsekvensene for kulturutøvelsen må antakelig være betydelige før det kan komme på tale å karakterisere inngrepet som folkerettsstridig. Det betyr imidlertid ikke det samme som at inngrepet i seg selv behøver å være så betydelig. Har man gjennom de samlede virkninger av tidligere inngrep nærmet seg grensen for det folkerettsstridige, kan et i og for seg lite inngrep føre til at denne overskrides."

Når det i reindriftrapporten er angitt at det har vært betydelige inngrep fra tidligere, ser man at det vil være et vesentlig poeng å få kvantifisert de samlede tidligere inngrep.

I henhold til foranstående kan det konkluderes med at reindriftrapporten er svært mangelfull. Det kreves derfor at det blir utarbeidet en ny reindriftrapport av andre personer. Minst en av disse bør være aktiv reindriftsutøver.

III REINBEITEDISTRIKTETS VURDERING AV DE KONKURRERENDE UTBYGGINGSPLANER

1) Troms Kraft Produksjon AS

Utbyggingen medfører betydelige reguleringer av flere vann:

Store Rieppevatnet 20 m

Sveingardvatnet 12 m

Meahccevákkejavri 15 m

Reguleringene vil medføre en del beitetap samt at trekk- og flytteveier blir stengt. I tillegg kommer utbyggingen av Turrelva og kraftledning.

Utbyggingsplanen er helt uakseptabel for reinbeitedistriktet. Den vil være klart i strid med folkerettens urfolksvern. Det gjelder også om den ikke sees i sammenheng med tidligere inngrep.

2) Skognes og Stordalen Kraftlag AS (Fjellkraft AS)

Utbyggingen medfører langt mindre reguleringer enn planen til Troms Kraft Produksjon AS:

Fjerdedalsvatn 5m

Store Rieppevatn 5m

Stordalvatnet 1m

Meahccevákkejavri 10m

Selv om disse reguleringene tar en del beiteland er konsekvensene av denne utbyggingsplanen langt mindre enn den til Troms Kraft. Imidlertid påfører den reinbeitedistriktet betydelige skader og ulemper som i utgangspunktet er uakseptable, men det pågår forhandlinger mellom partene med sikte på å komme frem til en løsning som begge parter kan se seg tjent med.

IV REDEGJØRELSE FOR ANVENDELSE AV FOLKERETTENS URFOLKSVERN VED AREALINNGREP I REINDRIFTEN

Hvis vi ikke skulle få medhold i at saken ikke er tilstrekkelig opplyst til å kunne ta stilling til om folkerettens urfolksvern er krenket, vil det subsidiært anføres at det foreligger tilstrekkelig holdepunkter til å kunne slå fast at det foreligger en slik krenkelse.

Jeg vil i det følgende gjøre rede for :

- a) Forvaltningens plikt til å vurdere forholdet til folkeretten ved ethvert vedtak
- b) Folkerettens anvendelse i norsk rett.
- c) Folkerettens anvendelse i denne sak

a) *Sivilombudsmannen har i sin årsmelding for 1990 påpekt forvaltningens plikt til å respektere og følge opp Norges internasjonale menneskerettighetsforpliktelser. Jeg viser spesielt til følgende uttalelse:*

"I utgangspunktet er det forvaltningens plikt å se til at Norge gjennomfører de folkerettslige forpliktelser Norge er bundet av. Det må derfor kunne slås fast at det ikke er i samsvar med god forvaltningsskikk om forvaltningen skulle unnlate å respektere å følge våre internasjonale menneskerettighetsforpliktelser."

Jeg vedlegger kopi av den del av Sivilombudsmannens årsmelding som gjelder menneskerettighetsspørsmål (bilag 1).

b) *Det foreligger ikke praksis i henhold til ILO-konvensjonen, mens FN's konvensjon av 1966 - og spesielt art. 27 i denne - er gjenstand for flere vedtak av FN's menneskerettskomité.*

Når det gjelder folkerettseksperters tolkning av komiteens praksis, viser jeg til 1. amanuensis Ken Uggeruds utredning "Folkerett, samerett og skytefelt, en utredning om de menneskerettslige aspekter knyttet til en eventuell utvidelse av Mauken og Blåtind skytefelt - Institutt for offentlig retts skriftserie nr. 7/2000" s. 59-67, som vedlegges i kopi (bilag 2).

Jeg fremhever det som Uggerud skriver på s. 61 "at selv en nokså beskjedne innvirkning vil kunne bety et brudd mot art. 27." Videre understreker jeg det han skriver på s. 64 at "art. 27 gir altså ikke bare en avveiningsnorm om at alle hensyn som taler for og mot skal avveies mot hverandre i en løs helhetsvurdering, slik man synes å ha lagt til grunn i den nevnte norske utredningen, men stiller krav om at staten avholder seg fra å foreta inngrep som fratar medlemmer av minoritetskulturer deres rett til å utøve bl.a. sin egen kultur. Det er populært forklart rettslige grenser for hvor langt staten kan tillate inngrep i kulturutøvelsen. Artikkel 27 gir ikke engang staten anledning til å foreta en viss selvstendig tolkning av bestemmelsen ut fra en "skjønnsmargin", en s.k. "margin of appreciation."

Etter dette er det viktig å være klar over at det ikke skal foretas en avveining av skadevirkningene for reindriften på den ene side og fordeler en kan oppnå ved kraftutbyggingen på den annen side. Det eneste som skal vurderes er hvorvidt skadevirkningene for reindriften er av en slik størrelse at det krenker den beskyttelse som reindriftssamene har i henhold til art. 27 og ILO-konvensjonen.

c) *Det fremgår av reindriftsrapporten s. 23 at det har vært gjennomført store inngrep i Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikter, og det er under planlegging en rekke inngrep. Nærheten til Tromsø by innebærer en betydelig risiko for ytterligere inngrep. Det kan ikke være tvilsomt at reinbeitedistriktet er i den situasjon at ethvert nytt inngrep vil være i strid med folkerettens urfolks vern, jf. NOU 1997:5 s. 58, som er referert ovenfor i kapittel II.*

V KRAV TIL DEN VIDERE SAKSBEHANDLING

Sakens omfang med omfattende skadevirkninger for reindriften tilsier en særdeles grundig saksbehandling, hvor både de faktiske og rettslige forhold bør bli nøye vurdert.

Når det gjelder faktum må det som ovenfor nevnt i pkt. II utføres en ny reindriftsrapport som inneholder tilstrekkelige opplysninger til at den tjener som grunnlag for en folkerettslig vurdering. Det er særlig viktig at den kvantifiserer sumvirkningene av tidligere og planlagte inngrep både i sommer- og vinterbeiteområdet. Den må foretas av andre personer enn de som har stått for den første reindriftsrapporten.

Det kreves at to folkerettskyndige på grunnlag av en ny reindriftsrapport vurderer forholdet til folkerettens urfolks vern.”

Forum for natur og friluftsliv i Troms (FNF) (17.12.2010)

”Vi viser til høringsbrev 24. august 2010 fra NVE, vedrørende søknad fra Troms Kraft Produksjon AS om konsesjon for bygging og regulering av Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva i Ullsfjorden, Tromsø kommune.

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF-Troms) er et forum for natur og friluftsansjonene i Troms. FNF-Troms arbeider for å ta vare på naturen og miljøet rundt oss og for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden. Vi arbeider for å fremme et allsidig, enkelt og naturvennlig friluftsliv for alle. Gjennom egen aktivitet og naturopplevelser fremmer vi helse, trivsel og økt forståelse av naturens egenverdi. Vi arbeider for å ta vare på et tradisjonelt friluftsliv og for at det naturlige mangfoldet i Troms sin natur blir bevart.

Kort om prosjektet

Troms Kraft Produksjon AS vil bygge ut og regulere fire ulike områder; Skogneselva, Stordalselva, Ritaelva og Turrelva. Fire reguleringsmagasiner, flere overføringer og bygging av tre kraftverk er planlagt. Det forventes at prosjektet vil gi en årlig produksjon på ca 160 GWh.

FNF sin vurdering:

Det bør utarbeides en plan over bygging av småkraftverk

I Troms er det flere konsesjonssøknader inne til høring og flere forventes sendt til høring. På NVE sine nettsider (nve.no) kan man se på statistikken at 60 søknader er i kø eller under forberedelse i Troms Fylke. I 2010 er det gitt konsesjon til 8 av 8 søkere så langt, nå ligger det 7 til høring.

I "Soria Moria-erklæringen" fra 2005 kapittel 12 Norge som miljønasjon står det:

Regjeringen vil at "fylkeskommunene, i samarbeid med berørte fagetater, skal utarbeide fylkesvise planer for bygging av småkraftverk, som sikrer at ikke naturmangfold, friluftsliv eller store landskapsverdier går tapt.”

Så vidt vi vet eksisterer det ingen plan for bygging av småkraftverk for Troms fylkeskommune, ei heller for Tromsø kommune. For å kartlegge ønsker og behov hos kommunen og lokalmiljøet er dette nødvendig.

FNF-Troms mener at alle konsesjonssøknader bør sees i sammenheng, og det må utarbeides en plan over bygging av småkraftverk både i kommunen og i fylkeskommunen før konsesjon vurderes gitt. Når fylkesplan og kommuneplan foreligger ønsker vi nye høringsrunder.

Naturlandskapet

Naturlandskapet er et nesten bortglemt begrep når vi omtaler naturinngrep. Vi snakker om betydningen av å bevare Kulturlandskapet. Vi er også brukere av naturlandskap, det landskapet som ikke er berørt av menneskelig aktivitet. Norge og spesielt kanskje deler av Nord Norge er kjent for sitt flotte naturlandskap, hvor man kan ferdes fra kyst/fjord og opp i høyalpint område uten å se spor av menneskelig aktivitet. Norge har et internasjonalt ansvar for å verne om og forvalte denne naturarven. Et naturlandskap kan aldri igjen bli et naturlandskap etter en menneskelig påvirkning.

Friluftsliv

Friluftsliv er en kilde til livskvalitet, rekreasjon og bedre folkehelse. Friluftslivet bidrar også til en bedre forståelse for naturens mangfold, og vil gi brukere forståelse for hvordan vi kan utvikle den på et bærekraftig vis, og ikke som en ressurs som nødvendigvis må utbygges. Tromsø kommune er i vekst. Behovet for uberørte friluftsområder vil øke i takt med utviklingen. Byen som by, blir større og stadig flere får opp interessen for den urørte naturen, og betydningen av friluftsliv øker. Det omsøkte området er lett tilgjengelig for friluftsliv, det er bynært og har et godt potensial for friluftaktivitet for Tromsøs befolkning

I søknadens utredning over Friluftsliv og reiseliv, "Ullsfjordutbyggingen i Tromsø kommune" som er utarbeidet av Miljøfaglig Utredning AS framkommer at: Det vil være middels/stor negativ konsekvens ved utbygge av området.

Et grunnleggende prinsipp er at vår egen generasjon har et ansvar for å gi kommende generasjoner like god tilgang til naturopplevelse som vi selv har. Stadig færre områder er uberørt av tekniske inngrep.

Geologiske undersøkelser

Vi registrerer i Troms Krafts konsesjonssøknad at befaringen i området er utført av en ingeniørgeolog, men at det bare kort er beskrevet om bergrunnen. Det står at det vil gjøres supplerende undersøkelser senere.

FNF-Troms mener at grundige geologiske undersøkelser må utføres før eventuell utbygging vurderes, ikke når konsesjon er gitt.

Miljøvern

Miljøvern handler om å forstå at ressursene på jorden er begrenset. Om vi produserer mer energi så vil ikke vårt forbruk gå ned, og disse kraftverkene vil neppe komme Nord Norges befolkning til gode. Dette er enkelpersoners og enkelbedrifters interesse for penger Inntjening på bekostning av vår natur.

I "Soria Moria"-erklæringen fra 2005 Kap.12 "Norge som miljønasjon" står det:

"Skal vi løse miljøutfordringene, må vi blant annet:

- Opprettholde naturmangfold og kulturlandskap.
- Begrense bruk av ikke-fornybare ressurser og unngå overforbruk av fornybare ressurser."

Disse miljøutfordringene krever endringer i vårt produksjons og forbruksmønster. Derfor er det viktig at naturen tas vare på for framtiden. Vi mennesker er avhengig av den både som natur ressurs og som ren naturopplevelse.

Sammendrag/konklusjon:

Tromsø Kommune står fortsatt i etableringsfasen når det gjelder småkraftutbygging, men det er en massiv planlagt vannkraftutbygging i området. De bør lages en plan på hvordan man ønsker eventuelle utbygginger og i hvilke områder. Man kan ikke la alle ikkevernedede områder bygges ut. I planleggingen bør man ha med seg at friluftslivet er i vekst, i likhet med Tromsøs by. Uberørte landskap bør bevares til framtidige generasjoner.

Det omsøkte området har ikke en geologisk konsekvensutredning som ligger til grunn. Dette anser vi burde være på plass vedrørende byggeplaner i denne størrelse. Området er dessuten geologisk sett veldig spesielt med sin knytning til Lyngfjellene, med tanke på vårt naturlandskap som natur arv.

Ullsfjord er et område som er særegent og har en unik vill natur med et betydelig potensial for både turisme og friluftsliv, sommer som vinter. En utbygging i det omfang som planlegges vil både visuelt og etisk senke verdien for friluftsliv og turisme i området.

Vi i FNF-Troms mener at en eventuell utbygging i området må planlegges bedre, fylkesplaner og kommuneplaner må foreligge. I disse planer må lokalmiljø og andre interessenter kjenne seg delaktige. Det må foreligge geologiske konsekvensutredninger. Ut fra føre-var-prinsippet som sier at tvilen skal komme naturen til gode, så anbefaler vi at konsesjon ikke blir gitt.”

Norsk Grotteforbund (NGF) (26.12.2010)

”Norsk Grotteforbund (NGF) viser til deres Høring av konsesjonssøknader for regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjord og ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koblingsanlegg, Tromsø kommune i Troms fylke av 24.08.2010. Vi ønsker med dette å gi en uttalelse til denne høringen. Vår uttalelse er delt i 4:

- 1. Om Norsk Grotteforbund og vårt arbeid for grottevern*
- 2. Karst- og grotteforekomster innenfor planområdet*
- 3. Norsk Grotteforbunds uttalelse til konsesjonssøknaden*
- 4. Forhold som gjør norske grotter verneverdige*

1. OM NORSK GROTTFORBUND OG VÅRT ARBEID FOR GROTTVERN

Norsk Grotteforbund er et nasjonalt samarbeidsorgan for enkeltpersoner og lokalorganisasjoner som driver med grotting. NGF arbeider blant annet for å sikre at grotting utøves på en vernemessig forsvarlig måte og bidra til at verdifulle grotter ikke ødelegges eller skades av inngrep. Dette skjer ved utgivelse av Norsk Grotteblad, og innspill/uttalelser i saker av betydning for karst og grotter. Grotter er meget sårbare og representerer både estetiske og forskningsmessige verdier, se nedenfor. Verdiene i grottene kan bli skadet/ødelagt både av souvenirjegere, industri- eller utbyggingsvirksomhet eller ren og skjær vandalisme.

Norsk Grotteforbund har grottevern som en del av sin formålsparagraf, se §§ 3 og 4 i vedtektene på www.speleo.no/vedtekter.htm Denne uttalelsen gis med bakgrunn i våre vedtekter og i vedtak på årsmøtet i 1992.

Norsk Grotteforbunds vedtekter.

Norsk Grotteforbund har grottevern som en del av sitt formål. I vedtektenes §3 FORMÅL står det: "NGF skal generelt virke for:

-...

-Grottevern.

- ..."

I vedtektenes §4 GROTTETIKK står det:

"NGF og NGFs medlemmer forplikter seg til:

- Å verne alle grotter mot miljøfremmed ferdsel, og å begrense ferdselen i sårbare grotter.
- Å følge lover og regler som gjelder for fredede grotter. Disse lover og regler skal være retningslinjer for ferdsel alle grotter, enten de er fredet eller ikke."

Vedtak på Norsk Grotteforbunds årsmøte i 1992.

Til årsmøtet i Norsk Grotteforbund i 1992 hadde et utvalg, det såkalte Grottevernutvalget, lagt frem 2 forslag til avstemming. Det første forslaget gjaldt vernepolitiske uttalelser og ble enstemmig vedtatt.

Punkt 2 i forslaget var som følger (gjengitt fra Norsk Grotteblad nr. 25, se vedlegg 6):

2. NGF går inn for at et utvalg av de mest verneverdige og sårbare grotteforekomstene blir stengt for all ferdsel, herunder også for NGF's medlemmer. Enkelte unntak, f.eks. for vitenskapelige undersøkelser, kan forekomme.

.....

2. GROTT- OG KARSTFOREKOMSTER INNENFOR PLANOMRÅDET

Med planområdet mener Norsk Grotteforbund både selve vassdraget som det søkes om å få bygge ut og traséer for nødvendige veier og overføringsledninger som bygges i tilknytning til kraftanlegget. NGF vil påpeke at erfaringene fra tidligere vannkraftutbygging viser at byggingen av overføringsledningene ofte er mer konfliktfylte enn utbyggingen av selve kraftanlegget. NGF mener derfor at det i utrednings-, planleggings- og utbyggingsarbeidet må tas de samme hensyn for traséer for nødvendige veier og overføringsledninger som det tas for selve utbyggingsområdet.

Grotter og karst dannes i kalkførende bergarter, i områder med kalkførende bergarter er det alltid muligheter for å finne nye, verdifulle grotter og karstforekomster. Øst for Store Rieppevatnet er det et bredt nord-sør-gående belte med marmor i berggrunnen (jfr. kartportalen www.ngu.no/kart/arealisNGU/), altså ideelt for grottedannelse. I dette området er det nylig oppdaget en mengde større og mindre grotter, jfr. vedlagte flyfoto, og elva i dalen forsvinner og kommer frem igjen flere ganger. Det lengste underjordiske elveløpet er på hele 1000 meter i luftlinje, noe som er uvanlig langt til å være i Troms fylke. Det er også en mengde flotte marmorformasjoner i området. Norsk Grotteforbund vil påpeke at det generelt er lite grotteområder i Troms og at grotteområder av den størrelsen det her kan være snakk om er spesielt sjeldent.

I tillegg til grottene nevnt ovenfor kan det i hele området være ukjente grotter av forskjellig størrelse og verneverdi.

På side 3 i konsesjonssøknaden står det: I vår vurdering vil viktige momenter blant annet være ...miljøvirkninger. Grotter inneholder ofte store naturverdier og Norsk Grotteforbund mener derfor det er naturlig at miljøpåvirkningen på grotter og grotteforekomster blir en del av utredningsarbeidet som skal gjøres. I vassdragsreguleringslovens § 12 punkt 16 står: Det bør pålegges konsesjonæren å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Denne bestemmelsen står også i industrikonsesjonsloven. Norsk Grotteforbund vil derfor gjøre oppmerksom på at grotter er viktige også fordi de kan inneholde viktige både

vitenskapelige og historiske verdier, se del 4 av denne uttalelsen: *FORHOLD SOM GJØR NORSKE GROTTER VERNEVERDIGE.*

I konsesjonssøknaden beskrives de 2 alternative søknadene fra hhv. Troms Kraft Produksjon AS og Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS. Norsk Grotteforbund mener at i en sak som dette bør 0-alternativet, altså ingen utbygging, også være med og beskrives på samme måte som utbyggingssøknadene blir beskrevet.

I spørsmål om vassdragsutbygging vil NGF generelt gå inn for 0-alternativet, altså ingen utbygging. Ingen utbygging gir naturlig nok minst risiko for at grotter blir skadet eller ødelagt. Fordi det som nevnt ovenfor ennå finnes mange uoppdagete/ukjente grotter er 0-alternativet det eneste alternativet som garantert ikke vil skade eller ødelegge verneverdige grotter.

Troms Kraft sine planer vil sannsynligvis ødelegge flere grotter i elvedalen rett øst for Store Rieppevatnet. I hele denne dalen er det som nevnt ovenfor en mengde større og mindre grotter og elva forsvinner og kommer frem igjen flere ganger. I Troms Kraft sin søknad planlegges det både å ta elva som renner gjennom grottene og ødelegge den største utforskede grotten i området med rør og vei. Forslaget fra Skognes og Stordalen Kraftlag vil ikke ødelegge på langt nær så mye, mesteparten av anleggene vil da ligge utenfor området med kjente grotter.

Det beste ville være å unngå kraftutbygging i dette flotte området. Men hvis ikke ønsker Norsk Grotteforbund at Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS og ikke Troms Kraft Produksjon AS får konsesjon.

Hvis det blir startet utbygging vil NGF be om at det settes som betingelse at utbyggerne må være på vakt ovenfor ev. grotter de måtte trenge inn i i forbindelse med utbyggingen. Hvis det oppdages nye grotter i området vil vi be om at grottas verneverdier og kvaliteter kartlegges før utbyggingen fortsetter.

3. NORSK GROTTEFORBUNDS UTTALELSE TIL UTKASTET TIL KONSESJONSSØKNADER FOR REGULERING OG UTBYGGING AV VASSDRAG I SKOGNESDALEN I TROMSØ KOMMUNE

På grunnlag av det ovenforstående gir Norsk Grotteforbund følgende uttalelse når det gjelder arbeidet med konsesjonssøknader for regulering og utbygging av vassdrag i Skognesdalen:

- 1. Norsk Grotteforbund mener at vannkraftutbygging i Skognesdalen i Tromsø kommune kan skade og i verste fall ødelegge verneverdige grotter i området. Vi ønsker derfor ingen utbygging og går inn for det som vi ovenfor har kalt 0-alternativet.*
- 2. Hvis det blir vedtatt at det skal gis konsesjon til vannkraftutbygging i Skognesdalen ønsker Norsk Grotteforbund at konsesjonen skal gis til Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS. Vi mener at deres utbyggingsforslag vil være mye mer skånsomt for grottene i området enn forslaget til Troms Kraft Produksjon AS.*
- 3. Hvis det skal bygges nye overføringsledninger ønsker Norsk Grotteforbund at disse bygges i eksisterende ledningstraseer i den grad slike finnes, ev. at gamle ledninger opprustes. Ved å benytte eksisterende traséer minskes risikoen for ødeleggelser.*
- 4. Hvis det blir startet utbygging vil NGF be om at det settes som betingelse at utbyggerne må være på vakt ovenfor ev. grotter de måtte trenge inn i i forbindelse med utbyggingen. Hvis det oppdages nye grotter i området vil vi be om at grottas verneverdier og kvaliteter kartlegges før utbyggingen fortsetter.*

4. FORHOLD SOM GJØR NORSKE GROTTER VERNEVERDIGE

Nedenfor beskrives 6 av de forhold som gjør norske grotter verneverdige:

1. Grotter inneholder mange spesielle geologiske forekomster, som ofte er unike for grotter. Her nevnes dryppstein, månemelk (et såkalt "halvorganisk" og osteaktig stoff), vanneroderte steiner, vanneroderte fjellvegger m.v. Disse har det ofte tatt flere tusen år å danne, samtidig er de ofte meget lette å ødelegge.

2. Forskning har vist at grotter er unike databaser for kunnskap om hvordan klima, fauna, flora og isbreer har utviklet seg i Norge (og i andre land) gjennom de siste millioner år. Denne kunnskapen kan tilegnes fra i hovedsak 2 kilder: Ved studier av sedimenter og andre levninger i grottene og ved å studere alderen på speleothemer (dryppstein) i grottene.

A. Det er meget vanskelig å finne sedimenter på landoverflaten i Norge som er eldre enn siste istid. Bare på meget beskyttede steder og der hvor iserosjonen har vært liten, f.eks. i grotter, har det vært mulig for eldre sedimenter å bli bevart frem til vår tid. Et godt eksempel på dette er isbjørnknoklene som ble funnet i ei grotte i Kjøpsvik i 1991, se fotokopi fra Nordlands Framtid lørdag 8. januar 1994. Disse knoklene har siden blitt datert til å være 115.000 år gamle. Et annet eksempel på historiske funn i grotter er den 2900 år gamle bålplassen som i 1994 ble funnet i ei grotte i Ofoten-området, se kopi av artikkel i Aftenposten 20.05.1996.

B. Studier av en fossil dryppstein fra Rana (datert til ca ½ million år vha. den såkalte Uran-serie dateringsmetoden) har fortalt oss at vi hadde tre på hverandre følgende varme perioder (mellomistider) hvor det var furu- og bjørkeskog under klimabetingelser som til dels var bedre enn i dag.

3. Mange grotter har med sitt absolutte mørke og ofte lave energitilgang utviklet spesielle økosystemer. De norske hule-økosystemene er foreløpig lite undersøkt. Vi kan forvente at disse økosystemene, små og store, kjente og ukjente, vil være svært følsomme for forstyrrelser.

4. Mange grotter har blitt brukt til gravkamre og inneholder dermed store arkeologiske verdier. Et eksempel på dette er Daumannshola på Fauske, se kopi av artikkel fra Norsk Grotteblad nr. 34.

5. Grotter er viktige som vannreservoar og grunnvannskilder og grottevann kan være viktige for å spore ev. forurensninger. Videre kan vann i grotter være viktige som indikatorer for generell vannkvalitet. Grotter kan også være en meget gunstig plass for å forske på vannkvalitet, vannforurensning osv.

6. Selve eksistensen av grotter, deres beliggenhet og retning m.v. kan gi mye informasjon om tidligere tiders klima og istider. Slik informasjon er vanskelig å få fra andre kilder. Dette gjør at selve området der det finnes grotter er verneverdig i seg selv."

Naturvernforbundet i Tromsø (17.01.2011)

"Innspill til kraftutbygging i Troms

NNV Tromsø og omegn viser til uttalelsene fra geologisk institutt ved Universitetet i Tromsø av 02.12.2010 og Ishavskysten friluftsråd 27.12. 2010, oversendt NVE 04.01.2010. Vi slutter oss til de vurderinger de har lagt fram om områdets avgrensning og verdier, og at beslutningsgrunnlaget er mangelfullt. Området mellom Lavangsdalen og Sørfjorden er et urørt fjellområde og særlig verdifullt fjordlandskap. Vi ser ikke disse prosjektsøknadene som miljømessig forsvarlige, og ber NVE om å avslå søknadene.

Vi stiller videre spørsmål ved at man presenterer nedgraving av rørgater og revegetering som et miljøtiltak i sårbar og urørt natur, også fordi dette nødvendigvis vil føre til merarbeid ved avvikling av drift.

Naturvernforbundet i Tromsø og omegn har høsten 2010 bedt om pause i saksbehandlingen av kraftanlegg i Troms, i påvente av at myndighetene har framskaffet gode nok data om natur og landskapsverdier og evaluering av energimål.

Vi ber også NVE sørge for at Naturvernforbundet Tromsø og omegn kommer på høringslista og får informasjon om alle typer saker.”

Interessegruppa for bevaring av Skognesdalen (29.12.2010)

” 1 INNLEDNING

Det vises til NVEs brev om dette av 24/8 2010 der høringsfrist angående regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjorden i Tromsø kommune til 31/12 2010.

Gruppa er stiftet i 2007 som en interessegruppe for alle som på et eller annet vis har tilhørighet til de områder som berøres av utbygningsplanene. Den ledes av et styre som er politisk uavhengig og representert ved medlemmer fra et bredt lag av befolkningen i bygda. Vi er innforstått med at det er søkt om konsesjon for utbygging i området av Troms Kraft produksjon og Skognes og Stordalen kraftlag (og Småkraft, men det angår ikke denne uttalelsen).

Vi er kjent med at alle berørte grunneiere for utbygningsplanene av Ritaelva, Skogneselva, Rieppielfva og Stordalelva ikke ønsker en utbygging som er skissert i planene til Troms Kraft Produksjon AS. Dette gjelder både de grunneierne som har avtaler med Fjellkraft AS og de som ikke har det. (Enstemmig fra fellesmøte avholdt 28. desember 2006.) Vi er også kjent med at de samiske organisasjonene som har interesser i området, heller ikke ønsker noen form for utbygging i den størrelse Troms Kraft Produksjon legger opp til.

2 BETYDNINGEN AV VERDISKAPNING I LOKALSAMFUNNET

Interessegruppa er kjent med at Skognes og Stordalen kraftlag AS står som søker av konsesjon for bygging og drift av kraftverk i disse elvene. Prosjektet anses av grunneierne å være et miljøvennlig tiltak basert på gode avtaler som vil gi et godt økonomisk grunnlag for lokal næringsutvikling i et område som er sterkt preget av avfolkning og tap av næringsgrunnlag. Dette illustreres best gjennom at det nå ikke er en elev igjen på skolen fra dette området der det for kort tid siden var jevnt mellom 10 og 20. Sikring av verdiene i lokalmiljøet er av største betydning for å gi ny giv i ei utdøende bygd.

Troms Kraft Produksjon AS har pr dato ingen inngåtte avtaler og har heller ikke kommet med akseptable tilbud til grunneierne i forbindelse med foreliggende utbyggingsplaner.

For oss er det viktig at verdiene i bygda sikres i de områdene de befinner seg i og at de ved utnyttelse kommer bygda til gode. Vi kan i liten grad se at Troms Kraft Produksjon AS i sitt arbeid med utbygningsplanene konkretiserer hvordan de har tenkt å sikre dette. Det er også viktig at dette skjer i så nært samarbeid med grunneierne og lokalbefolkning for øvrig, som mulig for å unngå konflikter i forbindelse med arbeidet både i nær og fjern framtid. Dette har ikke skjedd til nå, og det mener vi må tillegges stor vekt i den videre behandlingen av begge prosjektene.

3 BETYDNINGEN AV EKSPROPRIASJON AV FALLRETTIGHETER OG NØDVENDIG GRUNN I FORBINDELSE MED UTBYGGING.

I og med at så mange grunneiere har inngått skriftlige avtaler med Fjellkraft AS og at motforestillingene fra de andre berørte grunneierne er så stor i forhold til Troms Kraft Produksjon AS sine planer, må erverving av fallretter og reguleringsretter i forbindelse med en evt. utbygging, skje ved ekspropriasjon. I forbindelse med betalinger av erstatninger og skjønn er det viktig at Troms Kraft Produksjon kommer tidlig på banen og klargjør ut fra hvilke prinsipper slik erstatning skal beregnes. Dette har de til nå holdt skjult for grunneiere og offentligheten. Her må man også påregne betydelige kostnader sett i forgold til de siste års erstatningspraksis i slike saker og nye sertifikatordninger i denne sammenheng. En slik utbygging vil også ha behov for gode tilkomstveier bl.a. i anleggsfasen. Eksisterende skogsveier er private og ikke dimensjonert for slik trafikk. Rett til bruk av disse må eksproprieres samtidig som at behovet for opprustning, vedlikehold og nyanlegg vil bli en betydelig utgiftspost i prosjektet.

Interessegruppa ser det som svært viktig at det redegjøres nærmere for hvilke prinsipper som ligger til grunn for beregning av kostnader til erstatninger og skjønn. Dette kan være av større betydning i forbindelse med vurderingen av den totale lønnsomheten av prosjektet. Vi ser også på det som svært uheldig for bygda hvis ekspropriasjon må bli måten å erverve nødvendige rettigheter for prosjektet. Dessuten vil ekspropriasjon ta fra grunneierne rettigheter til evig tid, mens de avtaler som er gjort i Skognes og Stordalen Kraftlag gjelder kun i 60 år. Dette er av stor betydning for senere utnyttelse av områdene.

4 PROSJEKTETS LØNNSOMHET OG NEGATIVE MILJØMESSIGE KONSEKVENSER.

Skognes og Stordalen Kraftlag har gjennom sine beregninger vist lønnsomhet for sine prosjekter. De mener også å ha dekning for å si at kostnadene ved å hente ut de siste 30 GWh er uakseptabelt høye, og at de negative miljømessige konsekvensene for miljøet, ikke står i forhold til gevinsten ved Troms Kraft Produksjon AS sitt prosjekt.

Styret i interessegruppa har ikke forutsetning for å mene noe om dette, men vil stille som krav at dette utredes nøye i det videre arbeidet med behandlingen.

I alle sammenhenger det er nevnt, kommer det fram en sterk skepsis i forhold isingsproblemer i utslippsområdet for spillvann i forbindelse med konsentrasjonen av utløpene til så mange vassdrag som det her er snakk om. Utslipet blir i et trangt område i en ellers smal terskelfjord med lite vannutskiftning og lave vintertemperaturer. Fjorden islegges i større og mindre grad nå også i det aktuelle området med det vannet som naturlig renner i fjorden. Det sammenliknes med andre vellykkede utbygginger på yttersida av Senja der storhavet regulerer både temperatur og vannutskiftning på en helt annen måte enn i Sørfjorden i Ullsfjord. Det er derfor vanskelig å se at sammenlikningen kan være relevant.

Interessegruppa forstår skepsisen og forutsetter at disse forhold utredes nøye i den videre behandlingen av prosjektet. Det er også av betydning at det utredes hvilke konsekvenser det vil ha for livet i havet i vårt område når det "tukles" med vannføringen i Skogneselva i en slik grad en større kraftutbygging helt sikkert vil medføre.

Området Skognesdalen, Sennedalen, Storerieppi og Stordalvann er et viktig tur- og utfartsområde for lokale som eksterne brukere. Stordalvannet er også viktig som fiskevann for folk i området. Det er viktig at en utbygging ikke blir ødeleggende for verdien av området i så måte.

Interessegruppa krever at de miljømessige konsekvensene av en kraftutbygging i for oss, stor skala må utredes nøye fordi verdien av uberørt natur er uvurderlig, ikke minst med tanke på generasjonene som kommer etter oss. Det er gjort en for dårlig jobb i forhold til kartlegging av biologisk mangfold og det viser seg at det heller ikke er gjort særlig for å kartlegge de geologiske konsekvensene slik utbygging kan ha i området. En utbygging må gjøres slik at den øker verdien for bygda og naturen, slik at den gir positive virkninger for nyetableringer og økning i antall innbyggere. Det er også viktig at virkningene av regulering av Stordalvannet og Storerieppivannet utredes i forhold til ferdsel på regulert vann vinterstid.

Flere av elvene er viktige drikkevannskilder for befolkningen i området.

Interessegruppa mener at det er viktig at drikkevannskildene sikres gjennom sikker minstevassføring i elvene. En kraftutbygging må ikke skje på en slik måte at vannkvaliteten forringes eller at tilgangen på drikkevann blir borte.

Elvene i området har gjennom alle tider vært naturlig stengsel for beitedyr.

I sin tid forelå det planer om smoltoppdrett i Skogneselva. Prosjektet er lagt på is, men det er viktig at det finnes vann nok i elva til å kunne iverksette disse eller liknende planer for framtiden også. Her snakkes det om en smoltproduksjon i skala 300.000 til 450000 smolt pr år. Vi vet at det nå planlegges et turistanlegg ved utløpet av Skogneselva.

Interessegruppa krever at ved en utbygging skal minstevassføringen i elvene være slik at disse stengslene opprettholdes i tilstrekkelig grad og at behovet for vann til settefiskproduksjon eller lignende, ivaretas.

I området rundt Stordalvannet og i Ritadalen er det viktige kulturminner fra tidligere tider. Det er viktig at disse kartlegges og tas vare på i størst mulig grad for ettertiden. Dette er i liten grad nevnt i konsesjonssøknadene.

Områdene som her berøres er også viktige beiteområder for rein og sau.

Interessegruppa krever at en utbygging ikke gjøres på en slik måte at det ødelegger for framtidig landbruk og reindrift i området. Det må også utredes grundig hvilken betydning utbygging vil ha for flora og fauna generelt i hele utbyggingsområdet. Det er ikke gjort grundig nok til nå.

5 ANGÅENDE KONSESJONSSØKNAD FOR BYGGING AV NY 132KV KRAFTLINJE FRA STEINNES TIL SKARMUNKEN.

Vi har forståelse for at utbygging av nye kraftverk i området, vil kreve et oppgradert linjenett. Men i konsesjonssøknaden mener vi det er gjort for lite for å se på alternative trassevalg. Det er heller ikke gjort noe for å vurdere konsekvenser for flora og fauna, strålefare m.v. ved et slikt prosjekt. Vi synes også at plasseringen av trafostasjon på Steinnes bærer for preg av at Troms Kraft tar det for gitt at de vil få konsesjon også for kraftutbygging. I den videre behandlingen av dette mener vi det må stilles krav om at disse tingene gjøres noe med.

6 KONKLUSJON

Interessegruppa for bevaring av Skognesdalen mener NVE må si nei til Tromskrafts planer om utbygging i området. Det bør sies klart i fra om det skal bygges ut i det hele tatt, alternativt om deler av området skal kunne bygges ut. Desom utbygging skal skje, mener vi klart at grunneierne gjennom sitt selskap Skognes og Stordalen Kraftlag AS tildeles konsesjonen på bakgrunn av de planer som foreligger. Dette blant annet fordi de også legger opp til å utvikle andre

arbeidsplasser som en del av sitt opplegg, noe som er svært viktig for framtidig livsgrunnlag for folk i bygdene det gjelder.”

Skognes Omegn IL (17.12.2010)

”Skognes Omegn IL gir, etter en samlet vurdering, anbefaling til at konsesjon tildeles Troms Kraft Produksjon AS (TKP). Skadevirkningen vil være klart minst med TKPs utbygging og at de har tatt hensyn til friluftsområdet som lokalbefolkningen bruker. I så måte vil også gevinsten bli større ved TKPs plan idet dette friluftsområdet vil bli mer tilgjengelig for en større andel av lokalbefolkningen enn hva tilfellet er i dag. Sett fra idrettens ståsted vil dette muliggjøre på en enklere og bedre måte å få flere ut i naturen.

I tillegg mener Skognes Omegn IL at TKPs plan for utbygging gir en bedre samfunnsnyttig verdi enn hva tilfellet er med de to andre utbyggere. Mulighet for verdiskapning øker gjennom styrking av infrastrukturen samt opprettelse av et fond for utvikling av bygdesamfunnet. Dette vil være med på å styrke/øke mulighetene for økt idretts aktiviteter idet dette kan bidra til økt og stabilt bosetting i vårt område.

Skognes Omegn IL ser også at laget kan ha direkte nytte av TKPs utbygging idet fyllmasser fra utbyggingen kan nyttes til idrettsformål.”

Sjursnes Arbeiderlag (12.11.2010)

”Sjursnes Arbeiderlag har på medlemsmøte 12.11 behandlet denne sak og kommer med følgende uttalelse.

Laget er kjent med at det er flere som har søkt om konsesjon, Fjellkraft Skognes og Stordalen Kraftlag A/S, Småkraft samt Troms Kraft Produksjon A/S.

Etter en samlet vurdering støtter Arbeiderlaget søknaden til Troms Kraft Produksjon A/S. En utbygging i regi av Troms Kraft vil komme bygdesamfunnet til gode ved at der opprettes et fond på 3.mill., samt asfaltering av Fv.51 i tillegg utbygging av fiber .Dersom fiber og asfaltering er gjennomført før en konsesjon gis økes fondet med tilsvarende beløp.

Troms Kraft er et aksjeselskap som eies av Troms fylkeskommune (60%) og Tromsø kommune (40%) dette er også viktig da økte skatteinntekter også vil komme vårt område til gode.”

Ingunn Irene Rivertz Vatne (12.12.2010)

”Innledning.

Det vises til Troms Kraft Produksjon AS, Fjellkraft AS/ Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS sine søknader om vannkraftutbygging i Ullsfjord.

Som grunneier av Karnes gods, og dermed eier av umatrikulert grunn i Ullsfjord, mener jeg meg berettiget til å inngi en høringsuttalelse i denne sak da anlegget potensielt berører min eiendom.

Som grunneier er jeg ikke informert om noen av konsesjonssøknadene. Advokatselskapet Wikborg Rein & Co informerte Troms Kraft Produksjon AS, Fjellkraft AS/ Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS om forholdet så snart u.t. gjorde seg kjent med søknadene via lokalavis.

Jeg tillater meg i utgangspunktet å stille meg kritisk til konsesjonssøknadene i håp om at en grundig vurdering av alle forhold gjøres.

Høringsuttalelsen inneholder også ytterligere informasjon rundt grunneierforhold (og da også vann og fallrettigheter). Dette vurderes høyst relevant både i de tilfeller søker ønsker å inngå kontrakt med grunneiere og i de tilfeller der ekspropriasjon er ønskelig.

Kommentarer til konsesjonssøknader av Troms Kraft produksjon AS Småkraft AS og Fjellkraft AS for vannkraftutbygging i Ullsfjord, Skogneselva Stordalselva Turrelva Ritaelva og Sennedalselva

Kommentarer til konsesjonssøknad med konsekvensutredning v/ Troms Kraft produksjon AS

Ad 2.3.1.-2.3.8. Troms Kraft Produksjon AS belyser planlagte slik jeg forstår det, svær betydelige til ekstreme endringer i natur og vannføring.

Ad 2.3.9. Eiendomsforholdet er ikke fullstendig da grunneier av gården Karnes gnr.83-5 i Lyngen kommune også er eier av all umatrikulert grunn i området.

Ad 4.4.1 og søknadens pkt 5. Troms Kraft Produksjon AS søker om ekspropriasjonstillatelse til nødvendig grunn og fallrettigheter. Det må da stadfestes eierforhold av denne eventuelt eksproprierede grunnen. Troms Kraft Produksjon AS har sannsynligvis ikke kalkulert med disse utgiftene i sine beregninger.

Ad 2.12. Min anbefaling er at nullalternativet, alternativ 0.0, gjelder inntil det eventuelt foreligger sikkerhet rundt nødvendigheten av tiltaket sett i sammenheng med konsekvenser for natur og miljø, og inntil eiendomsforhold er avklart.

Ad 2.4.5. Det bes om at de besluttende organer vurderer om minstevannsføring og ingen vannføring er forsvarlig.

Ad 4.3.3. Troms Kraft Produksjon har utelatt å informere om Lyngsalpan Landskapsvernområdets nærliggende beliggenhet til det planlagte området for vannkraftutbygging av enormt omfang.

Ad 4.3.5. Troms Kraft Produksjon AS planlegger inngrep som vil redusere arealene innenfor alle de tre kategoriene av INON- Inngrepsfrie områder. Ber om at konsekvensene vurderes før eventuell konsesjon gis.

Ad 4.4.5. Troms Kraft produksjon ber om tillatelse etter forurensningsloven både i byggeperioden og for den permanente driften. Kan kraftutvinningen klassifiseres som miljøvennlig? Ber om at dette også sees i sammenheng med muligheter for å redusere kraftbehovet i området og i Norge.

Ad 5.2. Det beskrives at vassdragene er vurdert i Samla Plan for vassdrag og plassert i kategori I. Dette tilsier kun at en konsesjonssøknad kan fremmes. Uttrykket Samlet Plan for vassdrag kan virke misvisende i den anledning at Norges Naturvernforbund etterspør en reell samlet plan for småkraftutbygging.

Ad 5.3.1. Overflatehydrologi beskrives til å endres totalt etter eventuell vannkraftutbygging.

Ad 5.3.3. Jeg hadde dessverre ikke mulighet til å være med på folkemøtet angående kraftverkutbyggingen, men har i etterkant besøkt bygda. Slik jeg forstår lokalbefolkningen er en av deres største bekymringer er tidligere og økt islegging av fjorden.

Ad 5.4. Troms Kraft Produksjon AS beskriver det vakre landskapet i området og nevner her også Lyngsalpene rett over fjorden, definert som en del av influensområdet. Før det eventuelt bevilges konsesjon, bes menneskene som sitter med den besluttende myndighet om å sette seg inn i

viktigheten og verdien av å bevare Norges vakre natur. De fysiske inngrepene ved en eventuell utbygging er slik jeg leser konsesjonssøknaden, store.

Ad 5.5 Det bes om at hensyn til naturmiljø tas på alvor av de som kan ta beslutninger om vassdragsutbygging eller ikke. Er det vår rett til å skade vegetasjon som også er av stor nasjonal verdi for å utvinne vannkraft som det muligens ikke engang er behov for? Er det på samme måte etisk korrekt å utnytte sårbare og nær truede fugler og pattedyr til slike formål?

Jeg tillater meg å referere deler av uttalelsene i konsekvensutredningen som omhandler Sørfjorden og sterkt truet fiskeart: " Som naturtype betraktet kan hele Sørfjorden karakteriseres som en relativt sjelden fjordtype med kaldt bunnvann i de indre delene av fjorden hele året. Fjorden har en lite beskattet fjordtorskbestand som gjør den unik med hensyn på beskatning, både nasjonalt og internasjonalt." "Av rødlisteartene som forekommer i Sørfjorden peker kysttorsken seg ut som den mest sentrale art å ta hensyn til. Kysttorsk nord for 62 grad. nord er i kategori sterkt truet og er en dominerende art i Sørfjorden." "En økt sannsynlighet for islegging om vinteren i de indre områdene vil kunne vanskeliggjøre beiting fra sjøfugl og oter. Økt islegging vil også kunne medføre at makroalger i littoralsonen mister festet, isskuring, og at det dermed blir mindre skjul for fiskeyngel av kysttorsk og sei."

Generelle kommentarer til konsekvensutredningen:

Kan man stole på at konsekvensutredningen belyser de reelle konsekvenser ved en eventuell utbygging når konsekvensutredningen er skrevet av konsesjonssøker som vil få store økonomiske gevinster ved en eventuell vannkraftutbygging?

Kommentarer til konsesjonssøknad med konsekvensutredning v/Fjellkraft AS

I orienteringsheftet til Skognes og Stordalen Kraftlag, "Kraftutbygging i Ullsfjord i Tromsø kommune" finnes flere bilder av en vakker og urørt natur. Ber om at blant annet disse bildene synes. Hvordan skal Norges natur beskyttes i fremtiden?

Jeg har i andre konsesjonssøknader om vannkraftutbygging i Lyngen kommune sett at det har argumentert med at naturen allerede er berørt og at videre inngrep derfor kan rettferdiggjøres. Hvor lett vil det være å få gjennomført ytterligere skade på natur om vannkraftutbygging aktualiseres?

Det vises for øvrig til relevante kommentarer ellers i høringsuttalelsen.

Kommentarer til konsesjonssøknad med konsekvensutredning v/Småkraft AS

Da jeg ikke har anledning til å detaljlese alle konsesjonssøknader og konsekvensutredninger samt avbøtende tiltak etc., ber jeg igjen om at konsesjonssøknadene vurderes grundig og korrekt. Småkraft AS (og Troms Kraft AS) har også billedokumentert urørt vakker natur. Det følger ansvar med Deres jobb.

Jeg viser for øvrig til relevante kommentarer ellers i høringsuttalelsen.

Ytterligere vurdering av konsekvenser for naturen og dyrelivet ved eventuell kraftutbygging av noen eller alle de aktuelle elvene. Skogneselva Stordalselva Turrelva Ritaelva g Sennedalselva

Da jeg ikke føler meg trygg på konsekvensutredningene som beskrevet i, og vedlagt konsesjonssøknaden, ber jeg de besluttende organer om å vurdere konsekvensene for naturen og dyrelivet ved en slik eventuell vannkraftutbygging.

Konsekvenser for naturen og dyrelivet ved et høyt antall småkraftutbygginger på Karnes gods eller i nær tilknytning til dette.

Det er søkt om et høyt antall småkraftutbygginger i det aktuelle området. Det bes derfor om at de besluttende organer ser på helheten av området, både vernet natur og ikke vernet natur før beslutninger tas.

Kommentar til et høyt antall konsesjonssøknader i Nord- Troms

Er det høye antallet søknader om vannkraftutbygging et resultat av vestens grådighet eller reelt behov for kraft i området? Er i sistnevnte tilfelle vannkraft den mest hensiktsmessige energiutvinningen, eller bør mer naturvennlige metoder vurderes? Hva sier de overordnede verdensomspennende organisasjoner om den skjeve fordelingen i verden? Bør man heller øke prisen for energiforbruk? Hvordan utvinne energi på mest miljøvennlig og naturvennlig måte?

Reelt behov for vannkraftutvikling og kraftutvikling i Ullsfjord. Skogneselva Stordalselva Turrelva Ritaelva og Sennedalselva?

Finnes det et reelt behov for vannkraftutvikling i området? Ber om at dette vurderes og også ses i sammenheng med øvrige nasjonale og internasjonale forhold.

Generelt hensyn til natur og miljø

Jeg ber de besluttende organer vurdere hensynet til natur og miljø, både lokalt, nasjonalt og globalt, når konsesjonssøknadene vurderes. Vi har ansvar for jordklodens helse også i fremtiden. Norges naturvernforbund har kommet med diverse uttalelser i forbindelse med et høyt antall søknader om utbygging av småkraftverk. Jeg forventer at dette er kjent for de besluttende organer og at konsesjonssøknadene vurderes på en grundig og vel gjennomtenkt måte. Finnes det mer natur og miljøvennlige måter å utvinne energi på? Foreligger det et reelt behov for ytterligere vannkraftverk og/eller energi generelt? Vil det være mer hensiktsmessig å redusere Nord-Norges, Norges og/eller verdens energibehov? Er det eksempelvis et bedre alternativ å redusere antall aluminiumsverk i Norge for å sikre tilstrekkelig energitilførsel til nødvendig industri og nødvendig privat energibehov, samtidig som energibehovet vil reduseres og de mest miljøskadelige energikildene opphører?

For sikkerhets skyld tillater jeg meg å vise til Naturvernforbundets vurderinger av den "planlagte" energikrisen i Midt Norge i 2006; "Det er i hovudsak tre årsaker til den varsla straumkrisa i Midt- Noreg, og ingen av dei har med den vanlege forbrukaren å gjere. Dei store straumsluka er det utvida aluminiumsverket til Hydro på SunndalsØra, gassterminalen til Ormen Lange-feltet på Aukra, og utvidinga av anlegget til Hustad Marmor i Fræna. Jeg spør derfor; hvor "ren" er den "rene" energien i Norge?

Det vises også til Norges Naturvernforbund sine uttalelser i forbindelse med småkraftutbygging. "Småkraftutbygging over stokk og stein" er publisert 21.10.2010 hvor det anmodes til et forbedret regelverk og overordnede nasjonale føringer som kan sikre naturverdiene bedre enn det som skjer nå. Landsstyret i Naturvernforbundet mener at alle konsesjonssøknader må legges på is inntil dette er på plass. I perioden fra 2001 til 2010 er det bygd nærmere 300 småkraftverk og ytterligere 500 er under planlegging. Naturvernforbundet mener omfanget av småkraftutbyggingene er så stort at det ikke lenger er miljøvennlig energi, men naturødeleggelse som ikke kan aksepteres.

Landsstyremøtet vedtok nylig en kritisk uttalelse som ble oversendt Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet. Jeg tillater meg å kopiere dette brevet fra internett og legge det til under:

"Til Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet

Kopi til Den Norske Turistforening og Friluftslivets fellesorganisasjon

Uttalelse fra Norges Naturvernforbunds landsstyremøtet 25.-26. september 2010:

SMÅKRAFTUTBYGGINGA MÅ UNDER KONTROLL

Landsstyret i Norges Naturvernforbund er bekymret over det omfanget som småskala kraftutbygging nå har fått og de omfattende inngrep de omsøkte prosjektene vil medføre i verdifull natur. Slik småkraftprosjekteringa har utviklet seg, kan man ikke regne dette som en miljøvennlig energiform. Naturvernforbundet mener dette er miljøpolitisk uforsvarlig. Vi krever at regjeringen gir overordna, nasjonale føringer og sørger for at det utvikles faglig metodikk og regelverk som evner å sikre naturverdiene bedre enn tilfellet er i dag. Inntil dette er kommet på plass, må alle konsesjonssøknader for småkraft legges på is.

I rapporten "Krafttak for riktig kraftbruk", utgitt av Naturvernforbundet, NITO og Norsk Industri, dokumenteres det at vi om kort tid vil få et betydelig overskudd på elektrisk kraft i Norge. Ut fra dette er det klart at det heller ikke foreligger noe behov for den omfattende utbygginga av småkraft som er under planlegging.

Naturvernforbundet ser med stor uro på at det i mange fylker foreligger et stort antall søknader, og det forberedes flere. Omfanget er blitt så stort at utbyggingene representerer en alvorlig trussel mot naturmangfold og naturopplevelser, og verken media, myndigheter eller befolkningen har kapasitet til å sette seg inn i sakene. Lovens krav til medvirkning lar seg ikke oppfylle som en følge av det store omfanget.

Utbyggingene er planlagt i sårbar og uberørt natur og vil påføre landskapet varige skader form av rørgater, anleggsveier og inntaksdammer. Rødlistearter og gytestrekninger for fisk blir berørt, flere anlegg er omsøkt i vassdrag i verneområder, og de utløser behov for nye overføringslinjer som berører naturverdier.

Mange berørte områder er ikke kartlagt eller verdivurdert tidligere. I konsekvensutredningene er landskaps- og naturverdier ofte verdivurdert basert på overflatiske befaringer. Søknadene behandles enkeltvis, og det gjøres ikke vurderinger av sumeffekter. I praksis foreligger det bare små reelle kunnskaper om konsekvensene inngrepene vil gi for urørt og verdifull natur og autentiske kulturlandskap. Selv om enkeltprosjekter isolert sett ikke medfører så store naturødeleggelser at søknaden blir avslått, ser vi at betydelige naturverdier vil gå tapt gjennom en omfattende bit-for-bitutbygging.

Naturvernforbundet mener videre at planene for småkraftutbygging må utredes og behandles i samsvar med kravene i naturmangfoldloven når det gjelder kunnskaps-grunnlag, føre-var-prinsippet, sumeffekten og at tiltakshaver må bære kostnadene for miljøkonsekvensene av inngrepet. Disse prinsippene blir ikke fulgt i dag.

I Soria Moria 1 ble det varslet fylkesvise planer for bygging av småkraftverk, som skulle sikre at naturmangfold, friluftsinnteresser eller store landskapsverdier ikke går tapt. Dette er ikke blitt fulgt opp etter intensjonene. I fylker der det er utarbeidet slike planer, framstår disse som handlingsplaner for å bygge ut og utnytte flest mulig vassdrag til energinæring og økonomisk gevinst.

Regjeringen må sikre et forbedret regelverk og nasjonale føringer for småkraftutbygginga i tråd med løftene fra Soria Moria 1. Det vil Naturvernforbundet aktivt bidra til."

Rapport om småkraftutbygging og konsekvenser for naturmangfoldet fra Naturvernforbundet Hordaland 2007 kan muligens også være til hjelp for å sikre best mulig vurdering av de aktuelle konsesjonssøknader.

Det foreligger sprekker i flere fjell i næromliggende områder som truer med en flodbølge på muligens over 45 m. Er det utelukket at det finnes slike sprekker i fjell rundt fjorden? En utredning av hvorvidt inngrep i naturen, eksempelvis med endrede temperaturforhold i fjordene, innvirker på slike fjellsprekker, bør konsekvensutredes og vurderes av de besluttende organer.

Er faren for kvikkleireskred tilstrekkelig konsekvensutredet ved eventuelle utbygginger? Hvilke tiltak er eventuelt påkrevet for å unngå kvikkleireskred? Foreligger det fare for andre typer skred ved eventuell vannkraftutbygging?

Om det vurderes å være et reelt behov for energi i området, ber jeg om en grundig vurdering av hvorvidt de omsøkte konsesjonssøknadene er de beste alternativene for energiutvikling, og eventuelt hvor stort omfang dette bør få. Dersom det vurderes å være riktig å bygge ut vannkraft i et eller flere områder, ber også om at miljøhensyn tas i de saker der det foreligger flere konsesjonssøknader i samme område.

Ytterligere informasjon angående eiendomsforhold.

Som grunneier av gården Karnes gnr. 83-5 i Lyngen kommune/ Karnes gods, er jeg grunneier til all umatrikulert grunn i tidligere Lyngen, Ullsfjord, Karlsøy og Helgøy.

All eiendom i tidligere Lyngen, Ullsfjord, Karlsøy og Helgøy har siden 1666 vært privateid da Joachim Jurgens overtok fra dansk kongen Fredrik III hele krongodset i Helgeland, Salten, Ofoten, Vesterålen, Senja og Troms. Eierrettighetene i nevnte området ble etter hvert fradelt og Johan Hysing ble siden eier av det såkalte Tromsøgodset, og bosatte seg på Karnes. I 1783 ble Tromsøgodset delt i tre omtrent like store deler. Hans Andreas Moursund fikk gårdene Hillesøy og Troms sokn, Albert Hysing fikk eiendommene i Skjervøy og Kåfjorden. Resten, 43 våg, i Lyngen, Ullsfjord, Karlsøy og Helgøy gikk til Georg Wasmuth. Til Karsnesgodset tilhørte således opprinnelig all eiendom i Lyngen, Ullsfjord, Karlsøy og Helgeland. Siden den gang har mye eiendom blitt utparsellert fra hovedbølet, men det er store landområder hvor det aldri har blitt foretatt kartforretning, slik at eiendomsforholdene har blitt klargjort og registrert i grunnboken. De tre godsene gikk under navnet Bentsjord/Moursundgodset, Skjervøygodset og Karnesgodset. Siden den gang har all eiendom i områdene, som siden ikke har blitt utparsellert, tilhørt de respektive godsene.

Det vises til vedlagt brev datert 02.07.10 hvor advokatselskapet Wikborg, Rein & Co gjør rede for dette eiendomsforholdet i brev til Lyngen kommune. Tilsvarende brev ble sendt til Tromsø, Storfjord og Balsfjord kommuner. Brev fra advokatselskapet til Troms Kraft Produksjon AS, Skognes og Stordalen Kraftlag AS/ Fjellkraft AS og Småkraft AS i forbindelse med planer om kraftverksutbygging i Ullsfjord for å klargjøre situasjonen følger også vedlagt.

Eiendomsforhold i forbindelse med et uttall søknader om vannkraftutbygging.

Som beskrevet over, er det ikke gjennomført kartforretning av de aktuelle områdene hvor det er omsøkt vannkraftutbygging. Som grunneier er jeg ikke informert eller på noen måte blitt involvert i planene, og av den grunn vurderer jeg det som mest hensiktsmessig om alle søknader om

vannkraftutbygging, og også eventuelle andre søknader om inngrep i naturen, får avslag inntil grunneierforhold er avklart. Null- alternativet bør derfor gjelde inntil videre også i de saker hvor de besluttende organer kan anbefale kraftutbygging.

Dersom det etter en grundig vurdering kan anbefales å bygge ut ett eller flere vannkraftverk i området tilhørende Karnes gods, kan jeg som grunneier i utgangspunktet stille meg positiv til et samarbeid rundt den videre planleggingen.”

Gerd Bergland og Jon E. Hansen (30.12.2010)

"Viser til høringsbrev fra NVE av 24.8.2010 (ref. se ovenfor).

Vi innehar en fritidseiendom i Sjøvassbotn/Ullsfjorden og mener oss berettiget til å avgi vår vurdering av de foreliggende søknader om konsesjon for utbygging av kraftproduksjon i det aktuelle området. Vårt anliggende gjelder søknadene om utbygging av Turrelva som har sitt utløp i Sjøvassbotn, Ullsfjorden.

Det er vårt krav at det ikke må foretas inngripen i vannreservoiret/nedslagfeltet som er grunnlaget for Turrelva.

Dette begrunnes ut fra følgende:

Troms Kraft AS har slik vi forstår søknaden, planer om å føre vannreservoiret som danner Turrelva, i tunnel over til magasinet for Stordalskraftverket. Dette kan ikke forstås på annen måte enn at Turrelva blir tørrlagt helt eller delvis. Den vil forandre totalt karakter ved en slik utbygging.

Vi kan ikke i søknaden fra Tromskraft finne noen konsekvensutredning som viser hva en slik inngripen vil bety for sirkulasjonen i Sjøvassbotn og det biologiske miljø/økosystemet i hele dette området. Det må ikke risikeres at det blir en stinkende pøl. Det synes heller ikke utredet noen kartlegging av hvorledes vannføringen i fjellområdet fra naturens side fordeler seg til bekker/småelver som munner ut i Sjøvassbotn. De geologiske forhold er heller ikke utredet.

Turrelva er for oss en meget vesentlig del av den rekreasjonsopplevelse vi har i dette området, og er således også en betydelig økonomisk verdi for vår eiendom. Det er i området rundt Turrelva vi går turer og opplever et fantastisk fossefall.

Vedlegger bilder som er tatt ovenfor fossen og fra vår eiendom mot Turrelva for å vise hva denne er for oss.

Vedlegger et utsnitt av sjøkart for Sjøvassbotn. Av dette framgår at det er markert 27 m dyp inne i bukta og innløpet 5 m. Hvor nøyaktig disse målingene er, eller andre dybdeforhold i innløpet og i selve "bayen" har vi ingen opplysninger om.

Dersom NVE likevel finner å skulle anbefale konsesjon for utbygging, må det være i forhold til småkraftverk. Men det må da også foretas en grundig konsekvensutredning av hvorledes dette vil gripe inn i sirkulasjons-/økosystemet i Sjøvassbotn. Dernest må det stilles strenge krav til hvordan en slik inngripen skal kompenseres med tiltak."

Steinar Simonsen på vegne av grunneierne til Turrelva (16.12.2010)

Troms Kraft Produksjons (TKP) konsesjonssøknad medfører en overføring av store deler av vannføringen fra Turrelva til ytre deler av fjorden. Sjøvassbotn er en terskelfjord med største terskeldybde ca. 10 meter. Som grunneiere og brukere av fjorden er vi svært bekymret for konsekvensene for pollen hvis Turrelva ledes bort. 1 vår merknad til konsekvensutredningen datert 7.1.2007 ble det derfor bedt om at følgende forhold ble utredet:

- 1) Virkningen på temperaturen og konsekvensene for fauna og dyreliv*
- 2) Virkning på grunnvannet*
- 3) Virkningen på fiskebestanden og vekstforhold for sjøplanter og skjell*

4) Virkningen på isforhold og strømforhold i Sjøvassbotn

I innsendt konsesjonssøknad fra TKP kan vi ikke se at punkt 2 i det hele tatt er behandlet. For punkt 3 og 4 er det vedlagt en fagrapport: "Konsekvensutredning for deltema fisk, ferskvannsfauna og liv i fjorden". 1 punkt 5.2.4- Naturtyper skrives det: "Sjøvassbotn kan karakteriseres som en poll med mulig lavt oksygeninnhold i bunnvann". Videre skrives det i 5.2.5 - Områdevis oppsummering: " Det mangler imidlertid data for å vurdere et eventuelt bortfall av ferskvannstilstrømming fra Turrelva ved en regulering vil medføre forandringer i det hydrografiske regimet. "

Vi anser konsekvensutredningen fra TKPs side ut fra dette som svært mangelfull. Vedlegger utdrag fra miljøundersøkelse utført av Akvaplan-Niva i tidsrommet juni-oktober 2002. Her påvises det en oksygenmetning på ca. 35 % i juni. Denne faller normalt videre utover sesongen fram til høstomrøringen. Det er fra faglitteratur kjent at ferskvannavrenning kan spille en rolle ved omrøring av vannsøylen. Ut fra dette trekker vi den konklusjon at overføring av avrenningen til Sjøvassbotn kan ha en mulig ødeleggende effekt på de marine forhold i pollen og vi som grunneiere motsetter oss på denne bakgrunn at det gis konsesjon til TKP."

Egil Indrevoll (30.12.2010)

"Jeg tillater meg å sende inn mine merknader/kommentarer til planene om kraftutbygging i Ullsfjord på tross av at jeg som tomteeier ikke har mottatt prosjektenes høringsforsendelse. Via lokale kanaler, nett tilgang og lokal kjennskap til området konsesjonen oversendes mine kommentarer hva konsekvensene er med de ulike prosjekter.

Troms Kraft Produksjon AS

Troms Kraft Produksjon AS legger frem søknad til et prosjekt som vil gjør store naturmessige inngrep og betydelig endring/konsentrering av ferskvannstilførselen til fjorden. Prosjektet er i prinsippet den samme som Troms Kraft forkastet på 80 tallet grunnet for store investeringskostnader i forhold til produksjonsverdien og store naturmessige inngrep. Jeg forstår det også slik at Troms Kraft Produksjon AS ikke har/ eller har ønsker å arbeide på lag med grunneierne ved å inngå minnelig avtale med berørte grunneiere, men forutsetter tilgang til arealet etter den gamle tvangstankemetoden" vi skal ha, vi overkjører lokalbefolkningen med politisk maktspill, vi eksproprierer".

Av det materialet jeg har fått tilgang til så kan jeg ikke se at Troms Kraft Produksjon AS har gjort noen beregninger hva ekspropriasjonskostnadene vil beløpe seg til. Her skal en ekspropriere grunn, rettigheter og kompensere for tap som følge av at samtlige grunneiere allerede har inngått avtale med konkurrerende utbyggere. Framtidige produksjonstapet må en forvente også skal erstattes.

Ut fra miljømessige store inngrep, et betydelige kostnadskrevende prosjekt, flere ukjente kostnader så vil jeg råde NVE og ikke gi konsesjon til Troms Kraft Produksjon AS. Dette er et prosjekt som til de grader strider mot prinsippene våre stortingspolitikere har sagt om framtidig kraftutbygging i kombinasjon med naturvern. Det strider også mot enkeltindividets engasjement, eiendomsrett og ønske om å utnytte sine verdier på en best mulig samfunnsmessige måte for derigjennom og legge grunnlaget for eksistens i denne delen av fjorden.

Troms Kraft Produksjon AS er allerede på eiersiden av Fjellkraft AS og er gjennom eierposten der også søker og medeier av Skognes og Stordal Kraftlag AS. Jeg tror det vil være nyttig for Troms Kraft Produksjon AS og få anledningen til å skaffe seg erfaringer gjennom denne

deltakelsen fra et prosjekt som er mer i tråd med naturen og miljøet og som bygger på minnelige avtaler i alle ledd. Troms Kraft Produksjon AS deltakelse i to ulike konsesjon søknader strider etter mitt skjønn mot godt foretnings moral og viktige etiske spilleregler.

Skognes og Stordal Kraftlag AS og Småkraft AS.

Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS viser med sine prosjekter at det er fullt mulig å utnytte vannet fra fjellområdene på en måte som i liten grad berører miljøet. Samtidig så viser prosjektene at utbyggingskostnadene er moderate i forhold til produksjonen. Altså et samfunnsøkonomisk vesentlig bedre prosjekt enn det Troms Kraft Produksjon AS viser og i tillegg med små inngrep.

Det mest iøynefallende er at merkostnadene i prosjektet til Troms Kraft Produksjon AS gir kun en liten produksjonsøkning i forhold til småkraftprosjektene, men kostnadene for denne mer produksjonen er formidabel. Småkraftprosjektene er etter mitt syn helt i tråd med hva våre politiske myndigheter i flere sammenhenger hevder er framtidens måte og foreta kraftutbygging på.

Det viktige i det store bildet er at her har utbygger inngått minnelige avtaler med samtlige grunneiere som fysisk blir berørt av utbyggingen. Dette gjør at prosjektet bygger på minnelighet, normal foretningsetikk og får en lagt bedre lokal forankring og derigjennom også sikrer egeninteressen på alle plan til fordel for det bygdesamfunnet som blir berørt på kort og lang sikt.

De skattemessige sider ved de to prosjektene er tilnærmet lik for kommunen og fylket da jeg antar at anlegget vil bli underlagt stedbunden beskatting etter vanlige regler.

Jeg forutsetter at konsesjonen vil bli gitt til utbygging av småkraftverk da dette synes å gi den beste samfunnsøkonomiske resultatet, den er mest tilpasset tiden vi er i, de miljømessige sider blir godt ivarettatt totalt sett og anlegget samsvarer med politikkenes ønske om framtidig kraftutbygging.

Ved bygging av Sveingard Kraftverk vil jeg trolig bli nærmeste nabo til dette kraftverk og har derfor private helsemessige og estetiske interesser knyttet til utførelsen av dette kraftverket.

For å redusere strålingen fra kraftverket og transportkablene til et absolutt minimum så anmoder jeg at følgende krav stilles:

Kraftverket anlegges inne i bakken slik at jordmassene og betongflatene reduserer strålingen fra verket til 0 eller et absolutt minimum.

Likeledes og med samme argument føres transportkabelen fra verket til hovedlinjen som jordkabel."

Høringsuttalelser fra søkerne

Fallrettighetshavere ved advokatfirmaet Lund & Co DA (29.12.2010)

"1 INNLEDNING

Det vises til NVEs brev av 24. august 2010 hvor det settes frist for merknader til de konkurrerende konsesjonssøknader fra Troms Kraft Produksjon AS (heretter "TKP"), Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS til 31. desember 2010. Det vises videre til folkemøte i Ullsfjord den 4. november 2010.

Vi, advokat Kristian Trosvik i Advokatfirma Orwall & Co og advokat Ulf Larsen i Advokatfirmaet Lund & Co DA, representerer samtlige eiere av fallrettigheter mv. som er nødvendige for utbygging av kraftverkene i Ritaelva, Rieppelva, Skogneselva, Stordalelva og Turrelva. På vegne av disse grunneierne innkommer vi herved med merknader til de konkurrerende konsesjonssøknader fra TKP, Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS.

Felles for de grunneierne vi representerer er at de alle har inngått avtale om kraftutbygging med Fjellkraft/Småkraft. Således inngikk de grunneiere som har fallrettigheter i Turrelva allerede i 2004 avtale med Småkraft AS. De øvrige grunneiere inngikk avtaler med Fjellkraft AS i 2006 og 2008.

Vi vedlegger som Bilag 1 - 4 kopi av avtaler om kraftutbygging i Ritaelva, Rieppelva, Skogneselva og Stordalelva. Av avtalenes punkt 1.3 fremgår at falleierne "stiller sine fal/retter til disposisjon for Fjellkraft for utvikling av Kraftverket og skal kompenseres for dette i henhold til prinsippene i denne avtalen. Fjellkraft ønsker å utvikle Kraftverket sammen med Grunneierne og bidra med kompetanse og kapital slik at prosjektet blir realisert". Videre fremgår det av avtalenes punkt 3.1 at:

"Fjellkraft leier fallrettighetene og all grunn som er nødvendig for å oppføre, drive, eie og finansiere Kraftverket, inkludert arealer til inntak, dam, vannveier, kraftstasjon, linje, uttak og deponering av masser, samt fri bruk av eksisterende og nye veier av Grunneierne."

Videre vedlegges som Bilag 5 kopi av avtale mellom falleierne og Småkraft AS om Turrelva Kraftverk. Småkraft har i avtalen sikret seg tilsvarende rettigheter, jf. avtalen punkt 3.

Gjennom avtalene disponerer således Fjellkraft/Småkraft og falleierne alle rettigheter som er nødvendige for å bygge ut og drive kraftverkene som er konsesjonssøkt i Ritaelva, Rieppelva, Skogneselv, Stordalelva og Turrelva. Det er således ikke nødvendig med noen ekspropriasjonstillatelse dersom Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS gis konsesjon i tråd med søknadene.

2 SAMMENDRAG

Våre klienter er av den klare oppfatning at konsesjonssøknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS bør innvilges som omsøkt. Den interesseavveining som må foretas ved vurderingen av om TKP eller Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS skal få konsesjon, slår åpenbart ut til fordel for Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS.

Det er på det rene at TKP må ekspropriere all nødvendig grunn, fallrettigheter mv. for å kunne bygge kraftverkene i samsvar med konsesjonssøknaden. Basert på de fallelavtaler som grunneierne har inngått med Fjellkraft AS og Småkraft AS må det legges til grunn at TKP må betale minst ca. 480 millioner kroner i ekspropriasjonserstatning bare til falleierne. Dette medfører at TKPs prosjekt ikke vil være lønnsomt. Ved behandlingen av de konkurrerende søknader skal det ved interesseavveiningen legges betydelig vekt på at søknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS er i tråd med de avtaler som er inngått med samtlige berørte grunneiere og falleiere, og det vil ikke være nødvendig med noen ekspropriasjonstillatelse. Disse og øvrige hensyn må få som konsekvens av TKPs konsesjonssøknad avslås og søknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS innvilges.

Dette vil bli nærmere underbygget i punktene nedenfor.

3 KONSESJONSSØKNADENE FRA SKOGNES OG STORDAL KRAFTLAG AS OG SMÅKRAFT AS

3.1 Om konsesjonssøkerne

Skognes og Stordalen Kraftlag AS ble stiftet 30. juni 2008, og det ble i september 2008 også inngått en aksjonæravtale mellom aksjonærene i selskapet. Vi vedlegger som Bilag 6, kopi av aksjonæravtale med stiftelsesdokument mv. for selskapet. Det fremgår av aksjonæravtalen punkt 1 at "Selskapet er opprettet med eneste formål å bygge og drive Ritaelva, Rieppelva, Stordalelva og Sveingard kraftverk" i Tromsø kommune. Det vises for øvrig til punkt 1.1 i selskapets konsesjonssøknader.

Aksjonærer i Skognes og Stordalen Kraftlag AS er Fjellkraft AS og grunneiere/falleiere i Ullsfjord. Som Bilag 7 vedlegges selskapets Årsberetning og regnskap for 2009.

Av aksjonæravtalen punkt 11 fremgår videre at det skal etableres separate selskaper for hvert av kraftverkene. Retten til å tegne aksjer i disse selskapene skal fordeles i tråd med bestemmelsene i leieavtalene. Det fremgår av leieavtalenes punkt 5.2 at grunneierne "skal ha rett til å tegne inntil 50 % prosent av aksjene i Utbyggingsselskapet".

Når det gjelder en nærmere omtale av Fjellkraft AS og Småkraft AS vises det til den felles informasjonsbrosjyre og konsesjonssøknadene. Det anses ikke nødvendig med noen nærmere omtale av disse meget profesjonelle aktørene.

3.2 Konsesjonssøknadene

Våre klienter støtter fullt ut konsesjonssøknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS for Stordal, Ritaelva, Sveingard og Rieppelva kraftverk og Småkraft AS for Turrelva I og II, og anbefaler at konsesjonssøknadene innvilges som omsøkt. Dette er i tråd med de avtaler som er inngått mellom berørte grunneiere og Fjellkraft AS/Småkraft AS.

3.3 Grunneiernes rettigheter etter leieavtalene

3.3.1 Rett til å tegne inntil 50 % av aksjene

Falleierne som har inngått avtale med Fjellkraft har som nevnt rett til å tegne inntil 50 % av aksjene i kraftverksselskapene, og følgelig vil de ha rett til 50 % av utbyttet i selskapet. Dette representerer selvfølgelig en økonomisk verdi som må erstattes ved en eventuell ekspropriasjon fra TKPs side, jf. nærmere nedenfor.

3.3.2 Fallrettsleie

Den største tapsposten for grunneierne ved en ekspropriasjon fra TKPs side, vil være tapt fallrettsleie.

I henhold til leieavtalene med Fjellkraft AS (Bilag 1-4), som er utformet i tråd med Fjellkraft AS sin standard falleieavtale, punkt 4 kan grunneierne velge mellom omsetningsdeling eller overskuddsdeling, jf. punkt 4. Det legges til grunn at overskuddsdeling vil være det mest aktuelle alternativet for grunneierne, jf. punkt 4.3 i leieavtalene:

"De av Grunneierne som velger denne modellen skal motta en årlig fal/rettsleie som beregnes som 50 % av overskuddet fra Kraftverket ut over en beregnet avkastning på investert kapital, og som beregnes som Løpende inntekter minus Driftskostnader minus Kapitalkostnader som følger:" Tilsvarende vederlag for leie av fallrettighetene fremgår av leieavtalen med Småkraft AS, jf Bilag

5 punkt 8. Det vil være tale om et meget betydelig inntektstap i form av tapt fallrettsleie dersom TKP får konsesjon. Det vises til Econ-notat nr. 2010-005 datert 12. april 2010 som følger som vedlegg til konsesjonssøknadene fra Skogn es og Stordalen Kraftlag AS (heretter omtalt som "Econ-rapporten") tabell 3.1 som viser antatt produksjon og utbyggingskostnad for hvert enkelt omsøkt kraftverk:

"Tabell 3.1 Data for produksjon og kostnader i Ullfjordprosjektet:

(...)

Idet regjeringen har fremmet forslag til lov om elsertifikater mv., jf. nærmere omtale under punkt 5.5 nedenfor, har grunneierne sett det nødvendig å innhente en supplerende vurdering fra Econ Poyrys side om betydningen for bl.a. påregnelig falleie, fall erstatning, skatteinntekter mv. Notatet fra Econ Poyry datert 23. desember 2010 (heretter omtalt som "Tilleggsrapporten") vedlegges som Bilag 8.

3.3.3 Gjenkjøpsverdi av kraftverk

Endelig er grunneierne i leieavtalene med Fjellkraft AS, jf. punkt 6, sikret rett til å overta kraftverket til bokført verdi ved leietidens utløp etter 60 år. I leieavtalen med Småkraft AS har grunneierne rett til å overta kraftverket til 50 % av teknisk verdi etter 40 år, jf Bilag 5 punkt 10.

Dette representerer også en økonomisk verdi på grunneiernes hånd som TKP må erstatte dersom det gis samtykke til ekspropriasjon. Det redegjøres nærmere for dette nedenfor.

4 TKPS REDEGJØRELSE I KONSESJONSSØKNADEN FOR UTGIFTER TIL GRUNNERVERV, FALLERSTATNING MV

4.1 Grunneiernes merknader til TKPs melding om planlagt regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjorden

På vegne av grunneierne innkom vi med uttalelse til TKPs melding om planlagt regulering og utbygging av Ullsfjorden i bl.a. brev av 25. januar 2007. I vår uttalelse påpekte vi bl.a. at TKP måtte redegjøre nærmere for hvilke kostnader til erstatninger og skjønn som måtte påregnes, jf. punkt

3.3.2 i vårt brev hvor vi bl.a. gjorde gjeldende: "På denne bakgrunnen må Troms Kraft Produksjon AS redegjøre nærmere for hvilke prinsipper som er lagt til grunn for ervervet av fallrettighetene når det er anslått 15 millioner kroner til samlede kostnader til erstatninger og skjønn i hele prosjektet. Dette vil gi grunnlag for å vurdere om Troms Kraft Produksjon AS har undervurdert grunnervervskostnadene og i hvilken grad og på hvilke forutsetninger Troms Kraft Produksjon AS' prosjekt er lønnsomt."

Det konstateres at TKP heller ikke i konsesjonssøknaden, eller i de sakkyndige rapporter som er innhentet, er i stand til å anslå hvilke kostnader som vil påløpe til ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter.

Under folkemøtet på Sjursnes som NVE arrangerte 4. november 2010 ville representanter for TKP -på direkte spørsmål - ikke svare på hvor store kostnader de hadde anslått til nødvendige ekspropriasjonsinngrep. Det er en vesentlig svakhet ved TKPs konsesjonssøknad at de ikke er i stand til å gi en nærmere redegjørelse verken for hvor store kostnader som må påregnes, eller hvilke prinsipper som må legges til grunn for beregningen av påregnelig ekspropriasjonerstatning. Våre klienter finner dette nokså oppsiktsvekkende i lys av den

omfattende skjønnspraksis som foreligger om ekspropriasjon av fallrettigheter fra de siste 2 - 3 år.

4.2 TKPs konsesjonssøknad

TKP har i selve konsesjonssøknaden ikke redegjort nærmere for hvilke kostnader til nødvendig grunnerverv, fallerstatning mv. som de påregner dersom TKP får nødvendig konsesjon og ekspropriasjonstillatelse. Det vises til konsesjonssøknaden fra TKP på side 32 hvor det framgår at det ikke er anslått hvilke slike kostnader som må legges til grunn i TKPs kostnadsoverslag.

TKP har i sin oversikt over utbyggingskostnadene heller ikke beregnet byggelånsrenter i byggetiden. Sedvanlig settes effekten av byggelånsrenter til 7 %, og dette tilsier at det må tillegges ca. 50 millioner kroner i økte kostnader for TKPs prosjekt.

4.3 Rapporten fra ECgroup AS datert 29. januar 2010

Når det gjelder vurderingen av kostnader til "tiltak og erstatninger" har TKP vist til rapporten som er innhentet fra ECgroup AS datert 29. januar 2010 om "Kraftutbygging i Ullsfjord. Vurdering av miljø- og samfunnsmessige ringvirkninger". TKPs vurdering av påregnelige fallerstatninger fremgår av punkt 9 i rapporten fra ECgroup AS, særlig punkt 9.1

Våre klienter er av den oppfatningen at rapporten fra ECgroup AS er lite egnet til å belyse hvilken ekspropriasjonserstatning TKP må påregne ved en eventuell ekspropriasjon. Dette skyldes i første rekke at ECgroup AS i vurderingen legger til grunn et fundamentalt uriktig utgangspunkt, et utgangspunkt som ikke er forankret i gjeldende norsk ekspropriasjonserstatningsrett.

Av side 33 punkt 9 fremgår at TKP har "gitt følgende forutsetninger som utgangspunkt for de bedriftsøkonomiske beregningene ... fallerstatning mellom 50 og 250 millioner kroner". Det fremgår ikke nærmere hvordan TKP har underbygget hvorfor det skal legges til grunn en slik forutsetning.

I punkt 9.1 på side 35 i rapporten drøfter ECgroup AS hvordan man skal beregne en antatt fallerstatning, herunder omtales Høyesteretts dom av 17. januar 2008 (Uleberg). Drøftelsen på side 35 viser at ECgroup AS legger helt uriktige utgangspunkter og vurderingstemaer til grunn for vurderingen av antatt fallerstatning. ECgroup AS synes å legge inn som en premiss for vurderingen av fallerstatning at 1) TKP og berørte falleiere inngår en avtale om overskuddsdeling i TKPs utbyggingsprosjekt 2) Avhengig av framtidig kraftpris og utbyggingskostnader eksklusive utgifter til erstatninger vil prosjektet være mer eller mindre lønnsomt og 3) Det skal foretas en eller annen fordeling av overskuddet, dersom slikt overskudd oppstår. Dette fremgår av rapporten side 35:

"I våre beregninger har vi som utgangspunkt søkt å beregne verdien av prosjektet før betaling for fallrettigheten. Denne verdien er dermed hva som eventuelt skal fordeles mellom (opprinnelig) fallrettseier og investoren som står for utbyggingen."

Grunneierne stiller seg uforstående til denne premissen for verdivurderingen. Det er helt på det rene at ingen av falleierne vi representerer vil inngå noen form for minnelig avtale med TKP. De har allerede disponert over sine rettigheter ved avtale med Fjellkraft og Småkraft. Det må følgelig legges til grunn at TKP må ekspropriere alle rettigheter som er nødvendige. Det må derfor legges inn kostnader forbundet med tiltak og ekspropriasjon av rettigheter på samme måte som andre utbyggingskostnader.

Også forutsetningen om "hva som eventuelt skal fordeles", bygger på et helt uriktig utgangspunkt for fastsettelse av ekspropriasjonserstatningen. For å fastsette ekspropriasjonserstatningen er temaet hvilke inntekter falleierne vil ha ved en alternativ, påregnelig utbygging dersom man ser bort fra TKPs prosjekt. I dette tilfellet betyr det: Hva er nåverdien av falleiernes avtaler med Fjellkraft og Småkraft?

ECgroup AS anlegger i sin rapport et uriktig utgangspunkt for vurderingen. Det spørres i rapporten hvor stor verdiskapningen i TKPs prosjekt ved henholdsvis en skånsom, men kostbar utbygging og ved en ødeleggende, men billig utbygging, jf. rapporten side 35:

"I denne sammenheng er det ikke uproblematisk hvilket utbyggingsalternativ som skal legges til grunn. Satt på spissen kan man tenke seg to gjensidig utelukkende alternativer for utbygging av et vassdrag. Det ene kunne være en skånsom, men kostbar utbygging, mens det andre alternativet kunne være en rimelig men svært ødeleggende utbygging. Anta videre at vi beregnet lønnsomhet på samme måte her, det vil si før fradrag for kostnader til fal/rettigheter. Om de nå hadde samme forventede produksjon, ville det første prosjektet vise lav lønnsomhet og det andre ville vise høy lønnsomhet.

Det første prosjektet vil bare gi rom for lav fal/erstatning, mens det siste kunne bære en høy fallerstatning. Skal erstatningen settes midt i mellom? Eller skal den settes med utgangspunkt i skjerpede miljøkrav, altså det første alternativet? Eller med utgangspunkt i det gunstigste alternativet for fallrettseier, selv om man ikke vet om det andre alternativet ville ha fått konsesjon? Disse spørsmålene synes ubesvarte etter Høyesteretts første Ulebergdom. Vi har ingen forutsetninger for å "velge side" i så måte her, men har i stedet lagt opp analysene slik at de skal vise hvor stor verdiskapning som eventuelt er til fordeling. "

Dette blir et helt uriktig vurderingstema for påregnelig fallerstatning. Det ECgroup AS skulle ha gjort, var å se på hvilke verdier avtalene mellom Fjellkraft/Småkraft og falleierne representerer for henholdsvis falleierne og Fjellkraft/Småkraft. Det er dette som representerer den alternative, påregnelige utnyttelsen av fallrettighetene i denne saken, og som er utgangspunktet for utmålingen av ekspropriasjonserstatningen.

Det er denne økonomiske vurderingen som fremgår av Econ-rapporten, jf. punkt 1.1:

"Fjellkraft AS har planlagt utbygging av fire småkraftverk ved Ullsfjorden i Tromsø kommune: Ritaelva, Rieppeelva, Sveingard og Stordal. I forbindelse med utbyggingen er det inngått avtale mellom de fleste av grunneierne i området og Fjellkraft om leie av fallrettighetene og alle arealer som er nødvendige for utbyggingen og driften av kraftverkene. Fjellkraft vil være konsesjonær for verkene. Småkraft AS har også to planlagte prosjekter i samme område, Turrelva I og II. Samtidig har Troms Kraft ønske om å bygge ut et annet, større prosjekt med utgangspunkt i de samme fallene.

I dette notatet beregner vi følgende størrelser:

- Verdien for grunneierne av å leie utfallene til Fjellkraft og Småkraft. Vurderingen tar utgangspunkt i den såkalte overskuddsdelingsmodellen slik den er beskrevet i avtalene mellom grunneierne og de respektive utbyggerne, og anslag på framtidige kontantstrømmer fra prosjektene.
- Verdien av å eie aksjer i prosjektene basert på de samme kontantstrømberegningene som i falleiemodellen (gjelder bare Fjellkrafts prosjekter)."

ECgroup AS unnlater i sin rapport å vurdere hvor stor andel av verdien som tilfaller falleierne, jf. det som er gjengitt fra ECgroup AS' rapport i foregående avsnitt og også side 38:

"Som nevnt ovenfor kan vi ikke ta stilling til hvordan "restverdien" eventuelt fordeles mellom utbygger og fallrettseiere. "

Dette gjør som nevnt at ECgroup AS sin utredning er uten interesse for å vurdere hvilke kostnader

TKP må påregne å betale til grunneierne og andre ved en eventuell ekspropriasjon.

5 PRINSIPPER FOR UTMÅLING AV FALLERSTATNING

5.1 TKPs beskrivelse av vurderingstemaet

Som anført i foregående punkt anlegger TKP ved ECgroup AS et helt uriktig utgangspunkt for å vurdere hvilken erstatning TKP må påregne å betale til grunneierne ved ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter mv. Gjennom fremleggelsen av rapporten fra ECgroup AS skaper TKP også et inntrykk av at det skal herske betydelig usikkerhet om hvilke prinsipper som vil bli lagt til grunn for utmålingen av ekspropriasjonserstatningen i denne saken, hvilket ikke er korrekt.

Det er derfor nødvendig å redegjøre nærmere for hvordan erstatningsspørsmålene skal vurderes med utgangspunkt i skjønnspraksis. Dette for at konsesjonsmyndigheten skal kunne legge til grunn et riktig utgangspunkt for hvor mye som må påregnes betalt i ekspropriasjonserstatning, og derved hvor stor utbyggingskostnaden for TKPs utbyggingsalternativ reelt er. I hvilken grad TKPs prosjekt gir en akseptabel utbyggingskostnad - alle kostnader hensyntatt - er selvfølgelig et viktig tema ved vurderingen av hvilken søker som skal få konsesjon.

5.2 Høyesteretts dom av 17. januar 2008 (Uleberg)

Det er som nevnt ikke aktuelt for noen av falleierne å inngå avtale med TKP. Dersom TKP skal realisere sin planlagte utbygging må fallrettigheter m.v. eksproprieres. Ved en eventuell ekspropriasjon må det åpenbart legges til grunn at det foreligger alternative, påregnelige utbygginger i vassdraget. Påregnelige, alternative utbygginger tilsvarer Skognes og Stordalen Kraftlag AS/Småkraft AS sine utbyggingsprosjekter. Det følger av Høyesteretts dom av 17. januar 2008 Uleberg at naturhestekraftmetoden ikke kan legges til grunn, jf. avsnitt 81:

"Jeg er enig med lagmannsrettens flertall i at metoden ikke lenger er egnet som utmålingsprinsipp for erstatning for fallrettigheter hvor det er påregnelig med separat utbygging."

Om hvilke prinsipper som skal legges til grunn hvor det er påregnelig med en separat utbygging uttalte førstvoterende i avsnitt 85:

"Spørsmålet er så hvilke verdsettingsmetoder som kommer stedet for naturhestekraftmetoden. Som nevnt er utgangspunktet etter ekspropriasjonserstatningsloven § 5 det som vanlige kjøpere vil gi for fallrettigheten ved frivillig salg. Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på eiendommens karakter og den påregnelige utnytting, samt "dei prisane som er oppnådd ved omsetnad av andre eigedomar som det er naturleg å samanlikna med", jf. § 5 annet ledd. Dermed er det en toleddet prosess som fører frem til utgangspunktet for salgsverdivurderingen: På bakgrunn av de karakteristiske trekk ved eiendommen skal det deretter velges ut egnede sammenligningseiendommer, jf. Ot.prp.nr.50 (1982-1983) side 47 flg. Hvilke salgs- eller leiekontrakter det skal sammenlignes med, og hvilke modeller som kan benyttes ved den

etterfølgende beregningen av fallrettighetens verdi, avhenger av de konkrete forholdene i den enkelte saken. Jeg finner ikke grunn til å komme nærmere inn på dette."

Videre uttaler førstvoterende i avsnitt 88:

"Lagmannsrettens flertall opplyser innledningsvis at det finnes eksempler på salg av fallrettigheter både før og etter desember 2004, men dette utgangspunktet følges ikke opp i den konkrete vurderingen. Lagmannsrettens verdsettelse er i overveiende grad basert på en teoretisk modell, uten referanse til konkrete, sammenlignbare kontrakter. Dermed blir metoden lite etterprøvbart. Jeg kan ikke se at en slik fremgangsmåte er i samsvar med ekspropriasjonerstatningsloven § 5. Lagmannsretten skulle med utgangspunkt i Ulebergfallet ha funnet frem til sammenligningskontrakter for salg eller leie, og eventuelt korrigert prisene slik at man fikk sammenlignbare forhold. Jeg ser ikke bort fra at den beregningsmetoden som lagmannsretten har benyttet, kan være et nyttig supplement i en slik vurdering, men som eneste vurderingsmetode tilfredsstiller den etter mitt syn ikke lovens krav."

Med utgangspunkt i disse retningslinjer - og underskjønnspraksis som legger korrekte verdsettelsesprinsipper til grunn - er det etter vårt syn lite tvilsomt at falleierne vil få erstattet verdien av avtalene med Fjellkraft AS/Småkraft AS ved en eventuell ekspropriasjon. Dette innebærer at TKP må betale en ekspropriasjonerstatning tilsvarende en nåverdi av framtidig fallelie mv. Videre skal det gis et tillegg i erstatningen på 25 %, hvilket også er lagt til grunn av Høyesterett i Uleberg-dommen, jf. avsnitt 96:

"Jeg ser ikke bort fra at et tillegg på 25 % til erstatninger som beregnes ut fra salgsverdien på fallrettigheter i et fritt marked, i noen tilfeller kan medføre at en uforholdsmessig stor del av verdiskapningen kommer grunneieren til gode. Jeg kan imidlertid ikke se at urimelighetene er av en slik karakter at det kan gi grunnlag for å se bort fra bestemmelsen i vannressursloven § 51 annet ledd. Selv om det kan hevdes - slik fBL gjør - at forutsetningene for bestemmelsen ikke lenger er til stede når grunneier har fått en rimelig andel i verdiskapningen gjennom markeds mekanismene, er det etter mitt syn primært en lovgiveroppgave å sørge for endrede regler på dette området."

5.3 Høyesteretts dom av 15. september 2010 (Otra)

5.3.1 Høyesterett slutter seg til uttalelsene i Uleberg-dommen Prinsippene for utmåling av fallerstatning som ble lagt til grunn i Uleberg-dommen, er også slått fast i Høyesteretts dom av 15. september 2010 Otra. Innledningsvis uttaler førstvoterende bl.a.:

"(32) Tradisjonelt har fallerstatning vært beregnet med utgangspunkt i naturhestekraftmetoden, slik denne er nærmere beskrevet blant annet i Rt-1991-1S94. Ved Høyesteretts dom i Rt- 2008-82 avsnitt 84 ble det imidlertid i et obiter dictum uttalt at denne metoden har "Utspilt sin rolle ved verdsettelsen av fall som er separat utbyggbare". Og førstvoterende gir følgende utdypende begrunnelse:

"(82) Naturhestekraftmetoden ble introdusert i konsesjonslovene som en praktisk målestokk for kraftgrunnlaget ved beregning av konsesjonsavgift og konsesjonskraft, jf. vassdragsreguleringsloven § 11 post 1 og § 12 post 15, jf. § 2 og industrikonsesjonsloven § 2 post 12 og 13, jf. § 1 første ledd.

(83) Etter hvert ble metoden også tatt i bruk ved erstatning for fallrettigheter, men den har aldri vært lovfestet til dette formål. Kraftproduksjon og leveranse skjedde lokalt og i offentlig regi - de lokale elektrisitetsverkene hadde både rett og plikt til å levere strøm i sitt nærrområde. Kraftnettet

var svakt utbygd, og det var først og fremst den permanente vannføringen som kunne utnyttes til kraftproduksjon, og som det var naturlig å ta hensyn til ved verdsettelsen av fallrettigheter. Det fantes heller intet fritt marked for omsetning av fallrettigheter, de offentlige kraftverkene hadde monopol på kjøpersiden. I en slik situasjon kunne naturhestekraftmetoden gi et dekkende bilde av den energimengden som kunne produseres i et kraftverk, og var derfor også et tjenlig sammenligningsgrunnlag for verdien av de enkelte fallrettigheter.

(84) Startskuddet for den nye tid kom med energiloven i 1990 da overføringsnettet ble åpnet opp slik at også private kunne benytte nettet til levering av strøm. Etter hvert utviklet det seg et internasjonalt kraftmarked, hvor strøm kunne selges - ikke bare i Norden, men også til resten av Europa. Det var ikke lenger nødvendig med et reguleringsmagasin som sørget for jevn vannføring året rundt - nå kunne små separate kraftverk utnytte en stor del av vannmengdene også i flomperiodene. Utviklingen skjøt ytterligere fart etter årtusenskiftet som følge av en politisk prioritering av småkraftutbygging og stadig stigende strømpriser. Teknologi- og markedsutvikling gjorde det økonomisk interessant med separat utbygging også av mindre vannfall. I dag eksisterer et marked for salg og leie av fallrettigheter. Det en kjøper er villig til å betale for fallet, er ikke lenger avhengig av størrelsen på den stabile vannføring året gjennom. Dermed har naturhestekraftmodellen utspilt sin rolle ved verdsettelsen av fall som er separat utbyggbare."

(33) Saken i Rt-2008-82 gjaldt avtaleskjønn om fastsetting av pris for overføring av fallrettigheter etter reglene om omsetningsverdi i ekspropriasjonserstatningsloven § 5, og det var ikke omtvistet at alternativ utnyttelse til småkraftverk var påregnelig. Det står imidlertid for meg som klart at dette ikke stiller seg annerledes ved ekspropriasjon der det skal utmåles bruksverdierstatning etter § 6. Men en forutsetning må også i denne sammenhengen være et utgangspunkt om at man i det konkrete tilfellet kan legge til grunn separat utbygging som en påregnelig og realistisk alternativ utnyttelse for grunneier. I likhet med førstvoterende i Rt-2008-82 avsnitt 81 holder jeg det åpent om naturhestekraftmetoden også må fravikes i andre tilfeller. Slik vår sak ligger an, er det imidlertid ikke nødvendig for meg å gå inne på spørsmålet. Og heller ikke partenes prosessopplegg gir meg noen foranledning til dette."

5.3.2 Betydning av Samlet Plan

Høyesterett kom videre til at det måtte gis småkrafsterstatning selv om småkraftutbygging representerte en annen utnyttelse av vassdragene enn det som var lagt til grunn i Samlet Plan:

"(42) Det er særlig på to punkter vår sak kan ligge annerledes an enn de tilfellene som er avgjort i den praksis jeg her har vist til.

(43) For det første har man utelukkende befattet seg med formelt bindende arealplaner, hvor planvedtaket har båndlagt eiendommene med sikte på senere ekspropriasjon, og hvor det nettopp av denne grunn har vært naturlig å se plan og ekspropriasjon i sammenheng. Man taler i denne forbindelse gjerne om tilegnelsesreguleringer.

(44) Det er etter mitt syn klart at Samlet plan isolert sett ikke har slike rettsvirkninger at det er naturlig å sidestille planen med ordinære arealplaner. Planen er som sådan ikke bindende for grunneierne, men skal «gi et grunnlag for videre saksbehandling for bruken av vassdragene, ved samordnet planlegging etter planlovgivningen, konsesjonsbehandling etter vassdragslovgivningen og ved planlegging av andre former for bruk», jf. St.meld.nr.63 (1984-1985) side 24. Det er samme sted understreket at konkrete vedtak om utbygging, vern eller annen utnytting må treffes gjennom særskilt behandling, og at planen «verken (er) en verneplan eller utbygningsplan».

(45) Men ved vannressursloven § 22 er Samlet plan gitt en tilnærmet avgjørende betydning for konsesjonspraksis. Jeg peker særlig på at så lenge arbeid med en samlet plan pågår, «kan vassdragsmyndigheten uten videre utsette eller avslå en søknad om konsesjon som gjelder et vassdrag som inngår i planleggingen», jf. første ledd. Og når samlet plan - som her - er ferdigstilt, «skal den legges til grunn for behandlingen av søknad om konsesjon», og «en søknad som er i strid med planen, kan avslås uten videre», jf. annet ledd. Realiteten er at grunneierne - innenfor Samlet plan - ikke kan utnytte sine fall. Denne rådigheten gis - som en koordinert virkning av Samlet plan, konsesjoner og ekspropriasjonstillatelse, jf. her vassdragsreguleringsloven § 16 - til Otra Kraft. Slik sett er man etter mitt syn i en situasjon som på dette punktet fullt ut kan sammenlignes med den man hadde for øye i Lena-dommen og senere praksis.

(46) For det andre er det slik at Lena-dommen, og den etterfølgende praksis bygget på denne, gjelder «offentlige anlegg». Selve uttrykket er ikke helt entydig eller skarpt avgrenset, men omfatter typisk infrastrukturiltak som veier, jernbaneanlegg, kirkebygg, grav- og urnelunder og stadionanlegg. Rettspraksis etter Lena-dommen viser at Høyesterett har hatt et formålsbestemt syn på hva som omfattes. Jeg nevner særlig Rt-2006-473 (Steinerskolen) som illustrasjon. Den bærende tanken i de høyesterettsdommer som foreligger, synes først og fremst å være at man ved tilegnelsesplaner må se bort fra den verdiendring som følger av at planene i seg selv skaper en sterkt monopolpreget etterspørselssituasjon for økonomisk utnyttelse av eiendommen. Dette vil i praksis nok først og fremst være aktuelt der ekspropriasjonen skjer i det offentliges interesse eller til fordel for offentlige aktører.

(47) I vår sak kommer spørsmålet om en grense ut fra prosjektets egenart ikke på spissen. Det er klart at ekspropriasjonen skjer for å ivareta også vesentlige samfunnsinteresser, og til fordel for offentlige aktører. At det for eksproprianten er store økonomiske interesser - herunder næringsinteresser knyttet til utbyggingen, er etter mitt syn ikke av betydning.

(48) Jeg konkluderer med at lagmannsrettens rettsanvendelse ikke er uriktig når det er fastsatt at fal/erstatning for Bjørnara og Fjellskara skulle utmåles etter småkraftmetoden, selv om Samlet plan stenger for separat utbygging."

5.4 Underskjønnspraksis

De prinsipper som er slått fast i de to høyesterettsdommene er også lagt til grunn i en rekke underskjønn. Det er etter hvert sikker rettsoppfatning at det som skal vurderes når fallerstatningen skal fastsettes, er hva som er den alternative, påregnelige utnyttelsen av fallrettighetene, og hvilke inntekter dette ville gitt falleierne.

At det er dette som er vurderingstemaet er slått fast av domstolene en rekke ganger, for eksempel av Agder lagmannsrett i overskjønn av 8. januar 2010 (Brokke) hvor lagmannsretten uttalte (Høyesterett sluttet seg til dette i Høyesteretts dom i samme sak i september 2010):

"Lagmannsretten baserer utmålingen av erstatning for bruksverdien på alternativet om utleie av fallrettigheter, konkret anskueliggjort i tilbudet fra Fjellkraft, og finner det sannsynlig at grunneierne ville valgt en modell der fallrettene leies ut i 40 år. Det er flere alternativer for beregning av leieinntektene, og lagmannsretten finner det mest relevant å sammenligne med alternativet om omsetningsdeling, der falleien fastsettes til en andel av kraftverkets brutto omsetning. Dette sikrer falleierne en mer stabil og forutberegnelig inntekt enn alternativet om overskuddsdeling. Disse retningslinjene for erstatningsutmålingen ble også lagt til grunn i Gulating lagmannsretts overskjønn 15. desember 2008 i LG-2007-146016 (Bersåvatn) og 10.

februar 2009 i LG-2007-176723 (Saudefaldene). Begge overskjønn ble anket til Høyesterett, men nektet anketillatelse etter tvisteloven § 30-4.

I tillegg har falleierne etter avtalene med Fjellkraft ved utløpet av leietiden på 40 år rett til å overta kraftverket til 50 % av teknisk verdi, alternativt overta det til bokført verdi etter 60 år. Dette er et vanlig vilkår i avtaler om leie av fallrettigheter ved småkraftutbygging, og lagmannsretten er enig med de saksøkte i at nåverdien av denne rettigheten utgjør en del av den leien som inngår i grunnlaget for beregningen av bruksverdien av fallene. Denne løsningen ble også lagt til grunn i LG-2007-176723 (Saudefaldene), se overskjønnet side 37."

Dette er også instruktivt oppsummert i Dalane tingretts skjønn av 5. mai 2010¹ Sira Kvina (07-181666SKJ-DALA) hvor skjønnsretten uttaler:

"Kommer retten til at separat utbygging fremstår som påregnelig teknisk, miljømessig og politisk, må retten ta stilling til kostnadene ved de ulike utbyggingsalternativer og se om småkraftutbygging er økonomisk forsvarlig. Dette innebærer at retten må vurdere de enkelte prosjekter som er lagt frem og de økonomiske beregninger de bygger på. Der separat utbygging fremstår som en påregnelig utnyttelse, skal erstatningen utmåles ut fra salgsverdi eller bruksverdi basert på småkraftalternativet. Fremstår en slik utbygging som upåregnelig fordi den ikke gir avkastning eller fordi konsesjon ikke kan påregnes, må erstatningen baseres på andre kriterier, jf. nedenfor. Det kan ha som resultat - og i dette skjønnet blir det resultatet - at noen fallretter erstattes etter en modell og andre får sin erstatning utmålt etter andre prinsipper.

Den nettopp siterte premiss fra Uleberg-dommen er imidlertid problematisk når den gir anvisning på hvordan salgsverdien skal fastsettes. Forholdet er at fallretter ikke selges slik som på begynnelsen av 1900-tallet da det ofte var spekulanter som kjøpte rettighetene av grunneierne. Noen markedspris for den nakne fallrett basert på sammenliknbare kontrakter, er det derfor ikke mulig å finne. Retten ser det derfor slik at den må ta utgangspunkt i de kontraktsmodeller som brukes i praksis, og her er det modellene til utbyggingselskaper som Småkraft AS og Fjellkraft AS som er de dominerende. Disse kontraktene innebærer at kraftselskapet leier fallrettene og forestår utbyggingen, og at det skjer en deling av utbyttet. Småkraft er den største aktøren i markedet og bruker en modell der man leier fallretten i 40 år mot å få rett til utbygging, og at det skjer en overskuddsdeling med grunneieren. Ved periodens slutt går fallretten tilbake til grunneieren og han har også rett til å kjøpe tilbake kraftverket for en bestemt pris. Ved bruk av denne modellen kan verdien av fallretten fastsettes som den neddiskonterte verdi av overskuddet over 40 år og den neddiskonterte verdi av tilbakekjøpsretten ved kontraktens slutt. Om man vil karakterisere dette som en salgsverdi eller en bruksverdi, er langt på vei en smakssak - etter rettens oppfatning er det uansett den mest realistiske måte å finne frem til en verdi for fallretter. Retten har i de regnestykker som ligger til grunn tatt utgangspunkt i en slik modell."
(understreket her)

I det samme skjønnet la skjønnsretten, jf. punkt 645, følgende til grunn for så vidt gjelder vurderingen av framtidig kraftpris:

"Ved siden av utbyggingskostnader er det kraftprisen som er den viktigste faktor når man skal vurdere om en småkraftutbygging er lønnsom eller ikke, og i dette tilfellet dreier det seg om å fastsette en gjennomsnittelig kraftpris for førti år fremover. Ved denne fastsettelsen har retten bygget på at liberaliseringen av kraftmarkedet og muligheten for krafteksport har ført til et skifte

¹ Skjønnet er ikke rettskraftig idet det er begjært overskjønn til lagmannsretten. Det gjengitte vurderingstemaet her er imidlertid i samsvar med en rekke andre rettskraftige overskjønn.

i nivå for prisen på el-kraft i løpet av de siste ti-femten år. Fremtidige kraftleveringer omsettes idag på kraftbørsen Nord-Pool og de priser som der oppnås, gir indikasjoner på hva prisene kan bli i fremtiden. Men slike priser finnes bare for de neste tre-fire år og det dreier seg ofte om omsetning av mindre kvanta slik at en etablert markedspris for fremtidige leveringer, er det umulig å finne. Men retten legger til grunn at det har vært mulig å oppnå fastpriser på omkring 40 Øre pr. kWh i markedet. På den annen side har finanskrisen det siste året og nedgangen i verdensøkonomien, ført til at troen på ytterligere vekst i kraftmarkedet er svekket, og det er også signaler som tyder på at det i fremtiden kan bli utviklet billig atomkraft som selges i markedet.

Til dette kommer at det en tid etter skjønnsforhandlingenes avslutning, ble truffet et politisk prinsippvedtak om innføring av grønne sertifikater. Retten har vurdert hvilken betydning dette vil kunne få for kraftprisen. Pr. idag er det uklart hvordan en slik støtteordning til ren energi konkret vil bli utformet, men retten har i sine overveielser lagt til grunn at det kan bli en støtte på kr. 0,20 pr. kWh i en femtenårs-periode. Det vil utvilsomt føre til bedret lønnsomhet i småkraftprosjektene, og det følger av den avtale Småkraft bruker at en slik støtteordning skal fordeles mellom grunneier og utbygger. Men det er en rekke faktorer som tilsier at en slik støtteordning ikke vil ha en effekt tilsvarende en like stor økning i strømprisen. For det første gjelder den bare i de første femten årene, mens beregningsgrunnlaget i småkraftmodellen er førti år. For det annet er formålet med sertifikat-ordningen å øke utbyggingen av småkraft og andre rene energiprosjekter, og en økt energiproduksjon vil bidra til å redusere strømprisen.

Retten har etter beste skjønn avveid de ulike momenter og har konkludert med at den fremtidige kraftpris, ved dagens kroneverdi, skjønnsmessig settes til 37 øre pr. kWh i hele førti års-perioden."

Agder lagmannsrett la følgende til grunn for vurdering av framtidig kraftpris² i sitt overskjønn av 8. februar 2010 (Brokke):

"Lagmannsretten bygger sin fastsettelse av bruksverdien av fallene i Bjørnara på en nøktern, realistisk vurdering av den langsiktige pris som kan forventes oppnådd for kraftproduksjonen i små kraftverket. Verdssettelsen skal baseres på dagens pengeverdi, uten inflasjonsjustering.

Kraftprisen har i de senere år etter etableringen av et felles nordisk kraftmarked med forbindelse til det europeiske markedet, vist en sterkt fluktuerende tendens. Prisene har falt kraftig siden sommeren 2008, etter finanskrisen. Dette tilsier varsomhet med legge vekt på historiske kraftpriser. En objektiv referanse for kraftprisen er den nordiske kraftbørsen NordPool, som også administrerer et finansielt Forward marked for kraft hvor man kan kjøpe og selge kraftkontrakter inntil 6 år frem i tid, for tiden til og med 2014. Prisene i nominelle kroner ligger for tiden på ca. 36 øre/kWh stigende til ca. 42 øre/kWh i 2014.

På faglig hold er det noe ulike oppfatninger om hvordan kraftprisene kan forventes å utvikle seg, noe som blant annet bunner i usikkerhet om den økonomiske utviklingen i verden. Det er faktorer som kan indikere at strømprisene vil holde seg på et moderat nivå. Mens produksjonskostnadene for europeisk kullkraft virker prisledende i dag, forventes at EUs klimapolitikk vil medføre en omfattende utbygging av fornybare energikilder som vindkraft, med utfasing av kull- og oljefyrt varmekraft. Kostnadene ved utbygging av vindkraft og andre fornybare kilder er formidable, men muliggjøres ved betydelige offentlige subsidier. Når anleggene står ferdige, er de variable kostnadene ved kraftproduksjonen små, noe som vil bidra til å holde prisnivået nede.

² lagmannsrettens skjønn for så vidt gjelder betydningen av grønne sertifikater ble opphevet av Høyesterett som følge av mangelfulle skjønnsgrunner, og skal behandles av lagmannsretten på nytt, jf. avsnitt 49 flg. i Høyesterettsdom Brokke.

Kraftbalansen vil også kunne påvirkes av planene i Europa om ny utbygging av kjernekraft. Av særlig interesse for kraftbalansen og kraftmarkedet i Norden, er det nye kjernekraftverket Olkiluoto-3 i Finland, som med en installasjon på 1600 MW vil få en årlig produksjon på 13 TWh. Til sammenligning er Norges nåværende kraftunderskudd ca. 9 TWh. Reaktoren skal stå ferdig i 2009.

Lagmannsretten finner det rimelig å regne med en langsiktig kraftpris på mellom 30 og 40 øre/kWh. Det gjøres en viss skjønnsmessig korreksjon for betydningen av at et småkraftverk uten magasinkapasitet ikke vil kunne utnytte sesong- og døgnvariasjoner i markedet, og over tid ikke oppnå fullt ut den samme kraftpris som magasinverkene. Mer enn en beskjeden justering er det imidlertid ikke grunnlag for. Erfaringene tilsier ikke at markedet systematisk oppfatter kraften fra småkraftverk som mindreverdig, og det er eksempler på at også småkraftverk uten magasin kan inngå langsiktige kontrakter om leveranse av sin samlede produksjon til større energiforetak til gode betingelser. Den samlede kraftmengden fra småkraftverk er så beskjeden at produksjonen lett lar seg absorbere og utnytte på en rasjonell måte av verk med magasinkapasitet. Lagmannsretten er blitt stående ved at en pris på kraften fra Bjørnara på 35 øre/kWh er realistisk. Det er da tatt hensyn til virkningene av grønne sertifikater."

5.5 Grønne sertifikater

Felles for nevnte skjønn er at skjønnene ble avhjemlet mens det forelå usikkerhet med hensyn til om det ville bli innført grønne sertifikater. Selv om det forelå tvil om det var påregnelig at grønne sertifikater ville bli innført i Norge, har flere av den siste tids vassdragsskjønn innberegnet inntekter fra grønne sertifikater i erstatningsutmålingene.

Nylig har lovforslag til ny lov om elsertifikater blitt sendt ut på høring³. I tillegg har det i Prop. I LS (2010-2011) blitt forelått at inntekter fra grønne sertifikater skal være grunnterenteskattepliktige.

Det er således ikke lenger tvilsomt at det vil bli innført grønne sertifikater, og slike inntekter skal derfor hensyntas ved eventuell ekspropriasjonserstatning til grunneierne. Når det gjelder prisen på grønne sertifikater vises det til OEDs høringsnotat av 8. desember 2010 side 23, der OED i regneeksempel legger til grunn en sertifikatpris på 25 norske Øre per kWh. I Tilleggsrapporten fra Econ Poyry er det foretatt en vurdering av betydningen av den foreslåtte sertifikatordeiningen for påregnelig falleie, skatteinntekter mv. Av side 2 fremgår:

"Terminprisene på Nord Pool for perioden 2011-2015 ligger i størrelsesorden pr. 20. desember 2010 35-37 øre/kWh nominelt når vi ser bort fra 2011, som ligger en del høyere som følge av kraftsituasjonen ved inngangen til vinteren 2010/2011. Dette tilsier realpriser i størrelsesorden 34-36 øre/kWh gitt en forventet inflasjon på 2,5 prosent. I notat 2010-005 brukte vi en realpris på 40 øre/kWh som basis for verdianslagene.

Når det gjelder sertifikatprisen i et felles norsk-svensk marked, finnes det foreløpig ikke noen etablert markedspris. Elsertifikatprisen pr. 20. desember i det svenske markedet ligger i størrelsesorden 23-27 øre/kWh (SEK) nominelt for årene 2011-2015. Olje- og energidepartementet bruker i høringsnotatet en sertifikatpris på 25 øre/kWh som grunnlag for å illustrere kostnaden for sluttbrukerne. Det virker rimelig å tolke dette som en realpris.

Vi legger til grunn en reell kraftpris på 40 øre/kWh og en reell sertifikatpris på 25 øre/kWh i beregningene. Det gir en realprisbane for de aktuelle vannkraftprosjektene på totalt 65 øre/kWh i

³ Høringsnotat (forslag til lovvedtak) om lov om elsertifikater av 8. desember 2010.

15 år, deretter 40 øre/kWh over resten av levetiden (alle priser inflasjonsjusteres i beregningsmodellen). Vi har i alle tilfeller lagt middelproduksjonen til grunn ved beregning av sertifikatinntektene. "

Den økonomiske betydningen av den foreslåtte sertifikatordningen omtales nærmere nedenfor i punkt 6.

5.6 Oppsummering - fallerstatning

Basert på ovenstående gjennomgang må konsesjonsmyndighetene legge til grunn ved vurderingen bl.a. av TKPs utbyggingskostnad, at TKP må erstatte grunneierne det tap de lider ved at falleieavtalene med Fjellkraft og Småkraft ikke kan gjennomføres. Basert på høyesterettspraksis og underskjønnspraksis er dette ikke tvilsomt. Det neste spørsmålet som reises er følgelig hvilken nåverdi falleieavtalene representerer på grunneiernes hånd.

6 FALLERSTATNING SOM MÅ LEGGES TIL GRUNN VED EN EVENTUELL EKSPROPRIASJONSTILLATELSE TIL TKP

6.1 Erstatning til falleierne

Econ Poyry har oppsummert verdien av avtalene med Fjellkraft og Småkraft slik i punkt 1.2 i Econrapporten:

"Beregningene er gjort med utgangspunkt i en forventet framtidig reell kraftpris på 40 øre/kWh på lang sikt, en nominell rente på 7,5 prosent før skatt (verdi av falleie og gjenkjøpsrett) og et nominelt avkastningskrav til totalkapitalen på 6,5 prosent etter skatt (verdien av å eie aksjer samt skatteinntekter til offentlige myndigheter). Vi får følgende resultater:

- Den samlede nåverdien av falleien til grunneierne i de seks prosjektene i henhold til Fjellkraft- og Småkraft-modellene er beregnet til 143 millioner kroner. Verdien av gjenkjøpsretten er anslått til 81 millioner. Totalverdien av falleie og gjenkjøp blir ca. 224 millioner.
- Nåverdien av falleien etter Troms Kraft-modellen anslås til 61 millioner kroner. En eventuell erstatning for fallrettighetene ved ekspropriasjon er ikke mulig å beregne eksakt, men kan beløpe seg til mer enn 250 millioner kroner gitt anslagene på verdien av falleie og gjenkjøpsrett (224 millioner kroner), inklusive 25 prosent påslag i tråd med praksis ved ekspropriasjonsskjønn.
- Verdien av å eie aksjer i de fire prosjektene som Fjellkraft utvikler, er beregnet til i overkant av 4 millioner kroner etter fradrag for initialt innskudd av egenkapital fra grunneierne. Vi har da lagt til grunn en egenkapitalandel på 25 prosent i prosjektene. Beskatning av utbytte på grunneiernes hånd er tatt hensyn til."

I tabell 2 i Tilleggsrapporten er de detaljerte beregningene vist:

(...)

I tillegg kommer verdien av å tegne aksjer i utbyggingsselskapene i henhold til avtalene med Fjellkraft, beregnet i tabell 3 i Tilleggsrapporten:

"I tabellen nedenfor viser vi verdien av aksjene i prosjektene som bygges ut av Fjellkraft, der grunneierne har rett til å tegne aksjer. Vi har forutsatt 25 prosent egenkapitalandel.

(...)

Dersom man anlegger en nøktern vurdering, herunder en fremtidig kraftpris på 40 øre/kWh og en sertifikatpris 25 øre/kWh (i tråd med Econ-rapporten og Tilleggsrapporten) som er i samsvar med skjønnspraksis, må TKP påregne og betale 387 millioner kroner i erstatning for tap av falleie, gjenkjøpsrett og tap av rett til å tegne aksjer. Videre skal det gis et tillegg på 25 % i erstatningen, hvilket innebærer at en påregnelig, nøktern erstatning for ekspropriasjon av fallrettighetene vil beløpe seg til 484 millioner kroner.

6.2 Erstatning til Fjellkraft AS og Småkraft AS

I tillegg til at TKP må betale 484 millioner kroner i fallerstatninger til grunneierne må det også påregnes utbetaling av erstatninger til Fjellkraft og Småkraft, og erstatninger for annen ulempe mv. for grunneierne, reindriftsinteressene mv.

Det er etter vårt syn åpenbart at både Fjellkraft AS og Småkraft AS ved de avtaler som er inngått med grunneierne nyter ekspropriasjonserstatningsrettslig vern. Når det gjelder påregnelig erstatning vises det til Tilleggsrapporten side 6:

"Hvis vi i tillegg antar at egenkapitalverdien som tilfaller utbyggerne skal erstattes ved ekspropriasjon, øker ekspropriasjonsbeløpet med ca. 96,5 millioner kroner. Dette er basert på at nettoverdien av kontantstrømmene fra prosjektene i regi av Fjellkraft og Småkraft er 220,9 millioner kroner (153,8 millioner pluss 67,1 millioner, jf. tabell 2 og 3) med en gjeldsfinansiering på 75 prosent av en investering på 438 millioner. Nettoverdien på 220,9 millioner kroner skal dekke en initial egenkapitalinvestering på ca. 110 millioner (25 prosent av 438 millioner), slik at nettoverdien blir ca. 111 millioner kroner. Av denne tilfaller 144 millioner kroner utbyggerne (50 prosent av Fjellkrafts prosjekter pluss 100 prosent av Småkrafts prosjekter). Utbyggernes andel av initial egenkapitalinvestering er 66,8 millioner (igjen 50 prosent av en egenkapitalandel på 25 prosent i Fjellkrafts prosjekter og 100 prosent av tilsvarende egenkapitalandel i Småkrafts prosjekter).

Nettoverdi av investeringen for utbygger blir da 77,2 millioner, som med 25 prosent påslag blir 96,5 millioner. Verdien av Troms Krafts prosjekt faller da til 364 millioner."

Det må følgelig legges til grunn at TKP ved en eventuell ekspropriasjon også må betale 96,5 millioner kroner i erstatning til Småkraft/Fjellkraft.

6.3 Påregnelig samlet ekspropriasjonserstatning

Basert på ovenstående må NVE og departementet legge til grunn ved konsesjonsbehandlingen at TKP minst må påregne og betale ca. 580 millioner kroner i ekspropriasjonserstatning. Dette medfører at det må legges til grunn at TKPs prosjekt er ulønnsomt og neppe vil bli realisert selv om TKP skulle få konsesjon.

Etter grunneiernes oppfatning bør konsesjonsmyndighetene avkreve TKP et svar på om de vil realisere utbyggingen dersom utbyggingskostnaden beløper seg til nær ca. 8 kr/kWh eller mer. Dette ville TKP ikke svare på etter direkte spørsmål under folkemøtet i Ullsfjord den 4. november 2010.

7 LØNNSOMHETEN I TKPS PROSJEKT

TKP har i konsesjonssøknaden anslått kostnadene forbundet med utbyggingen av det prosjektet de søker konsesjon for til 649 millioner kroner. TKP har imidlertid ikke tatt med kostnader til "tiltak og erstatninger" i dette overslaget, jf. tabell 2-14 på side 32 i TKPs konsesjonssøknad, og

heller ikke byggelånsrenter i byggetiden. Dersom man legger til grunn en nøktern vurdering av påregnelig ekspropriasjonserstatning på 580 millioner kroner til falleierne og Fjellkraft/Småkraft og byggelånsrenter på 50 millioner kroner beløper TKPs utbyggingskostnader seg til totalt 1 279 millioner kroner. Med en antatt produksjon på 161,9 GWh gir dette en utbyggingskostnad på kr. 7,90 kr/kWh. Det framstår som svært lite sannsynlig at prosjektet noen gang blir realisert selv om TKP skulle få konsesjon.

8 ANDRE FORDELER VED FALLEIERNES UTBYGGINGSALTERNATIV

8.1 Innledning

Vurderingen av hvorvidt konsesjon skal gis, og hvilket prosjekt som eventuelt skal få konsesjon, beror på en helhetsvurdering av total miljøbelastning og ressursutnyttelse. I nærværende sak konkurrerer TKP og grunneierne om å få bygge ut samme naturressurser til samme formål, der det ene prosjektet helt eller delvis utelukker det andre. Forskjellen mellom grunneiernes og TKPs prosjekt, er at grunneierne søker om å få utnytte egne ressurser. TKP må på sin side ekspropriere grunneiernes naturressurser, dersom TKP skal bygge ut sitt prosjekt. Grunneierne mener at det må legges avgjørende vekt på at det er grunneierne som eier de naturressurser som søkes utnyttet til kraftproduksjon.

Grunneierne er videre av den oppfatningen at det må legges vesentlig vekt på at TKPs prosjekt er ulønnsomt, og at det følgelig ikke er sannsynlig at det noen gang blir realisert. De kraftverk som er konsesjonssøkt i søknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS kan realiseres til en langt lavere utbyggingskostnad, og det kan trygt legges til grunn at disse prosjektene blir realisert dersom det gis konsesjon i samsvar med konsesjonssøknadene.

Det er også en rekke andre hensyn som tilsier at søknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS bør innvilges på bekostning av TKPs søknad.

8.2 Betydningen av at det er falleier selv som søker om konsesjon til utbygging ved interesseavveiningen

Ved konkurrerende konsesjonssøknader - som i denne sak - må det foretas en interesseavveining fra konsesjonsmyndighetens side av hvilke søknader som skal gis prioritet. Ved avgjørelsen skal det ikke kun legges vekt på den antatte produksjonens størrelse ved de konkurrerende alternativer, det skal bl.a. også legges vekt på at en utbygging i lokal regi vil medføre at verdiene i større grad blir liggende igjen i lokalsamfunnet. Flere mindre utbygginger vil isolert sett ofte også være mer skånsom mot miljøet, og derved mindre konfliktskapende, noe som skal tillegges betydning og som gjør seg gjeldende i denne saken. Det vises i denne forbindelsen til Energi- og miljøkomiteens innstilling til vannressursloven hvor komiteen bemerket følgende om konsesjon til tiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i Samlet Plan er disponert til kraftutbygging, jf. Innst. O. nr. 101 (1999-2000) side 5 første spalte:

«Komiteen meiner omgrepet «allmenne interesser» er ei viktig rettesnor under utøvinga av konsesjonspolitikken. Tolkinga av omgrepet har i mange tilfelle løfta fram ideelle og ikkjeøkonomiske interesser. Omgrepet tek og i stor grad omsyn til vassdraget sin eigen verdi. Det uttrykkjer, i tråd med gjeldande rettspraksis, ein standard som vern ar om dei allmenne interesser som til ei kvar tid blir sett på som viktigast. Komiteen er samd med departementet i at «allmenne interesser» også tek opp i seg omsynet til effektiv ressursbruk.

Komiteen har merka seg at departementet, jf. slik avsnitt 9, Konesjonsordninga i vassdrag, tolkar omgrepet «effektiv ressursbruk» som allmenn interesse. Det heiter såleis i Ot.prp. nr. 39 (1998-1999), s. 104,2. spalte:

«Når det gjelder fortolkningen av begrepet al/menne interesser, støtter departementet NVE når det pekes på at hensynet til en effektiv ressursutnyttelse bør tilsi at konsesjonsplikten kan utløses dersom iverksetting f.eks. av et mini- eller mikrokraftverk kan komme i konflikt med en mer optimal utnyttelse av vannkraften.»

Komiteen er merksam på at det for prosjekt som er handsama i Samla Plan gjeld reglar som vernar vasskraftpotensialet. Dette kjem fram i § 22, 2. sp. 2. lekken, der det heiter:

«Bare departementet kan gi konsesjon til vassdrags tiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i planen er disponert til kraftutbygging.»

Komiteen går ut frå at slike konsesjonar er aktuelle dersom dei er i tråd med føremålet til lov om vassdrag og grunnvann.

Komiteen meiner i denne samanhengen at optimal kraftproduksjon berre er eitt av fleire døme på kva meining som kan leggjast i uttrykket effektiv ressursbruk.

Til dømes vil det vera samfunnsøkonomisk, effektivt, og i tråd med allmenne interesser, å byggje ut næringslivet i lokalsamfunn. Lokal ressurskontroll og energiproduksjon knytta til mikro- og minikraftverk kan såleis i dei fleste tilfelle oppfattast som lekk i utvikling av utmarksstrategiar, til erstatning for inntektsbortfall i jord- og skogbruk. Dette synet er i tråd med offisiell politikk. Kraftbransjen kan såleis ikkje a priori ha hevd på tolkinga av omgrepet «effektiv ressursbruk», og særleg ikkje når det ligg føre lokale planar om bygging av mikro- og minikraftverk. Komiteen vil vise til at statsråden i brev av 23. mai 2000 til komiteen stadfestar at det heile tida er omsynet til ei ansvarleg og heilskapleg vassdragsutnytting som vil vera i fokus under sakshandsaminga.» (understreket her)

Ved Energi- og miljøkomiteens innstilling om vasskrafta og kraftbalansen i 2001 fant komiteen grunn til å minne om ovenstående når det ble gitt uttrykk for ønsket om økt satsing på mikro- og minikraftverk, jf. Innst. S. nr. 263 (2000-2001) side 4 andre spalte:

"Komiteen mener at mikro- og minikraftverk er et alternativ til store utbygginger som ofte ikke kommer i konflikt med naturkvalitetene i et område. Denne energiproduksjonen er også et viktig bidrag til å styrke de lokale interessene. NVE har antatt at potensialet kan være opp til 10 TWh for Norge.

Komiteen ønsker en større satsing på mikro- og minikraftverk, men forutsetter at en slik satsing ikke kommer i konflikt med allmenne hensyn og viktige naturverninteresser.

Komiteen viser til at det finnes eksempler på prosjekter der utbygging av mikro- og minikraftverk dekker hele kommunens behov for elektrisk kraft.

Komiteen er bekymret for at på tross av at Stortinget flere ganger har uttrykt seg positiv til denne form for utnyttelse av vannkraften virker det som om mange interessenter av ulike årsaker ikke får realisert sine prosjekter. I komiteens høringer er det kommet frem at dette til dels skyldes omfattende saksbehandling. I den forbindelse vil komiteen vise til sin felles merknad i Innst. O. nr. 101 (1999-2000) Vannressursloven, angående begrepet "allmenne hensyn":

"Til dømes vil det vera samfunnsøkonomisk, effektivt, og i tråd med allmenne interesser, å byggje ut næringslivet i lokalsamfunn. Lokal ressurskontroll og energiproduksjon knytta til mikro- og

minikraftverk kan såleis i dei fleste tilfelle oppfattast som lekk i utvikling av utmarksstrategiar, til erstatning for inntektsbortfall i jord- og skogbruk. Dette synet er i tråd med offisiell politikk. Kraftbransjen kan såleis ikkje a priori ha hevd på tolkinga av omgrepet "effektiv ressursbruk", og særleg ikkje når det ligg føre lokale planar om bygging av mikro og minikraftverk. "

Vi er innforstått med at verken Småkraft AS eller Skognes og Stordalen Kraftlag AS søker om mini/mikrokraftverk, men de hensyn som er fremhevet overfor gjør seg gjeldende med minst samme tyngde i denne sak hvor verdiskapningen for de berørte er enda større og fordeles på enda flere grunneiere.

NVE har tidligere uttalt at det vil bli lagt stor vekt på at en av søkerne er grunneier eller har avtale med grunneier om leie av fallrettighetene⁴. Som eksempel vises det til NVEs innstilling til OED i konsesjonssak om tillatelse for Norsk Grønnkraft AS til bygging av Havdal kraftverk i Lierne kommune, som er illustrerende for hvilken vekt hensynet tillegges:

Kraftverket vil gi en ny årlig produksjon på ca. 10 GWh. Dette vil være med på å bedre næringsgrunnlaget og kunne bidra til å sikre bosettingen lokalt i Tunnsjø senter.

(...)

Faren for at to rødlistearter, klassifisert som sårbare, forsvinner, samt konsekvensene ved en generell reduksjon i arts mangfoldet i vegetasjonen må veies opp mot de fordeler som en etablering av Havdal kraftverk vil innebære ut over hva som allerede er nevnt. NVE vil peke på at kraftverket med søkers forslag til minstevannføring vil gi mellom 9 og 10 GWh i ny årlig produksjon til en fortsatt akseptabel utbyggingskostnad. Kraftverket vil gi inntekter til lokale grunneiere og kunne bidra til å opprettholde både bosetting og sysselsetting i et mindre bygdesamfunn. Kraftverket vil også kunne gi økt leveringssikkerhet lokalt ved utfall i forsyningsnettet.

NVE ser det som fordelaktig at etter en leieperiode vil kraftverket falle tilbake til grunneierne. Dette kan bidra til interesse og engasjement rundt kraftverksdriften og øke kunnskapen lokalt knyttet til slike anlegg. NVE mener at en vellykket utbygging av Havdal kraftverk kan stimulere andre til å forsøke å etablere småkraftverk i Lierne som er en typisk utkantkommune som sliter med å opprettholde befolkningsgrunnlaget. En etablering av et småkraftverk i Havdalselva vil være i tråd med sentrale politiske føringer om at det skal legges til rette for, og satses på, slike utbygginger.”⁵

Grunneierne gjør gjeldende at den siterte uttalelsen fra NVE er treffende for grunneiernes prosjekt, og at det derfor må tillegges vesentlig vekt at det er grunneierne selv som har søkt konsesjon.

8.3 Forholdet mellom ekspropriasjon og konsesjon tilsier at TKP ikke kan få konsesjon

Som allerede nevnt, har grunneierne inngått alle nødvendige avtaler med hensyn til leie av fallrettigheter og grunn. Dersom grunneierne får konsesjon til å bygge ut sitt prosjekt, vil det således ikke være nødvendig å foreta ekspropriasjon. For TKP vil det motsatte være tilfellet – her vil det være nødvendig med ekspropriasjon. Dette forutsetter at det fra vassdragsmyndighetenes side må gjøres en egen vurdering med egen begrunnelse vedrørende ekspropriasjon. Dersom vassdragsmyndighetene kommer til at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon, vil det heller ikke være grunnlag for å gi TKP konsesjon.

⁴ Se Martinsen/Oulie "Hvordan prioritere vannkraftprosjekt?" Energi 11/2006 side 12.

⁵ Meddelte vassdragskonsesjoner 2007 side 212

Det grunnleggende rettslige utgangspunktet for ekspropriasjonsvurderingen, er den private eiendomsretten. Dersom det er flere som konkurrerer om et utbyggingsprosjekt, og en av konkurrentene er grunneier, tilsier den private eiendomsretten at vedkommende grunneier gis konsesjon dersom det ikke foreligger sterke grunner for noe annet. Spørsmålet vil følgelig være om TKPs prosjekt er mer fordelaktig for samfunnet enn grunneiernes prosjekt. Sagt på en annen måte - kan man oppnå noe mer ved ekspropriasjon enn uten? Dersom man oppnår nøyaktig det samme eller mindre, er det klart at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon. Dersom man oppnår noe mer, vil det oppstå spørsmål om hvor mye mer som kreves for at det skal være grunnlag for å gripe inn i den private eiendomsrett ved ekspropriasjon.

Det er grunneiernes oppfatning at samfunnsgevinsten ved TKPs prosjekt ikke er tilstrekkelig til at det er grunnlag for ekspropriasjon. Det vises i denne sammenheng til at grunneierne og TKP søker om å utnytte nøyaktig de samme naturressursene til nøyaktig det samme formålet. Det skal da mye til for at det kan gis ekspropriasjonstillatelse. Selv om TKPs prosjekt gir om lag 20 GWh mer produksjon, mener grunneierne at dette ikke er tilstrekkelig til å gripe inn i grunneiernes eiendomsrett. Heller ikke i et nasjonalt perspektiv vil 20 nye GWh veie opp for et ekspropriasjonsrettslig inngrep i grunneiernes rettigheter. Videre vises det til at TKPs prosjekt vanskelig kan synes å være bedriftsøkonomisk lønnsomt, og dermed heller ikke samfunnsgevinnlig. Hva gjelder prosjektenes ulemper, vises det til at TKPs omsøkte prosjekt innebærer en større regulering som igjen medfører større miljøulempen enn grunneiernes prosjekt. Samlet sett tilsier dette at 20 ekstra GWh ikke veier opp for ekspropriasjon av grunneiernes fallrettigheter.

Det kan i denne sammenheng også vises til vannressurslovens forarbeider angående ekspropriasjon. I Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) kap. 17.1.3.3 drøftes det hvorvidt ekspropriasjon skal gjøres til en automatisk sidevirkning når det blir fattet konsesjonsvedtak, slik som etter vassdragsreguleringsloven. Vassdragslovutvalget uttalte i denne sammenheng:

"Fellesbehandling kan oppnås på to måter. Det ene alternativet er at konsesjonsvedtak gis ekspropriasjonsvirkninger uten videre. Dette vil gi den sterkeste regelforenklingen og er i dag benyttet i vassdragsreguleringssaker, jf vregl § 16 og etter svensk vattenlag. Å gjøre ekspropriasjon til en slik sidevirkning av konsesjon, innebærer at det gis en generell ekspropriasjonshjemmel for alle konsesjonspliktige tiltak. Slik konsesjon kan imidlertid nektes dersom grunneier selv bør få utføre det omsøkte tiltaket eller få bestemme om det i det hele tatt skal utføres." (understreket her)

Selv om uttalelsene referer seg til ekspropriasjon etter vannressursloven, er det allikevel illustrerende for den vurderingen som vassdragsmyndighetene uansett må foreta. Under departementets vurdering i kap. 17.1.5.2 fremgår det videre at departementet forutsetter at det må foretas en grundig vurdering med hensyn til ekspropriasjon:

"Utgangspunktet er at ekspropriasjon - at eieren fratas sin eiendom - er et betydelig inngrep. Det er et grunnleggende prinsipp at ekspropriasjonsinngrep ikke må foretas uten tilstrekkelig begrunnelse og uten beskyttelse av eierens interesser.

(...)

Det må med andre ord vurderes om det finnes alternative fremgangsmåter. En skal ikke gi tillatelse til inngrep i større utstrekning enn det er behov for. I realiteten vil også ekspropriasjonstillatelse bli gitt når det foreligger konsesjon, men inngrep i en eiendomsrett skal som nevnt vurderes nøye. Dersom konsesjonæren har flere alternativer til å gjennomføre et større tiltak, kan et krav om at vassdragsmyndighetene skal treffe selvstendig ekspropriasjonsvedtak ha

en preventiv virkning i den forstand at konsesjonæren, hvis mulig, velger et alternativ som ikke innebærer ekspropriasjon eller ekspropriasjon for bare en del av fremmed grunn."

Det er grunneierne klare oppfatning at de hensyn som kommer til uttrykk i de siterte uttalelsene fra Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) tilsier at det ikke er grunnlag for å ekspropriere til fordel for TKP ettersom grunneierne selv kan realisere det samme formålet, nemlig kraftproduksjon. I tillegg kommer hensynet til lokal sysselsetting, ekstrainntekter til distriktene, kompetanseoppbygging og rådighet over egen kraft. Alle disse hensynene vil i større grad la seg oppfylle for grunneierne enn for TKPs prosjekt. Dessuten er det en egenverdi i seg selv at grunneierne får bygge ut egne ressurser, som ikke lar seg erstatte ved en eventuell ekspropriasjonserstatning.

Ettersom grunneierne har konkrete planer om å bygge ut egne vannkraftressurser, tilsier vernet av den private eiendomsrett at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon. Dermed kan det heller ikke gis konsesjon etter vassdragslovgivningen til TKPs omsøkte prosjekt.

8.4 Distriktsnytt av å bygge ut småkraftverk

En innvilgelse av konsesjonssøknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS vil sikre de lokalsamfunnene som berøres av kraftutbyggingen en andel i de verdier som blir skapt ved kraftutbyggingen på en helt annen måte enn ved en utbygging i regi av TKP. Det vises for øvrig til punkt 2.1 i vår uttalelse til meldingen fra TKP datert 23. januar 2007. Som det fremgår av nevnte brev er det foretatt vitenskaplige undersøkelser som dokumenterer den positive virkningen av lokal verdiskapning av lokalt eide småkraftverk, jf. Otto Hustofts masteroppgave om temaet fra 2006 som vi viste til i vårt nevnte brev. I nyere tid er det foretatt tilsvarende utredninger av professorene Normann Aanesland og Olaf Holm ved Universitetet for miljø- og biovitenskap Rapport Nr. 31 AS-UMB 2009. Vi legger til grunn at denne utredningen er kjent for konsesjonsmyndighetene. Professorene Aanesland og Holm konkluderer slik under punkt 6:

"Distriktsnytt av kraftverkene er den økonomiske nytten som innbyggerne i distriktskommunene oppnår. Denne nytten er både de direkte inntektsvirkningene og den indirekte ringvirkningen. Den direkte nytten måles ved nåverdien av kraftverkene. Den indirekte ved inntekts- eller sysselsettingsmultiplikator.

Falleiere oppnår en nåverdi av landets kraftpotensial på 20 TWh på 35,4 milliarder. Nåverdien tilfalleierne kan sammenlignes med egenkapitalen i jordbruket, slik det framgår av Budsjettmemoranda for jordbruket. Det økonomiske potensialet for småkraftverk i landet har en forventet nåverdi som er lik 46 prosent av den samlede egenkapitalen for landets gårdsbruk. Arbeidsinntekt som oppnås ved tilsyn og administrasjon er liten. En del av arbeidet foregår i oppbyggingsperiodene, og har derfor liten varig verdi for å styrke bosettingen i kommunene.

Falleien har en indirekte virkning (ringvirkning). Falleien har en inntektsmultiplikator på omkring 0,6. Det vil si for hver krone eier mottar i falleie, øker dette den samlede inntekten i kommunen med 1,6 kroner. Falleien øker egenkapitalen og øker dermed lånemuligheten som gir anledning for å bygge ut annen virksomhet i bygdene.

Utbyggingen av småkraftverk kan vurderes som et alternativ til nærings- og distriktpolitikken som tar sikte på å styrke sysselsetting og bosetting i fraflyttingsområder. I nærings- og distriktpolitikken nyttes subsidier for å styrke bosettingen. Subsidiene som må skattefinansieres påfører samfunnet et tap på omkring 20 prosent av skattebeløpet. Skulle en tilføre distriktene et subsidiebeløp, som tilsvarer en nåverdi på 35,4 milliarder (potensial 20 TWh), ville dette påføre samfunnet et tap ved skattefinansiering på 7,1 milliarder kroner.

Denne formen for "distriktspolitikk" gir også en samfunnsgevinst ved at utbyggere, som ikke bor i distriktene, får et overskudd som er om lag like stort som det overskuddet falleierne i distriktene oppnår. Utbyggingen av kraftverkene hadde ikke vært mulig for falleierne å gjennomføre uten hjelp fra utbyggeren, Småkraft AS. Småkraft AS har bidratt med risikovillig finanskapital som falleierne ikke har. Utbyggeren har også verdifulle kunnskaper ved bygging og drift av kraftverkene. I tillegg har Småkraft AS nyttige kunnskaper om el-markedet og el-priser."

Dette hensynet må følgelig også tillegges betydning i favør av søknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS.

8.5 Mindre naturinngrep

Prosjekt som innebærer regulering av magasiner er normalt mer konfliktfylt i forhold til naturinngrep enn prosjekt uten regulering. Grunneierne konstaterer at TKPs prosjekt har vesentlig større regulering i de berørte magasiner enn det Skognes og Stordalen Kraftlag AS har planlagt i sine prosjekter, og at det også i større grad er tale om overføringer, som normalt også medfører mer betydelige ulemper for natur og miljø.

Skognes og Stordalen Kraftlag AS har også utredet prosjektet med større regulering og mer omfattende inngrep, og har begrunnet hvorfor man velger utbyggingsalternativ som gir mindre produksjon og samtidig mindre inngrep. Dersom mengden regulerkraft skal tillegges stor betydning ved vurderingen av de konkurrerende søknadene, kan dette således ikke tillegges betydning i favør av TKP.

8.6 Reindriftsinteressene

Etter det grunneierne kjenner til, er reindriftsutøverne vesentlig mer kritisk til TKPs planer enn de er til Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkrafts planer. Fjellkraft har i lengre tid forhandlet med reindriften om en minnelig avtale. Det pågår nå sluttforhandlinger mellom Fjellkraft og reindrifta, og signaler til grunneierne er at det ligger an til enighet mellom partene. Informasjon om det endelige utfallet av forhandlingene med representantene for reindriften vil eventuelt bli ettersendt.

8.7 Oppdrettsanlegg

Akvaplan-Niva har, på oppdrag fra Fjel/kraft AS utarbeidet en "mulighetsstudie for smoltanlegg" i tilknytning til Sveingard kraftverk. Studien konkluderer med at forholdene ligger til rette for etablering av et smoltanlegg forutsatt at kraftverkseier og smoltanlegg er enige om en slik kombinasjonsløsning. Mulighetsstudien fra Akvaplan-niva vedlegges som Bilag 8. Fjellkraft og Skognes og Stordalen Kraftlag AS er innstilt på å legge til rette for en kombinasjonsløsning.

Fjellkraft er gjort kjent med at det arbeides med å få etablert genbanker for anadrom fisk langs kysten av Norge. Fjel/kraft har sendt inn prospekt på Sveingard i denne forbindelse. Det vil bli ettersendt relevant dokumentasjon av betydningen for spørsmålet om etablering av smoltanlegg e.l. Etablering av smoltanlegg og/eller genbank vil gi 5 - 8 faste arbeidsplasser i Ullsfjord.

9 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Basert på ovenstående er det grunneiernes oppfatning at Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS må få innvilget sine konsesjonssøknader i konkurranse med TKP. Utover at TKPs prosjekt antakelig gir en noe høyere produksjon, ca. 20 GWh, er det ingen hensyn som tilsier at TKP skal få innvilget sin konsesjonssøknad. Fordelen ved TKPs prosjekt i form av større produksjon er imidlertid klart ikke tilstrekkelig til å oppveie ulempene ved dette alternativet.

TKPs utbygging vil ikke la seg gjennomføre til en akseptabel utbyggingskostnad, og TKPs prosjekt medfører også større ulemper for natur og miljø. Dette er etter grunneiernes syn alene tilstrekkelig til å avslå TKPs konsesjonssøknad. Når også øvrige hensyn tas i betraktning; hensynet til lokal verdiskapning, kravet til interesseovervekt ved ekspropriasjonstillatelse, konfliktgrad i forhold til også andre interesser (herunder reindriften), må konklusjonen bli at TKPs konsesjonssøknad avslås mens konsesjonssøknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS innvilges som omsøkt.

Det tas forbehold om å supplere herværende høringsuttalelse med ettersending av relevant informasjon og dokumentasjon.”

Troms Kraft Produksjon AS (29.12.2010)

Vi viser til NVEs høringsbrev av 24. august 2010 (ref. NVE 200700647-58 m.fl.) vedrørende ovennevnte.

Troms Kraft Produksjon AS ("TKP") vil her fremsette våre kommentarer til konsesjonssøknadene fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS ("SSK") og Småkraft AS ("Småkraft").

2 JURIDISKE FORHOLD

2.1 Forholdet til industrikonsesjonsloven

2.1.1 Hovedsynspunkt

Etter TKPs oppfatning er SSKs erverv av bruksrett til ikke utbygde fall for utnyttelse i Ritaelva, Sveingard og Rieppeelva kraftverk i strid med industrikonsesjonsloven. Disse fallene kan utbringes til mer enn 4 000 naturhestekrefter (nat hk) og er derfor konsesjonspliktige etter industrikonsesjonsloven § 1. Etter innføringen av konsolideringsmodellen ved lovendring i 2008 er det ikke lenger adgang til å erverve bruksrett til utbygde fall som er over industrikonsesjonslovens grense for konsesjonsplikt.

Det er på det rene at fallene er over grensen for konsesjonsplikt når TKP søker om tillatelse til å erverve fallrettighetene. Det ville være paradoksalt om ikke det samme skulle gjelde i relasjon til SSKs erverv. Det kan ikke være riktig å vurdere spørsmålet om fallenes brutto effekt isolert i forhold til hvert enkelt av kraftverkene Ritaelva, Sveingard og Rieppeelva, slik SSK har lagt opp til i sine søknader. Loven legger opp til en samlet vurdering, som skal foretas uavhengig av de spesifikke utbyggingsplaner søkeren har. Dette er også nødvendig for å unngå at en søker kan "prosjektere seg ut av" konsesjonsplikten etter industrikonsesjonsloven.

SSK har ikke søkt konsesjon etter industrikonsesjonsloven, og hvis selskapet hadde søkt konsesjon, måtte søknaden vært avslått. Dette skal begrunnes nærmere i det følgende.

2.1.2 Kort om SSKs utbyggingsplaner og oppgitte nat hk-tall i søknadene

SSK har søkt om separat utbygging av Ritaelva, og har i søknaden for Ritaelva kraftverk oppgitt at utbyggingen gir 2 006 nat hk (søknaden s. 10). Det er derfor ikke søkt om ervervskonsesjon etter industrikonsesjonsloven.

For Rieppeelva kraftverk har SSK oppgitt 1 218 nat hk (søknaden s. 10), og for Sveingard kraftverk er oppgitt 2 201 nat hk (søknaden s. 11). Selv om de to kraftverkene ses i sammenheng fordi de samlet vil utnytte fallet fra Store Rieppevatn og ned til fjorden, blir nat hk-grunnlaget likevel lavere enn 4 000. TKPs konsesjonssøknad bygger på en samlet utbygging av de samme

fallene, med en annen planløsning hvor Ritaelva overføres til Store Rieppevatn. TKP har beregnet at fallene med en hensiktsmessig samlet utbygging vil utbringe 10 390 nat hk, fordelt på Steinnes kraftverk (5 790 nat hk) og Skognesdal kraftverk (4 600 nat hk).

Det vises til TKPs søknad s. 33. Det vises også til brev fra Olje- og energidepartementet ("OED") til TKP datert 26. november 2010 hvor det er lagt til grunn at de fall TKP søker tillatelse til å erverve vil utbringe over 4 000 nat hk.

2.1.3 Nærmere om lovens grense for konsesjonsplikt

Industrikonsesjonsloven § 1 annet ledd første punktum lyder slik:

"Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringes til mer enn 4.000 naturhestekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan utbygges under ett." (understreket her)

Grensen ble som kjent økt fra 1 000 til 4 000 naturhestekrefter ved lov 25. juni 2004 nr 56. I forarbeidene til endringsloven (Ot. prp. nr. 54 for 2003-2004) er det redegjort for gjeldende rett på s. 8. Her fremgår at fastsettelsen av kraftøkningen "bygger på en objektiv vurdering av hva fallet kan antas å utbringe ved regulering". (understreket her). Dette prinsippet ble videreført også etter lovendringen, jf departementets kommentarer til § 1 første ledd på s. 19 i proposisjonen:

"Vurderingen av konsesjonsplikten er uendret og består av to hoveddeler. For det første må det klargjøres hvilke vannfall som tas med i vurderingen. Deretter må det fastsettes hva disse vannfallene kan antas å utbringe ved en regulering." (understreket her).

Om den første delen av vurderingen sier departementet følgende:

"I spørsmålet om hvilke vannfall som tas med i vurderingen vil dette for det første omfatte de vannfallsrettigheter som ervervet gjelder. Videre skal også andre fall som erververen eier eller bruker tas med når disse hensiktsmessig kan utbygges sammen med fallrettighetene ervervet gjelder. Hensiktsmessighetsvurderingen vil bero på hva som teknisk og økonomisk lar seg gjennomføre på ervervstidspunktet."

SSK har ervervet bruksrett til fallene i Rieppeelva, Ritaelva og Skogneselva gjennom avtaler med grunneierne. Avtalene er opprinnelig inngått av Fjellkraft AS, men senere overført til SSK. SSK - "erververen"- har altså skaffet seg bruksrett til flere fall, og fallene i Skogneselva og Rieppeelva skal ses i sammenheng med fallene i Ritaelva hvis de "hensiktsmessig kan utbygges sammen med" sistnevnte. At en samlet utbygging "teknisk og økonomisk lar seg gjennomføre" er nokså klart, jf at TKPs søknad innebærer en samlet utbygging av disse tre fallene. Også SSKs utbyggingsplaner innebærer en samlet utbygging av Rieppe- og Skogneselva, men separat utbygging av Ritaelva.

Om den andre delen av vurderingen sier departementet videre:

Den andre delen av vurderingen gjelder hva vannfallet eller vannfallene kan utbringe. Som tidligere vil det ikke være avgjørende hvor stor del av fallet erververen faktisk akter å utnytte. Den gjeldende bestemmelse har tradisjonelt vært tolket slik at det er vannfallets kapasitet, ut fra en teknisk vurdering, som skal legges til grunn ved vurderingen av fallets størrelse. Hvorvidt andre begrensninger i utnyttelsen av fallet er relevant for vurderingen synes ikke klart å fremkomme av lovens forarbeider.

Departementet legger til grunn at man ved vurderingen av hva vannfallet kan antas å utbringe, i utgangspunktet skal se hen til den mer tekniske vurdering av vannfallets kapasitet. Samtidig vil departementet med denne lovendringen klargjøre at også andre begrensninger som klart medfører en innskrenkning av hva vannfallet kan utbringe kan tas i betraktning. Dette vil i første rekke gjelde begrensninger av rettslig art, som for eksempel at et vassdrag eller deler av et vassdrag er vernet mot kraftutbygging. Også begrensninger av privatrettslig karakter vil kunne tas i betraktning. Økonomiske forhold vil også være relevant hvor det åpenbart ikke vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt å utnytte deler av fallet. Den nærmere vurdering av om et erverv er konsesjonspliktig foretas av konsesjonsmyndigheten i det enkelte tilfellet." (understreket her)

Det er ikke gitt eksempler på hvilke begrensninger av privatrettslig karakter som kan tas i betraktning. Det er heller ikke lett å komme på eksempler på privatrettslige forhold som "klart medfører en innskrenkning av hva vannfallet kan utbringe" - ettersom privatrettslige begrensninger som utgangspunkt vil kunne eksproprieres bort i forbindelse med en kraftutbygging.

Man kan spørre seg om selve fallelieavtalen mellom grunneier og utbygger (SSK) kan være en relevant privatrettslig innskrenkning av hva vannfallet kan utbringe, jf at SSKs fallelieavtaler med grunneiere i Ritaelva muligens ikke omfatter rett til overføring av Ritaelva. Etter TKPs oppfatning kan dette ikke ha vært meningen med formuleringen i forarbeidene. I motsatt fall ville utbygger og grunneier gjennom utformingen av fallrettsavtalen ha mulighet til å innvirke på spørsmålet om konsesjonsplikt, hvilket er i strid med utgangspunktet om at det skal foretas en objektiv vurdering av vannfallets/- fallenes kapasitet og av hvilke fall som hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Å la spørsmålet om konsesjonsplikt inntre være avhengig av utformingen av fallelieavtaler ville også prinsipielt være betenkelig fordi det kan åpne for uthuling av konsesjonssystemet.

2.1.4 Konsesjonspraksis

I konsesjonspraksis er det lett å finne eksempler på at nat hk-grunnlaget beregnes ut fra det spesifikke utbyggingsprosjektet det søkes konsesjon til. I de fleste tilfeller er dette også helt naturlig, ved at det ikke foreligger alternative utbyggingsprosjekter. Det er da som regel ikke grunnlag for å stille spørsmål ved hvilken utnyttelse som er hensiktsmessig og som dermed utgjør den målestokken spørsmålet om konsesjonsplikt skal vurderes opp mot. Denne saken er imidlertid spesiell:

- Det er søkt om alternative utnyttelsesmåter for de fallrettighetene som vurderes.
- SSK erverver flere fall for (delvis) separat utnyttelse, som av TKP (og i Samlet Plan) er vurdert som hensiktsmessig å bygge ut under ett.

Det er beskjedne praksis knyttet til konkurrerende konsesjonssøknader, og vi er ikke kjent med noen praksis fra nyere tid hvor beregningen av et eller flere vannfalls nat hk-grunnlag er problematisert og drøftet av konsesjonsmyndigheten.

2.1.5 Oppsummering

Ordlyden i industrikonsesjonsloven § 1 annet ledd tilsier at det skal gjøres en objektiv vurdering av hvilke fall som hensiktsmessig kan bygges ut under ett og av hvor stor kraftmengde uttrykt i nat hk disse vannfallene kan utbringe. Det er ikke holdepunkter i ordlyden for at de samme vannfallene kan vurderes som konsesjonspliktige med planlagt utnyttelse, og konsesjonsfrie med en annen planlagt utnyttelse.

Forarbeidene bekrefter at det må gjøres en objektiv vurdering av dette, forankret i hva som ut fra tekniske og økonomiske kriterier er hensiktsmessig. At vurderingen skal være løsrevet fra søkerens konkrete utbyggingsplaner er kommet eksplisitt til uttrykk gjennom uttalelsen om at "som tidligere vil det ikke være avgjørende hvor stor del av fallet erververen faktisk akter å utnytte". Spørsmålet om konsesjonsplikten utløses må vurderes konkret av konsesjonsmyndigheten i det enkelte tilfelle, jf Ot. prp. nr 54 (2003- 2004) s. 19.

Også grunnleggende formålsbetraktninger underbygger den tolkning av industrikonsesjonsloven som er anført ovenfor. Ved innføring av konsolideringsmodellen i 2008 ble offentlig eierskap til vannkraftressursene ytterligere styrket som et bærende hensyn bak konsesjonslovgivningen, jf den nye formålsbestemmelsen i § 1 første ledd og en rekke uttalelser i Ot prp nr 61 (2007-2008). Nå er riktignok både SSK og Småkraft offentlig eide selskaper i industrikonsesjonslovens forstand. Ullsfjord-saken illustrerer imidlertid at relativt store vannkraftutbygginger kan presenteres i "småkraftdrakt". Dersom man åpner for at SSKs individuelle utforming av sitt utbyggingsprosjekt får styre vurderingen av grensen for konsesjonsplikt, åpner man samtidig for at relativt store vannkraftutbygginger kan gjøres av private og utenlandske selskaper. Dette fordi selskapene selv langt på vei kan tilrettelegge søknaden slik at man kommer utenom industrikonsesjonslovens virkeområde. Dette kan på sikt føre til en uthuling av det offentlige eierskapet til vannkraftressursene, i strid med industrikonsesjonslovens formål.

Konklusjon: Dersom konsesjonsmyndigheten anser TKPs foreslåtte utbygging for å være hensiktsmessig, innebærer det at vannfallene i Skogneselva, Rieppeelva og Ritaelva må vurderes under ett i relasjon til spørsmålet om konsesjonsplikt.

2.1.6 Konsekvenser av konsesjonsplikt

Dersom konsesjonsmyndigheten er enig med TKP i at de vannfallene SSK planlegger å utnytte i Rieppeelva, Ritaelva og Sveingard kraftverk er konsesjonspliktige, har dette betydelige konsekvenser for SSKs utbyggingsplaner.

For det første har SSK ikke søkt ervervskonsesjon. Dersom selskapet hadde søkt slik konsesjon, ville konsesjonsmyndigheten vært nødt til å avslå søknaden på grunn av den type fallrettserverv som er valgt i avtalene med grunneierne. Avtalene er omtalt i Econ Pöyry AS' notat av 12. april 2010 (Econ-notat nr 2010-005, vedlegg til SSK og Småkrafts konsesjonssøknader). Her fremgår på s. 5-6 at Fjellkraft (nå SSK)

- leier utbygde fall fra grunneierne for en periode på 60 år fra kraftverkene settes i drift,
- at grunneierne har rett til å tegne inntil 50 % av aksjene i utbyggingsselskapet, og
- at grunneierne ved avtaleperiodens utløp har rett til å overta kraftverkene til bokført verdi.

Det følger av industrikonsesjonsloven § 1 annet ledd annet punktum at "[e]rverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i kapittel I". Denne bestemmelsen ble tilføyd ved lov av 26. september 2008 nr 78 - lovendringen som innførte konsolideringsmodellen. Lovens kapittel I inneholder ikke lenger hjemmel for erverv av bruksrett (dvs leieavtaler) til utbygde vannfall, sml §§ 4 og 5. I Ot prp nr 61 (2007-2008) heter det enkelt og greit på side 6: "Utleie av ikke-utbygde vannfall over industrikonsesjonslovens konsesjonsgrense på 4 000 naturhestekrefter forbys". Bakgrunnen for forbudet er at "slike rettigheter kan uthule innholdet i det offentlige eierskapet", jf samme proposisjon s. 72.

SSKs utbygging må med andre ord -eventuelt- skje på grunnlag av et erverv av eiendomsrett til fallene. Å la private grunneiere tegne inntil 50 % av aksjene i et selskap som eier fallene vil være i strid med industrikonsesjonsloven § 2 første ledd, som krever minst 2/3 offentlig eierskap. Det samme gjelder en overdragelse av kraftverk til grunneierne til bokført verdi etter 60 år.

2.2 Manglende konsekvensutredning

2.2.1 Rettslige utgangspunkter

Forskrift om konsekvensutredninger av 26. juni 2009 nr 855 ("KU-forskriften") er gitt av Miljøverndepartementet med hjemmel i plan- og bygningsloven. KU-forskriften krever at visse tiltak alltid skal underlegges full konsekvensutredning, jf forskriftens § 2 og vedlegg I. Andre tiltak skal konsekvensutredes hvis de er omfattet av vedlegg II og har vesentlige virkninger for miljø og samfunn, jf §§ 3 og 4.

For "vedlegg II-tiltak" er det med andre ord et skjønnsspørsmål om konsekvensutredning kreves. For "vedlegg I-tiltak" er det ikke noe element av skjønn. Forskriftens vedlegg I omfatter søknader om tillatelse til "Vannkraftanlegg med en årlig produksjon over 40 GWh", mens vedlegg II omfatter søknader om tillatelse til "Utbygging av vannkraft med en produksjon større enn 30 GWh".

2.2.2 NVEs brev om KU-plikt til Fjellkraft AS i 2006 og 2010

I brev til Fjellkraft av 14. juni 2006 gir Norges vassdrags- og energidirektorat ("NVE") uttrykk for at Rieppeelva og Sveingard kraftverk vil ha en samlet produksjon på 34,6 GWh/år. Fordi prosjektene i stor grad henger sammen, anså NVE det riktig å vurdere dem samlet i forhold til spørsmålet om konsekvensutredningsplikt.

NVE tok utgangspunkt i at dette var et "vedlegg II-tiltak" hvor det er opp til ansvarlig myndighets skjønn om konsekvensutredning skal kreves, og konkluderte med at konsekvensutredning etter KU-forskriften ikke var nødvendig. Dette er begrunnet dels med antatt lavt konfliktpotensial fordi kraftverkene utgjør en del av et Samlet Planprosjekt i kategori I, og dels med hensiktsmessighetsvurderinger knyttet til en samlet konsesjonsbehandling av Rieppeelva og Sveingard med søknader om utbygging av Ritaelva og Stordal kraftverk.

I brev til Fjellkraft av 9. februar 2010 gis det nytt fritak fra konsekvensutredningsplikt for de samme kraftverkene samt for Ritaelva kraftverk. Om bakgrunnen heter det i dette brevet:

"Etter at NVE mottok søknadsutkastene til alle de konkurrerende kraftprosjektene i Ullsfjord i 2008 ble det oppdaget at prosjektene var basert på ulike hydrologiske beregningsmetoder. For at produksjonstallene mellom de ulike prosjektene skulle være mest mulig sammenlignbare ble vi enige om at Fjellkraft skulle bruke tilsigsserier utarbeidet av NVE som Troms Kraft Produksjon også hadde benyttet. Som en følge av dette ble det sammenlignbare spesifikke tilsiget til kraftverkene 11-15 % høyere enn de opprinnelige beregningene utført av Fjellkraft sin konsulent. Når disse tilsigsseriene benyttes i produksjonsberegningene gir dette et produksjonsestimat på 42,2 GWh/år for Ritaelva og 44 4 GWh for Sveingard og Rieppeelva kraftverk." (understreket her)

NVE skriver videre at "Ritaelva og Sveingard/Rieppeelva kraftverk faller således i utgangspunktet automatisk inn under KU-forskriften".

Likevel konkluderer NVE med at det "ikke er grunnlag for å pålegge KU-plikt for Ritaelva-, Sveingard- og Rieppeelva kraftverk". Begrunnelsen er at sakene er godt nok opplyst gjennom

utførte miljørapporter (fra Fjellkraft/SSK og Småkraft) og gjennom konsekvensutredningen som er gjort i regi av TKP.

2.2.3 Fritaket mangler hjemmel og vil gi et skjevt faktagrunnlag for avgjørelsen. NVEs avgjørelse er overraskende. Rettslig sett er forholdet snudd på hodet. Etter KU-forskriften er det ikke grunnlag for å unnta Ritaelva, Sveingard og Rieppeelva kraftverk fra konsekvensutredningsplikt. Det finnes ikke noe skjønnelement i KU-forskriftens § 2 ("Følgende planer og tiltak skal alltid behandles etter forskriften"). Det finnes dermed heller ikke hjemmel for det fritaket som ble gitt i NVEs brev 9. februar 2010.

Fritaket er ikke noe enkeltvedtak som kan påklages av TKP, jf KU-forskriftens § 1 tredje ledd. Det er imidlertid en avgjørelse som har betydning for saksforberedelsen frem mot endelig vedtak i konsesjonsspørsmålet i Ullsfjordsaken. Avgjørelsen er i strid med klare regler i KU-forskriften og mangler hjemmel.

Dersom videre saksforberedelse og avgjørelse av konsesjonssaken gjøres uten at denne feilen rettes opp, vil det etter TKPs oppfatning være en saksbehandlingsfeil som kan gi grunnlag for klage på det endelige vedtaket. Det vil potensielt kunne forsinke saken mer enn om man nå igangsetter konsekvensutredning av Ritaelva og Sveingard/Rieppeelva kraftverk.

Etter TKPs oppfatning er det også grunn til å frykte at en slik saksbehandlingsfeil kan komme til å få innvirkning på utfallet av saken. Det er riktig nok at TKPs konsekvensutredning gir et godt faktagrunnlag om mange fagtemaer, som kan fungere som felles kunnskapsgrunnlag for alle søknadene. For enkelte fagtemaer gir imidlertid TKPs konsekvensutredning ingen bidrag til vurderingen av SSKs og Småkrafts søknader. Eksempelvis har TKPs prosjekt andre virkninger for landskap, reindrift, kulturminner og friluft/reiseliv enn sumvirkningen av SSKs og Småkrafts prosjekter. For disse fagområdene vedkommende har man derfor et svakere kunnskapsgrunnlag om småkraftprosjektene enn om TKPs prosjekt. Faktagrunnlaget for en samlet avveining av fordeler og ulemper blir skjevt, og det kan ikke utelukkes at dette til slutt får innvirkning på konsesjonsmyndighetens avgjørelse.

TKP er mer opptatt av en riktig avgjørelse enn en hurtig avgjørelse av Ullsfjord-saken, og ønsker derfor at NVE pålegger full konsekvensutredning for Ritaelva og Sveingard/Rieppeelva kraftverk. TKP har stor tro på at en samlet vurdering av fordeler og ulemper ved de konkurrerende prosjektene vil falle ut i TKPs favør dersom faktagrunnlaget er balansert og korrekt.

2.3 Forholdet til Samlet plan for vassdrag og vannressursloven § 22

Samlet plan for vassdrag er kommentert i samtlige søknader fra SSK og Småkraft. Småkraft har gitt en kort og nøytral redegjørelse av forholdet mellom planene for Turrelva kraftverk I og II og Samlet plan. Det fremgår at Turrelva i Samlet plan var forutsatt overført til Store Rieppevatn. Utnyttelse av Turrelva i sitt naturlige løp er med andre ord i strid med den bruken som er forutsatt i Samlet plan.

Det følger av vannressursloven § 22 annet ledd at en fullført Samlet plan skal "legges til grunn for behandlingen av søknad om konsesjon". Dette betyr at en søknad som er i strid med planen kan avslås uten videre. NVE har likevel valgt å behandle søknadene for Turrelva-verkene. Samlet plan er ikke til hinder for at søknaden tas til behandling, men det følger av § 22 annet ledd siste punktum at NVE ikke har kompetanse til å treffe avgjørelser om å gi konsesjon til et vassdragstiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i planen er disponert til kraftutbygging. Slike avgjørelser kan bare tas av departementet. NVEs fullmakt til å konsesjonsbehandle småkraftverk inntil 10 MW gjelder derfor ikke for Turrelva-verkene, fordi

utnyttelsen i henhold til Småkrafts søknader vil gi mindre kraft - og ikke minst mindre magasinkapasitet og vinterkraft - enn overføring av Turrelva til nabofeltet.

Samlet plan er ikke rettslig bindende i den forstand at den utgjør et absolutt hinder for konsesjon til Småkrafts utbyggingsplan for Turrelva. Konsesjon til et tiltak som ikke er i samsvar med Samlet plan krever imidlertid en særskilt begrunnelse. Fra forarbeidene til § 22 annet ledd - Ot prp nr 39 (1998-99) s. 341- hitsettes:

"I annet punktum presiseres dette slik at vassdragsmyndigheten uten videre kan avslå en søknad som er i strid med planen, dvs uten å sende søknaden på høring, og med henvisning til planen som begrunnelse for avslaget. Bestemmelsen er generell, men det vil være særlig grunn til å bruke den overfor en søknad som på vesentlige punkter strider mot planen. Planen vil også ha betydning overfor tiltak som ikke omfattes av planen dersom disse kan redusere muligheten til å realisere prosjekter som er prioritert gjennom planen. For sikkerhets skyld er det i tredje punktum gitt en særskilt bestemmelse for å beskytte vannkraftpotensialet gjennom krav om at myndigheten til å gi tillatelse til tiltak som kan redusere dette potensialet ikke kan ligge på et lavere nivå enn departementsplan."

Vi viser også til Høyesteretts dom av 15. september 2010 (Rt. 2010 s. 1056), hvor førstvoterende som talsmann for flertallet ga følgende karakteristikk av Samlet plan og dens virkninger:

"(44) Det er etter mitt syn klart at Samlet plan isolert sett ikke har slike rettsvirkninger at det er naturlig å sidestille planen med ordinære arealplaner. Planen er som sådan ikke bindende for grunneierne, men skal «gi et grunnlag for videre saksbehandling for bruken av vassdragene, ved samordnet planlegging etter planlovgivningen, konsesjonsbehandling etter vassdragslovgivningen og ved planlegging av andre former for bruk», jf. St.meld.nr.63 (1984-1985) side 24. Det er samme sted understreket at konkrete vedtak om utbygging, vern eller annen utnytting må treffes gjennom særskilt behandling, og at planen «verken [er] en verneplan eller utbygningsplan».

(45) Men ved vannressursloven § 22 er Samlet plan gitt en tilnærmet avgjørende betydning for konsesjonspraksis. Jeg peker særlig på at så lenge arbeid med en samlet plan pågår, «kan vassdragsmyndigheten uten videre utsette eller avslå en søknad om konsesjon som gjelder et vassdrag som inngår i planleggingen», jf. første ledd. Og når samlet plan - som her - er ferdigstilt, «skal den legges til grunn for behandlingen av søknad om konsesjon», og «en søknad som er i strid med planen, kan avslås uten videre», jf. annet ledd. Realiteten er at grunneierne - innenfor Samlet plan - ikke kan utnytte sine fall. Denne rådigheten gis - som en koordinert virkning av Samlet plan, konsesjoner og ekspropriasjonstillatelse, jf. her vassdragsreguleringsloven § 16 - til Otra Kraft. [...]" (understreket her).

I SSKs søknader er det gitt en noe mindre nøytral gjengivelse av Samlet plan, både med hensyn til innholdet i planen og dens rettslige betydning Eksempelvis heter det i søknaden for Ritaelva (s. 20):

"Ritaelva kraftverk inngår i Samlet Plan kategori I, med prosjekt-ID 81101 og prosjektnavn 'Sennedal', som er en del av det større prosjektet 81201 Stordal. I dette prosjektet er Ritaelva planlagt overført til Store Rieppevatn og utnyttet i Rieppeelva kraftverk før videre utnyttelse i Stordal kraftverk."

TKP kan ikke se at dette er en riktig beskrivelse. Ritaelva inngår ikke i Samlet plan, jf for så vidt s. 44-45 i TKPs konsesjonssøknad.

Videre heter det i søknaden for Ritaelva kraftverk på s. 20-21:

"IfIg vassdragslovutvalget var hensikten med samla plan å gi en 'gruppevis prioritering av vannkraftprosjekter med sikte på konsesjonsbehandling'. Vassdragslovutvalget sier videre at 'det ikke kan innfortolkes noen instruks om at andre tiltak i vassdraget som kan komme i strid med et vannkraftprosjekt som er klarert for konsesjonsbehandling; ikke kan gjennomføres'. At Ritaelva tidligere er utredet overført til Store Rieppevann og plassert i samla plan kategori I kan derfor ikke ha noen betydning for hvorvidt vannkraften kan utnyttes på en annen og bedre måte, mer i tråd med dagens vurderingskriterier for økonomi og miljø. Dette bekreftes i en dom i lagmannsretten [...] i forbindelse med kraftutbygging i Sauda."

Dette er ikke fullt ut etterrettelig sitatbruk. Leser man setningen som er sitert fra Vassdragslovutvalgets NOU i sin sammenheng (NOU 1994: 12 s. 370), ser det slik ut:

"Samlet plan gjelder bare kraftutbyggingsprosjekter, og sier ikke noe om hvordan konsesjonsmyndighetene skal forholde seg til andre slags vassdragstiltak. Det kan ikke innfortolkes noen instruks om at andre tiltak i vassdraget [osv]." (understreket her)

Setningen som er fremhevet av SSK gjelder altså andre vassdragstiltak enn kraftutbygging. Den gjelder ikke alternative kraftutbyggingsprosjekter.

Det er opplagt misvisende når SSK skriver at en annen utnyttelse av Ritaelva i Samlet plan "kan derfor ikke ha noen betydning". Dette er direkte i strid med ordlyden vannressursloven § 22 annet ledd og med det som er sitert fra bestemmelsens forarbeider i Ot prp nr 39 (1998-99) ovenfor. Det står også i sterk kontrast til Høyesteretts karakteristikk av virkningene av Samlet plan så sent som 15. september 2010, jf sitat ovenfor.

Ikke desto mindre er det en kjerne av sannhet i SSKs argumentasjon: Det er rettslig adgang til å gi konsesjon til et kraftutbyggingsprosjekt med en annen utnyttelse og planløsning enn den som er lagt til grunn i Samlet plan, hvis det innebærer at "vannkraften utnyttes på en annen og bedre måte, mer i tråd med dagens vurderingskriterier for økonomi og miljø". Det er derimot en tilsnikelse når det presenteres som en absolutt sannhet at SSKs plan for Ritaelva innebærer slik bedre utnyttelse. Dette må konsesjonsmyndigheten vurdere konkret, og det krever en særskilt begrunnelse å gi konsesjon til Ritaelva kraftverk med utnyttelse av Ritaelva i sitt naturlige løp, i strid med Samlet plan.

2.4 Betydningen av at SSK og Småkraft har inngått avtaler med berørte grunneiere

Både SSK og Småkraft legger i sine søknader adskillig vekt på at selskapene har ervervet alle nødvendige rettigheter til sine kraftutbyggingsprosjekter gjennom avtaler med berørte grunneiere, mens TKP vil være nødt til å ekspropriere rettighetene.

Dette presenteres, eksempelvis i søknaden for Ritaelva kraftverk på s. 8, som et selvstendig og tungtveiende argument mot TKPs prosjekt. SSK beskriver situasjonen "frem til for få år siden" slik at grunneiere ved ekspropriasjon "fikk minimal erstatning".

Uansett hva man måtte mene om denne historiefremstillingen, er det ikke dekkende i dag å si at ekspropriasjonsalternativet medfører at grunneierne blir økonomisk skadelidende. Det følger av lov om vederlag ved overføring av fast eiendom at det skal ytes full erstatning for økonomisk tap ved ekspropriasjon, og ved ekspropriasjon til vannkraftformål er det fremdeles hjemmel i lovverket for et 25 % tillegg til alle erstatninger. Videre har de senere års rettspraksis langt på vei bygget på avtalepraksis ved småkraftutbygging - altså avtaler av den typen SSK og Småkraft

har inngått med grunneiere i Ullsfjord - ved fastsettelse av erstatninger for ekspropriasjon av separat utbyggbare fallretter.

Det kan også vises til NVEs innstilling til OED i saken om Smibelg og Storåvatn kraftverk, en sak som har flere fellestrekk med Ullsfjord-saken (NVE-ref. 2007062766-

1). Her var hovedproblemstillingen "om SKS skal få gjennomføre en utbygging som er avklart i Samlet Plan, om grunneierne selv skal få bygge ut fallene i form av mange småkraftverk, eller om området skal forbli urørt", jf s. 118. NVE innstilte som kjent på at SKS skulle få konsesjon. På side 116-117 kommenterer NVE det forhold at SKS ikke hadde inngått minnelige avtaler med berørte falleiere:

"SKS har forsøkt, men ikke oppnådd minnelig avtale med rettighetshaverne til de aktuelle fall. NVE mener ulempene for rettighetshaverne dersom SKS får konsesjon til overføring først og fremst vil være av økonomisk art. Ved en ekspropriasjon skal det generelt gis full kompensasjon for eventuelt økonomisk tap. Ved ekspropriasjon til vannkraftproduksjon skal det ved utmåling av erstatninger beregnes et 25 % tillegg [...]."

TKP antar at NVE også i Ullsfjord-saken vil se bort fra de mer emosjonelt baserte argumentene fra SSK og Småkraft, og bygge sin innstilling på økonomiske og rettslige realiteter.

3 ANDRE KOMMENTARER - FORDELER OG ULEMPER

Konsesjonsmyndigheten skal vurdere de konkurrerende søknadene mot hverandre basert på de totale samfunnsmessige fordelene og ulempene ved prosjektene. Ressursutnyttelse og miljøbelastning er blant de viktigste vurderingstemaene i denne vurderingen.

TKPs prosjekt må i denne sammenheng vurderes opp mot den samlede virkningen av de seks konkurrerende søknadene fra Småkraft og SSK. Etter TKPs oppfatning representerer småkraftprosjektene samlet sett større miljøulempen og markert dårligere ressursutnyttelse i et samfunnsmessig perspektiv enn TKPs prosjekt. De momenter som begrunner dette kommer etter vårt syn godt frem gjennom partenes konsesjonssøknader. For å unngå unødvendige gjentakelser, viser vi generelt til søknadene. Det er imidlertid to punkter hvor det er et særlig behov for å supplere det som er sagt i partenes søknader, fordi partenes fremstilling av fakta bygger på ulike forutsetninger. Dette gjelder spørsmål om minstevannføring (pkt 3.1 nedenfor) og spørsmål om økonomien i SSKs og Småkrafts prosjekter kontra TKPs prosjekt (pkt 3.2 nedenfor).

3.1 Minstevannføring

Alle konsesjonssøknader spesifiserer en tallfestet minstevannføring. Hver søker legger imidlertid ulike forutsetninger til grunn, og vi ser behov for en utdyping av dette punktet.

3.1.1 Turrelva

TKP spesifiserer ingen minstevannføring fra inntaket ved Gjømmerdalsbreen. Vannet herfra innehar et høyt fallpotensiale ($1,398 \text{ kWh/m}^3$), slik at selv et lite slipp av minstevannføring medfører et stort produksjonstap. Konsekvensutredningen stadfester ingen særlige behov for minstevannføring på den øverste strekningen, men trekker frem høy synlighet i forbindelse med Turrelvas fall fra kote 280 og ned til fjorden. TKP har av denne grunn valgt å spesifisere et kontrollpunkt ved kote 280, med andre ord sammenfallende med inntaket for Turrelva I. Restfeltet er uregulert og varierer som naturlig vannføring. Bidraget er oppsummert i tabell 1 nedenfor. TKP garanterer at dette kontrollpunktet aldri skal ha lavere sommervannføring enn 50 l/s. Dersom TKP får konsesjon for sitt prosjekt, kan dette gjøres til et konsesjonsvilkår.

3.1.2 Stordal

Slik TKPs planløsning forelå i meldingen skulle Rieppevatn (Stordalselv) demmes ved utløpet av Lille Rieppevatn. Av hensyn til kalkkrevende flora i dette området ble imidlertid dammen flyttet til utløpet av Store Rieppevatn, ca 800 m oppstrøms. Hele restfeltet til Lille Rieppevatn renner på denne måten uregulert til avrenning i Stordalsfossen. TKP har vurdert at restfeltets tilsig er tilstrekkelig som minstevannføring.

Tabell 1: (...)

3.1.3 Sesong

TKP og SSK opererer med de samme tidsrommene for sommer- og vintersesong. Småkraft avviker imidlertid fra dette ved at sommersesongen er lengre for Turrelva II, men halvannen måned kortere for Turrelva I.

3.2 Økonomi

Det er ved flere anledninger hevdet dårlig økonomi i TKPs prosjekt, og at marginalkostnaden ved å utnytte de siste GWh ligger over 10 kr/kWh. Det vises eksempelvis til SSKs søknad for Ritaelva på s. 23-24. En slik beregning bygger på en direkte sammenligning av TKPs og SSKs konsesjonssøknader. Denne sammenligningen vil ikke medføre riktighet, da hver søker legger ulike erfaringspriser til grunn for sin egen kostnadsberegning. Tallene er således ikke samordnet, og dette gir et skjevt bilde.

TKP har i egen konsesjonssøknad s. 36 og s. 40 utredet et alternativ hvor Ritaelva ikke overføres (alt. 3), altså et alternativ som er mer eller mindre identisk med SSKs planløsning for Rieppeelva og Sveingard kraftverk. Disse kraftverkene med tilhørende reguleringsanlegg er av TKP kostnadsberegnet til 166 millioner kroner.

SSK kostnadsberegner det samme alternativ til 118 millioner kroner, altså 30 % lavere enn TKP. Forskjellene ligger hovedsakelig i hvor stor sikkerhetsmargin det enkelte selskap velger å legge i de fremtidige utgiftspostene. I TKPs konsesjonssøknad på s. 36 beregnes marginalkostnaden for overføring av Ritaelva til 4,07 kr/kWh. Dette står i sterk kontrast til de 11,5 kr/kWh som er oppgitt for det samme i SSKs søknad for Ritaelva kraftverk på s. 24.

Vi har benyttet de samme enhetspriser og øvrige rammebetingelser som rød tråd ved kostnadsberegning av alle alternativ i vår konsesjonssøknad.”

Småkraft AS (30.12.2010)

”Høringsuttalelsen dekker i hovedsak kommentarer til TKP søknad om overføring av Turrelva til Stordalen, men har også med noen momenter som er mer generelle kommentarer til TKP sin søknad.

Generelt

De fleste fagrapporter som er vedlagt søknad og KU er basert på ett tidligere alternativ fra TKP og burde strengt tatt vært oppgradert til det omsøkte alternativ. Endringer i forhold til det omsøkte alternativ i hovedsak;

- litt minstevassføring fra noen inntak
- litt lavere dammer noen plasser,

og er således marginale, bortsett fra vesentlig mindre dam og regulering av Sveingårdsvann. Vi ser det derfor ikke påkrevd at fagrapporter oppgraderes, da endringer i liten grad vil få noen endring på konsekvensvurderingene i del-rapportene når det gjelder inngrepene rundt Turrelva. Unntaket fra dette er som nevnt endringer som er gjort rundt Sveingårdsvann, der man nok bør oppdatere konsekvensvurderinger.

Søknad/KU skrevet av TKP

Generelt

TKP skriver i innledningen i søknad at "de miljømessige konsekvensene av utbyggingen vil være små". Dette stemmer svært dårlig med konsekvensvurderingene i detaljrapportene til KU, som til dels beskriver konsekvenser som "svært store". Dette er lite tillitsvekkende, og vi har konkretisert dette en del i det etterfølgende.

Overføring av Turrelva vil ihht. TKP sine planer gi 27,8 GWh, som er kun 2,5 GWh mer enn en løsning med småkraftverk. Om småkraftverkene kjører med samme minstevassføring som er foreslått av TKP vil forskjellen være redusert til knappe 1,0 GWh.

Konsekvensutredning

Småkraft AS har gjennomgått søknaden fra TKP og vil kommenterer den punktvis.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Hovedbegrunnelsen for tiltaket er "å øke den lokale verdiskapingen basert på regionens ressurser". Som vist i Econ Poyry AS sin rapport 1214-2010 er verdiskapingen høyere ved alternativ utnyttelse, som omsøkt av grunneiere (med samarbeidspartnere). Verdiskapingen, totalt, er i størrelsesorden 200 mill. kr høyere for den alternative utnyttelse i forhold til TKP sin planer (Nåverdier, ref tabell 4,6 og 4,11 i EP sin rapport). Dette gjelder ved strømpris både 40 ørefkWh og 63 ørefkWh.

2.2.4 Kostnadsgrunnlaget

TKP har brukt kostnadsgrunnlag for 2008, mens for Turrelva brukes det grunnlag for 2009. Kostnadsgrunnlag har verken tatt med byggelånsrente eller erstatninger til grunneier (pkt. 2.10 kostnadsgrunnlag). Viser for øvrig til grunneieres uttalelser om dette v/Advokat Lund.

2.3.8. Landskap

TKP har ikke kommentert de mest vesentlige konsekvensene fra underrapport, som tørrlegging, fosser, store demninger. Reguleringssoner er nevnt, men tillagt liten vekt.

2.4 Minstevassføring

TKP sitt forslag til minstevassføring ivaretar ikke verdiene oppstrøms kote 280 i særlig grad. En mistevassføring på 50 l/s vil ha marginal effekt på det visuelle elementet fra fossen i Turrelva, ref. bilder i Småkrafts søknad med eksempel på 450 l/s vannføring på samme strekning. Metodikken for minstevassføring virker også svært tungvint å gjennomføre/etterprøve i praksis, og stemmer lite med hvordan dette gjøres ved dagens utbygginger.

5.3.3 Islegging.

Marginaliserer konklusjonen fra detaljrapport, som er mer usikker på effekt av å føre utløp ut på dypt vann. Isforhold i Sjøvassbotn er overhodet ikke vurdert.

5.4 Landskap.

Her er konklusjonene fra fagrapporten kraftig marginalisert, og ikke til å kjenne igjen. De endringer som er gjort i planer etter at fagrapporten er skrevet er marginale, bortsett fra vesentlig mindre dam og regulering av Sveingårdsvann. Se for øvrig kommentar til fagrapport nedenfor.

5.5.4. Fisk, ferskvannsfauna og liv i fjorden

Det argumenteres med at det marine miljø i indre del av Sørfjorden er svært godt kartlagt i regi av Norges Fiskerihøgskole. Man har imidlertid valgt å ikke ta med kommentar fra fagrapport om at Sjøvassbotn har manglende datagrunnlag, og at konsekvenser derved ikke kan angis. Se for øvrig kommentar til fagrapport.

5.8. Samfunn

Det er vel drøyt å påstå at konsekvens for reiseliv er store positive (2. avsnitt side 63), når man under pkt. 5.9 like under konkluderer med konsekvensgrad som middels/stor negativ (som også er delrapportens konklusjon). Når det gjelder samfunnsmessige konsekvenser etter utbygging viser vi ellers til grunneieres uttalelser ved advokat Lund.

5.11 Miljø og samfunnsregnskap

Vi henviser til våre kommentarer til fagrapport utarbeidet av EC-Group.

Rapport - kulturminner og kulturmiljø - Sundquist Consult

Side 19

Teksten viser til fossen i Turrelva, mens bildet viser fossen i Stordalselva. Antar det her menes fossen i Stordalen, som faktisk er den som er klart mest visuelt av de to.

Rapport - Kraftutbygging i Ullsfjord - EC-group

Her sammenlignes TKP sitt prosjekt med en gammel versjon av Alternativ utbygging (Småkraft + Fjellkraft). Dette gir ett svært feilaktig bilde av hvordan disse to alternativene er i forhold til hverandre. ECON-rapport vedlagt Fjellkraft sine søknader har oppdaterte tall for begge de alternative ressursutnyttelser, og er i så måte vesentlig mer korrekt sammenligning.

Viser ellers til grunneieres høringsuttalelser, som er ført i pennen av Advokat Ulf Larsen, når det gjelder de økonomiske aspektene ved EC-Group sin rapport. Spesielt det som er skrevet om erstatning-skjønn er vesentlig bedre fundert, og basert på oppdatert informasjon.

Rapporten omhandler ikke negativ konsekvens ved bortføring av vann fra Sjøvassboten. Vi tenker her på vannmiljø, isdannelse, fisk, næring, etc.

Side 9

Rapporten sier at noen av grunneierne har inngått avtale. Dette er positivt feil, da alle registrerte grunneiere til vassdragene har inngått avtale med hhv. Småkraft og Skognes og Stordalen kraftlag.

I rapporten kommenteres det flere steder at "en avgjørende og svært viktig faktor for oppstart av ny virksomhet er uansett at det eksisterer lokalt initiativ og innsats". Dette er noe Småkraft er sterkt enig i, og som vi ønsker å utdype. Grunnlag for "lokalt initiativ og innsats" er at man har eierskap til de tiltak som iverksettes, ikke at man får ekspropriert sine rettigheter. Med en falleie

som utbetales årlig får man en utbetaling som i all fremtid vil tilhøre eiendommen. Dette gir en inntekt som gir grobunn for videre satsing på annen aktivitet på samme eiendom. Rapport fra Universitetet for miljø og biovitenskap på ÅS ved Professor Normann Aanesland konkluderer med at 60 % av inntektene fra Småkraftverk pløyes tilbake til lokalsamfunnet. Det er åpenbart at dette er vesentlig bedre for den (varige) lokale verdiskaping enn engangs- erstatninger. Årlig falleie gir grunnlag for varig lokal verdiskapning.

s. 16

Grunneiere har, ved utbygging i egen regi, førsterett til å etterse anleggene i driftsfasen. Dette legger også til rette for en ekstraintekt for de grunneiere som både har bosted lokalt, og interesse av å delta i driften.

6.4 Varige konsekvenser, s. 28

Store tuneller og magasin tar vekk all flom i elvene, med den virkning det har både på vassdragsmiljø, fjordmiljø, og det reint estetiske. Uten overføring vil fossen i Turrelva vise mye mer igjen i landskapet, både i flomperioder og også ved vesentlig større minstevassføring slik Småkraft AS søker den utbygd. Dette i tillegg til påvirkning av miljøet i Sjøvassbotn.

7. Sammenligning med ett typisk småkraftprosjekt.

TKP sin skjematisk fremstilling av et typisk småkraftverk gir liten relevans til småkraftutbygging i Ullsfjorden. Ved gjennomgang av søknadene må NVE vurdere de faktisk omsøkte prosjektene opp mot hverandre, på bakgrunn av foreliggende søknader og den erfaring de har med både TKP, Småkraft og Fjellkraft. Alle er offentlig eide selskaper. For punkt 9 og 10 i EC-group sin rapport viser vi til høringsuttalelse fra grunneiere, ført i pennen av advokat Lund, samt rapport fra Econ Poyry 12/4-2010. Småkraft AS vil her bekrefte at vi, i tilfelle konsesjon gis til TKP, anser oss som berettiget til erstatninger slik Advokat Lund også gir uttrykk for.

Delrapport Landskap - Miljøfaglig Utredning AS

Rapporten er en omfattende utredning, med mange felter der konsekvenser er "store" eller "svært store", jfr tabellen på side 56. For Turrelva er konsekvensen ved overføring vurdert til å være "Stor negativ". Denne tabellen er ikke gjengitt i TKP sin KU, eller brosjyre, men heller forsøkt marginalisert grunnet små justeringer på damhøyder og minstevassføringer.

Delrapport Fisk, ferskvannsfauna og liv i fjorden - Ferskvannsbiologen

Rapporten fokuserer ikke på vannmiljø i Sjøvassbotn. På s. 26 påpekes det at man mangler data, og at det kan være fare for endringer ved bortføring av Turrelva. På s. 28 påpekes det at man ikke kan verdisette Sjøvassbotn grunnet for dårlig datagrunnlag.

Dersom TKP's søknad for overføring av Turrelva skal kunne vurderes må konsekvensene for miljøet i Sjøvassbotn undersøkes bedre. I en videre undersøkelse av miljø og konsekvens ved bortføring av vann fra Sjøvassbotn vil det også være hensiktsmessig å undersøke konsekvensen ved ett dykket og "rettet" utløp fra kraftstasjon i Sjøvassbotn, med hensikt å bedre vannkvaliteten i pollen. Småkraft AS deltar gjerne med en forholdsmessig andel av kostnader for å ta dette med i undersøkelsen.

Annet

Dersom NVE trenger utfyllende informasjon eller dokumentasjon på herværende høringsuttalelse vil dette bli oversendt etter forespørsel fra NVE. Blir TKP pålagt å utarbeide

tilleggsinformasjon/rapporter til KU ønsker Småkraft å ta tilleggsinformasjonen oversendt for våre kommentarer.”

Søkernes kommentarer til høringsuttalelsene

De innkomne høringsuttalelsene ble oversendt søkerne for kommentarer, disse er referert i sin helhet:

Skognes og Stordalen kraftlag/Fjellkraft i brev av 02.05.2011:

”INNLEDNING

Vi viser til tilsendte høringsuttalelser til søknader om kraftutbygging i Ullsfjord i Tromsø kommune. Det foreligger konkurrerende søknader om kraftutbygging i Ullsfjord. Skognes og Stordal kraftlag AS og Småkraft AS har søkt om å utnytte vassdragene i småkraftverk, mens Troms Kraft AS har søkt om å utnytte vassdragene i mer tradisjonelle større kraftverk. De fleste høringsuttalelsene retter seg mot samtlige av disse søknadene. Skognes og Stordal Kraftlag (SSK) kommenterer uttalelsene som retter seg mot selskapets prosjekter.

MERKNADER TIL UTTALELSER

Tromsø kommune (TK) viser til det store antallet søknader om kraftutbygging som nå foreligger og ber om at saksbehandlingen stanses inntil kommunen har utarbeidet en kommunal samlet plan for små kraftverk. Ut fra dette har ikke kommunen gitt ytterligere uttalelser til søknadene.

SSK observerer at Tromsø kommune har et stort antall søknader til behandling. Vi stiller oss imidlertid noe uforstående til at kommunen ikke ønsker å gi uttalelse all den tid NVE har tilkjennegitt at saksbehandling generelt ikke stanses i påvente av utarbeidelse av lokale og regionale planer.

SSK stiller seg svært undrende til at TK viser til en manglende kommunal plan for småkraftverk. Dette ut fra at det har vært klare signaler om småkraftutbygging i lang tid. NVE gjennomførte allerede like etter årtusenskiftet en presentasjonsrunde hvor resultatet av deres kartlegging av potensialet for småkraftverk ble gjennomgått. Kommunene var en sentral målgruppe for dette. I denne presentasjonen fremsto TK med et stort potensiale for småkraftverk. Utbygging av småkraft var da allerede i gang på Vestlandet og Trøndelag. Det var klart at dette også ville bli en realitet i nord. Regjeringen signaliserte i 2005 at regionale småkraftplaner kunne være et viktig hjelpemiddel i saksbehandlingen. Vi er nå kommet til 2011 og det kan virke som om dette nå kommer "som julekvelden på kjerringa" for kommunen. Dersom dette er så viktig som TK signaliserer, undres SSK på hvorfor det ikke er utarbeidet en slik plan tidligere.

Det er sterke signaler fra sentrale myndigheter i Norge på at det er viktig å realisere ny fornybar energi. EUs mål for fornybar energi frem mot 2020 drar i samme retning. TK har eierskap i Troms Kraft. Gjennom dette må kommunen i lang tid hatt kjennskap til utbyggingsplaner i Ullsfjord. Ut fra dette mener SSK at saksbehandlingen for disse prosjektene må gå sin gang.

Troms fylkeskommune (FK) peker på at det ikke er gjennomført komplette kulturminneundersøkelser, helhetlig landskapsanalyse, samt utredning av geologiske kvaliteter i området. FK ber om at dette gjennomføres og høringsfristen utsettes til dette er utført. SSK har ikke merknader til dette.

Fylkesmannen i Troms mener generelt at tiltakene må vurderes i henhold til vannforskriftens krav. Videre pekes det på reduksjon av INON, helhetlig vurdering av virkningene for landskap, friluftsliv og geologi. Minstevannføringer må vurderes ut fra en helhetlig kommunal plan. Store

Rieppevatn er et viktig landskapselement som bør bevares mest mulig inntakt. Fjerdevatn (Ritaelva kraftverk) og elvesletta nedenfor er prioritert naturtype og bør bevares mest mulig inntakt. Meachccevákkejávri og fossen i Stordalselva er viktige landskapselement som bør bevares mest mulig inntakt. Inngrepene øverst i Skognesdalen har store negative konsekvenser for landskap og friluftsliv.

SSK mener at en skånsom utbygging og avbøtende tiltak som minstevannføring, arrondering og revegetering vil redusere de nevnte negative virkninger slik at utbyggingene blir akseptable.

Reindriftsforvaltningen i Troms (RF), Reindriften v. adv. Haugen (RD) peker på vesentlige feil i reindriftsrapporten og krever at det gjennomføres en ny utredning. Det fremsettes kritikk på at reinbeitedistriktet ikke er forespurt om hvilke personer som bør stå for utredningen. Den mest alvorlige mangel er at det mangler kvantifisering av sumvirkninger av tidligere inngrep samt om folkerettens urfolksvern kommer til anvendelse.

SSK mener at virkningene av de omsøkte prosjektene fremkommer i tilstrekkelig grad i de vedlagte utredningene. Vi mener at en fagutredning i størst mulig grad bør skje av mest mulig objektiv tredjepart. Dersom reindrifta skal bestemme hvilke personer som skal gjennomføre utredningene, blir dette etter vårt syn feil. En utredning av sumvirkninger totalt av alle typer inngrep i hele reinbeitedistriktet kan vi ikke se at ligger inne i kravet til undersøkelser for disse prosjektene.

Det er forhandlinger mellom SSK og reindrifta med henblikk på en avtale om oppgjør for de ulemper en utbygging vil kunne gi. Omfanget av ulempene vil imidlertid være avhengig av hvilken utbyggingsløsning og hvilke prosjekt som til slutt eventuelt får konsesjon. Dette gjør at slutføring av forhandlingene sannsynligvis bør utsettes til dette forholdet er endelig avgjort.

Ishavskysten Friluftsråd (IF) vurderer området som unikt og urørt. Friluftsrådet frarår samtlige utbygginger i området, og landskapet bør sikres mot skjemmende naturinngrep og sikres for bærekraftig friluftsliv og naturbasert turisme.

SSK har ingen merknader til at IF generelt er mot kraftutbygging i Ullsfjord. Vi mener imidlertid at IF "skyter litt vilt" i sin kritikk av søknadene inkludert utredningene og virkningen av utbygging. Søknadene er i utarbeidet i henhold til NVEs mal. Kravet til innhold i søknader om kraftutbygging har stort sett vært vesentlig strengere enn krav til innhold i søknader om andre tiltak. Innholdet i søknadene/utredningene skal gi en best mulig oversikt over virkningene, både de positive og negative. Derneast skal høringsrunden bidra til supplerende opplysninger og eventuelle vesentlige mangler ved utredningen.

IF mener også at nedgravd vannvei generelt ikke er en fordel. Dette er vi ikke enig i og vi har inntrykk at man i hovedsak ønsker nedgravd vannvei. Vi er enig i at sprengt grøft i utfordrende høyfjellsterreng, kan være vanskelig å få til med et godt landskapsmessig resultat. Generelt vil dette ikke være tilfellet og de visuelle effektene vil avta i takt med gjenvokst.

Forum for natur og friluftsliv Troms (FNF) viser til Soria Moria-erklæring vedrørende fylkesvis planer og opprettholdelse av naturmangfold og kulturlandskap. FNF mener en utbygging må planlegges bedre med deltakelse av lokalmiljø og andre interessenter. FNF mener at føre-var-prinsippet skal legges til grunn og konsesjon ikke innvilges.

SSK har studert ulike dokumenter fra Stortinget og regjeringen som omhandler energi- og miljøspørsmål. Fellestrekket for innholdet i disse dokumentene er at det finnes klare føringer både for realisering av ny fornybar energi og bevaring av naturmangfoldet. SSK mener sentrale

myndigheter har et klart ønske om realisering av blant annet småkraftverk. SSK mener at dette kan skje uten at naturmangfold, kulturlandskap og friluftsliv blir vesentlig berørt. Vi mener dagens kulturlandskap er fremkommet som et resultat av menneskenes aktivitet og utnyttelse av naturressursene over generasjoner. Fornuftig småkraftutbygging vil etter vårt syn supplere kulturlandskapet og ikke forringe dette.

Statnett peker på kapasiteten i det overordnede nettet samt de formelle kravene som finnes for innmating av ny kraft i nettet. SSK har ingen merknader til dette og viser til tett dialog mot TK-Nett som er lokal netteier.

Universitetet i Tromsø. Tromsø museum (UiT) har myndighetsansvar for kulturminner under vann. UiT mener utredningene er for svak på dette punktet. SSK har ikke merknader til dette.

Norsk Grotteforbund (NG) peker på karst- og grotteforekomstene i området og viser til at kraftutbygging generelt er uheldig i et område som dette og ønsker i utgangspunktet ingen utbygging. Enkelte av de omsøkte prosjektene er verre enn andre. Ved en eventuell konsesjon må det stilles krav til utbygger. SSK har ingen merknader til dette.

Sjursnes Arbeiderlag støtter Troms Krafts søknad.

SSK mener dette er en ren politisk beslutning og har ikke merknader ut over dette.

Interessegruppa for bevaring av Skognesdalen peker på naturverdiene i området og konkluderer med at SSKs planer er de som gir minst negative virkninger på naturen og mest positive virkninger for lokalsamfunnet. Interessegruppa mener imidlertid det må vurderes nøye om-, og i så fall hvor mye som skal utnyttes.

SSK mener at en realisering av kraftlagets planer vil kunne gjøres med ivaretagelse av interessegruppas synspunkter. Det legges da opp til god kontakt og informasjon i en eventuell utbyggingsfase.

Wikborg og Rein på vegne av Ingunn Rivertz Vatne peker på at Rivertz Vatne har eiendomsrett til all umatrikulert grunn i området. SSK er blitt gjort kjent med dette etter at planene er utarbeidet. Dette er lagt frem for grunneierne og deres advokater. Grunneierne har ikke vært kjent med dette og mener de er rettmessige rettighetshavere på de arealene hvor prosjektene er lokalisert. Vi har meddelt Rivertz Vatne om at det må dokumenteres hvilke rettigheter de mener å besitte, samt at dette må påvises i forhold til prosjektenes lokalisering.

Egil Indrevoll peker på at en utbygging av småkraftverk vil totalt sett gi det beste resultatet.

Kolbjørn Hanssen stiller spørsmål om rettighetsforholdene til et område benevnt som "Stormheimen". Dette er en påstand i tråd med den som Rivertz Vatne har fremsatt, og vi har samme kommentar til denne.

SSK vil imidlertid sjekke dette ut nærmere i løpet av våren og sommeren slik at vi kan ha en bedre oversikt til sluttbefaringen av prosjektene. Da kan dette sees på, og diskuteres konkret i terrenget.

OPPSUMMERING

SSK ser at det pekes på behov for supplerende undersøkelser for noen tema. Dersom NVE finner ut at dette er nødvendig, ber vi om en rask tilbakemelding på dette slik at eventuelle undersøkelser kan utføres på riktig tidspunkt i løpet av sommeren.

Vi ber om at fremdriften i saksbehandlingen ikke stanses og håper på at sluttbefaring kan gjennomføres i løpet av september. Etter dette tidspunkt vil det være usikkerhet i forhold til snø i terrenget.

Troms Kraft Produksjon AS har avgitt en omfattende høringsuttalelse med en, etter vår mening, merkelig fokus. Denne vil vi kommentere i eget brev."

SSK/Fjellkraft kommentarer til TKPs søknad i brev av 02.05.2011:

Som svar på noen av de forholdene TKP tok opp i sin høringsuttalelse til kraftverkssøknadene for Ritaelva, Rieppeelva, Sveingard og Stordal oppsummerer SSK/Fjellkraft her sine standpunkt:

"I. SSKs erverv av bruksrett til ikke utbygde fall for utnyttelse i Ritaelva, Sveingard og Rieppeelva kraftverk er ikke i strid med industrikonsesjonsloven, med mindre NVE/OED skulle komme til at TKPs utbyggingsplaner innebærer en "hensiktsmessig" fellesutbygging og velger å prioritere TKPs prosjekt fremfor prosjektene SSK har konsesjonssøkt (se nedenfor under punkt 2.1). I en slik situasjon vil imidlertid SSKs prosjekter uansett ikke bli gjennomført og problemstillingen som TKP trekker opp vil derfor ikke være aktuell.

II. Etter SSKs vurdering er TKPs prosjekt av økonomiske, miljømessige og tekniske årsaker ikke et hensiktsmessig prosjekt, og prosjektet mangler - i motsetning til SSKs prosjekt - også støtte hos berørte grunneiere (se nedenfor under punkt 2.2).

III. Det er ikke i strid med forskrift om konsekvensutredninger, at SSK ikke er pålagt å utføre egen konsekvensutredning (se nedenfor under punkt 3).

IV. Samlet plan er ikke bindende for NVEs valg mellom ulike aktuelle kraftutbyggingsprosjekter (se punkt 4.1 og 4.2).

2. FORHOLDET TIL INDUSTRIKONSESJONSLOVEN

2.1 Rettslige utgangspunkter

TKP anfører i sin høringsuttalelse av 29. desember 2010 at SSKs erverv av bruksrett til de uutbygde fallene i Ritaelva, Sveingard og Rieppeelva er i strid med industrikonsesjonsloven. Industrikonsesjonsloven § 1 annet led lyder som følger:

"Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringes til mer enn 4.000 naturhesterkrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan utbygges under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i kapittel I."

SSK er enige med TKP i at erverv av eiendomsrett til uutbygde fall som - etter en objektiv vurdering - hensiktsmessig kan utbygges samlet og som kan utbringes til mer enn 4 000 naturhesterkrefter (nat hk) er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven § 1. Dette innebærer imidlertid ikke at grunneieravtalene som SSK har inngått er i strid med industrikonsesjonsloven.

Som understreket av TKP skal det ved fastsettelsen av grensene for hvilke utbyggingsprosjekter som er konsesjonspliktige foretas en objektiv vurdering av hvilke fall som hensiktsmessig kan bygges ut under ett.

Som kjent har SSK søkt om separat utbygging av Ritaelva som vil gi ca 2 006 nat. hk. Videre er det i Rieppeelva snakk om 1 218 nat hk og for Sveingard kraftverk er tallet 2 201 nat hk.

SSK har i sin vurdering konkludert med at det er hensiktsmessig å foreta en separat utbygning av Ritaelva, mens TKP i sin konsesjonssøknad har til intensjon å overføre Ritaelva til Store Rieppvatt slik at fallene utnyttes samlet.

Det foreligger ingen annen dokumentasjon på at TKPs utbyggingsplaner innebærer en hensiktsmessig samlet utbygging enn TKPs egen vurdering.

For at TKPs fellesprosjekt skal være en hensiktsmessig løsning for utbygging av fallene i Ullsfjord, må den skisserte løsningen fra TKP etter en samlet vurdering av alle relevante momenter, slik som økonomiske forhold, miljømessige hensyn, driftstekniske forhold og forholdet til grunneiere/ lokalbefolkning, fremstå som et bedre prosjekt enn SSKs omsøkte prosjekter.

I forarbeidene til endringene i industrikonsesjonsloven, Ot prp nr 54 (2003-2004), fremholdes det på side 19 at hvorvidt samlet utbygging er hensiktsmessig, særlig vil avhenge av hva som er teknisk og økonomisk mulig. Som det fremgår av sitatet gjengitt i TKPs høringsuttalelse, fremgår det imidlertid av forarbeidene at man også må se hen til begrensninger av rettslig art.

Det må legges til grunn at dersom SSK får konsesjon for sine omsøkte prosjekter, vil det ikke samtidig bli gitt konsesjon for TKPs tiltak, og vice versa. Det faktum at en samlet utnyttelse av fallene - av ulike årsaker - ikke vil få nødvendige konsesjoner/tillatelser, er åpenbart en begrensning av rettslig art som kan tas i betraktning ved vurderingen av om fallene skal vurderes samlet eller separat i forhold til konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven.

SSKs erverv av fallrettigheter vil derfor være konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven kun dersom konsesjonsmyndigheten anser TKPs prosjekt som et bedre prosjekt enn SSKs prosjekt og dermed som det mest hensiktsmessige alternativet. I så fall vil imidlertid ikke SSKs prosjekt lenger være aktuelt, og problemstillingen om eventuell konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven vil dermed aldri bli noen aktuell problemstilling.

I motsetning til hva TKP søker å gi inntrykk av, åpner ikke dette for at tiltakshavere kan "prosjekttere seg ut" av konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven gjennom å tilpasse prosjektene etter konsesjonsgrensen. SSK har aldri hevdet at den individuelle utformingen av det enkelte prosjektet i seg selv er avgjørende for vurderingen av konsesjonsplikt. Det er opp til konsesjonsmyndighetene å avgjøre om SSKs prosjekter eller TKPs prosjekt (eller andre alternativer for den saks skyld) innebærer den mest hensiktsmessige utnyttelsen av vannressursene og dermed hvilke fall som skal vurderes under ett.

I og med at vurderingen av konsesjonsplikt i denne saken må gjøres på bakgrunn av og som en konsekvens av konsesjonsmyndighetenes prioriteringer mellom de alternative prosjektene, fremstår det som uklart hva TKP ønsker å oppnå ved å bringe opp spørsmålet på dette stadiet i saken - før konsesjonsmyndigheten har gjort sine prioriteringer.

2.2 Nærmere om hvorfor en samlet utbygging ikke er hensiktsmessig

Etter SSKs vurdering er det på det rene at SSKs omsøkte utbyggingsplaner er den beste løsning for utnyttelse av vannressursene i Ullsfjord slik at en samlet utnyttelse av fallene ikke kan sies å være hensiktsmessig. I denne vurderingen legger vi energimessige -, miljømessige -, økonomiske-, næringsmessige - og eiendomsrettslige forhold til grunn.

- *Ved en maksimal separat utbyggingsløsning vil det utnyttede potesialet være tilnærmet det samme som ved en samlet utbygging.*

- Det er mindre miljømessige virkninger og større valgmuligheter ved eventuelle tilpassninger i sluttbehandlingen ut fra miljømessige - og andre forhold.
- Utbyggingskostnadene er vesentlig lavere.
- Småkraftutbygging har dokumentert positive lokale næringsmessige effekter
- Fremtidig drift med positive grunneiere med på laget, er en vesentlig positiv faktor i forhold til tvangsinnløsning av grunn - og fallrettigheter.

3. KONSEKVENsutREDNING

3.1 Generelt om krav til konsekvensutredning - bestemmelsenes formål

Forskrift om konsekvensutredninger (KU-forskriften) er gitt for å utfylle plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger ved iverksettelse av tiltak/planarbeid. Bestemmelser om krav til konsekvensutredninger for tiltak og planer etter annet lovverk, er gitt i plan- og bygningsloven kapittel 14. Plan- og bygningsloven § 14-1 fastslår hva som er formålet med lovens regler om konsekvensutredning. Bestemmelsen lyder som følger:

"Formålet med bestemmelsene er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av tiltaket eller planen, og når det tas stilling til om, og eventuell på hvilke vilkår, tiltaket eller planen kan gjennomføres. "

Det bærende hensyn bak reglene om konsekvensutredninger, er å etablere gode verktøy for å sikre et bredt og godt faktagrunnlag før viktige beslutninger tas.

Formålet bak bestemmelsene om konsekvensutredning, og hensynet til en rasjonell utnyttelse av samfunnets ressurser, tilsier imidlertid at tiltak innenfor samme område som planlegges gjennomført samtidig og som har vesentlig sammenfallende konsekvenser, må ses i sammenheng ved gjennomføring av konsekvensutredninger.

3.2 Konsekvensutredning - funksjonell tilnærming til "tiltaksbegrepet"

Detaljerte bestemmelser om når konsekvensutredning skal gjennomføres er gitt i KU-forskriften med vedlegg.

For enkelte tiltak angitt i vedlegg I, er utgangspunktet etter KU-forskriften § 2 første ledd bokstav g at det alltid skal gjennomføres konsekvensutredning, mens det for andre typer tiltak angitt i vedlegg II, er gitt ytterligere kriterier som må være oppfylt før plikt til å gjennomføre konsekvensutredning utløses, jf KU-forskriften §§ 3 og 4.

For vannkraftprosjekter er utgangspunktet etter KU-forskriften § 2 første ledd bokstav g og vedlegg I punkt 15, at det skal gjennomføres konsekvensutredning for søknad om tillatelse for "vannkraftanlegg med en årlig produksjon over 40 GWh".

KU-forskriften § 2 første ledd bokstav g knytter konsekvensutredningsplikten opp mot selve søknaden om et tiltak.

I det foreliggende tilfellet har SSK søkt om konsesjon for flere tiltak som krever selvstendige konsesjoner innenfor det samme geografiske området, og det samme har TKP gjort. Dersom hver enkelt konsesjonssøknad skulle ha vært vurdert for seg i forhold til spørsmålet om plikt til å gjennomføre konsekvensutredning, ville situasjonen vært at verken Rieppeelva prosjektet eller Sveingard-prosjektet ville ha vært i nærheten av grensen på 40 GWh, hvor det i utgangspunktet foreligger plikt til alltid å gjennomføre konsekvensutredning.

NVE har som kjent i brev av 14. juni 2006 gitt uttrykk for at Rieppeelva og Sveigardprosjektene bør ses i sammenheng når det gjelder spørsmålet om konsekvensutredning. NVE viser her at det i praksis legges en funksjonell tilnærming til grunn når det vurderes hva som skal anses som et "tiltak" som må vurderes opp mot reglene om plikt til å gjennomføre konsekvensutredning.

Spørsmålet om hva som skal anses som ett og samme tiltak som skal vurderes opp mot kriteriene for når det skal gjennomføres konsekvensutredning, er ikke nærmere regulert i KUforskriften, og problemstillingen er heller ikke behandlet i plan- og bygningsloven eller forarbeidene. Utgangspunktet må åpenbart være at NVE har skjønnsmessig kompetanse som ansvarlig myndighet til å vurdere hva som samlet sett må anses som ett tiltak i forhold til KUforskriften.

At plikten til å foreta konsekvensutredning ikke kan være knyttet til den enkelte søknad eller den enkelte konsesjon, ser man klart i de tilfeller hvor det foreligger flere søknader om å gjennomføre et fullstendig identisk prosjekt. SSK viser her eksempelvis til NORger KS og Statnett SF sine søknader om konsesjon for bygging av likestrømskabel til Tyskland, hvor selskapene ble pålagt å sende felles søknad samt gjennomføre felles konsekvensutredning.

At en konsekvensutredning kan være tilstrekkelig for flere varianter over delvis sammenfallende tiltak, fremgår også implisitt av bestemmelsen i KU-forskriften § 6 annet ledd, som gir anvisning på at man ved gjennomføring av konsekvensutredning skal behandle og vurdere alle "relevante og realistiske alternativet".

Det sentrale ved vurdering av hva som skal anses som ett tiltak som utløser plikt til å gjennomføre konsekvensutredning, må på bakgrunn av formålsbestemmelsen i plan- og bygningsloven § 14-1 være hva som er nødvendig for å ha et tilstrekkelig faktagrunnlag til å kunne vurdere de foreliggende søknader og tiltak.

I det foreliggende tilfelle er det gjennomført en konsekvensutredning av TKP som dekker de samme vannveier og fall som er planlagt utnyttet i SSKs prosjekter. Videre har SSK utarbeidet egne miljørapporter, og konsekvensene av SSKs prosjekter er inngående beskrevet i konsesjonssøknadene.

I lys av ovennevnte er SSKs syn at det åpenbart ikke innebærer et brudd på KU-forskriftens regler at SSK ikke har blitt pålagt å gjennomføre egne konsekvensutredninger. Etter SSKs vurdering er det fremlagt grundig og svært omfattende dokumentasjon for de tiltak som er omsøkt fra TKP og SSK.

Det forhold at det ikke er gjennomført egen konsekvensutredning for SSKs omsøkte tiltak, fremstår etter SSKs vurdering som en utpreget formalistisk anførsel fra TKPs side, og SSK finner det klart at det at konsekvensene ved utbyggingene i Ullsfjord er vurdert i en samlet konsekvensutredning samt ytterligere miljørapporter og uten selvstendig konsekvensutredning fra SSK, ikke vil kunne sies å utgjøre noen feil ved NVEs saksbehandling.

4. FORHOLDET TIL SAMLET PLAN

4.1 Samlet plan er ikke bindende for NVEs prioriteringer

TKP har i sitt brev av 29. desember 2010 gjort det til et poeng at SSKs gjengivelse av Vassdragslovvalgets utredning NOU 1994:12 side 370 ikke er etterrettelig. SSK er ikke enig i dette.

Det gjengitte sitatet fra NOU'en side 370 er Vassdrag lovutvalgets uttalelse om at "det ikke kan innfortolkes noen instruks om at andre tiltak i vassdraget som kan komme i strid med et vannkraftprosjekt som er klarert for konsesjonsbehandling ikke kan gjennomføres".

Etter SSKs vurdering er Vassdragsutvalgets uttalelse uttrykk for et generelt prinsipp og ikke noe som gjelder bare i forhold til andre typer tiltak enn alternative kraftutbyggingsprosjekter. Det er uttrykkelig presisert i at prp nr 39 (1998-1999) at samlet plan "ikke er absolutt bindende for konsesjonsmyndigheten". Etter SSKs vurdering er det dermed full dekning for å kunne anføre at samlet plan ikke kan anses som noen instruks om at andre tiltak – herunder andre kraftutbyggingsplaner som ikke er omhandlet i samlet plan - ikke kan gjennomføres.

4.2 TKPs anførsel om at fravikelse krever "særskilt begrunnelse"

Samlet plan inneholder en gjennomgang og vurdering av ulike utbyggingsprosjekter. TKP anfører i sitt brev av 29. desember 2010 at det kreves en "særskilt begrunnelse". Slik som TKP fremstiller dette, gis det inntrykk av at det etter gjeldende rett kvalitativt kreves noe mer for å velge et alternativt prosjekt, enn at det et alternativt utbyggingsprosjekt etter en samlet vurdering av alle relevante hensyn er et bedre prosjekt enn det prosjekt som er skissert i Samlet plan. SSK kan ikke se at TKP har dekning verken i vannressursloven, forarbeidene eller andre kilder for å oppstille en slik særskilt terskel.

Samlet plan har først og fremst betydning for forvaltningens saksbehandling ved at tiltak som er i strid med Samlet plan kan avvises uten videre. Dersom alternative utbyggingsplaner tas til vurdering, må imidlertid utgangspunktet være at det ikke kreves mer for å velge det alternative tiltaket enn at det alternative tiltaket anses som bedre enn tiltaket i Samlet plan etter en samlet vurdering av alle relevante momenter.

5. Forholdet til berørte grunneiere

TKP anfører i sitt brev at det ikke er relevant for vurdering av hvilke tiltak som skal gjennomføres at SSK og Småkraft har inngått avtaler med berørte grunneiere. TKP begrunner dette med at TKP alltid vil kunne ekspropriere rettighetene. I den forbindelse nevner vi for det første at grunnlaget for erstatning i så fall vil være verdien av

SSKs prosjekter for SSK og grunneierne, med tillegg av 25 %. TKPs kostnader til erverv av rettighetene til utnyttelse i sitt prosjekt, vil således være betydelig høyere enn SSKs kostnader til utnyttelse av rettighetene i sine prosjekter.

Det er etter SSKs syn imidlertid også riktig og relevant å vektlegge hensynet til berørte grunneiere ved valg av utbyggingsprosjekt. Lovhjemler til ekspropriasjon er ment som et nødvendig onde og en siste utvei der hvor frivillig avtaleinngåelse ikke er mulig å få i stand. En ekspropriasjon innebærer at det etableres en rettslig konflikt mellom utbygger og berørte grunneiere.

Forholdet til grunneierne har ikke bare betydning på selve utbyggingsstadiet, men også videre ved ordinær drift og ved eventuelle senere endringer/ombygginger.

Etter SSKs oppfatning blir det direkte misvisende å avfeie vektlegging av løsninger basert på samarbeid fremfor en løsning basert på konflikt og rettslig tvist som "emosjonelt baserte" argumenter.

Slik SSK ser det er det åpenbart rettslig relevant å legge vekt på at SSK og Småkrafts prosjekter spiller på lag med berørte grunneiere og at prosjektene (i motsetning til TKPs

prosjekt) derigjennom har lokal oppslutning fra berørte parter. Slik SSK ser det vil en slik konstruksjon være konfliktdempende og legge til rette for et godt fremtidig samarbeid om forvaltning av vannressursene.”

TKPs kommentarer til høringsuttalelser i brev av 06.07.2011

”1 STATENS VEGVESEN - Dato: 27/10-2010

Vi tar til etterretning kommentarene fra Statens Vegvesen. Angående søknad om avkjørsel, vil vi følge angitt prosedyre. Vi iverksetter imidlertid ikke en slik prosess før konsesjon er innvilget.

Ingen av produksjonslinjene til TKP krysser fylkesvegen. Vi forutsetter at TKN besvarer forhold vedrørende 132 kV.

KOLBJØRN HANSSEN- Dato: 27/10-2010

Hansen er eier av gnr 143/1 i Tromsø kommune. Eiendommen berøres ikke direkte av kraftutbyggingsplanene, men Hansen mener at han kan ha eierinteresser i utmarksområdet Stormheimen, som hans eiendom grenser til. Slik tvil om eiendomsrett er ikke noe NVE trenger å ta stilling til i forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknadene. Dette kan håndteres senere i prosessen. Vi viser i denne forbindelse til at TKP i konsesjonssøknaden på s. 2 har søkt om tillatelse til å benytte allemannsstevning, jf oregningslova § 20. Bakgrunnen er nettopp at det ikke er mulig å være helt sikker på at man i en ordinær skjønnsbegjæring får med alle som har eller mener å ha rettigheter i området.

Dersom det blir aktuelt med ekspropriasjonsskjønn vil Hansen med andre ord få anledning til å ivareta sine interesser gjennom skjønnsaken. Ved eventuell tvist om eierforhold, vil skjønnsretten ha anledning til å fastsette at erstatningen skal deponeres, inntil de som mener å være berettiget til erstatningen har fått avgjort seg imellom hvem som har krav på den eller eventuelt hvordan den skal fordeles.

WIKBORG REIN - Dato: 03/11-2010

Advokatfirmaet Wikborg Rein har avgitt en uttalelse på vegne av Ingunn Irene Rivertz Vatne og henvist til en del tidligere brev som alle knytter seg til eiendomsforholdene i området. TKP vil i denne sammenheng vise til det som er sagt ovenfor i tilknytning til Kolbjørn Hansens høringsuttalelse.

Vi viser også til brev som vi gjennom vår advokatforbindelse har sendt Wikborg Rein tidligere (Vedlegg 7).

SJURSNES ARBEIDERLAG- Dato: 12/11-2010

Vi tar til etterretning kommentarene fra Sjursnes Arbeiderlag

TROMS FYLKESKOMMUNE, KULTURETATEN - Dato: 06/12-2010

Angående kulturminnebefaringer

Vi beklager misforståelser angående befaringsvarsel og aksept av budsjett. Vi har tidligere forstått fra utredningsprogrammet (NVE KTV-notat 09/2007) at fagrapporten i seg selv skulle være tilstrekkelig utredning for kulturminner i første omgang, og at ytterligere oppfylning av undersøkelsesplikten skulle skje gjennom detaljprosjekteringsfasen etter at konsesjon var innvilget. Vi har nå akseptert befaringsvarsel; Stordal og Steinnes kraftverk vil dermed befares i løpet av feltsesongen 2011.

Utredning kulturminner og kulturmiljø

Fylkeskommunen etterlyser:

1. Helhetsvurdering av utbyggingens sumvirkninger på kulturlandskapet
2. Vurdering av verneverdig bebyggelse

Fagrapporten er utredet i henhold til utredningsprogrammet (NVE KTV-notat 09/2007), hvorpå de omtalte temaer ikke er omhandlet. Vi antar at vurdering av verneverdig bebyggelse hovedsakelig er relevant for TK Nett, og ikke i like høy grad for kraftverkene/reguleringsanleggene.

Angående sumvirkninger på kulturlandskapet mener vi dette er tilstrekkelig belyst gjennom fagrapport for kulturminner og landskap. NVE har for øvrig anledning til å kreve tilleggsutredninger på dette felt dersom det ansees nødvendig.

Geologi

Fylkeskommunen savner en utredning av de geofaglige verneverdier i området, og betydningen områdets spesielle geologi har for utøvelse av friluftsliv. Dette tema er omhandlet i vårt svar til Fylkesmannen i Troms, og vi henviser til dette. Angående grottedannelser viser vi til vårt svar til Norsk Grotteforbund.

Landskap/friluftsliv

Høringsuttalelsen påpeker at området har potensial for økt bruk til friluftsliv og rekreasjon. Det påpekes også at landskapskarakteren vil endres fundamentalt etter en evt. utbygging. Vi gjør oppmerksom på at fagrapportene for landskap og friluftsliv bygger på planløsningen som lå til grunn for meldingen i 2007. I etterkant av fagrapporten har TKP endret omsøkt planløsning nettopp for å imøtekomme innspillene fra KU. Endringene fra KU (meldingen 2007) og til det omsøkte alternativ omfatter hovedsakelig:

- Reduserte/endrede reguleringsgrenser
- Mindre anleggsveier
- Flytting av kraftverk
- Flytting av demninger

For å synliggjøre disse endringene har Miljøfaglig Utredning AS på oppdrag fra TKP ajourført sin opprinnelige rapport i henhold til ny planløsning. Denne rapporten er vedlagt i vedlegg 1.

Rapporten drøfter også kommentarene til fylkeskommunen hva angår:

- Vurdering av gyldigheten av tidligere utredninger om geofaglige verneverdier
- Geologiens betydning for friluftsliv
- Betydningen av områdets nærhet til Lyngsalpene landskapsvernområde
- Inngrepsfrihet som opplevd kvalitet

Vi håper tilleggsutredningen bringer klarhet i Fylkeskommunens kommentarer.

INGUNN IRENE RIVERTZ VATNE - Dato: 12/12-2010

Eiendomsforhold

Vatne kommer med opplysninger om eiendomsforholdene til de umatrikulerte deler av høyfjellet i planområdet; at dette tilhører det opprinnelige Karnes gods. Saken omhandler i hovedsak det samme som uttalelsen fra Wikborg Rein. TKP vil i denne sammenheng vise til det som er sagt ovenfor i tilknytning til Wikborg Rein og Kolbjørn Hansens høringsuttalelse. Vi viser også til brev som vi gjennom vår advokatforbindelse har sendt Wikborg Rein tidligere (Vedlegg 7).

Islegging

Vatne uttrykker på vegne av seg selv og lokalbefolkningen en bekymring over hvorvidt fjorden blir islagt vinterstid. Denne bekymringen er det lett å forstå. Det er riktig at økt islegging er en risiko ved vannkraftutbygginger med reguleringer. TKP har imidlertid gode erfaringer fra andre kraftverk ved bruk av dypslippsarrangementer (ref. Bergsbotn kraftverk). Hensikten med dyputslipp er å oppnå en så effektiv innblanding av sjøvann i driftsvannet at det etableres et homogent overflatelag av tilfredsstillende tykkelse.

Overflatelaget skal hovedsakelig ha to egenskaper:

- Saltholdighet over 24,7 ‰. Ved en slik salinitet blir overflatesjiktet tyngre og synker ved avkjøling.
- Temperatur høy nok til å forhindre nedkjøling til frysepunktet før naturlige prosesser (som strøm og vind) kan overta blandingen og forhindre islegging. For å oppnå dette føres driftsvannet ut i fjorden i rør til en viss dybde. Blanding med sjøvannet økes ved at driftsvannet slippes gjennom flere åpninger (diffusorarrangement). Et slikt utslippsarrangement er utredet og beskrevet gjennom en rapport "Stordal kraftverk, Tvungen blanding av sjøvann inn i avløpsvannet fra kraftverket". Rapporten er skrevet av Oceanographic Company of Norway AS (Oceanor) på oppdrag fra Troms Kraftforsyning i anledning konsesjonssøking av Ullsfjord i 1987, og vedlagt her som vedlegg 8. Rapporten bygger på andre planløsninger enn hva som er omsøkt i dag, men konklusjonene fra rapporten er i høy grad gyldige. Rapporten tar hensyn til Sørfjordens oseanografiske natur som terskelfjord.

Habiliteten til utreder

Alle fagrapporter er utredet av uavhengige utredere, på oppdrag fra TKP. Dette er i henhold til normal prosedyre. I de aktuelle fagrapportene fremgår det tydelig hvem som er forfattere, og vedkommende har ingen tilknytning til TKP.

Geologisk og geoteknisk stabilitet

Vi har foretatt seismikkundersøkelser og snøskredanalyser i deler av planområdet, men hovedsakelig utføres slike undersøkelser først i detaljprosjekteringa etter at konsesjon er gitt.

Overordnet

Vatne stiller flere relevante spørsmål av prinsipiell karakter. TKP har dog ikke mandat til å besvare dette, da flere av poengene er nært knyttet til politiske føringer.

FYLKESMANNEN I TROMS - Dato: 13/12-2010

Forhold til vanndirektivet

Fylkesmannen påpeker at de berørte vannforekomstene er urørte og trolig har god eller bedre økologisk tilstand. En utbygging vil redusere miljøtilstanden i vassdraget, og nye inngrep må oppfylle vannforskriftens krav.

De beskrevne tiltak er imidlertid av en slik karakter at de omfattes av vannforskriftens § 5, dvs. at vannforekomstene utpekes som SMVF (sterkt modifisert vannforekomst). Som SMVF er miljømålet å oppnå godt økologisk potensial (GØP), ikke god økologisk tilstand. TKP har ambisjon om å stille til rådighet alle de avbøtende tiltak som er nødvendig for å oppfylle målsettingene om godt økologisk potensial i alle de berørte vannforekomstene.

Vi gjør oppmerksom på at middel restvannføring i Skogneselv er 510 l/s, mot 51 l/s som beskrevet i høringsuttalelsens side 2.

Geologi

KU inneholder i hht. utredningsprogrammet en beskrivelse av berggrunnsgeologien og de kvartære former i tiltaksområdet, hovedsakelig referert i fagrapport for landskap. Det er imidlertid riktig at en selvstendig geologisk konsekvensanalyse ikke er gjennomført. Fokuset på geologiske utredninger er noe nedtonet i konsekvensutredningsprogrammet da det foreligger vurderinger av geofaglige verdier i tilknytning til konsesjonssøkingen av disse ressursene på 80-tallet. Disse rapportene har dessverre ikke blitt tydelig kommunisert gjennom høringsprosessen i 2010. Vi ønsker gjerne å referere til følgende relevante dokumenter:

- i: Tromsø Museum (1986). "Naturfaglige undersøkelser i Skogneselv". Her inngår ett kapittel "Geofag" av Per Bøe (2 sider). Vedlegg 11.
- ii: Tromsø Museum (1986). "Geofaglig vurdering av Stordalselva og Skogneselva i Ullsfjorden". Tilleggsnotat til "Naturfaglige undersøkelser i Stordalselv". Vedlegg 13.
- Iii: Berdal Strømme AS (09/02-1989). "Ullsfjordutbyggingen, Ingeniørgeologi". Utfyllende beskrivelse samt teknisk utredning. Vedlegg 14.

I tillegg foreligger data fra refraksjonsseismiske undersøkelser av teknisk karakter (ikke vedlagt her). Da rapportene er 20-25 år gamle har vi henvendt oss til Miljøfaglig Utredning AS (forfatter bak fagrapport landskap) for en vurdering av gyldigheten av de gamle fagrapportene, dvs. endringer i området etter at den opprinnelige fagrapporten er skrevet. Denne vurderingen er redegjort i et eget tilleggsnotat, vedlagt dette dokumentet i vedlegg 1. Vi legger ved alle dokumenter. Angående verneverdier tillater vi oss samtidig å referere konklusjonen fra fagrapport i) og ii) under:

Skogneselv:

De mest særpregede geofaglige elementer i vassdraget er den marine terrassen ved Skognesbukta, moreneryggen ved utløpet av Sennedalen og området vest for Store Rieppevatn hvor en liten aktiv bre har satt relativt ferske spor etter seg. Områdene er imidlertid ikke enestående i en større sammenheng, og de ser ikke ut til å bli berørt av utbyggingsplanene med unntak av Rieppevatn, som kommer til å bli såpass oppdemmet at breavsetningene her blir berørt. I de områder som blir direkte berørt er det ingen geofaglige naturverdier som er verdt å ta vare på. Det er ut fra dette ingen geofaglige innvendinger mot de fremlagte reguleringsplaner

for vassdraget. Det er grunn til å gjøre oppmerksom på at løsmasseavsetningene i Stordalen, umiddelbart sør for Sveingård, er med på Fylkesplanen over kvartærgeologisk verneverdige områder i Troms.

Stordalselv:

Med unntak av de tidligere nevnte løsmasseavsetninger i Nedre Stordal er det ingen geofaglige verdier som det er naturlig å kreve vernet i forbindelse med de fremlagte utbyggingsplaner. Fra den ingeniørgeologiske utredning beskrives landskapsformene geologisk og geoteknisk. Det legges bl.a. vekt på kalksteinsforekomstene (kartslandskapet) som et bånd gjennom planområdet. Denne rapporten er ikke i ettertid kvalitetskontrollert av eksterne utredere. Dersom NVE vurderer at det er behov for ytterligere vurdering av de geofaglige verdier, vil vi naturligvis komme tilbake på dette.

Ny rødliste

I forbindelse med ny rødliste november 2010 har Ecofact AS (tidligere Naturforvalteren AS) på oppdrag fra TKP utarbeidet et tilleggsnotat til de naturfaglige utredningene som var tilgjengelig under høringsprosessen. Dette notatet er oversendt NVE 7. januar 2011, og vedlagt her som vedlegg 3. Vi håper at dette notatet gir tilfredsstillende svar på Fylkesmannens kommentarer angående flora og fugl. I motsatt fall ber vi dere komme tilbake på dette.

Fisk

Vi kan bekrefte at i hht. fagrapport for ferskvannsbiologi er det ikke registrert fiskeforekomster i Turrelva, som overføres til Meahccevåkkejavri. Vi kjenner altså ikke til at det overføres fiskeførende vannforekomster til fisketomme forekomster.

Marine forhold i Sjøvassbotn

Det påpekes fra Fylkesmannen at forholdene i Sjøvassbotn er viet for lite oppmerksomhet, og at forholdene her burde vært beskrevet. Marine forhold i Sjøvassbotn er nevnt i fagrapport for "fisk, ferskvannsfauna og liv i fjorden". Det er imidlertid riktig at rapporten ikke gir noen entydig konklusjon angående marine forhold i Sjøvassbotn. Rapporten siteres:

Generelt har slike områder ofte brakkvann i øvre vannlag og saltere og oksygenfattig bunnvann. Det kan være fare for periodevis oppstrømming av oksygenfattig bunnvann i slike systemer. Det mangler imidlertid data for å vurdere [hvorvidt] et eventuelt bortfall av ferskvannstilstrømming fra Turrelva ved en regulering vil medføre forandringer i det hydrografiske regimet.

For å utdype forholdene i Sjøvassbotn har Ferskvannsbiologen ved Øyvind K. Hansen på oppdrag fra TKP utarbeidet to notater. Begge notater vedlegges her:

- i. Ferskvannsbiologen (21/06-2011). "Tillegg rapport 2007-02". Vedlegg 4.
- ii. Ferskvannsbiologen (23/06-2011). "Generelle betraktninger vedr. Sjøvassbotn". Vedlegg 5

Rapport i) er å betrakte som et tilleggsnotat til den opprinnelige fagrapport "fisk, ferskvannsfauna og liv i fjorden". Her utdypes forhold for fisk og bunnfauna. Under forutsetning av det begrensede tilgjengelige datagrunnlag konkluderer tilleggsnotatet med følgende, sitat, "en fraføring av vann fra Turrelva vil gi ingen eller svakt positiv konsekvens for fisk og bunnfauna i Sjøvassbotn".

Rapport ii) omhandler hovedsakelig lukt og algevekst i Sjøvassbotn, dvs. forhold som ikke opprinnelig skulle være inkludert i Ferskvannsbiologens utredninger. Derav må dette dokument

betraktes som et selvstendig dokument. Dokumentet drøfter forholdene på generelt grunnlag, og antar at en fraføring av vann fra Turrelva vil føre til at algevekst og produksjon av illeluktende gasser (H₂S) avtar.

Begge notater tar også hensyn til flere feltregistreringer Akvaplan-niva har gjort på oppdrag fra Tromsø kommune i 2002, hvor Sjøvassbotn utredes som mulig avløpsresipient. Det er gjort prøvetaking av TOC/korn, vannkvalitet, bløtbunnsfauna, miljøgifter etc. Akvaplan-nivas rapport har ikke vært kjent for TKP eller Ferskvannsbiologen før den ble fremlagt av grunneiere i løpet av denne høringsprosessen.

Tilleggsnotatet fra Ferskvannsbiologen oppsummerer situasjonen i Sjøvassbotn slik: "Situasjonen i Sjøvassbotn per i dag kjennetegnes i sommerhalvåret av sterk sjiktning av vannmassene gjennom et opptil flere meter tykt ferskvannslag på toppen og et sjøvannslag på bunnen. Bunnsjiktet kjennetegnes videre av stagnerte og oksygenfattige vannmasser.

Oksygensvinn i bunnvannet kommer som et resultat av lav vannutskifting gjennom sundet/strømmen ut til Sørfjorden, og som et resultat av lite omrøring av bunnvannet gjennom hele sommersesongen. Sistnevnte forhold blir et resultat av ferskvannssjiktet som ligger på toppen, og omrøring gjennom vindpåvirkning som avgrenses til dette ferskvannssjiktet." (Ø.K. Hansen, rapport ii).

Med redusert tilsig fra Turrelva reduseres tykkelsen på ferskvannslaget, og vindindusert omrøring når dypere ned i vannsøyla. Dette kan motvirke stagnert, oksygenfattig bunnvann.

8 STEINAR SIMONSEN - Dato: 16/12-2010

Uttalelsen omhandler flere forhold i Sjøvassbotn, hvor Simonsen er bekymret for pollens kvaliteter dersom Turrelva overføres til Meachhevákkejávri. Simonsen fremlegger også en rapport Akvaplan-niva har utarbeidet på oppdrag fra Tromsø Kommune i 2002.

Marine forhold

For de fleste av Simonsens kommentarer ønsker vi å henvise til vårt svar til Fylkesmannen i Troms. Her henvises det videre til to tilleggsutredninger fra Ferskvannsbiologen, hvor følgende vurderes for Sjøvassbotn:

- Fisk
- Bunnfauna
- Lukt
- Algevekst/begroing
- Is-/temperaturforhold

Rapportene tar også hensyn til Akvaplan-nivas feltregistreringer i 2002. Vi håper rapportene belyser Simonsens kommentarer i tilstrekkelig grad.

Grunnvann

I forbindelse med konsekvensutredningen i 2007 har vi ikke gjort konkrete undersøkelser av konsekvensen for grunnvannsforholdene i Turrelva/Sjøvassbotn. I sammenheng med konsekvensutredningen i 1987 ble imidlertid vassdragene befart av sjef.ing. Øistein Aars ved NVE, hydrologisk avdeling. Formålet med befaringen var å vurdere hvorvidt det syntes

nødvendig å sette i gang mer omfattende grunnvannsundersøkelser. Det gjøres imidlertid oppmerksom på at notatet ikke er ment til å erstatte faglige uttalelser i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

I sjøvassbotn, der Turrelva renner ut i fjorden, er det et meget stort grustak. Her sees den fluviale lagdelingen i grusmassene tydelig, samt variasjonene i materialstørrelse. Det er noe bjørkeskog på terrassen her. Det blir trolig ingen påviselig skadevirkning ved en redusert vannføring i Turrelva som følge av eventuell overføring av det øvre feltet. (...) Den foreslåtte kraftutbygging i Ullsfjorden ventes ikke å føre til alvorlige skader på grunnvannsforholdene i noen av de berørte vassdrag. (Øistein Aars, sjef.ing. NVE)

Hele notatet er vedlagt i vedlegg 9; "Kraftutbygging i Ullsfjord, grunnvannsforholdene i de vassdrag som planlegges regulert".

Alle de omsøkte konsesjonssøknader i Turrelva medfører at vannføringen i Turrelva reduseres vesentlig. Ovenfor kt.3 (dvs. utløpet fra Turrelva I småkraftverk) er det dermed rimelig å anta at konsekvensene ved alle de foreslåtte kraftutbygginger er noenlunde tilsvarende.

Hva angår brønner og drikkevann er dette beskrevet gjennom konsesjonssøknadens kapittel 5.7.3, og vi henviser til dette.

9 FORUM FOR NATUR OG FRILUFTSLIV I TROMS - Dato: 17/12-2010

Høringsuttalelsen påpeker flere synspunkter som er relevante for all utvikling av ny vannkraft samt annen næringsutbygging. Vi har dessverre ikke mandat til å besvare disse generelle kommentarene. Konsekvensene for vårt prosjekt spesielt er synliggjort gjennom konsekvensutredningen, og vi forutsetter at konsesjonsprosessen avveier fordelene ved tiltaket mot ulempe.

Angående geologiske forhold, så refererer vi til vårt svar til Fylkesmannen i Troms. Her henvises det også videre til tre supplerende rapporter.

Angående friluftsliv henviser vi til vårt svar til Troms Fylkeskommune. Her henvises det bl.a. til en tilleggsutredning fra Miljøfaglig Utredning AS, hvor opprinnelig fagrapport ajourføres.

10 SKOGNES IL - Dato: 17/12-2010

Skognes IL sin høringsuttalelse er mottatt og tatt til etterretning.

11 UNIVERSITETET I TROMSØ, TROMSØ MUSEUM - Dato: 20/12-2010

Tromsø Museum (TMU) omtaler kulturminner under vann. Da kulturminner under vann ofte har sammenheng med kulturminner over vann, ønsker TMU å avvente uttalelse inntil Sametinget og Fylkeskommunen har befart området for automatisk fredede kulturminner.

Reguleringsgrenser

Manøvreringsreglementet som er referert i høringsuttalelsen medfører ikke riktighet. Riktige reguleringsgrenser er:

Heving- Senking

Store Rieppevatnet (Rieppeelva) +5 -15

Sveingardvatnet +2,6 -1,4

Meahccevákkejávri +2,6 -16,4

Store Rieppevatnet (Stordalelva) +4 -1

Vi er redd for at høringsuttalelsen fra TMU bygger på de reguleringsgrenser som er referert i meldingen (2007). Alle fagrapportene bygger i hovedsak på planløsningen og reguleringsgrensene som lå til grunn for meldingen i 2007. I etterkant er planløsningen justert og tilpasset de innspill som er kommet frem gjennom konsekvensutredningen. Historikk over omsøkte og tidligere vurderte reguleringsgrenser er vist i konsesjonssøknadens tabell 4-1, side 44.

Fagrapport kulturminner

TMU kommenter at området rundt Meachhevákkejávri ikke ser ut til å ha blitt befart. Derav stilles det spørsmål ved Ø. Sundquists kompetansegrunnlag for å uttale seg om temaet. Sundquist har besvart dette pr epost til TKP ved Jostein Jerkø 24/06-2011, og siteres nedenfor: "Området i fjellet ble befart med helikopter og det ble gjort 2 stopp. Her ble det befart i terreng i et større område. Selve vannet blei ikke befart. Området blei generelt sett vurdert som funnfattig og det ble ikke ansett som sannsynlig at vannene ville gi informasjon av kulturminnemessig verdi."

§ 9 -undersøkelser

De nødvendige områder vil bli befart av Troms Fylkeskommune og Sametinget i løpet av sommeren 2011. Så snart det foreligger resultater fra disse befaringsene vil dokumentasjon bli oversendt TMU for vurdering.

12 FORSVARSBYGG - Dato: 21/12-2010

Uttalelsen er tatt til etterretning.

13 DIREKTORATET FOR MINERALFORVALTNING - Dato: 22/12-2010

Uttalelsen er tatt til etterretning.

14 TROMSØ KOMMUNE, BYUTVIKLING - Dato: 22/12-2010

Tromsø kommune kommer med flere kommentarer av generell karakter, men ingen kommentarer som angår denne konsesjonssaken spesifikt. Uttalelsen er tatt til etterretning.

15 HAVFORSKNINGSINSTITUTTET - Dato: 23/12-2010

Havforskningsinstituttet påpeker at utbyggingen omfatter beskjedne avrenninger, og ser ingen negative konsekvenser mtp. vannmasser og dynamikk/strømforhold i fjorden. Uttalelsen er tatt til etterretning.

6 NORSK GROTTFORBUND - Dato: 26/12-2010

Norsk Grotteforbund (NGF) opplyser om at Ritaoverføringen med vannveien til Skognesdalen kraftverk sammenfaller med grottesystemer i og rundt Labuktbekken. Grotter som verneverdi er et tema som er kommet opp først nå, og som man ikke tidligere har vært oppmerksom på i denne sammenheng. Innspillet er viktig, også i utbyggingssammenheng. KU-programmet har vært tuftet på de innspill og høringsuttalelser som er kommet i forbindelse med meldingen i 2007, og grotteforekomster har ikke vært et tema i den forbindelse. Det er så vidt vites heller ikke avgitt noen høringsuttalelse til meldingen om dette tema.

TKP har imidlertid utført ingeniørgeologiske befaringer hvor områdets forekomster av kalkstein/dolomitt er kartlagt og vurdert. Fokus her har imidlertid hovedsakelig vært rent

ingeniørgeologisk, altså vurdering av teknisk gjennomførbarhet av de beskrevne planer. Derfor har rapporten heller ikke vært publisert sammen med de andre KU-utredninger. Til orientering vedlegges denne rapporten her.

Før anleggsarbeidene igangsettes vil det være nødvendig å kartlegge geologien i området i detalj. Dette inkluderer overflatebefaringer, og om nødvendig seismiske profiler for å skape et bilde av kalksteinbenkens utbredelse under bakken. Dersom det viser seg at vår tunneltrasé i høy grad berører verdifulle grotteforekomster så vil det bli aktuelt å justere planløsningen. Det er imidlertid vanskelig å spesifisere slike avbøtende tiltak i et slikt høringssvar uten å ha mer detaljerte ingeniørgeologiske kartlegginger for hånden.

Kraftledningen for avgrensning fra Steinnes transformatorstasjon til Skognesdalen kraftverk er ikke vurdert med tanke på grotter, men vi kan vanskelig se at en kraftledning, som er en overflatekonstruksjon, skal kunne komme direkte i konflikt med mulige grotter i området. Vi forutsetter imidlertid at Troms Kraft Nett AS besvarer de forhold som angår 132 kV-linja.

Arbeidet med konsekvensutredninger er avsluttet i denne fasen. Dersom det finnes nødvendig, kan imidlertid NVE be om tilleggsutredninger eller dokumentasjon av bestemte temaer i den høringsfasen søknaden nå er i dersom man finner at visse temaer må opplyses bedre.

TKP er for øvrig kjent med at det også finnes andre utforskede grotteforekomster i Ullsfjorden, tilknyttet til den samme kalksteinsåren.

17 ISHAVSKYSTEN FRILUFTSRÅD - Dato: 27/12-2010

Kommentarer til utredningsprogrammet

Ishavskysten friluftsråd trekker frem en rekke forhold som de mener ikke er tilstrekkelig utredet og belyst gjennom konsekvensutredningen.

Konsekvensutredningen er utredet i henhold til konsekvensutredningsprogrammet (KUP) fastsatt av NVE gjennom NVE KTV-notat 09/2007. KUP er videre tuftet på de innspill og høringsuttalelser som er kommet i forbindelse med meldingen i 2007. Meldingen hadde høringsfrist 19/01-2007, og var sendt ut til alle berørte parter og institusjoner. Ishavskysten friluftsråd ble ikke opprettet før 13/04-2007 (konstitusjon av interimstyre Vollan Gjestestue), dvs. fire måneder etter at høringsfristen for Ullsfjorden gikk ut. I mangel på et dedikert friluftsråd antar vi at det er Tromsø kommune som i utgangspunktet skulle ivareta Friluftsrådets interesser gjennom høringsuttalelser i 2007.

Arbeidet med konsekvensutredninger er avsluttet i denne fasen. Dersom det finnes nødvendig, kan imidlertid myndighetene be om tilleggsutredninger eller dokumentasjon av bestemte temaer i den høringsfasen søknaden nå er i dersom man finner at visse temaer må opplyses bedre. Slike krav er ikke fremmet så langt.

Det hevdes at det er avvik mellom grunnlaget for KU og det konsesjonssøkte alternativ. Dette medfører riktighet da KU bygger på planløsning fra meldingen i 2007, mens konsesjonssøknaden i 2010 er endret for å imøtekomme innspillene fra KU-rapportene. NVE har imidlertid vurdert at konsekvensutredningens omfang i tilstrekkelig grad også er gyldig for det konsesjonssøkte alternativ. I forbindelse med dette og andre høringssvar har vi nå også ajourført flere fagrapporter slik at de hensyntar ny planløsning og nye reguleringsgrenser.

INON og opplevd inngrepsfrihet

Vår fagrapport besvarer Friluftsrådets kommentarer i den detaljeringsgrad som er fastsatt i KUP. For å utdype dette punktet har Miljøfaglig Utredning AS (forfattere bak fagrapport Landskap) utarbeidet et tilleggsnotat til den opprinnelige fagrapporten. Dette tilleggsnotatet er vedlagt som vedlegg 1. Her beregnes inngrepsfrihet som opplevd kvalitet med utgangspunkt i romlig landskapsanalyse.

Verdivurderinger

Friluftsrådet argumenterer for at influensområdet burde vært definert vesentlig større enn hva som er fastsatt i KUP. Influensområdets utstrekning er en prinsipiell diskusjon som vi ikke har ambisjon om å diskutere gjennom dette høringssvaret.

Friluftsrådet kritiserer at konsesjonssøknadene ikke presenterer sumvirkningene i tilstrekkelig grad. Nettopp dette er noe av vår motivasjon bak å fremme én samlet konsesjonssøknad for alle prosjektene; da sees konsekvensene for alle våre tre kraftverk samlet. Følgelig mener vi at sumvirkningene er tilstrekkelig utredet. Dersom NVE ikke deler denne oppfatning ber vi om at Dere kommer tilbake på dette.

Vi ser det nødvendig å presisere at Friluftsrådets verdivurderinger later til å referere til Friluftsrådets egendefinerte influensområde. Dette influensområdet er vesentlig mer omfattende enn hva som legges til grunn i KUP, og det er derav ikke hensiktsmessig å måle Friluftsrådets konklusjon mot fagrapportenes konklusjon. Som det kommer frem er for øvrig Friluftsrådets verdivurderinger satt uten befaringsplanområdet.

Geologi

Temaet er utførlig besvart i vårt høringssvar til Fylkesmannen i Troms. Her henvises også videre til tilleggsrapporter.

Kulturminner og kulturmiljø

Temaet er besvart i vårt høringssvar til Troms Fylkeskommune.

Friluftsliv, reiseliv og landskap

Vi refererer her til at Miljøfaglig Utredning AS har utarbeidet en tilleggsrapport (som nevnt over). Se for øvrig vårt svar til Troms Fylkeskommune.

Tilrettelegging for friluftsliv

Dersom det er et ønske fra friluftsansjoner i regionen kan TKP være interessert i å bidra til etablering av små turisthytter/-koier samlokalisert med våre lukehus, dvs. i tilknytning til de planlagte magasinene. Hyttene kan tenkes åpne for allmenn benyttelse. Denne kommentaren er ment som et innspill til debatten. Det forutsetter imidlertid at reguleringsplan åpner for dette formålet, og at det utformes i tett samarbeid med reindriftsnæringa.

18 SAMETINGET - Dato: 28/12-2010

Sametinget er forvaltningsmyndighet for samisk automatisk fredede kulturminner. De ber om utsatt høringsfrist inntil befaringer er gjennomført. Vi er p.t. i dialog med Sametinget om en slik befaring, og håper dette kan gjennomføres i løpet av feltsesongen 2011.

19 ADVOKATFIRMA LUND & CO - Dato: 29/12-2010

1 INNLEDNING

Det vises til høringsuttalelse av 29. desember 2010 fra advokatene Ulf Larsen og Kristian Trosvi på vegne av grunneierne som har inngått utbyggingsavtaler med Fjellkraft AS (senere overført til Skognes og Stordalen Kraftlag AS – ”SSK”) og Småkraft AS.

Hovedsynspunkter som fremsettes i høringsuttalelsen er at:

1. Troms Kraft Produksjon AS (”TKP”) har grovt undervurdert kostnadene til ekspropriasjon av fall- og grunnrettigheter.
2. Dersom grunneiernes vurdering av disse kostnadene legges til grunn, er TKPs prosjekt ulønnsomt og vil ikke bli gjennomført selv om TKP skulle få konsesjon.
3. Interesseavveiningen som må foretas i spørsmålet om TKP eller grunneiernes prosjekter skal få konsesjon, slår ut i favør av grunneiernes prosjekter. Dette både fordi grunneiernes prosjekter ikke krever ekspropriasjon og fordi grunneiernes prosjekter på flere andre punkter hevdes å være bedre enn TKPs prosjekt. TKP vil innledningsvis peke på at grunneiernes høringsuttalelse nærmest kan gi inntrykk av at skjønnsprosessen allerede er igangsatt. Den inneholder en redegjørelse for ekspropriasjonserstatningsspørsmål som i utgangspunktet går langt utover det konsesjonsmyndighetene trenger å ta stilling til. Den uenigheten av rettslig og økonomisk-faglig karakter som foreligger mellom grunneierne og TKP på disse punktene vil eventuelt bli avgjort av en skjønnsrett, og ikke av NVE eller departementet. Koblingen til påstått manglende lønnsomhet i TKPs prosjekt gjør likevel at det er nødvendig for TKP å kommentere en del hovedpunkter. Det essensielle i denne forbindelse er å vise at en rekke forhold som utlegges som ”åpenbare” i grunneiernes høringsuttalelse slett ikke er åpenbare, og at NVE derfor ikke kan legge til grunn at TKPs prosjekt nødvendigvis er ulønnsomt på grunn av undervurderte kostnader til ekspropriasjonserstatning/fallerverv. Dette behandles i punktene 2 og 3 nedenfor.

Når det gjelder den overordnede interesseavveiningen som konsesjonsmyndighetene må foreta i avgjørelsen av om konsesjon skal gis – og i så fall til hvilket prosjekt – er TKPs utgangspunkt at dette er belyst gjennom søknadene med tilhørende konsekvensutredning/fagrapporter og at det ikke er formålstjenlig å drive en utstrakt polemikk om dette. TKP har full tillit til at konsesjonsmyndighetene på selvstendig grunnlag kan vurdere konsekvensene av de ulike prosjektene opp mot hverandre ut fra faktagrunnlag og fagrapporter – med den reservasjon at det er nødvendig med full konsekvensutredning av SSKs prosjekter for å få et balansert faktagrunnlag. I så måte vises til punkt 2.2 i TKPs høringsuttalelse av 29. desember 2010 til konsesjonssøknadene fra SSK og Småkraft AS. Vi vil derfor begrense våre kommentarer om fordeler og ulemper ved de konkurrerende prosjektene til et minimum – på samme måte som i vår høringsuttalelse av 29. desember i fjor.

Det er imidlertid enkelte punkter hvor det er nødvendig å korrigere grunneiernes fremstilling. Dette er behandlet i punkt 4 nedenfor.

2 UTGIFTER TIL GRUNNERVERV OG FALLERSTATNING

2.1 Nåverdien av inngåtte kontrakter er ikke relevant for ekspropriasjonserstatningen fordi kontraktene er i strid med industrikonsesjonsloven. På side 17 i grunneiernes høringsuttalelse oppsummeres fallerstatningsspørsmålene slik:

”Basert på ovenstående gjennomgang må konsesjonsmyndighetene legge til grunn ved vurderingen bl.a. av TKPs utbyggingskostnad, at TKP må erstatte grunneierne det tap de lider ved at falleieavtalene med Fjellkraft og Småkraft ikke kan gjennomføres. Basert på høyesterettspraksis og underrettspraksis er dette ikke tvilsomt.” (understreket her)

Deretter går uttalelsen gjennom hvilken nåverdi avtalene representerer på grunneierens hånd, hvorpå det konkluderes med eksakte tall på hvor stor erstatningen til grunneierne vil bli. Resonnementet er unyansert og beheftet med flere direkte feil. Det er villedende når det hevdes at det ikke foreligger tvil om løsningen.

De fall som er tenkt utnyttet i Ritaelva, Rieppeelva og Sveingard kraftverk, er etter TKPs oppfatning over industrikonsesjonslovens grense for konsesjonsplikt. Det vises i denne forbindelse til den utførlige redegjørelsen i punkt 2.1 i TKPs høringsuttalelse til SSKs og Småkrafts konsesjonssøknader av 29. desember 2010. Dette innebærer at de inngåtte falleieavtalene ikke er relevante sammenligningsgrunnlag ved fastsettelse av ekspropriasjonerstatningen for disse fallene, fordi avtalene er i strid med loven.

At fallene er over grensen for konsesjonsplikt betyr at SSK skulle søkt konsesjon etter industrikonsesjonsloven innen fire uker etter avtaleinngåelsen, jf lovens § 30. Dette ble ikke gjort, og bruksrettservervet som følger av avtalene fikk ikke ”full rettsvirkning” uten konsesjon, jf § 1 annet ledd. Dersom SSK hadde søkt konsesjon i dag, ville det ikke være adgang til å innvilge søknaden fordi loven ikke lenger inneholder hjemmel for bruksrettskonsesjon til uutbygde fall. For ordens skyld nevnes også at selv om avtalene skulle bli bedømt på grunnlag av rettstilstanden ved avtaleinngåelsen (før ikrafttreddelsen av konsolideringsmodellen i 2008, og til dels før den provisoriske anordningen med vesentlig samme innhold av 2007), ville det heller ikke vært adgang til å gi konsesjon til SSK. Fjellkraft var på dette tidspunkt et privat selskap i konsesjonsrettslig forstand, som ikke kunne fått bruksrettskonsesjon til vannfall eid av private, jf den tidligere ordlyden i industrikonsesjonsloven § 5.

Dersom konsesjonsmyndighetene er enig med TKP i at disse fallene kan utbringes til mer enn 4000 naturhesterkrefter, er utbyggingsavtalene for Ritaelva, Rieppeelva og Sveingard kraftverk irrelevante for verdsettelsen av disse fallene i et ekspropriasjonsskjønn. I denne situasjonen er utbygging i grunneierens egen regi ikke påregnelig. Det kan ikke legges til grunn at grunneierne ville bygget ut selv (noe som ikke ville utløse konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven ettersom det ikke innebærer noen overdragelse eller utleie av fall) – fordi en utbygging av denne størrelsesorden krever kompetanse og risikokapital som grunneierne ikke besitter. Og utbygging i samarbeid med profesjonelle småkraftaktører er ikke påregnelig fordi industrikonsesjonsloven stenger for de vanlige avtaletypene.

I nyere skjønnspraksis utmåles fallerstatning etter ”småkraftmetoden” hvis separat utnyttelse av fallene i småkraftverk er påregnelig. Hvis fallene ikke kan anses separat utbyggbare, har erstatningen i praksis blitt utmålt etter naturhesterkraftmetoden.⁶ I nyere skjønnspraksis gis det gjerne en erstatning i størrelsesorden 400-500 kroner pr naturhesterkraft.⁷ I Gulating lagmannsretts overskjønn vedrørende Saudautbyggingen (LG-2007-176723) har man lagt til

⁶I enkelte sammenhenger har det blitt hevdet at erstatningen etter ekspropriasjonerstatningsloven bør settes til null dersom separat utbygging ikke er påregnelig, fordi fallrettene som sådan da ikke har aktuell økonomisk verdi på grunneierens hånd.

⁷Se eksempelvis Hålogaland lagmannsretts overskjønn RG 2008 s. 32 og LH-2008-26982, Agder lagmannsretts overskjønn av 8. februar 2010 LA-2008-29575.

grunn kr 1 500 pr naturhesteffekt. Legger man TKPs beregnede kraftgrunnlag til grunn (10 390 nat hk ut fra median vannføring), gir dette en fallerstatning i størrelsesorden ca 4 til 15 millioner kroner for disse fallene – eller opp mot 19,5 millioner kroner når man legger til det 25 %-påslaget som følger av lovgivningen.

Ritaelva, Rieppeelva og Sveingard kraftverk står for ca 86-87 GWh av de totalt ca 140 GWh som SSKs og Småkrafts prosjekter vil kunne utbringe. Dette tilsvarer ca 62 % av den totale kraftproduksjonen i de prosjektene som etter grunneiernes uttalelse vil gi en ekspropriasjonserstatning på til sammen ca 580 millioner kroner.

2.2 Subsidiært: Uansett er grunneiernes beregninger av erstatninger for høye

2.2.1 Utgangspunkter

For Turrelv-verkene og Stordal kraftverk gjør innvendingen om at de inngåtte avtaler er i strid med industrikonsesjonsloven seg ikke gjeldende. For disse vannfallene er det derfor mer sannsynlig at en eventuell ekspropriasjonserstatning vil baseres på ”småkraftmetoden”. Dersom konsesjonsmyndighetene og eventuelt domstolene skulle være uenig med TKP i synspunktene knyttet til industrikonsesjonslovens grense for konsesjonsplikt, er fallerstatning etter ”småkraftmetoden” en aktuell mulighet for alle fall i TKPs prosjekt. Det er derfor nødvendig med ytterligere kommentarer til de forutsetninger og beregninger som er presentert i grunneiernes høringsuttalelse.

2.2.2 De inngåtte kontraktene bortfaller dersom TKP får konsesjon

Hvis TKP får konsesjon til sitt prosjekt, bortfaller de kontraktene som grunneierne har inngått med Fjellkraft/SSK og Småkraft. Det vises til pkt 6.7 i Fjellkraft-kontraktene ⁸ og pkt 4 annet avsnitt i Småkraft-kontraktene, som lyder slik:

”Dersom nødvendige tillatelser ikke gis eller Fjellkraft av andre grunner velger ikke å gjennomføre utbyggingen, opphører avtalen uten at partene kan gjøre krav gjeldende mot hverandre.”

”Dersom de nødvendige tillatelser ikke gis eller Småkraft av andre grunner velger ikke å gjennomføre utbyggingen, opphører avtalen uten at partene kan gjøre krav gjeldende mot hverandre.”

Dette betyr blant annet at grunneierne, dersom TKP får konsesjon, vil stå fritt til å inngå minnelig avtale med TKP om salg av fallrettigheter. TKP er innstilt på å forsøke å fremforhandle slike frivillige avtaler, jf konsesjonssøknaden s. 46.

Det er forståelig at grunneierne på dette stadiet i saksbehandlingen gir uttrykk for at det ”ikke [er] aktuelt for noen av fallene å inngå avtale med TKP” (høringsuttalelsen s. 9). De er imidlertid ikke rettslig avskåret fra å inngå avtale med TKP dersom TKP gis konsesjon. TKP håper og tror at grunneierne i en slik situasjon vil være villige til å forhandle med TKP om nye

⁸ Fjellkraft-kontraktene har riktignok også et pkt 6.6 som regulerer situasjonen hvor Fjellkraft får avslag på konsesjon – og hvor kontrakten først bortfaller dersom Fjellkraft ikke har søkt ny konsesjon innen fem eller ti år. Denne bestemmelsen forutsetter at det er tenkelig at ny konsesjonsbehandling etter noen år kan medføre at søknaden innvilges – hvilket ikke er tilfelle dersom TKP har fått konsesjon.

avtaler, som for begge sider kan ha fordeler fremfor en langvarig skjønnsprosess med usikkert utfall.

2.2.3 Skjønnsretten skal fastsette en objektiv verdi basert på sammenligningskontrakter

Grunneiernes uttalelse forutsetter at skjønnsrettens oppgave ved erstatningsutmålingen er å finne ut hva nåverdien av de inngåtte kontraktene er. Dette er ikke i samsvar med ekspropriasjonserstatningsloven og rettspraksis.

Dersom TKP får konsesjon, er situasjonen at kontraktene grunneierne har inngått bortfaller, jf det som er sagt like ovenfor. Gitt at skjønnsretten vurderer separat utbygging som påregnelig, vil temaet for erstatningsfastsettelsen være det som er angitt av Høyesterett i Ulebergdommen i Rt. 2008 s. 82, premiss 85-88. I premiss 85 presiserer Høyesterett utgangspunktet slik:

”På bakgrunn av de karakteristiske trekk ved eiendommen skal det deretter velges ut egnede sammenligningseiendommer, jf. Ot.prp.nr.50 (1982-83) side 47 flg. Hvilke salgs eller leiekontrakter det skal sammenliknes med, og hvilke modeller som kan benyttes ved den etterfølgende beregningen av fallrettighetens verdi, avhenger av de konkrete forholdene i den enkelte saken. [...]”

Deretter gjøres det rede for den modell lagmannsretten hadde benyttet for å finne frem til fallrettighetenes verdi i Uleberg-saken (50 % av beregnet differanse mellom utbyggingskostnaden og stipulert markedsverdi på kraftverket). Denne teoretiske tilnærmingen holdt ikke mål, hvilket kommer til uttrykk i premiss 88:

”Lagmannsrettens flertall opplyser innledningsvis at det finnes eksempler på salg av fallrettigheter både før og etter desember 2004, men dette utgangspunktet følges ikke opp i den konkrete vurderingen. Lagmannsrettens verdsettelse er i overveiende grad basert på en teoretisk modell, uten referanse til konkrete, sammenlignbare kontrakter. Dermed blir metoden lite etterprøvbart. Jeg kan ikke se at en slik fremgangsmåte er i samsvar med ekspropriasjonserstatningsloven § 5. Lagmannsretten skulle med utgangspunkt i Ulebergfallet ha funnet frem til sammenligningskontrakter for salg eller leie, og eventuelt korrigert prisene slik at man fikk sammenlignbare forhold. Jeg ser ikke bort fra at den beregningsmetoden som lagmannsretten har benyttet, kan være et nyttig supplement i en slik vurdering, men som eneste vurderingsmetode tilfredsstiller den etter mitt syn ikke lovens krav.” (understreket her)

Tilnærmingen i grunneiernes høringsuttalelse og i Econs to rapporter, er en beregning av nåverdien av de konkret inngåtte avtalene på grunneiernes hånd. Høyesteretts uttalelser viser at det ikke er disse (bortfalte) kontraktene skjønnsretten skal verdsette. Man skal finne frem til en objektiv salgs- eller bruksverdi basert på en bred gjennomgang av sammenlignbare kontrakter, justert for særlige trekk ved de eiendommene det eksproprieres fra. Hvis Småkraft og Fjellkraft i denne saken har inngått kontrakter som er gunstigere for grunneierne enn det som er vanlig ved frivillige avtaler, vil ekspropriasjonserstatningen bli lavere enn nåverdien av de inngåtte avtalene.

All den tid Fjellkraft og Småkraft er store aktører i det norske markedet for utvikling av småkraftverk, har nettopp deres standardavtaler i flere skjønn blitt trukket frem som relevante sammenligningskontrakter. Det kan dermed godt tenkes at skjønnsretten i praksis vil legge vesentlig vekt på de inngåtte kontraktene. Det er imidlertid ikke dermed sagt at skjønnsretten vil komme frem til samme erstatningsbeløp som Econ har kommet frem til. Det er nødvendig å korrigere på flere punkter:

- Econ har verdsatt elementer i kontraktene som ikke skal erstattes ved ekspropriasjon (jf pkt 2.2.4 og 2.2.5 nedenfor).

- Econ har lagt til grunn høyere prisbaner på kraft og elsertifikater enn det som er påregnelig i en skjønnssak (jf pkt 2.2.6 nedenfor).

TKP har også andre innvendinger til de tall og beregninger som er brukt, jf pkt 2.2.8 nedenfor.

2.2.4 Verdien av retten til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet skal ikke erstattes ved ekspropriasjon

I grunneiernes høringsuttalelse er det lagt til grunn at TKP ved ekspropriasjon av fallrettighetene vil måtte betale ca 24,9 millioner kroner i erstatning til grunneierne for bortfallet av retten til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet (Fjellkraftavtalene). Det vises til høringsuttalelsen s. 18-19. Inkludert 25 % -påslaget utgjør denne posten drøyt 31 millioner kroner av de 580 millioner kronene grunneierne mener en samlet ekspropriasjonserstatning vil ligge på. Det er som nevnt flere eksempler i skjønnspraksis på utmåling av ekspropriasjonserstatning for fall etter "småkraftmetoden", hvor Fjellkraft og Småkrafts standardavtaler benyttes som sammenligningsavtaler. Se for eksempel de saker det er referert fra på s. 14 i grunneiernes høringsuttalelse. Ingen av disse avgjørelsene gir grunneierne krav på noen erstatning for retten til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet. Det som erstattes er typisk fallelie og verdien av en rett til å overta kraftverket til teknisk verdi ved utløpet av leietiden. TKP kan ikke se at det i noen av sakene har vært reist krav om erstatning for tap av retten til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet, selv om flere av de sammenligningskontrakter det er vist til i skjønnspraksis har formodentlig har gitt grunneierne en slik rett.

Bakgrunnen for at det ikke finnes noen skjønnspraksis for slik erstatning, er at det ikke er hjemmel for å kreve ekspropriasjonserstatning for tapet av denne retten.

Etter ekspropriasjonserstatningsloven skal det utmåles erstatning ved "oreigning av eignedom", jf § 1. Oreigning er i § 2 a definert som "tvangsavståing av eighedsrett til eller annen rett i eller over særskilte faste eiendommer". En aksjetegningsrett i en utbyggingsavtale er ikke en rett i eller over særskilte faste eiendommer, men en rett til å skyte inn risikokapital i et selskap som skal forestå utbygging.

Videre fremgår det av lovens § 6 om bruksverdiestatning, at grunneierne skal ha erstatning som tilsvarer den avkastningen av eiendommen (fallretten) som er påregnelig. Avkastning av innskudd i et utbyggingsselskap er derimot ikke avkastning av eiendommen, men nettopp avkastning av innskuddet. Man kan ikke se på aksjetegningsretten som en del av vederlaget for fallretten. Dette understrekes også av at "berørte grunneiere som ikke disponerer fallrettigheter" også har tegningsrett for inntil 7,5 % av aksjene i medhold av pkt. 5.2 i Fjellkraft-avtalene.

Hvis man ser på grunneierne uavhengig av eiendommen og bare som aksjonærer, vil de i denne sammenheng stå i samme stilling som Fjellkraft og Småkraft. Dette forholdet kommenteres nedenfor.

2.2.5 Påstanden om at TKP må betale ekspropriasjonserstatning til Fjellkraft og Småkraft er rettslig uholdbar.

På side 19-20 i grunneiernes høringsuttalelse hevdes det at TKP må påregne å betale 96,5 millioner kroner i erstatning til Småkraft og Fjellkraft ved en eventuell ekspropriasjon. Dette er etter Econs vurdering nåverdien av den investering selskapene vil gjøre dersom de får gjennomføre utbyggingen (inkludert 25 % påslag). På s. 19 heter det:

”Det er etter vårt syn åpenbart at både Fjellkraft AS og Småkraft AS ved de avtaler som er inngått med grunneierne nyter ekspropriasjonserstatningsrettslig vern.”

Etter TKPs oppfatning er dette langt fra åpenbart.

Ved ekspropriasjon skal det betales ”vederlag for avståing av eighet og for skade og ulempe på attverande eighet”, jf ekspropriasjonserstatningslova § 3. Fjellkraft og Småkrafts leierettigheter til vannfall etter utbyggingsavtalene er rettigheter i fast eiendom som omfattes av lovens begrep ”eighet”. En forutsetning for at det skal oppstå plikt til å betale ekspropriasjonserstatning, er imidlertid at det er årsakssammenheng mellom ekspropriasjonstiltaket og tapet.

Som nevnt vil utbyggingsavtalene opphøre dersom Fjellkraft og Småkraft ikke får de nødvendige tillatelser, jf pkt 2.2.2 ovenfor. De rettigheter Fjellkraft og Småkraft har ervervet gjennom avtalene er med andre ord betingede rettigheter. Ved en eventuell konsesjonstildeling til TKP blir det klart at Fjellkraft/Småkraft ikke vil få de nødvendige tillatelser og avtalene faller bort. Når det så blir tale om å ekspropriere fallrettene, har Fjellkraft/Småkraft ingen rettigheter etter de omtalte kontraktene som kan eksproprieres.

Det tapet Fjellkraft og Småkraft eventuelt lider ved ikke å få gjennomført avtalene, skyldes altså ikke ekspropriasjonstiltaket eller ekspropriasjonen som sådan, men det forhold at SSK og Småkraft ikke fikk de konsesjoner man søkte om og at kontraktene dermed bortfalt. Og det er ingen automatikk i at SSK og Småkraft ville fått konsesjon dersom ekspropriasjonstiltaket (TKPs utbygging) tenkes bort.

Utbyggingsavtalene er betinget fordi det er en avtaletype med risiko for ulike utfall. Kanskje får man konsesjon, kanskje får et konkurrerende prosjekt konsesjon, kanskje får ingen konsesjon. Denne risikoen er åpenbar når avtalene inngås, og den er også bakgrunnen for at grunneierne ikke får en krone i vederlag før konsesjon er gitt og investeringsbeslutning er tatt. Dersom det var riktig at Fjellkraft og Småkrafts posisjoner etter utbyggingskontraktene var ekspropriasjonsrettslig vernet, ville det fått den paradoksale konsekvens at norsk ekspropriasjonsjuss reduserte denne kommersielle risikoen vesentlig. Det ville fortsatt være en risiko for at ingen fikk konsesjon. Utover det: Enten tjener man penger fordi man selv får anledning til å gjøre investeringen, eller så tjener man de samme pengene - med tillegg av 25 % (!) – i form av ekspropriasjonserstatning. Slik kan det ikke være - og slik er det ikke, nettopp fordi det ikke er årsakssammenheng mellom ekspropriasjonen og tapet.

Fjellkraft-kontraktene har som nevnt også et punkt som regulerer situasjonen hvor Fjellkraft får avslag på konsesjon – og hvor kontrakten først bortfaller dersom Fjellkraft ikke har søkt ny konsesjon innen fem år. (Ritaelva-avtalens pkt 6.5) eller ti år (Rieppeelva-avtalen pkt 6.6). Denne bestemmelsen forutsetter etter TKPs oppfatning at det er tenkelig at ny konsesjonsbehandling etter noen år kan medføre at søknaden innvilges – hvilket ikke er tilfelle dersom TKP har fått konsesjon. Dersom Fjellkraft skulle ha en annen forståelse av avtalene, og hevde at de ikke bortfaller før fem eller ti år etter at TKP har fått konsesjon, vil det likevel ikke kunne bli tale om noen ekspropriasjonserstatning for rettighetene etter avtalene. Rettighetene har ingen økonomisk verdi i en situasjon hvor en annen aktør har fått konsesjon.

2.2.6 Skjønnspraksis legger til grunn lavere prisbaner for kraft og elsertifikater

Grunneiernes beregninger av ekspropriasjonserstatninger er basert på estimer fra Econ knyttet til fremtidige priser på kraft og elsertifikater. Man regner med en langsiktig kraftpris på 40 ø/kWh og en langsiktig sertifikatpris på 25 ø/kWh. Inntektene man har regnet med er altså 65

ø/kWh de første femten produksjonsårene og 40 ø/kWh for resten av perioden, jf bl.a. høringsuttalelsen s. 17.

TKP er enig med grunneierne i at det nå er mer sannsynlig at det vil komme et felles norsksvensk elsertifikatmarked. Det er imidlertid unyansert når det gis inntrykk av at dette ikke lenger er tvilsomt (s. 20). Det mangler som kjent fremdeles en traktat med Sverige og en bindende avklaring av Norges forpliktelser under Fornybardirektiv II. I Rt 2010 s. 1056 (Otra) ble Agder lagmannsretts overskjønn av 8. februar opphevet som følge av mangelfulle skjønnsgrunner når det gjaldt påregnelighetsvurderingen knyttet til et "mulig fremtidig marked for grønne sertifikater" (premiss 52). Usikkerheten er imidlertid redusert nå, og det er grunn til å tro at dette vil være endelig avklart før et eventuelt skjønn i Ullsfjorden skal avhjemles.

Videre har skjønnspraksis – som grunneiernes høringsuttalelse også nevner - allerede begynt å legge til grunn at det vil komme vesentlige merinntekter i nye kraftprosjekter fra slike sertifikater:

I Dalane tingretts skjønn av 5. mai 2010 (Sira-Kvina), referert på s. 15 i grunneiernes høringsuttalelse, ble det lagt til grunn at det ville bli innført elsertifikater. Her drøftes først fremtidige kraftpriser. Retten peker på vanskelighetene med å finne frem til en etablert markedspris for fremtidige leveringer, hvorpå det heter "Men retten legger til grunn at det har vært mulig å oppnå fastpriser på omkring 40 ø/kWh i markedet". Altså det samme utgangspunktet som Econ legger til grunn i sin siste rapport.

Deretter drøftes sertifikatene:

"Til dette kommer at det en tid etter skjønnsforhandlingenes avslutning, ble truffet politisk prinsippvedtak om innføring av grønne sertifikater. Retten har vurdert hvilken betydning dette vil kunne få for kraftprisen. Pr. i dag er det uklart hvordan en slik støtteordning til ren energi konkret vil bli utformet, men retten har i sine overveielser lagt til grunn at det kan bli en støtte på kr. 0,20 pr. kWh i en femtenårs-periode. Det vil utvilsomt føre til bedret lønnsomhet i småkraftprosjektene, og det følger av den avtale Småkraft bruker at en slik støtteordning skal fordeles mellom grunneier og utbygger. Men det er en rekke faktorer som tilsier at en slik støtteordning ikke vil ha en effekt tilsvarende en like stor økning i strømprisen. For det første gjelder den bare i de første femten årene, mens beregningsgrunnlaget i småkraftmodellen er førti år. For det annet er formålet med sertifikat-ordningen å øke utbyggingen av småkraft og andre rene energiprosjekter, og en økt energiproduksjon vil bidra til å redusere strømprisen.

– og så konkluderes det:

Retten har etter beste skjønn avveid de ulike momenter og har konkludert med at den fremtidige kraftpris, ved dagens kroneverdi, skjønsmessig settes til 37 ø/kWh i hele førti års-perioden."

Det fremgår av sammenhengen at skjønnsrettens 37 ø/kWh er en pris som hensyntar effekten av grønne sertifikater. Selv om retten anså at det var uklarheter med hensyn til utformingen av sertifikatordningen, ble det lagt til grunn at det ville komme sertifikatinntekter i størrelsesorden 20 ø/kWh i en femten års periode. Igjen tilnærmet samme utgangspunkt som Econs tilleggsrapport. Likevel lander retten på en markert lavere langsiktig pris enn Econ, fordi man forsøker å hensynta en del usikkerhetsfaktorer.

I Agder lagmannsretts overskjønn av 8. februar 2010 (Brokke) – referert på s. 15-16 i grunneiernes høringsuttalelse – sier man at kraftprisene i forwardmarkedet "ligger for tiden på ca. 36 øre/kWh stigende til ca. 42 øre/kWh i 2014". Deretter redegjøres for en del usikkerhetsmomenter som gjør det vanskelig å spå kraftprisbanen, og så heter det:

”Lagmannsretten finner det rimelig å regne med en langsiktig kraftpris på mellom 30 og 40 øre/kWh. Det gjøres en viss skjønnsmessig korreksjon for betydningen av at et småkraftverk uten magasinkapasitet ikke vil kunne utnytte sesong- og døgnvariasjoner i markedet, og over tid ikke oppnå fullt ut den samme kraftpris som magasinverkene. Mer enn en beskjeden justering er det imidlertid ikke grunnlag for. [...] Lagmannsretten er blitt stående ved at en pris på kraften fra Bjørnarå på 35 øre/kWh er realistisk. Det er da tatt hensyn til virkningene av grønne sertifikater.”

Deretter gjør lagmannsretten en utførlig drøftelse av den kommende sertifikatordningen. Her heter det blant annet:

”Det er ikke tvil om at en sertifikatordning som skissert vil virke som et vesentlig incitament i utbyggingen av småkraftverk, og føre til realisering av prosjekter som hittil ikke har vært kommersielt interessante. Selv om det er usikkert hva sertifikatprisen vil bli, er det overveiende sannsynlig at prisen vil ligge på et nivå som vil gi nye kraftprodusenter en vesentlig merinntekt. [...]

Lagmannsretten mener at en pris på 20 øre/KWh er realistisk. Etter den ordning som er skissert, vil sertifikatene ha en varighet på 15 år. Omregnet i et førtiårsperspektiv, som er forventet varighet for leie av fallrettighetene i Bjørnarå, tilsier det 12 øre/kWh hvorav halvparten vil utgjøre vederlag for fallrettighetene.” (understreket her)

Lagmannsretten peker videre på at det må legges til grunn en reduksjon av kraftprisen som følge av sertifikatmarkedet, og sier at kraftprisen på 35 øre/kWh som man har lagt til grunn, er ”noe lavere enn nivået uten etableringen av en elsertifikatordning.”

I dette overskjønnet la man altså til grunn en kraftpris på 35 ø/kWh og i tillegg en elsertifikatpris de første 15 år på 20 ø/kWh.⁹ Dette er fem øre lavere på begge inntektsfaktorene enn Econ har lagt til grunn, mens Sira Kvina-skjønnet la til grunn 37 ø/kWh for både kraft og sertifikater gjennom hele analyseperioden. Begge avgjørelser legger til grunn lavere priser på både kraft og sertifikater enn de lengste observerbare prisene i det norske kraftmarkedet og det svenske sertifikatmarkedet.

En viktig forklaring på dette er at skjønnretten ved fastsettelse av ekspropriasjonserstatning i disse sakene må ta hensyn til at det er vesentlig usikkerhet om fremtidig prisutvikling. Denne usikkerheten gjør det nødvendig å utvise nøkternhet i vurderingen av hva som er påregnelige fremtidige prisbaner. Ekspropriasjonserstatningen skiller seg vesentlig fra vederlagsmodellen i frivillige avtaler av den typen Fjellkraft og Småkraft har inngått med grunneierne, i det grunneierens vederlag etter avtalene varierer med faktiske fluktuasjoner i kraft- og eventuelt sertifikatpriser. Grunneierne er således med på å ta risikoen for prisutviklingen, mens de i ekspropriasjonstilfellet får en erstatning fastsatt en gang for alle ved avhjemling av skjønnet. Etter en skjønssak har dermed utbyggeren den fulle risiko for fremtidig kraftprisutvikling vil bli, mens grunneierne ikke har noen risiko. Denne forskjellen er antagelig i praksis en medvirkende årsak til at skjønnsettene legger nøkterne vurderinger til grunn ved antagelser om kraftprisbaner.

⁹ Som nevnt opphevet Høyesterett i Rt 2010 s. 1056 skjønnet på grunn av mangelfulle skjønnsgrunner, bl.a. at sannsynligheten for kommende sertifikatinntekter ikke var vurdert opp mot lovens påregnelighetskrav. Gitt redusert usikkerhet for innføring av et sertifikatmarked, er de konkrete prisvurderingene til lagmannsretten likevel av interesse.

Dersom man i Econs beregninger legger inn noe lavere prisbaner, reduseres erstatningene markert. ECgroup har laget et tilleggsnotat av 24. juni 2011 som bl.a. illustrerer hvor sensitive beregningene er for slike endringer i forutsetningene (Vedlegg 6). I notatets pkt 2 har ECgroup sammenlignet sin nåverdiberegning av Ritaelva kraftverk ut fra Econs forutsetninger (herunder kraftpris på 40 ø/kWh og sertifikatpris på 25 ø/kWh) med to alternative scenarier hvor kraft- og sertifikatprisforutsetningene er litt mer nøkterne. Ved de prisforutsetninger som ble brukt i Brokke-overskjønnet, synker nåverdien med ca 35 %, og dersom man ytterligere reduserer prisene til 30 ø/kWh for kraft og 15 ø/kWh for sertifikater synker nåverdien med 70 %:

”Som en illustrasjon på hvor sensitive de viste verdiene er for antagelsen om priser, har vi også gjort en enkel sensitivitetsanalyse for lavere priser. I tabellen nedenfor viser vi vår verdiberegning av Ritaelva med 3 ulike priser for kraft og grønne sertifikater. Om for eksempel både kraftprisen og sertifikatprisen blir 5 øre/kWh lavere, faller nåverdien av prosjektet med ca 35 %. Om begge priser er ytterligere 5 øre/kWh lavere, blir nåverdien 70 % lavere enn ”basis”.”

2.2.7 Ulempeserstatning i tillegg til fallerstatning?

I høringsuttalelsen hevdes det på side 19: ”I tillegg til at TKP må betale 484 millioner kroner i fallerstatninger til grunneierne må det også påregnes utbetaling av [...] erstatninger for annen ulempe mv. for grunneierne, reindriftsinteressene mv.” (vår understrekning).

Det er ikke riktig at det ved erstatning for fallrettigheter også skal betales ulempeserstatning til grunneierne. Dette vil medføre mer enn full erstatning: Dersom grunneierne hadde bygget ut fallet i egen regi ville de også fått ulemper. Det finnes enkelte eksempler i eldre skjønnspraksis på at det er utmålt erstatning både for ulemper og for avståelse av fall (”både-og”-erstatning) – men dette er utenkelig ved erstatningsutmåling etter småkraftmetoden. Illustrerende i så måte er Gulating lagmannsretts avgjørelse i Sauda-skjønnet, hvor det ikke ble gitt erstatning både for fall og for grunninngrep i forbindelse med vanninntak:¹⁰

”For dette takstnummer er det også fremsatt krav om erstatning for grunninngrep i forbindelse med den utbygging Saudefaldene skal foreta.

Tingretten har i den forbindelse uttalt:

«Men når retten fastsetter erstatningen basert på salgsverdi ved småkraftutbygging, kan det ikke gis erstatning for slike tap. En eventuell småkraftutbygging ville lagt beslag på deler av eiendommen - både midlertidig og permanent - i langt større utstrekning enn ved den utbygging Saudefaldene foretar, og ville vært et nødvendig tap for å kunne oppnå denne salgsverdi. Det gis derfor ikke erstatning for annet enn fallrettene.»

Lagmannsretten tiltrer tingrettens vurdering, og fastsetter ikke erstatning utover erstatning for fallrettene.”

2.2.8 Andre kommentarer til beregningene som grunneierne har redegjort for i høringsuttalelsen

TKP har bedt ECgroup om å kommentere de beregninger og vurderinger som fremkommer i Econs tilleggsrapport av 23. desember 2010. Dette er gjort i et eget tilleggsnotat fra ECgroup som er vedlagt dette brevet.

ECgroup har tatt utgangspunkt i de data for de seks kraftverkene som er oppgitt i Econs rapport 2010-005, og lagt inn de samme forutsetninger mht kraftpriser, driftskostnader,

¹⁰ LG-2007-176723, skjønnspremissene vedrørende takstnr 10.

diskonteringsrente mv. som Econ bygger på i sin tilleggsrapport av 23. desember 2010. Det fremgår av ECgroups nye vurdering at de to fagmiljøene har vesentlig forskjellig oppfatning av de samlede verdiene i SSK/Småkrafts prosjekter:

”Når det gjelder nåverdien av prosjektene, ser det imidlertid ut som det er en betydelig forskjell mellom ECON og ECgroup, men det avhenger av hvordan ECONs tall skal tolkes. Vi ser to mulige tolkninger:

1. Den mest nærliggende måte å lese ECONs tall, er at summen av fallrettsleie og utbytte gir den samlede nåverdien av prosjektet, og at de ulike tallene viser hvordan nåverdien fordeles mellom Småkraft/Fjellkraft, øvrige aksjonærer i utbyggingsselskapet og fallrettseiere. Samlet verdi for disse finner ECON da er 574 millioner kroner. Vi finner bare 352 millioner kroner som samlet verdi. Ettersom vi har samme verdi på skattene, innebærer denne tolkningen av tabellen at vi er fundamentalt uenige om verdiskapningen i prosjektene, eller at en av oss har gjort en (eller flere) systematisk feil i verdsettingen. Vi mener selv det siste ikke kan være tilfellet.

2. Alternativt kan tabellen leses slik at utbyttet (212 MNOK) er en del av verdien på 362 millioner kroner. Da er vi i så fall enige om verdien av de aktuelle prosjektene, men så er eventuelt tapet for fallrettseierne ved ekspropriasjon langt lavere enn hva Lund & co legger til grunn (nemlig 151 MNOK).” (understreket her)

3 LØNNSOMHETEN I TKPS PROSJEKT

Grunneierne hevder i høringsuttalelsen s. 20 at TKPs prosjekt vil koste 1279 millioner kroner å gjennomføre (7,90 kr/kWh), når man legger ekspropriasjonserstatninger på 580 millioner kroner og byggelånsrenter på 50 millioner kroner til TKPs estimerte utbyggingskostnader.

Til dette vil TKP bemerke:

- Konsesjonsmyndighetene kan ikke legge til grunn grunneiernes anslag på fallerstatninger, jf drøftelsen over. For fallene som er tenkt utnyttet i Ritaelva, Rieppeelva og Sveingard kraftverk vil ekspropriasjonserstatning etter ”småkraftmetoden” ikke være aktuelt dersom konsesjonsmyndighetene er enige med TKP i at disse fallene er konsesjonspliktige etter industrikonsesjonsloven. Dette omfatter 62 % av den samlede kraftproduksjonen i Fjellkraft og Småkrafts prosjekter. Uansett er det ikke aktuelt med erstatning for bortfall av grunneiernes aksjetegningsrett eller erstatning til Fjellkraft og Småkraft (til sammen 127,5 av de 580 millioner kroner grunneierne har lagt til grunn). Det er også grunn til å anta at en skjønnsrett vil legge til grunn noe mer nøkterne anslag for fremtidige kraft- og elsertifikatpriser, noe som vil gi store utslag på erstatningene. Endelig er det stor usikkerhet om selve beregningene som Econ har gjort, jf ECgroups tilleggsnotat av 24. juni 2011 og kommentarene ovenfor.

- ECgroup har tatt hensyn til renter i byggetiden i sine beregninger. TKP har ikke til hensikt å finansiere utbyggingen med byggelån, men over egen drift. Rentekostnaden i investeringsperioden ivaretas i forbindelse med diskontering av kontantstrømmen for hele prosjektet. Det ”påslaget” i byggekostnader på 50 millioner kroner som grunneierne har gjort er det derfor ikke grunnlag for. Påslaget vil bety dobbeltregning, med mindre man samtidig nedjusterer investeringskostnaden i beregningen.

- Det vises også til pkt 3.2 i TKPs høringsuttalelse til SSK og Småkrafts konsesjonssøknader av 29. desember 2010. Som det er fremhevet der, er estimatene av utbyggingskostnader i de konkurrerende prosjektene ikke sammenlignbare. TKPs kostnadsestimater (som bygger på erfaringstall) ligger høyere enn SSK/Småkrafts estimater for tilnærmet identiske

utbyggingsalternativer. Kanskje er TKPs estimer for høye, kanskje er SSK/Småkrafts estimer for lave. Uansett vil en direkte sammenligning være villedende.

- Det er også for enkelt når grunneierne innvendinger til lønnsomheten i TKPs prosjekt ensidig fokuserer på kostnadssiden. Det må også tas hensyn til at oppnåelig enhetspris for TKPs ca 162 GWh er høyere enn oppnåelig pris for SSK/Småkrafts ca 140 GWh, på grunn av forskjellen i reguleringsgrad og andel vinterkraft. Verken ECgroup (for TKP) eller Econ har beregnet verdien av reguleringsmuligheten. Om man lager analyser som eksplisitt verdsetter både energiproduksjonen og effektinstallasjonen, ville forskjellen mellom prosjektene, alt annet like, vært mindre.

Konklusjon: NVE og OED kan ikke – som grunneierne legger opp til – legge til grunn at TKPs prosjekt er for dyrt til å bli realisert. Kanskje vil fallerstatninger medføre svekket bedriftsøkonomisk lønnsomhet i forhold til hva TKP la til grunn på søknadstidspunktet, men det er ikke holdepunkter for å si at de vil ”velte prosjektet”. Konesjonsmyndigheten kan derfor i konsesjonsbehandlingen fokusere primært på samfunnsøkonomisk lønnsomhet, slik det er lagt opp til i rapporten fra ECgroup som er vedlagt TKPs konsesjonssøknad.

KOMMENTARER TIL ENKELTE ANDRE ANFØRSLER OM FORDELER VED GRUNNEIERNES KONTRA TKPS PROSJEKT

4.1 Betydningen av at falleier selv søker konsesjon – høringsuttalelsen pkt 8.2

I grunneierne høringsuttalelse pkt 8.2 påpekes det at konsesjonsmyndigheten ved konkurrerende prosjekter ikke kun skal se hen til hvilket prosjekt som gir antatt størst produksjon. Dette er i seg selv helt ukontroversielt. Videre fremsettes en rekke argumenter av ulik karakter for at det må tillegges vekt at ”falleier selv søker konsesjon”. Blant annet hevdes at

- ”en utbygging i lokal regi vil medføre at verdiene i større grad blir liggende igjen i lokalsamfunnet”, og
- ”Flere mindre utbygginger vil isolert sett ofte være mer skånsom mot miljøet, og derved mindre konfliktskapende”

Dette er nokså generelle ytringer. TKP anser vårt eget utbyggingsprosjekt for å være en utbygging i lokal regi. TKPs hovedkontor ligger i same kommune som planområdet. Verdiene vil i stor grad bli liggende igjen i lokalsamfunnet også ved en utbygging i TKP-regi, jf ytterligere merknader i denne forbindelse i pkt 4.3 nedenfor. Videre er det TKPs oppfatning at vårt utbyggingsprosjekt er mer skånsomt mot miljøet enn summen av Småkraft og SSKs planer. De uttalelser fra Stortinget som gjengis i grunneierne høringsuttalelse handler i vesentlig grad om mikro- og minikraftverk, og dette er prosjekter som med rette kan sies å være mer skånsomme mot miljøet. Uttalelsene gir imidlertid liten støtte til SSK/Småkrafts planer om en 140 GWh-utbygging i seks kraftverk.

På s. 23 sies det at

”NVE har tidligere uttalt at det vil bli lagt stor vekt på at en av søkerne er grunneier eller har avtale med grunneier om leie av fallrettighetene. Som eksempel vises det til NVEs innstilling til OED i konsesjonssak om tillatelse for Norsk Grønnkraft AS til bygging av Havdal kraftverk i Lierne kommune, som er illustrerende for hvilken vekt hensynet tillegges.”

Det påfølgende sitatet fra innstillingen viser at NVE i en samlet vurdering av fordeler og ulemper ”ser det som fordelaktig at etter en leieperiode vil kraftverket falle tilbake til grunneierne”. Det

er imidlertid ingenting i verken sitatet eller i innstillingen for øvrig som tyder på at saken gjaldt et utbyggingsprosjekt hvor det forelå konkurrerende søknader. Den omfattende drøftelsen i innstillingen gir heller ikke inntrykk av at denne fordelene var utslagsgivende i NVEs interesseavveining. TKP er derfor ikke enig med grunneierne når det hevdes at den siterte uttalelsen er treffende og må tillegges vesentlig vekt i NVEs avgjørelse av foreliggende sak.

4.2 Forholdet mellom ekspropriasjon og konsesjon – høringsuttalelsen pkt 8.3

I punkt 8.3 i grunneiernes høringsuttalelse hevdes at vernet av den private eiendomsrett tilsier at det ikke er grunnlag for å gi ekspropriasjonstillatelse til TKPs prosjekt, og at det da heller ikke kan gis konsesjon. Til dette vises for det første til TKPs høringsuttalelse av 29. desember 2010 pkt 3.2.

For det andre er det grunn til kort å kommentere de uttalelser fra vannressurslovens forarbeider som siteres i høringsuttalelsen på s. 24-25. Etter grunneiernes ”klare oppfatning” tilsier uttalelsene og de hensyn som der trekkes frem, at ”det ikke er grunnlag for å ekspropriere til fordel for TKP ettersom grunneierne selv kan realisere det samme formålet, nemlig kraftproduksjon”. Det er naturlig å oppfatte dette slik at grunneierne mener at det ikke er rettslig adgang til å gi ekspropriasjonstillatelse i en situasjon hvor en alternativ kraftutbygging i grunneiernes egen regi er påregnelig. Dette står i sterk kontrast til de senere års skjønnspraksis, som inneholder mange eksempler på fallerstatningssaker der det er fastsatt ekspropriasjonserstatning etter ”småkraftmetoden” nettopp fordi utbygging i grunneiernes egen regi var påregnelig.

TKP vil ellers påpeke at de siterte uttalelsene må ses i sammenheng med teksten i avsnittet for øvrig. Drøftelsen handler om hvorvidt ekspropriasjonstillatelse bør være en automatisk sidevirkning av konsesjon (som i reguleringsloven) eller om ekspropriasjonstillatelse bør gis i et separat vedtak. Uttalelsene om at ekspropriasjon er et betydelig inngrep og at inngrep i en eiendomsrett skal vurderes nøye, inngår i en argumentasjon fra departementets side for at det bør fattes et særskilt vedtak om ekspropriasjonstillatelse – i motsetning til hva vassdragslovutvalgets flertall hadde gått inn for. Dette for å sikre at det vurderes grundig i den enkelte sak om ekspropriasjon er ”tvillaust meir til gagn enn til skade”. Det presiseres imidlertid i setningene umiddelbart etter grunneiernes sitat at uttrykket ”tvillaust” ikke innebærer noe strengere krav til interesseovervekt enn det som følger av konsesjonsbestemmelsen i vannressursloven. Det er nok at inngrepet er mer til gagn enn til skade, ”men det skal være klart og tydelig at en slik overvekt foreligger”.

Enten grunneierne selv har realistiske planer om å utnytte fallene, eller slik utnyttelse er upåregnelig, krever ekspropriasjonsretten altså at det foreligger en interesseovervekt for det tiltaket som søker ekspropriasjon. At grunneierne har planer om egen utnyttelse av fallrettighetene kan være et moment i en slik vurdering, men det er ikke noe moment som i seg selv er avgjørende eller som etter rettsreglene stenger for ekspropriasjon. Mer enn dette kan ikke legges i de siterte uttalelsene fra Ot prp nr 39 (1998-99) pkt 17.1.5.2.

4.3 Distriktsnytt

Grunneierne har i sin høringsuttalelse s. 25-26 argumentert med at distriktsnyttehensyn tilsier at SSK/Småkrafts søknader bør innvilges.

TKP har problemer med å se at forskjellene mellom prosjektene er store hva gjelder distriktsnytte. Vi har også problemer med å se at den forskjellen som eventuelt foreligger kan være noe tungtveiende moment i NVEs behandling av de konkurrerende konsesjonssøknader,

hvor de vesentligste vurderingstemaer må være ressursutnyttelses- og miljøhensyn. Vi nøyer oss derfor med følgende kommentarer:

- Også TKPs prosjekt ligger i Tromsø kommune, og TKP eies av innbyggerne i Tromsø kommune og Troms fylke. Verdiskapningen vil derfor ikke gå ut av distriktet, med unntak av skatter til staten.

- Også TKPs prosjekt vil medføre at deler av verdiskapningen kommer falleierne til gode, enten i form av frivillige avtaler eller i form av ekspropriasjonserstatning. Man kan være uenige om hvor stor en eventuell ekspropriasjonserstatning vil bli, men den skal under enhver omstendighet erstatte grunneiernes økonomiske tap fullt ut. I ekspropriasjonsscenariet skal det i tillegg betales et påslag på 25 %.

- Aanesland og Holms vurderinger tilsier ikke at det har betydning for distriktsnyttens om falleierne mottar verdier i form av ekspropriasjonsvederlag eller fallelie, eller at det spiller noen rolle hvem som betaler vederlaget.

4.4 Oppdrettsanlegg

I høringsuttalelsens pkt 8.7 omtales en mulighetsstudie for etablering av et smoltanlegg i tilknytning til Sveingard kraftverk. Slik etablering hevdes å gi 5 – 8 faste arbeidsplasser i Ullsfjord.

Det er vanskelig å se at et smoltanlegg vil være en spesifikk fordel for Fjellkrafts anlegg, og dermed at dette har relevans for konsesjonsspørsmålet. Vannet til et slikt anlegg hentes etter at det har passert kraftstasjonene. Hvem som eier kraftstasjonene er i denne sammenheng irrelevant. TKP har ingen intensjoner om å legge hindringer i veien for lokal næringsutvikling, det være seg smoltanlegg eller annen virksomhet.

TKP oppretter tvert i mot et næringsfond som skal stimulere til næringsutvikling i området. Midler fra dette næringsfondet kan tenkes benyttet til f.eks. smoltproduksjon eller andre tiltak med lokal tilhørighet, men er altså ikke øremerket for smoltproduksjon.

20 INTERESSEGRUPPA FOR BEVARING AV SKOGNESDALEN - Dato: 29/12-2010

Lokale arbeidsplasser

Interessegruppa viser til at TKP ikke har gjort avtaler eller på annen måte forpliktet seg konkret til aktivitet i bygda. Dette spørsmålet er omtalt i vårt svar til grunneiernes advokat Lund & Co. Vi vil derfor vise videre til dette svaret, kapittel 4.3 “distriktsnytte” og kapittel 4.4.

Ekspropriasjon

Interessegruppa trekker frem betydningen av ekspropriasjon og at TKP må redegjøre for hvilke prinsipper vi legger til grunn for en erstatningsutmåling. Vi anser dette som en udeelt grunneierinteresse uten interesse for lokalbefolkningen for øvrig, og vil derfor henvise til vårt svar til grunneiernes advokat Lund & Co.

Lønnsomhet

Det hevdes at de ”siste” 30 GWh i TKPs prosjekt er uakseptabelt høye. Her henviser vi hovedsakelig til TKPs høringsuttalelse til konsesjonsprosessen, oversendt NVE 29/12-2010.

Islegging

Det gis uttrykk for en bekymring over islegging av Sørfjorden og reguleringsmagasinene. Vi forstår bekymringen, og henviser til vårt høringssvar til Ingunn R. Vatne. Her besvarer vi de spørsmål som stilles, og henviser også til vedlagte fagrapporter.

Konsekvensutredningene

Det stilles spørsmål ved miljøkonsekvensene tilknyttet TKPs prosjekt, deriblant at det etterlyses grundig konsekvensutredning på følgende tema:

- Friluftsliv
- Biologisk mangfold
- Geologiske konsekvenser
- Kulturminner

Vi mener at disse fagtema er tilstrekkelig utredet i henhold til det vedtatte konsekvensutredningsprogram. For geofag refererer vi til vårt høringssvar til Fylkesmannen i Troms. For kulturminner refererer vi til vårt høringssvar til Troms Fylkeskommune. I tillegg utfører kulturminnemyndighetene kulturminnebefaringer i hht. kulturminnelovens § 9.

Drikkevannskilder

Temaet er beskrevet gjennom konsesjonssøknadens kapittel 5.7.3, og vi henviser til dette. Dersom interessegruppa mener vår fremstilling i dette kapittelet ikke medfører riktighet ber vi om at dette spesifiseres.

Settefiskproduksjon

Vi henviser til vårt svar til grunneiernes advokat Lund & Co, kapittel 4.4.

21 SMÅKRAFT - Dato: 30/12-2010

Småkraft kommenterer TKPs konsesjonssøknad punktvis, og våre kommentarer følger punktvis under.

1 GENERELT

Konsekvensutredningen bygger på meldingens planløsning. At søknadens endelige planløsning avviker noen steder, er ikke spesielt, tvert imot. Den endelig omsøkte planløsning er justert og tilpasset de konsekvensene som er fremkommet som resultat av konsekvensutredningen. I praksis betyr dette at konsekvensutredningen på generelt grunnlag beskriver et prosjekt med større miljøkonsekvenser enn det faktisk omsøkte prosjekt. Dette taler strengt tatt i TKPs disfavør.

2 SØKNAD/KU SKREVET AV TKP

Generelt

Konsekvensbildet er sammensatt. Det er riktig at konsekvensene for noen av utredningstemaene er negative, til dels store negative. Men for noen temaer er konsekvensene små. Det finnes forøvrig også store positive konsekvenser (samfunnsmessige virkninger). For samme tema kan også konsekvensene for kraftverksområdene være forskjellige fra konsekvensene for ledningstraséen. I tillegg er omsøkt planløsning endret nettopp for å imøtekomme kommentarene fra fagutredningene.

Uttrykket "svært store" som er benyttet i kommentaren, inngår ikke i den standardiserte konsekvensskalaen som ligger i malen for slike utredninger; vi kan heller ikke se at dette uttrykket er benyttet i utredningen.

Konsekvensutredning

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Det er ikke foretatt noen samordnet beregning av verdiskapningen for de to planløsningene for hhv. småkraftverk og TKPs plan mht. til kostnader og kraftverdier. Det er derfor ikke mulig å forholde seg til et enkeltstående tall fra den ene parten. Kostnadsgrunnlaget er videre omtalt i TKPs høringsuttalelse til NVE 29/12-2010. Angående erstatninger til grunneiere er dette utførlig besvart i høringsvar til grunneiernes advokat Lund & Co.

2.2.4 Kostnadsgrunnlaget

Jf. pkt. 1.2 ovenfor.

2.3.8 Landskap

Magasinene som er omsøkt gjelder oppdemminger på henholdsvis 5.0, 2.6, 2.65 og 4.0 m. Dette er ingen "store oppdemminger". Fyllingskurver for magasiner og restvassføringer i elvene er dokumentert iht. utredningskravene og i gjeldende søknadsmal, begge deler fastsatt av NVE.

2.4 Minstevassføring

Minstevassføringsforslagene er forslag og vil uansett bli endelig fastsatt i konsesjonen. Kommentaren om tungvint metodikk er vanskelig å skjønne og kommenteres ikke nærmere. For øvrig viser vi til vår egen høringsuttalelse til konsesjonsprosessen, hvor vi redegjør for store restfelt med uregulert tilsig.

5.3.3 Islegging

Beskrivelsen av konsekvenser er dels tatt fra fagrapporten, dels er det i siste avsnitt henvist til konkrete driftserfaringer fra andre av TKPs anlegg hvor utførelsen som er beskrevet, har gitt gode resultater. For øvrig viser vi til vårt høringsvar til Ingunn R. Vatne angående dette tema. Her henvises også videre til andre rapporter.

5.4 Landskap

Det er riktig at fagrapporten konkluderer med store negative konsekvenser i driftsfasen. TKP er ikke enig i fagrapportens beskrivelse av "betydelige reguleringshøyder", jf. også kommentar ovenfor under 2.3.8. Konsekvensbeskrivelsen blir deretter. TKP er ikke enig i at konklusjonene er "kraftig marginalisert". Alle konsekvensbeskrivelser tar utgangspunkt i fagrapportens ordlyd, men er framstilt med søkers egen beskrivelse slik det normalt bes om fra konsesjonsmyndighetene. Vi kan imidlertid være enig i at en alternativ måte å beskrive konsekvenser på ville være å gjengi utredernes konklusjoner ordrett og deretter i et eget kapittel legge fram søkers egen realitetsbeskrivelse og oppfatning om konsekvenser.

5.5.4 Fisk, ferskvannsfauna m.m.

Det er ikke "valgt å ikke ta med kommentarer" etc. Hele beskrivelsen, både dagens situasjon og konsekvensene er utelukkende beskrevet på bakgrunn av fagrapportens konklusjoner.

5.8 Samfunn

De to konklusjonene stammer fra to ulike rapporter (ECgroup AS og Miljøfaglig Utredning AS). Konklusjonen "store positive" gjelder temaet "Næringsliv og sysselsetting" (ECgroup), mens den negative konklusjonen stammer fra utredning om "Friluftsliv og reiseliv" (Miljøfaglig Utredning). Temaene er derfor ikke akkurat de samme. Det er også tydelig at oppfatningen hos utrederne om konsekvensene er forskjellige.

Rapporter

Kulturminner og kulturmiljø

Bildet viser som kommentert fossen i Stordalselva. Øyvind Sundquist (utreder) besvarer pr epost at, sitat, "Teksten er nok feil. Det er stordalsfossen som menes."

ECgroup

Det anføres at TKPs prosjekt sammenlignes med en gammel versjon av Alternativ utbygging. Det medfører riktighet. Rapporten ble utarbeidet av ECgroup i 2008, før Turrelva II ble konsesjonssøkt. Den versjon som ble vedlagt endelig konsesjonssøknad er kun justert for nye rammebetingelser.

Side 9

Ordlyden bygger på misforståelse fra ECgroups side, og kunne med fordel vært luket ut i korrekturen. Vi kjenner ikke detaljene i Normann Aaneslands analyse, men konstaterer at hele TKPs overskudd etter skatt tilfaller lokale myndigheter; Troms kommune og Troms fylke. Se også kommentar til grunneiernes advokat Lund & Co. Erstatninger kan også gis som årlige erstatninger. Uttalelsen om lokalt initiativ har også sammenheng med at TKP har uttrykt vilje og lovnader om å legge til rette på ulikt vis for at det skal bli enklere å utøve slikt initiativ.

Side 16

Kjøp av lokale tjenester står sentralt også i TKPs utbyggingsmodell, både i forbindelse med drift og ettersyn og andre behov.

Side 28

Det er riktig at overløpet blir større ved utbygging som småkraftverk langs eget løp sammenlignet med overføring som i TKPs plan. I lavvannsperioder er det imidlertid det endelige kravet til minsteslipping som teller. Som anført er det NVE som skal måle de to søknadsalternativene mot hverandre.

Pkt. 7

Det er naturligvis ikke meningen at NVE skal vurdere noe annet enn de omsøkte prosjektene, men det er heller ikke NVE som skal fastsette erstatning i tilfelle TKP får ekspropriasjonstillatelse.

Hensikten med kapitlet er å antyde paradokset som oppstår når to så ulike prosjekt søker konsesjon på det samme vannet. Det er ingen ting som tyder på at ekspropriasjonsreglene er utformet med tanke på en situasjon som den vi står overfor her. Det er også et poeng at verdibegrepene i ekspropriasjonssammenheng naturlig omhandler det som kan tallfestes i kroner og øre. Bevaring eller forringelse av visuelt miljø, estetiske verdier, faller utenfor skjønnsrettslige tradisjoner. I denne sammenheng vises det til rapport fra Utvalg 4 Sjøkabelutredningen (2011), som poengterte at det ikke er teoretisk grunnlag for å tallfeste alle miljøvirkninger – noen forhold

må ganske enkelt vurderes kvalitativt. Dette gjaldt særlig verdien av å bevare området omkring de planlagte luftlinjene som uberørt natur. Ikke desto mindre er bevaring av miljøet en verdi som må trekkes frem, hvis et alternativ prosjekt innebærer en skade på miljøet.

Se for øvrig kommentar til Interessegruppa for bevaring av Skognesdalen under Pkt 4 Lønnsomhet, og kommentarer til Adv. Lund.

Pkt. 9 og 10

Alle erstatningskrav vil bli avklart gjennom skjønn eller andre avgjørelser. Vi henviser til vårt svar til advokat Lund & Co.

Landskap

Rapporten beskriver redusert vassføring i Turrelva som en stor negativ konsekvens. Dette vil være konsekvensene for småkraftutbygging generelt uansett i hvilken elv eller hvor i landet utbyggingen foregår. Småkraft vil være vel kjent med dette. Den endelige konsekvensen vil henge sammen med det endelige reglementet vedr. minstevassføring. En betydelig fordel ved TKPs utbyggingsløsning sammenlignet med småkraftløsningen er at det ikke vil foregå anleggsarbeid - vegbygging, linjebygging, 20-25 m bred rørgrøfttrasé m.m - langs elveløpet nedstrøms inntaket. Det fysiske inngrepet begrenses til et bekkeinntak som bygges vegløst. Turrelvdalen utbygd etter TKPs plan er for øvrig verdisatt i tilleggsnotat til fagrapport Landskap (se vedlegg og høringsuttalelse til Troms Fylkeskommune). Her karakteriseres Turrelvdalen under "inngrepsfrihet som opplevd kvalitet" til kategori II etter utbygging, dvs. "landskapsområde med bare uvesentlige naturinngrep".

Fisk, ferskvannsf fauna m.m

Det er riktig at vannmiljøet i Sjøvassbotn ikke er vurdert pga. manglende data. Temaet er utførlig redegjort i vårt hørings svar til Fylkesmannen i Troms, og vi henviser til dette svaret med vedlegg.

22 GERD BERGLAND OG JON E. HANSEN - Dato: 30/12-2010

Bergland og Hansen har en fritidseiendom i Sjøvassbotn og er bekymret for miljøkonsekvensene i Turrelva og Sjøvassbotn dersom Turrelva overføres slik som omsøkt av TKP.

Minstevannføring

Spesifiserte minstevannslipp er beskrevet i vår konsesjonssøknad, og betydningen av de uregulerte restfeltene er videre presisert i høringsuttalelsen TKP har skrevet til NVE 29/12-2010 i forbindelse med høringsrunden.

Marine forhold i Sjøvassbotn

Det er riktig at Sjøvassbotn ikke har vært verdsatt i konsekvensutredningen grunnet manglende datagrunnlag. Temaet er nå grundigere vurdert i vårt hørings svar til Fylkesmannen i Troms. Vi henviser til dette svaret og deretter også til tilleggsutredninger fra Ferskvannsbiologen.

Turrelvdalen som utfartsområde

Miljøfaglig utredning har utarbeidet et tilleggsnotat til fagrapport Landskap/Friluftsliv. Tilleggsnotatet verdsetter også de berørte arealer i hht. metode for "inngrepsfrihet som opplevd kvalitet". Her karakteriseres Turrelvdalen etter utbygging innenfor kategori II, dvs. "Landskapsområde med bare uvesentlige naturinngrep". Dette skyldes primært at det ikke blir inngrep utover bekkeinntaket, dvs. ingen veibygging, kraftlinjer rørgater, kraftverk el.l.

23 EGIL INDREVOLL - Dato: 30/12-2010

Ekspropriasjon

Vi refererer til vårt høringssvar til grunneiernes advokat Lund & Co.

Miljøkonsekvenser

TKPs prosjekt er grundig konsekvensutredet i henhold til konsekvensutredningsprogram vedtatt av NVE. Da forutsetter vi at NVE har tilstrekkelig grunnlag til å, på objektivt grunnlag, vurdere hvilket (om noen) av prosjektene som har minst miljøkonsekvenser. Dersom NVE ikke har tilstrekkelig grunnlag for å ta denne beslutningen har de anledning til å kreve tilleggsutredninger. Et slikt krav er ennå ikke fremmet.

24 STATNETT - Dato: 03/01-2011

Statnett skiller i sin høringsuttalelse mellom to problemstillinger som er relevant for situasjonen:

- Lokale forhold: Området har relativt stort kraftoverskudd. I perioder av året (vinter: januar til april) kan det være svakt underskudd av kraft. Fra et energimessig synspunkt er det gunstig med ny produksjon i området. Det er primært ønskelig med produksjon som kan bidra i tunglast vinter.

- Overordnede forhold: Inntil 420 kV-nettet forsterkes er det kapasitet til ca 700 MW ny installert effekt (1100 MW etter forsterkninger). Det er konsesjonsgitt 750 MW vindkraft, men kun en andel av dette forventes realisert.

Sett fra begge forhold er det kapasitet til å tilknytte de omsøkte kraftverkene.

Vi registrerer imidlertid at vår konsesjonssøknad dessverre ikke i tydelig grad har opplyst om forhold som er relevant for Statnetts vurdering. Som konsekvens av dette bygger deres høringsuttalelse på uriktige rammebetingelser for TKPs prosjekt.

I de påfølgende tabeller oppsummerer vi informasjon som kan være relevant for Statnetts vurdering av kraftverkernes stabiliserende effekt. Vi legger for øvrig merke til at brukstiden som er opplyst i konsesjonssøknadens tabell 1-1 (side 4) ikke medfører riktighet. Opplysningene er korrigert i tabellene under.

		Skognesdalen (1)	Steinnes (2)	Stordal (3)	Sum
Kraftverk					
Installert effekt	MW	10,4	19,8	16,5	46,7
Brukstid	timer	3 692	3 167	3 685	3 467
Vinterbrukstid	timer	1 567	1 182	1 327	1 319
Produksjon vinter	GWh	16,3	23,4	21,9	61,6
Produksjon sommer	GWh	22,1	39,3	38,9	100,3
Total produksjon	GWh	38,4	62,7	60,8	161,9
Vinterproduksjon	%	42 %	37 %	36%	38 %
Egnethet for effektkjøring		Delvis		Svært god	

	St. Rieppevt (Rieppeelva)	Sveingardvt.	Meahcce- vákkejávri	St. Rieppevt. (Stordalelva)	Sum
Magasiner					
Magasinvolum Mm^3	13,9	1,9	7,5	1,1	24,4
Magasinkapasitet GWh	16,8	1,1	10,5	1,4	29,8

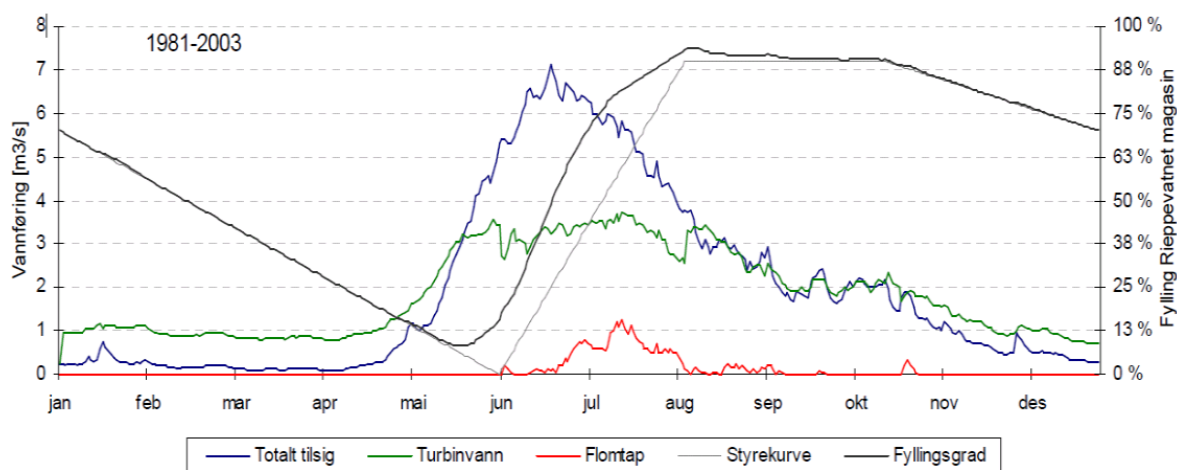
Vintertilløp er estimert til ca. 20 %.

Egen vurdering

- Vinterkraft

TKPs planløsning er designet spesielt for å ivareta god regulerbarhet og effektiv ressursutnyttelse. Total magasinkapasitet er 30 GWh. Sammen med et vintertilløp på ca. 30 GWh gir dette en vinterproduksjon på ca. 60 GWh, dvs. 38 % vinterkraftproduksjon.

Figuren under skisserer hvordan magasinene kan tenkes forvaltet for å produsere vinterkraft fra Skognesdalen kraftverk /Store Rieppevatn magasin. Figuren er gjennomsnitt for årene 1981 til 2003.

Effektkjøring

Vann som tappes fra magasinene vil i svært liten grad berøre åpne elvestrekninger, slik at systemet er godt egnet til effektkjøring dersom det er behov.

- Stordalen kraftverk

- 16,5 MW
- Inntak i stort (fiskeløst) magasin
- Utløp i havet
- Kraftverket vurderes svært godt egnet for effektkjøring uten miljølemper

- Skognesdalen kraftverk

- 10,4 MW
- Inntak i stort magasin
- Utløp i inntaksbassenget til Steinnes kraftverk
- Effektkjøring må koordineres med kjøring av Steinnes kraftverk.

- Steinnes kraftverk

- 19,8 MW
- Inntak i inntaksbasseng, felles med utløp fra Skognesdalen kraftverk
- Utløp i havet
- Relativt stort uregulert nedslagsfelt
- Kan effektkjøres, men må koordineres med Skognesdalen kraftverk
- Egnethet for effektkjøring er best i vinterhalvåret, da det uregulerte tilsiget er lavt

25 NATURVERNFORBUNDET I TROMS - Dato: 17/01-2011

Naturvernforbundet ser ikke de omsøkte prosjektene som miljømessig forsvarlige, og ber NVE avslå søknadene. Videre slutter de seg til høringsuttalelsene fra Geologisk Institutt ved Universitetet i Tromsø og Ishavskystens friluftsråd. Vi viser dermed hovedsakelig til vårt svar til Ishavskysten friluftsråd.

Vi har ikke mottatt Geologisk institutts høringsuttalelse fra NVE, og har derfor ikke besvart denne. Tema geofag er for øvrig utførlig besvart til Fylkesmannen i Troms, og vi henviser NNV til dette svaret. Her vises også til vedlegg/tilleggsutredninger.

26 GEIR HAUGEN PÅ VEGNE AV TROMSDALEN REINBEITEDISTRIKT - Dato: 20/01-2011

Mangler ved saksbehandlingen

Reinbeitedistriktet mener det er sterkt kritikkverdig at de ikke er spurt om hvilke personer som bør stå for fagrapporten, og gir uttrykk for at noen av utrederne burde vært direkte tilknyttet reindriftsnæringen. TKP vil bemerke at fagrapporten er utarbeidet av fagfolk med høy faglig kompetanse på området. TKP er ikke i tvil om at rapporten er faglig tilfredsstillende.

Representanter for reindriften har vært involvert i utarbeidelsen av rapporten. I sitt arbeid har utrederne flere ganger vært i kontakt med reinbeitedistriktene for å diskutere områdenes kvaliteter og verdier sett fra reindriften sine interesser, samt hvilke effekter de planlagte tiltakene kan ha. Det vises til fagrapportens punkt 2.2 og punkt 10. Dette punktet er også videre utdypet av utrederne selv i et eget tilleggsnotat datert 30/06-2011 (vedlegg 2).

Den metoden som er brukt for verdsetting og vurdering av effekt, omfang, konsekvenser og konsekvensgrad følger anbefalingene i Landbruksdepartementets veileder:

Konsekvensutredninger og landbruk, jf fagrapporten punkt 4.2. Advokat Haugen anfører at reindrift skiller seg så vidt mye fra annen landbruksnæring at det ikke er faglig holdbart å benytte metodene i veilederen. TKP har ikke kompetanse til å besvare den faglige holdbarheten av metodevalget som angripes. Utredere har derfor besvart dette utførlig i deres tilleggsnotat (vedlegg 2).

I sitt arbeid med rapporten har utrederne tatt utgangspunkt i dagens situasjon når effektene av utbyggingen er vurdert. I dette ligger da nødvendigvis også at tidligere inngrep i distriktet er tatt med i vurderingen av hvilke konsekvenser TKPs utbyggingsplaner vil ha for reindriftsnæringen i og med at dagens arealbruk nødvendigvis er et resultat av de rådende forhold. Dagens bruk er det grundig redegjort for i rapporten, se særlig punkt 5. Her er også andre planlagte tiltak kommentert.

Utover dette vil TKP vise til at fagrapporten og konsekvensutredningen i sin helhet er utarbeidet i henhold til utredningsprogrammet fastsatt av NVE. Utredningsprogrammet var også på høring

og Tromsdalen reinbeitedistrikt avga høringsuttalelse. NVE hadde følgende kommentar til høringsuttalelsene fra reindriftsnæringen:

”TKP skal lage en egen fagrapport på Reindrift og NVE mener TKPs forslag til revidert UP dekker temaet og ivaretar de forhold som er kommet inn i høringsprosessen.”

Reinbeitedistriktets vurdering av de konkurrerende utbyggingsplaner

Reinbeitedistriktet peker på at Fjellkraft sitt utbyggingsprosjekt vil medføre mindre total reguleringshøyde i de berørte fjellvannene. Dette er til dels riktig, men det sentrale med hensyn til tap av beiteområder vil være hvor mye vannene heves i forhold til dagens vannstand.

De aktuelle fjellvannene er foreslått regulert med følgende maksimale heving:

	TKP	SSK
Store Rieppevatnet (Rieppeelva)	5 m	2m
Meahccevákkejávri	2,65 m	5 m
Sveingardvatnet	2,6 m	0 m
Store Rieppevatnet (Stordalelva)	4 m	0 m
Fjerdedalsvatnet	-	2 m

Den primære årsaken til at den totale reguleringshøyden for vannene i TKPs prosjekt er større er at vannene i større grad foreslås senket. TKPs forslag innebærer imidlertid en noe høyere heving av Store Rieppevatnet (Rieppeelva), samt heving av Sveingardvatnet og Store Rieppevatnet (Stordalelva). På den annen side foreslår SSK en større heving av Meahccevákkejávri samt heving av Fjerdedalsvatnet med 2 meter. Da SSKs utredning om reindrift ikke tallfester det tapte beiteareal ved SSKs prosjekt, er det vanskelig å sammenligne konsekvensene direkte.

Som det fremgår av fagrapporten er det heller ikke tap av beiteareal som følge av direkte arealbeslag som er den viktige utfordringen med hensyn til reindriften; det viktigste er å ta hensyn til flytt- og trekkleiene. Det vises til fagrapporten side 5. TKP kan heller ikke se at vårt prosjekt har flere negative konsekvenser for flytt- og trekkleiene sammenlignet med SSKs prosjekt. Vi vil umiddelbart hevde at vårt prosjekt har mindre konsekvenser for reindriften, i og med at det bygges mindre anleggsveier og færre rørgater enn våre konkurrenter. I tillegg benytter vi tunnelene som anleggsvei under byggetid og driftsperiode slik at reindrifta skånes for trafikk, støy og vandringshinder. Turrelvdalen forblir uberørt og viktige lokaliteter i Skognesdalen spares ved at Skognesdalen kraftverk er flyttet nedover dalen.

Videre ønsker TKP å påpeke at de tallene reinbeitedistriktet viser til i sin høringsuttalelse ikke stemmer med konsesjonssøknaden. Dette kan bero på at fagrapport reindrift bygger på planløsningen og reguleringshøydene som ble skissert i meldingen 2007. Etter innspill fra KU har deretter TKP valgt å endre på planløsningen i forkant av konsesjonssøknaden 2010. Omsøkt planløsning og reguleringshøyder er altså endret etter at konsekvensutredningen er ferdig. For å synliggjøre hva endringene medfører for reindriften har utrederne i sitt tilleggsnotat ajourført sin rapport. Denne finnes vedlagt, som referert tidligere.

Forholdet til folkeretten

TKP er innforstått med at konsesjonsmyndighetene må gjøre en vurdering av eventuelle folkerettslige problemstillinger i saken. Dersom NVE mener at den dokumentasjonen som foreligger ikke er tilstrekkelig, vil TKP forholde seg til eventuelle krav om tilleggsutredninger på vanlig måte. På bakgrunn av den foreliggende fagrapporten om reindrift legger TKP til grunn at

realisering av TKPs utbyggingsplaner kan skje uten at folkeretten krenkes. TKP vil fremheve at selskapet er innstilt på i størst mulig grad å følge de anbefalinger som er gitt i fagrappporten med hensyn til avbøtende tiltak i drifts- og anleggsfasen, jf rapportens punkt 8. Ut over dette er TKP ikke i en posisjon til å uttale seg nærmere om de folkerettslige problemstillinger reinbeitedistriktet tar opp.

27 REINDRIFTSFORVALTNINGEN TROMS - Dato: 21/01-2011

TKP bemerker at Reindriftsforvaltningen Troms bare synes å ha uttalt seg om SSK sine utbyggingsplaner. TKP ønsker likevel å knytte noen kommentarer til Reindriftsforvaltningens uttalelser om reindriftsloven § 22 med hensyn til flyttleier.

Reindriftsforvaltningen mener bestemmelsen som arealdisponeringsforbud er til hinder for utbyggingen. Til dette vil TKP bemerke at arealdisponeringsforbudet ikke er til hinder for at flyttleier stenges eller legges om dersom vilkårene for ekspropriasjon er til stede. I den grad utbyggingen vil føre til stenging av flyttleier, kan disse eventuelt omlegges mot erstatning med samtykke fra Kongen, jf reindriftslovens § 22 (2). Erstatningen fastsettes ved skjønn. Det er eksempler i nyere skjønnspraksis på at det i vassdragsskjønn er gitt erstatning til reinbeitedistrikt for merarbeid på grunn av at et kraftutbyggingsprosjekt fører til tap/omlegging av flyttleier. Det vises i denne forbindelse til Hålogaland lagmannsretts overskjønn av 14. oktober 2008 (SKS Produksjon), LH-2008-26982.

Vi viser i denne sammenheng også til kommentarene til § 10 i proposisjonen til den gamle reindriftsloven (som er videreført i § 22 i den nye loven):

”Spesielt til forbudet mot stenging av reindriftens flyttleier bemerkes at dette ikke utelukker at flyttleier kan bli berørt og eventuelt stengt i forbindelse med mer omfattende tiltak som vassdragsutbygging, anlegg av veier o.l. når forutsetningene for ekspropriasjon foreligger.”

TKP ser ikke at det er behov for å kommentere Reindriftsforvaltningens innspill ytterligere. For øvrig henviser vi til tilleggsutredning av vår fagrappport reindrift, dersom denne er av interesse. Rapporten er vedlagt.”

Småkrafts kommentarer i brev av 16.05.2011:

”Kommentarer til høringsuttalelser mottatt for Turrelva 1 og 2.

Viser til oversendte høringsuttalelser for kraftutbygging i Ullsfjorden, der bl.a. det er kommet kommentarer til våre 2 prosjekter i Turrelva. Mange av høringsuttalelsene dekker alle 3 søkere, der vi har forsøkt å isolere de kommentarer som gjelder våre prosjekter.

Generelt

Flere av høringsuttalelser berører tema om samlet plan for Småkraftverk i Tromsø kommune.

Samtidig som en kan ha forståelse for at kommunen ønsker denne type samlet plan er de tiltakene som nå har vært til høring i Indre Ullsfjord noe som har pågått ganske lenge, og lenger enn noen av de prosjektene i Tromsø kommune som allerede har fått konsesjon. Det er også ett viktig moment at denne høringsrunden omhandler alle prosjekter det aktuelle området, og på den måten er en "samlet plan" for disse vannkraftressursene.

Vi ber om at fremdriften i behandling av søknadene i Ullsfjorden holdes oppe, og at sluttbefaring kan gjøres i inneværende år. Det er flere som mener at det er tema som er for lite utreda i forbindelse med søknader. Her overlater vi spørsmålet om behov for tilleggsutredninger til NVE

å avgjøre, og håper at dette kan få en hurtig avgjørelse slik at evt. tilleggsundersøkelser kan gjøres i sesongen 2011.

Noen kommentarer går på at det er manglende konsekvensvurdering i Biologisk Mangfold rapport for Turrelva 2. Verdi og konsekvenser er vurdert og beskrevet i selve søknaden, kapittel 3.

Tromsø kommune - byutvikling

I sin uttalelse ønskes det primært en utsettelse i påvente av samlet plan for småkraftverk i Tromsø kommune. Se kommentar under generelt. Det er vårt innspill til NVE at Tromsø kommune i denne sammenheng skulle ha ett meget godt grunnlag for å gi sine høringsuttalelser konkret for de berørte vassdrag. Planene i Ullsfjorden må kommunen ha kjent til i mange år, som medeier i TKP. De kan evt. ta forbehold om ekstra kommentarer når samlet plan er unnagjort. Uttalelsen til Troms fylkeskommune, og fylkesmannen i Troms, er konkret på det de kan gi uttalelse på, og er i så måte gode eksempler.

Troms Fylkeskommune - Kulturetaten

Uttalelsen er i hovedsak negativ til den veien som er skissert til Turrelva 2. Vi lanserer ett nytt alternativ for vei til Turrelva 2 basert på denne uttalen og andre innspill (Ishavkysten og Reindriftforvaltningen) på samme veien. I hovedsak vil ny vei bli en forlengelse av veitrase for Turrelva 1, med kryssing av elv i forbindelse med terskel for inntak til Turrelva 1. Veien vil også bli permanent i det tilfelle at begge prosjektene bygges. Denne omleggingen av veien vil både ha en positiv konsekvens for landskap, og for reindriften, da både summen av inngrep blir mindre og vei blir lenger vekke fra trekkruiter. I forbindelse med denne veiløsningen vil vi også unngå luftlinje, da vi legger kabel fra Turrelva 2 i veien ned til Turrelva 1.

Ber også om vurdering av sumvirkning på landskapet dersom alternativene med småkraftverk velges. Ser ikke helt behovet for dette da Turrelva ligger i ett annet "landskapsrom" enn de andre aktuelle elvene.

Fylkesmannen i Troms - Miljøavd.

Ønske om samlet plan for Tromsø kommune Se våre generelle kommentarer, og kommentar til Tromsø kommune sin uttalelse.

INON-bortfall - Spesielt for Turrelva 2. Kommentar tas til etterretning

Naturmangfold

Sandur 280 moh - Vi antar det her menes breavsetninger i den flate delen av Turrelvdalen, som er et av funnene omtalt i vår rapport. Plassering av vei og kraftstasjon for Turrelva 2, samt inntak for Turrelva 1 er lagt slik at de skal ha minst mulig påvirkning på denne forekomsten. Slik våre planer er, vil området med Sandur beholde naturlig tilførsel av vann, i motsetning til om vannet overføres fra Turrelvdalen.

Fosseng ivaretas med en relativt høy minstevassføring i vekstsesongen.

Tromsdalen Reinbeitedistrikt

Selv om Småkraft ikke er nevnt i uttalelsen antar vi at vi er i samme kategori som Skognes og Stordalen Kraftlag AS. Vi er i dialog med næringa, vil gå befaring med de, og fortsette forhandlinger i løpet sommeren 2011.

Reindriftsforvaltningen i Troms

Uttalelsen for Turrelva 1 og 2 fokuserer på at de trenger innsyn og befaring i prosjektene. Generelt fokuseres det på at det viktigste er at det tas hensyn til flyttleier og tas hensyn i anleggsperiode. Vi viser til forrige kommentar, og vil invitere til befaring i løpet av sommeren 2011.

Ishavskysten Friluftsråd

Meget generell uttalelse, som er lite spesifikk til de enkelte prosjekt.

Vi er forundret over påstanden om at det er bedre miljømessig å ikke grave ned rørgater. Det kan være eksempler på dette, men i hovedtrekk er vår instilling at nedgravde rørgater er å foretrekke utfra et estetisk synspunkt.

Samiske fortidsminner vil vi forholde oss til i forbindelse med detaljplaner.

Naturvernforbundet

Generelle uttalelse som vi ikke knytter kommentarer til.

Norsk Grotteforbund

Tar uttalelse til etterretning

Sametinget

Vil befare sesongen 2011. Vi ser ikke behov for å utsette prosessen, men at funn som gjøres taes inn i de vedtak som gjøres. Småkraft vil forholde seg til de Samiske kulturminner som påvises enten nå eller senere.

Ingunn Irene Rivertz Vatne

Spørsmålet om eierskap i utbyggingsområde Turrelva 1 og 2 er forelagt de grunneiere vi har avtale med, ref søknader. Grunneiere sin påstand er at de eier til "høyeste topp", noe vi ikke finner grunn til å betvile. Vi har sendt Vatne (via hennes advokater) informasjon om prosjekter, og forutsetter at hun ivaretar sine eiendomsinteresser, dersom de finnes i det aktuelle område.

Vår forståelse er at Vatne ikke er mot utbygginger som er skikkelig vurdert, noe vi mener en konsesjonsprosess ivaretar.

Kolbjørn Hansen

Tar uttalelse til etterretning. Grunneiere er orientert om dette innspillet, som må sees i sammenheng med uttalelsen til Rivertz Vatne. Da dette er privatrettslige spørsmål om eierskap til grunn, er det noe grunneiere må få en avklaring på med tanke på utbetaling av vederlag/falleie.

Gerd Bergeland /Jon. E. Hansen

Som nevnt i vår søknad kan det være aktuelt med dykket og rettet utløp i Sjøvassbotn, om dette kan bedre vannkvalitet i pollen. Vil oppfordre NVE om hurtig avklaring på eventuelle tilleggsutredninger i Sjøvassbotn, slik at de kan gjøres i inneværende sesong.

FNF-Troms

Generell uttalelse og lite rettet mot Turrelva. Råk i isen ved utløp er neppe aktuelt for småkraftverk uten magasinering. I så fall vil råken bli tilsvarende elveråken som er i dag. Om utløpet i tillegg dykkes for å bedre vannkvalitet i Sjøvassbotn skulle isforhold kunne bli bedre.

Påvirkning av grunnvann er lite sannsynlig for Turrelva, da vi ikke har noen magasinering.

TK - Nett

Tar uttalelse til etterretning. Vil ta dette opp med TKN i forbindelse med detaljprosjektering.

TK-Produksjon

2.3 Forholdet til Samla Plan.

TKP sin argumentasjon i forhold til samla plan (1985) er noe ensidig. Det er skjedd endringer i flere lover, konsesjonspraxis, rammevilkår og ikke minst i bygging av mindre kraftverk i senere tid som setter denne høringskommentaren i ett noe "greit lys". Samla plan har gitt sine innspill til utnyttelse av vannkraften i Ullsfjorden, men det som nå har vært på høring (samla sett) for samme område gir ett mye klarere og mer helhetlig inntrykk av hvilke alternativ man har til å utnytte vannkraftpotensialet i tiltaksområdene.

Ikke minst er det utreda mange forskjellige utbyggingsalternativ i regi av Skognes og Stordalen kraftlag som tydelig viser fordeler og ulemper med de forskjellige alternativ. Samlet sett skulle dette gi konsesjonsmyndigheter (Først NVE og deretter OED) ett grunnlag som er vesentlig bedre enn Samla Plan for å avgjøre hvilke tiltak som bør/skal gis konsesjon.

Når det gjelder Turrelva (begge anlegg) har disse en installert effekt på under 10 MW. Tiltakene krever således ikke avklaring i forhold til Samla Plan i forkant av søknad men kan konsesjonssøkes direkte.

2.4 Betydning av frivillige avtaler

Viser til vår høringsuttalelse til TKP sin søknad, der vi påpeker at frivillige avtaler har betydning for mye mer enn økonomi. Det er feil å bruke eksempelet Smibelg som ikke på noen måte har like godt utreda småkraftalternativ som Ullsfjordutbyggingen.

Å harselere med ordbruk som "emosjonelt baserte argumenter" burde en profesjonell aktør som TKP holde seg for god til. Man kan ikke likestille frivillighet og tvang i ett demokrati. Å skulle kompensere 25% ekstra for å få lov til å bruke tvang kan heller ikke være god samfunnsøkonomi.

3.1.3 Sesong

Kommentaren på forskjellig sesong for minstevassføring er riktig, men det er vel mest ett forsøk på å fjerne fokus på at vi har en vesentlig høyere minstevannsføring i fossen nettopp for å ivareta landskapselementet, og det biologiske mangfold, i den perioden det har størst verdi. Det er også verdt å presisere at de mest sårbare områdene (den flate Turrelvdalen, og vannmiljø i Sjøvassbotn) ikke får noen reduksjon i vassføring ved Småkraft-prosjektene, uansett sesong.

3.3 økonomi

Kommentarene her angår ikke våre prosjekter i Turrelva, men vi synes likevel dette punktet må kommenteres. For oss virker det som et forsøk på å trekke SSK's troverdighet i tvil. Når det

gjelder gjennomføring av vannkraft-prosjekter har Nordkraft /Fjellkraft mer å vise til i den senere tid enn det TKP har.

I vår høringsuttalelse til TKP sine planer pekte vi på punkter i TKP sin kalkylepraksis som avviker fra vår praksis. Vi forutsetter at NVE gjør sine egne beregninger på dette for å sammenligne marginalkostnader for de forskjellige alternativ, slik at det etableres ett nøytralt grunnlag for vurderinger.”

Tilleggsutredninger og notater

TKP har på eget initiativ fått utarbeidet tilleggsnotater og rapporter på fagtemaene ”Friluftsliv og landskap”, ”Reindrift”, ”Fugl og flora” og ”Fisk og ferskvannsfauna i Sjøvassbotn”. I tillegg er det også to notater for beregning av minstevannføring i Stordalsfossen og Turrelva. Notater og tilleggsarbeid ble sendt på en begrenset høring etter sluttbefaringen og er i sin helhet lagt ut på sakens egen nettside via: <http://www.nve.no/no/Konsesjoner/Konsesjonssaker/>.

I etterkant av sluttbefaringen ba NVE SSK/Fjellkraft om å redegjøre for tekniske- og økonomiske virkninger for alternativer med vannveg og kraftstasjon i fjell for Rieppeelva kraftverk og vannveg i fjell for Sveingard kraftverk. SSK/Fjellkraft vurderte disse alternativene ut fra kunnskap om terreng- og grunnforhold og ga tilbakemelding i brev av 01.09.2011. Alternativene har ikke vært sendt på høring, men har vært tilgjengeliggjort på NVEs nettside.

Uttalelser til tilleggsutredninger

Etter sluttbefaring og begrenset høring av tilleggsnotater, kom det 14 høringsuttalelser. Noen av uttalelsene understreker sine tidligere meninger, mens andre har ønsket å justere eller utdype uttalelsen sin i lys av både tilleggsnotater og sluttbefaring.

Lokale myndigheter:

Tromsø kommune, byutvikling (administrativt nivå) (23.09.2011)

”A. Søknadene i et overordnet perspektiv

Det vises til oversendelse av søknader om konsesjon fra henholdsvis Troms Kraft Produksjon og Fjellkraft/Småkraft for utbygging av kraftverk i Ullsfjorden, nærmere bestemt søndre del. Det er sammenfall i geografisk område for de foreliggende søknader. Det er 4 vassdrag som berøres; Ritaelva, Skogneselva, Stordalselva og Turrelva. Videre vises til befaringer som fant sted 17. og 18. august 2011.

Det aktuelle området er i gjeldende arealdel av kommuneplan for Tromsø lagt ut som landbruks-, natur og friluftsområde. En utbygging av vassdragene er følgelig ikke i samsvar med den arealbruken som er fastsatt av Tromsø kommune.

Videre vises til Tromsø kommunes brev av 20.12.2010 hvor det vises til de mange søknader om utbygging av vassdrag som foreligger (ved årsskifte 2010/2011 var det 24 prosjekter), og dermed det behov som oppstår for å utvikle en samlet plan eller beslutningsgrunnlag for utbygging av småkraftverk både i Troms fylke og i Tromsø kommune. På befaringen ble det fra NVE's side framholdt at man ikke ville vente med sin behandling av de omsøkte konsesjonene i påvente av en slik samlet plan. Tromsø kommune vil beklage dette, da man på den måten taper muligheten til å gjøre sammenlignende vurderinger av utbyggingsmulighetene som foreligger, både når det gjelder konsekvenser for natur og miljø av utbygging, og den energiforsyning mulighetene vil kunne innebære, herunder fordeling av energiproduksjonen på henholdsvis vinter og sommer.

Ikke minst uttalelsen til konsesjonssøknadene fra Statkraft (brev av 3. januar 2011) tilsier en slik samlet vurdering. Statkraft viser til at det er et relativt stort kraftoverskudd i dette området, dog kan det være underskudd i perioder av året (januar - april). Videre forventer ikke Statnett noe vesentlig bidrag fra omsøkt utbygging når man trenger det som mest dvs, ved tunglast og i "vårknipa". Samtidig peker Statnett på at det er gitt konsesjon for ca 750 MW vindkraft i området nord for Ofoten, det vil si at det allerede er gitt konsesjon for et større volum enn det er kapasitet til. Imidlertid vil det være kapasitet til omsøkt utbygging om kun en andel av konsesjongitt vindkraft realiseres. Det bør imidlertid mane til ettertanke at det kan synes som om at det er manglende samsvar mellom behandling av konsesjoner for utbygging av vannkraft og vindkraft og kapasitet i sentralnettet.

Ut fra dette bør konsesjonsbehandlingen av vassdragsutbygging i Ullsfjorden utstå til det er nærmere avklart hvilket omfang vindkraftutbygging i Troms og Tromsø vil få, og til det foreligger en samla plan for utbygging av små vannkraftverk.

I forbindelse med kommunestyrets behandling av ny arealdel til kommuneplan er behovet for en samlet plan for småkraftverk understreket, slik at vassdragenes verdi for landskap, naturmangfold og friluftsliv ivaretas gjennom en helhetlig tilnærming. Gjennom dette vil man også gi et mer konkret innhold til intensjonene i Tromsø kommunes klima- og energiplan om å legge til rette for utbygging av fornybar energi.

B. Autentisitet i landskapet. Forholdet til Lyngsalpan landskapsvernområde

Omsøkte utbygginger ligger i et område med god utsikt til Lyngsalpan landskapsvernområde. De to sidene av Ullsfjorden/Sørfjorden utgjør vegger i et storslagent landskapsrom. I de foreliggende utredninger av landskap og friluftsliv er dette understreket. Det er tale om inntrykkssterke landskapslementer så som Turrelva og Stordal; to fosser og elvestryk som visuelt strekker seg vidt utenfor de landskapsområder de befinner seg innenfor. Videre er det tale om neddemming og tapping av vann som har følger for opplevelsen av de respektive delområdene og også for opplevelsen av det store og overordna landskapsrommet.

Dokumentasjon av opplevelsen av øst- og vestsiden av Ullsfjorden under ett, er enkelt gjort gjennom vedlagte foto. Bildet er tatt like nedenfor Store Rieppevatnet og demonstrerer for det første at øst- og vestsiden av fjorden kan oppleves under ett, at man der og da opplever å være i det store landskapsrommet. Samtidig er det slik at vestsiden av fjorden framstår som mindre alpin og med landskapsformer som representerer en kontrast til østsiden (Lyngsalpan). Samlet framstår opplevelsesverdiene i landskapet som store og varierte og kontrastfylte og som preget av villmark. De foreliggende utredningene av landskap burde således understreke i sterkere grad sammenhengen mellom vestre og østre side av fjorden, og de supplerende egenskaper vest-siden har i forhold til øst-siden (Lyngsalpene). På mange måter kan vest-siden sies å fungere som en forgård til øst-siden (Lyngsalpene). Sammenhengen mellom øst- og vestsiden er riktignok vurdert i tilleggsutredning for landskap og friluftsliv, datert 24. juni 2011 og utarbeidet av Miljøfaglig Utredning AS, tabell 2 ("opplevd inngrepsstatus"). Her kommer det fram at områdene ved Store Rieppevatnet, Meahecevakkejavri, Store Rieppevatnet i Stordalen, Sveingardvatnet og Turrelvdalen går fra å være områder med villmarkspreg til å bli områder med vesentlig naturinngrep etter utbygging. Men dette er gjort uten at det er gjort endringer med hensyn til konsekvenser. Vår vurdering er at nevnte tabell bør veie like tungt som den mer ordinære måten å beskrive inngrepsstatus. Etter vårt skjønn tilsier nevnte tabell at utbyggingens konflikter i forhold til både landskapsverdier og friluftsliv-/reiselivsinteresser er større enn det som framgår av utredningsmaterialet. Det vil si at for temaet landskap kan utbyggingen fortsatt få store negative konsekvenser, og for friluftsliv vil konsekvensene fortsatt bli middels negative. Dette selv om

Troms Kraft har endret reguleringsgrenser for Sveingardvatnet og flytting av dam, samt flytting av kraftstasjon. Miljøutredningene utført ifbm. søknadene fra Fjellkraft/Småkraft har ikke gjort slike utredninger og nyansering av prosjektområdets inngrepstatus. Men forholdet mellom øst og vestsiden av fjorden vil i grove trekk være de samme uavhengig av om det skjer en utbygging av vassdragene i henhold til planene fra Troms Kraft eller Fjellkraft/Småkraft. Dette selv om oppdemming og nedtapping av vann er av mindre omfang i planene fra Fjellkraft/Småkraft sammenlignet med Troms Kraft sine planer.

Hovedpoenget vil være at gjennom etablering av rørgater, anleggsveger og damanlegg og deponering av tippmasser, reduksjoner og til dels bortfall av vannføring vil representere inngrep som sterkt påvirker preget av urørthet, autentisiteten i landskapet blir skadelidende. Gjennom dette reduseres områdets attraktivitet for friluftsliv, og også som utgangspunkt for utvikling av reiseliv.

C. Foreliggende søknader

Søknaden fra TKP innebærer overføring av vann fra Ritaelva til Store Rieppevatnet og en neddemming og tapping av vatnet som gir som resultat en 20 m regulering av vannstanden over året. Videre er det tale om å overføre vann fra Turrelva til Meahccevákkejávri og regulere vannstanden med 19 m over året (oppdemmingshøyde 2,65 m og nedtapping på 16,35). Regulering av vannstanden innebærer at særlig disse i de to partiene/områdene ved Store Rieppevatnet og Meahccevákkejávri, vil landskapskarakteren endres fundamentalt. Også reguleringen av Sveingardvatnet er ikke uvesentlig, 2,6 m oppdemming og 1,4 m nedtapping i forhold til dagens normalvannstand. Planene fra Fjellkraft/Småkraft innebærer vesentlig mindre regulering, for Store Rieppevatnet er det tale om 5 regulering, for Meahccevákkejávri 10 m regulering og for Sveingardvatnet er det 1 m.

Redusert vannføring i Turrelva og Stordalselva anses som uheldig. Særlig vil en framheve det mektige inntrykket Stordalselva og fossen, gir. Den kan oppleves i søndre delen av prosjektområdet, ikke minst fra Lakselvbukt på motsatt side av fjorden. Særlig vil en framheve at her er vannvegen synlig fra høgfjellet og nesten helt ned til fjorden i et blikk, ulikt det som er situasjonen for mange andre elver, bekker og stryk både på øst- og vestsiden av fjorden. Vedlagt er et foto av fossestryket Stordalselva representerer, slik det tar seg ut fra Lakselvbukt (like ved naturreservatet). Det er vanskelig å vurdere konsekvensen av redusert vannføring for inntrykket av et hvitt fossefall. Men det er stort behov for å fastsette en tilstrekkelig stor minstevannsføring for å ivareta hensynet til at fossene/strykene både i Turrelva og Stordalselva fortsatt skal framstå som hvite, og mest mulig skummende, som en kontrast til grå og grønn fjellside i sommerhalvåret. Også disse forholdene anses å være sammenfallende for begge søknader.

Skogneselva og Ritaelva er noe annerledes. Begge disse elvene fungerer i mindre grad som blikkfang på avstand. Særlig Skogneselva som renner gjennom den slake og skogkledte Skognesdalen er av den grunn ikke er så eksponert og synlig. Også Ritaelva er i mindre grad enn Stordalselva og Turrelva, men i større grad enn Skogneselva, et blikkfang i det store landskapsrommet, ved at strykene til dels renner i kløfter og gjennom et terreng som veksler mellom slake og bratte partier.

Det som skiller søknadene fra hverandre er følgende forhold

- Overføring av vann mellom ulike vassdrag planlegges av Troms Kraft: Øvre deler av Ritaelva tenkes overført gjennom sjakt/tunnel til Store Rieppevatn, og likeledes øvre del av Turrelva. Planene fra Fjellkraft/Småkraft innebærer ingen slike overføringer. Videre planlegger Troms Kraft å føre vannet fra magasin gjennom tunneler/sjakter og i liten

grad i rørgater. Følgene av dette er vesentlige større/flere massetipper/deponi i kjølvannet av Troms Krafts utbygging, men med vesentlig mindre omfang av anleggsveger sammenlignet med Fjellkraft/Småkraft sine planer. Ut fra dette synes Troms Kraft sine planer å representere mindre berørt markflate.

- Fjellkraft/Småkraft sine planer kobler ikke vassdragene sammen i et eller få system, det enkelte vassdrag bygges ut separat, eventuelt ikke bygges ut.
- Reguleringsmagasiner: Planene til Troms Kraft innebærer til dels store reguleringsmagasiner, mens utbyggingen slik Fjellkraft/Småkraft planlegger den vil innebære en mer skånsom behandling av vann i betydningen vannspeil. Særlig vil en framheve den beskjedne reguleringen av Sveingardsvatnet som positiv i den forstand at det her er tale om et vatn som ikke ligger i en mer eller mindre lukket botn over skoggrensa, men tvert imot i et åpent skogkledt landskap og representerer derfor et særtrekk i forhold til den øvrige vassdragsnaturen i dette området.

En ideell løsning for en utbygging ville være å kombinere de relativt små reguleringsmagasinene som Fjellkraft/Småkraft legger opp til, med Troms Kraft sin plan om relativt beskjedne utstrekning av anleggsveger kombinert med ny vannveg i tunnel/sjakt. En ber NVE vurdere dette som retningsgivende for sin videre behandling av søknadene.

Generelt anser en den mer skånsomme reguleringen uten overføring av vann fra et vassdrag til et annet, som Fjellkraft/Småkraft legger opp til som mer skånsom og i mindre grad i konflikt med intensjonen om hensynet til natur og friluftsliv sammenlignet med Troms Kraft sine planer. Det vises til områdets status som landbruks-, natur- og friluftsområde i kommuneplanens arealdel.

D. Mangler ved utredningene

Det foreliggende utredningsmaterialet dekker over mange og relevante tema. En savner imidlertid en grundigere utredning av geologi. Symptomatisk er det derfor at forekomsten av grotter beliggende mellom Store Rieppevatnet og Sveingardvatnet ikke er registrert før i høringen, og følgelig ikke er vurdert nærmere. Forekomsten er sjelden og må ivaretas gjennom detaljplanlegging.

For øvrig vises til professor Steffen Bergh påpekning av hele områdets unike geologi og dets potensiale som landskapsvernområde og som område for geoturisme. (Uttalelse på folkemøte 24.11.2010).

E. De enkelte vassdragene og de viktigste og spesielle konflikter og konsekvenser knyttet til det enkelte vassdrag

Turrelva.

Det nedre del av vannfallet er godt synlig for vegfarende på E-8, og selvsagt også i området ved Sjøvassbotn. Store konflikter i tilknytning til utbyggingsplanene er nettopp knyttet redusert vannføring, og den følge dette har for landskapsbildet og opplevelsesverdier. Dette gjelder for planene både fra Troms Kraft og Fjellkraft/Småkraft.

Også bygging av rørgater og ikke minst anleggsveger i det bratte terrenget (skjæring og fylling), vil også redusere opplevelsesverdiene i dette området. Håndtering av masser, bevaring av markflate og vegetasjon, revegetering av og minstevannsføring må være sentrale tema i detaljplanleggingen. Rørgate og anleggsveg medfører inngrep i et område med stor verdi for biologisk mangfold. Disse inngrepene har negative konsekvenser for opplevelsen av kulturminner

i tilknytning tunet på Storsteinnes. Dette gjelder for planene fra Fjellkraft/Småkraft og ikke Troms Krafts planer som kun innebærer overføring til Stordalselva av øvre del av Turrelva.

Stordalselva.

Betydelige opplevelsesverdier er knyttet til fossen/stryket. Reduksjonen i vannføringen i Stordalselva og følgene for landskapsbilde dette gir, er den største konflikten av omsøkt utbygging. Det vises til det som er sagt tidligere og til vedlagte foto. Ved marmorbenken i tilknytning til Stordalen (foten av Vazzoalgi) er det forekomster av rik og klakkrevende flora. Oppdemming og tapping av (10 m regulering - Fjellkraft/Småkraft, og 19 m regulering - Troms Kraft). Det er andre forekomster av artene utenfor prosjektområdet, men oppdemming vil lokalt føre til utgang av rødlistearter.

Rieppeelva og Skognesdalelva.

Neddemming og tapping av Store Rieppevatnet er betydelig og reduserer opplevelsesverdier i et viktig og lett tilgjengelig friluftsområde. Det er også registrert lange underjordiske grotter som må hensyntas i forbindelse med detaljplanlegging av anleggsveg, rørgate (eventuelt sjakt/tunnel) og lokalisering av massetipp. Samtidig er det i området mellom Sveingardvatnet og Store Rieppevatnet et kryss av trekkleier for reindriften. I dette området er det følgende sammenfall av konflikter med både landskapsverdier, reindrift, friluftsinteresser og geologi.

Ritaelva

Det synes ikke å være konflikter i forhold til reindriftsinteresser og friluftsinteresser her, i samme grad som i tilknytning til de tre andre vassdragene. Ritaelva går i stryk til dels i kløfter og er ikke i samme grad et blikkfang som Turrelva og Stordalselva, og konfliktgraden i forhold til landskapsverdier blir mindre.

F. Samla vurdering av omsøkt vassdragutbygging

Ut fra foreliggende plan- og utredningsmateriale og innkomne merknader og vurderinger av dette er følgende rangeringer mht konfliktgrad av innkomne søknader gjort:

1. De største og mest tungtveiende konfliktene knytter seg til utbygging av Stordalselva. Det er særlig det forhold at dette vannfallet er et svært markant blikkfang, godt synlig i et stort område, med fossestryk over svaberg høyt oppe i fjellsida og for øvrig godt synlig langt nedover dalsida, og det faktum at andre vassdrag i tilknytning til Ullsfjorden (Sørfjorden) ikke har disse egenskapene. Stordalselva framstår dermed med unike landskapsverdier. Videre er floraen i forbindelse med Meahccevákkejávri av spesielt stor verdi, i og med forekomster av kalk-krevende arter herunder også rødlistarter.
2. Det er store konflikter knyttet til en utbygging av Store Rieppevatnet og Rieppeelva og etablering av Rieppe-elva kraftverk. Stor reguleringshøyder (Troms Kraft), redusert vannføring i Rieppe-elva (fossestryk) innebærer bortfall av inntrykks-sterke elementer av stor verdi i et friluftsområde som er lett tilgjengelig og samtidig framstår med et visst villmarkpreg og dermed er svært viktig. Når området mellom Store Rieppevatnet og Sveingardvatnet i tillegg utgjør et kryss mellom trekkleier for rein, blir konfliktene store. Det samme tilsier forekomsten av underjordske grotter.
3. Det er betydelige konflikter knyttet til Turrelva. Igjen vil reduksjoner i vannføring være negativt for opplevelsen av elvestryk og foss i den skogkledte lia, viktige landskapsverdier vil kunne gå tapt. Samtidig vil opplevelsen av automatisk fredete samiske kulturminner i

tilknytning til Storsteinnes (gardstun) bli forringet i og med inngrep i landskap og terreng i form av rørgater og anleggsveg. Dog spiller det inn at eksisterende grustak vest for elveoset framstår som skjemmende i og med at det ikke er i standsatt, og preger dermed dagens situasjon.

4. Utbygging av Ritaelva er ikke uten konflikter. Rent generelt er det tale om inngrep i et område som framstår som urørt og med opplevelsverdier i så henseende. For øvrig vises til det som er sagt foran vedrørende sammenligning med andre vassdrag i prosjektområdet.
5. Utbyggingen av ny vannveg i Sveindalen (nedgravd rørgate og tilhørende anleggsveg) ned til Sveingard kraftverk vil ikke berøre viktige forekomster av spesiell betydning for flora, fauna og kulturminner. Inngrepet vil ikke berøre særskilt viktige landskapsverdier. En utbygging av Steinnes kraftverk vil ha sammenlignbare egenskaper.

Rangeringen kan være tjenlig om man vurderer å kun gi konsesjon for enkelte vassdrag eller enkelte deler av det omsøkte området.

G. Ny 132 kV-Iedning Steinnes trafo-Skarmunken

For overføring av kraften fra de omsøkte kraftverkene er det søkt om konsesjon for bygging av ny 132 kV ledning. Prosjektet er altså ikke utløst av noen økning i det alminnelige forbruk lokalt i Ullsfjorden. Ledningen vil bli 18,5 km lang. I tillegg etableres 22 kV-ledning på strekningen Steinnes Trafo-Stordal kraftverk og 22 kV-ledning på strekningen Steinnes trafo - Skognesdalen kraftverk. Den aktuelle strekningen er i kommuneplanens arealdel vist som landbruks-, natur- og friluftsområde.

I hovedsak legges det opp til å føre den nye ledningen parallelt med eksisterende 22 kV-ledning. I seg selv medfører den nye ledningen et rydde- og byggeforbudsbelte med 30 meters bredde. Ved parallellføring med eksisterende 22 kV-ledning vil det totale rydde- og byggeforbudsbelte bli på om lag 45 m. I hovedsak går traseen i skogsmark. Ved Sjursnes går traseen gjennom mer åpent jordbrukslandskap over en kortere strekning.

Det er redegjort for berørte verdier og vurdert konsekvenser for disse av utbyggingen. For landbruket vil ryddebelte på om lag 45 meters bredde representere et arealbeslag på 550 daa. I tillegg kommer ryddebelte i tilknytning til 22 kV-ledninger på 240 daa. Jord- og skogressursene i området anses å være av middels verdi, og det vil oppstå driftslemper for jordbruket. Detaljplanleggingen må redegjøre masteplasseringer og fastsette traseen i forhold til

For reindriften vurderes konsekvensene av utbyggingen å ha stort negativt omfang, mens konsekvensene i driftsfasen anses å ha middels negativt omfang (132 kV-ledningen) og intet negativt omfang når det gjelder 22 kV-ledningen.

For floraen i området anses konsekvensene av utbyggingen å være ubetydelige. For hekkende fugler så som havørn, fjellvåk, dvergspett og sangsvane anses anleggsfasen å ha negative konsekvenser av middels omfang. For pattedyr i området anses konsekvensene å være ubetydelige.

For friluftslivet har de negative konsekvensene lite omfang, med unntak av ny 22 kV-ledning fra Steinnes trafo til Skognesdalen for å ha middels negativt omfang. En vil her vise til mulighetene for å legge jordkabel akkurat i dette området (ved Skognesdalen/Sveingardsvatnet) som er et viktig friluftsområde med et visst preg av urørthet. En 22 kV-ledning som jordkabel bør være et akseptabelt over en kortere strekning når det er tale om en 22 kV-ledning og ikke en 132 kV-

ledning. Det vises også til at Fjellkraft/Småkraft i sin søknad har foreslått en ny 22 kV-ledning som jordkabel langs anleggsvegen i Skognesdalen.

I forhold til landskapsverdier anses 132 kV-ledningens konsekvenser å ha middels negativt omfang. Det er i søknaden pekt på avbøtende tiltak så som parallelle masteplasser og "like" mastehøyder for å unngå "linje-saksing". Disse tiltakene bør gjennomføres og konkretiseres gjennom detaljplanleggingen.

Kulturminner

De registrerte kulturminnene rundt Sørfjorden anses å ha middels til stor verdi. Den samiske bønnesteinen er et markant natur- og kulturminne og er viktig i seg selv og ved at det er flere gammetufter og stier i dette området. Lokaliseringen ved Storstraumen er et godt eksempel på hvordan slike viktige kulturminner er lokalisert nært viktige naturforekomster, som jo Storstraumen er. At det på motsatt side av Storstraumen er en kirkegård, slik at offersteinen/bønnesteinen og gravsteiner på denne måten flankerer Storstraumen, bidrar til stor historisk dybde i akkurat dette området ved Storstraumen. Ut fra dette bør man vurdere å legge om traseen for 132 kv-ledningen og også eksisterende 22 kV-ledningen, slik at avstanden til bønnesteinen/offersteinen økes, slik at opplevelsen av bønnesteinen forstyrres i minst mulig grad, og av den grunn beplante avstandssonen.

Denne uttalelsen fokuserer på sannsynlige konflikter innenfor areal, landskap og naturmiljø mm. De mulige næringsmessige og energipolitiske fordeler omsøkte utbygging kan gi er ikke vurdert i denne uttalelsen. Dette vil det være mye viktigere å se i en helhetlig plan."

Regionale myndigheter:

Fylkesmannen i Troms (31.08.2011) skriver i tilleggssuttalelse for samtlige konsesjonssøknader:

"Ved all utøving av offentlig myndighet som gjelder natur, jf naturmangfoldlovens § 7, skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn. I beslutningen skal det komme fram hvordan prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt under vurderingen av saken. Manglende vurdering etter disse prinsippene regnes som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven "forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt".

Denne saken må også vurderes etter naturmangfoldlovens prinsipper. Vi ber dere ta utgangspunkt i naturmangfoldlovens formål (§ 1) som sier "Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur."

Det finnes flere brepåvirkede vatn i Troms, spesielt på Lyngahalvøya. Utenfor Lyngahalvøya er det sparsomt med brepåvirkede sjøer. Sjøene i prosjektene har en del fellestrekk. De ligger i villmarkspreget område, de er mer eller mindre brepåvirkede, flere er fisketomme. De er hver på sin måte i viktige områder for friluftslivet. Det er derfor vanskelig å prioritere vatnene mot hverandre. Det er likevel viktig at noen av sjøene i Ullsfjorden beholdes mest mulig intakt.

Fjerdevatn, Store Rieppevatn, Meachccevákkejávri og Gjømmerdalsbreen er alle verdifulle naturområder som vil endre karakter. De ligger urørt av tekniske inngrep. De ligger i område med villmarkspreget (INON-klassifisering). Også som landskap fremstår de som urørte landskap med villmarkspreget. Ved utbygging endres status for alle fra "I Landskapsområde med villmarkspreget til IV Landskapsområde med vesentlige naturinngrep".

- I Store Rieppevatn vil en del arealer i vestenden tørrlegges med planlagt neddemming. Dette kan også være breslamavsetninger. Dette kan være problematisk med en så stor regulering pga økt tilslamming og vi frarår en neddemming som medfører tørrlegging av disse arealene.

I Meachceevákkejávri vil også en del arealer i vestenden tørrlegges med planlagt neddemming. Dette kan også være breslamavsetninger. Dette kan være problematisk med slike tørrlegginger pga økt tilslamming.

I et av prosjektene er det ikke planlagt minstevannføring i elva mellom Fjerdedalsvatnet k 739 og inntaket på k 630. Dermed vil elvesletta tørrlegges i perioder. Den er en lokalt viktig naturtype. Dersom det gis konsesjon, må det pålegges minstevannføring på minimum vinter 5-persentilen. Det er nødvendig med større minstevannføring om sommeren enn 5-persentilen for å sikre naturtypen.

Reguleringen som er omsøkt av Troms Kraft i Sveingardvatn vil bli det mest synlige fordi vatnet ligger i og nær mye brukte friluftsområder. NVE må vurdere om reguleringen er forenelig med friluftslivet i området.

Gjømmerdalsbeena med vatn er en spesiell naturtype. Det er planlagt at vann tas ut slik at elva ut fra vatnet får begrenset vannføring. Det blir ikke synlige inngrep i vatnet. I Troms Krafts prosjekt blir det en dykket innakstunnel, i Turrelv II-prosjektet blir inntaket i elva nedenfor. I begge prosjektene får utløpselva sterkt redusert vannføring. Dette endrer naturtypen i så stor grad at vi frarår uttak av vann fra Gjømmerdalsbeena. Den bør bevares som inntakt særpreget naturtype i sin helhet, dvs også med utløpselva intakt. Dersom det gis konsesjon til overføring av vann, må utløpselva gis en minstevannføring om sommeren som er høyere enn sommer - 5-persentilen.

Det er planlagt inntak av bekkeløp øst for Store Rieppevatn, Labuktbeekene. Her er det betydelige grottesystemer. Det er bla uvanlige grottesystemer og en mengde marmorforekomster. Skognesdalen kraftverk er plassert nær grotteforekomster. De bør beholdes urørt. Vi frarår at det gis konsesjon til inntak fra bekker med grottesystemer. I tillegg må kraftstasjonen og tunneler, rørgater og andre inngrep ikke skade grottesystemene.

Stordalsfossen er viktig for landskapet i området, også fra andre siden av Ullsfjorden som Lakselvbukt. Ingen av søknadene har minstevannføringer som er tilstrekkelig. Vi mener det er vanskelig med en utbygging uten å miste fossen som et viktig landskapselement.

Prosjektet Turrelv II vil også berøre eller komme nær elvesletta midt i dalen. Vi frarår inngrep som kan endre elvesletta.”

Troms fylkeskommune (22.09.2011):

Vi viser til kulturetatens høringsbrev til Norges vassdrag- og energidirektorat angående høring av konsesjonssøknader for regulering og utbygging av vassdrag i Ullsfjord og ny 132 kv kraftledning fra Steinnes til Skarmunken i Tromsø kommune: uttalelse vedrørende kulturminnevern og friluftsliv datert 06.12.2010. I dette brevet ba vi om tilleggsutredninger for temaene landskap og friluftsliv, om en vurdering av sumvirkningene tiltakene har for friluftslivet, og betydningen det har som nærhet til Lyngsalpan landskapsvernområde. På bakgrunn av områdets særegne geologi ba vi om at dette måtte vektlegges både i landskapsutredningen og friluftsutredningen.

I høringsbrevet bemerket vi landskapets kvaliteter og de store negative konsekvensene ei utbygging vil medføre for landskapsområder av nasjonal verdi, og at vi ville vurdere innsigelse til de foreslåtte utbyggingsplanene som innebærer større reguleringer og utbygging av Skogneselva,

Stordalselva, Ritaelva og Turrelva. For de mindre utbyggingsplanene av Ritaelv, Rieppeelva, Sveingardelva, Stordalelva og Turrelva ville vi gjøre våre vurderinger med tanke på innsigelse når en helhetlig landskapsanalyse med kartlegging av sumvirkningene for disse utbyggingene foreligger.

I løpet av juni 2011 er det laget et notat av Miljøfaglig Utredning AS på oppdrag av Troms Kraft Produksjon AS som belyser hvilken betydning de endrede planene kan forventes å få for de faglige vurderingene som lå til grunn for de tematiske KU-rapportene i 2007. Det konkluderes her med at friluftslivsområdene i Skognesdalen/ Sveingårdvatnet blir mindre negativt berørt, men at tiltakets negative konsekvenser likevel fremdeles er omfattende. Ikke minst når det gjelder fysiske inngrep i tidligere uberørte områder.

I løpet av befaring av utbyggingsområdet 17. august 2011 fikk Troms fylkeskommune en god oversikt over områdene. Vassdragene ligger i områder med tilnærmet uberørt høyfjellsnatur, flere av vassdragene i nærhet til breer og brevann.

Området Skognesdalen – Sveingårdvatnet - Rieppevatnet utmerker seg som friluftsområde på flere måter. Skognesdalen er en frodig skogkledd dal med god skogsvei oppover. Veien går etter hvert over til sti som deler seg i tre hvor en sti går mot Rieppevatnet, en sti til Sveingårdvatnet og den tredje går inn Sennedalen. Her finnes det også en åpen hytte, som er åpen for allmennheten. Over skoggrensen er det lettgått lyng- og gressbakker. Der Rieppeelva kaster seg ned fjellsiden dannes en foss som skaper variasjon og liv i landskapet. Det finnes grotter i området som vil bli sterkt påvirket i Troms Krafts utbyggingsalternativ. Sveingårdvatnet brukes som fiskevatn. Lavvo er satt opp ved vannet. Brukerne er både lokale og regionale. Området er relativt mye brukt, og har flere viktige turmål av stor verdi.

Gjømmerbreen er også et viktig turmål, men er mer krevende å komme seg til. Breen er enkel å gå på, og spesiell ved at breen kalver i vatnet som senere renner ned i Turrelva. Området nås enklest fra Gjømmerdalen med oppgang fra Laksvatnet.

Kulturetatens vurdering:

Skognesdalen (Store Rieppevatn/Rieppeelva og Sveingårdvatnet) brukes mye og har stor betydning for friluftslivet. Inngrep her vil ha store negative konsekvenser, og påvirker opplevelsesverdien i stor grad på grunn av inngrep som vannstandsendringer, reguleringsmagasiner, nedgravde rørgater mm. Tilsvarende områder finnes ikke i umiddelbar nærhet.

Basert på kunnskap om området som ble ytterligere bekreftet i befaringen vil vi henstille til at det ikke gis konsesjon for utbygging av vassdragene i tilknytning til Skognesdalen.

Dersom det åpnes for utbygging i Stordalselva, Ritaelva og Turrelva vil vi på det sterkeste anmode om at det blir gjort på den mest mulig naturvennlige måten.”

Reindriftsforvaltningen (23.09.2011) viser til vedtak fra områdestyret:

“Områdestyret for Troms opprettholder, med hjemmel i energilovens § 2-1, innsigelsen gitt i sak ST 5/11, med følgende presiseringer:

1. Områdestyret krever at området Skognesdalen i sin helhet bevares uberørt, og at planene om hhv. Rieppeelva og Sveingard kraftverk (Småkraft/Fjellkraft/Nordkraft) og Skognesdalen kraftverk (Troms Kraft) ikke gis konsesjon til. Planene berører viktige reindriftsinteresser og vil også sperre flyttlei, noe som iht. reindriftslovens § 22 ikke er tillatt.

2. Videre krever områdestyret at det ikke gis konsesjon for planene som berører Gjømmerdalsbrevatnet (Turrelva 2 – Småkraft/Fjellkraft/Nordkraft og Stordal kraftverk – Troms Kraft). Planene for Gjømmerdalsbrevatnet og Meahccevakkjavre vil sperre flyttlei.
3. Når det gjelder Småkraft/Fjellkraft/Nordkraft planer om Ritaelva kraftverk, Stordal kraftverk og Turrelva 1, så er det de planene som områdestyret har minst betenkeligheter til, men siden Turrelva 1 er avhengig av Turrelva 2, er områdestyret skeptisk til utbygging av Turrelva. Hvis Turrelva 1 bare kan bygges ut sammen med Turrelva 2, så vil disse sperre flyttleia ved Gjømmerdalsbrevatnet.
4. For Troms Kraft planer, så er Steinnes kraftverk den som har minst konsekvenser for reindriftsnæringen, så lenge den bare berører Sveingardvatnet og Skogneselv, men siden det virker som om disse planene er avhengige av at Skognesdalen kraftverk realiseres, så vil områdestyret gå imot at det gis konsesjon til Troms Krafts planer som en helhet. Troms Kraft planer representerer alle ett større inngrep i reinbeiteområder.
5. Når det gjelder planene om ny 132 KV linje, så opprettholder områdestyret innsigelsen til disse planene.

Begrunnelse:

Områdestyret viser til at hele området øst for E8 fra Lavangsdalen til Nordbotn i Ramfjord og at områdene sørøst for veien fra Ramfjord til Breiviknes og Sjursnes vil bli vanskelig tilgjengelig for reindriftsnæringen dersom en eller begge utbygginger det søkes om realiseres. Grunnen vil være reinens unnvikelse av ny infrastruktur og at en sperring av flyttleier vil umuliggjøre en rasjonell bruk av disse områdene. Slike unnvikelseeffekter er godt faglig dokumentert og det effektive tap av beiteareal som de medfører representerer den største trusselen mot reindriften i Norden i dag. Derfor må planene til søkerne reduseres kraftig i omfang før det gis konsesjon.

Flyttleien i området er eneste brukbare og naturlige flyttleie ut av sommerbeiteområdene til Mauken/Tromsdalen og må derfor vernes. Flyttleien er tegnet inn i reindriftskart og kan brukes ved flytting til og fra sommerbeiteområdene. Dagens flyttemønster med båt er ikke en løsning som kan garanteres for all fremtid, og denne løsningen er heller ikke en sikker løsning alene, all den tid den er væravhengig og leverandøravhengig. Mauken/Tromsdalen er derfor avhengig av at flyttleien vernes.

Områdestyret for Troms ser planene i de to konkurrerende søknadene i sammenheng med øvrige inngrep i Mauken/Tromsdalen rbd sommerbeiteområder. Summen av disse inngrepene blir større enn reindriftsnæringen kan leve med. Her kan nevnes planlagt hyttefelt på Breiviknes, småkraftverk i Saltdal (Ramfjordbotn/Sørbotn), ny havn på Tønsnes (som delvis vil forringe dagens flyttemønster), planer om ny skytebane i Tromsø kommune, ny E8 i Lavangsdalen og vest for Ramfjord og industriområder planlagt og åpnet i Ramfjord. Videre så eksisterer det allerede omfattende inngrep og hindringer på denne flyttleien på Breivikeidet (EISCAT, crossbane, golfbane, hus og hytter m.m.).”

Sentrale myndigheter:

Sametinget (22.09.2011)

”Innledning

Troms Kraft Produksjon AS (TKP) og Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS (SSK) har hver for seg sent inn konsesjonssøknader om regulering og utbygging av Ritaelva,

Skogneselva, Stordalselva og Turreelva i Sørfjord i Ullsfjord i Tromsø kommune. 1 forbindelse med dette søker Troms Kraft Nett AS (TKN) om bygging og drift av en 18,5 km lang 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koblingsanlegg.

TKP's planer innebærer fire reguleringsmagasiner og flere overføringer, hovedsakelig i tunnel, og bygging av tre kraftverk med en forventet årlig kraftproduksjon på ca 160 GWh.

SSK sine planer innebærer bygging av seks småkraftverk med vannveier hovedsakelig lagt i nedgravde rør i rørgater. Skognes og Stordalen Krafdag AS ønsker å bygge Ritaelva, Rieppeelva, Sveingard og Stordal kraftverk, mens Småkraft AS ønsker å bygge Turreelva I og Turreelva II kraftverk. Forventet årlig kraftproduksjon er beregnet til ca. 140 GWh.

Landskapsmessige konsekvenser av reguleringene og utbyggingene

Det er gjennomført tematiske konsekvensutredninger i forbindelse med TKP sin konsesjonssøknad og egne miljøfaglige utredninger for småkraftprosjektene.

Under temaet landskap i Nordconsults konsekvensutredning beskrives verdien av landskapet innenfor tiltakenes influensområder som middels til stor.

"De største kvalitetene er knyttet til de lukkede botnene over skoggrensa vest for Sørfjorden, og er best representert ved Store Rieppevatnet og Meahccevákkejávri. De fjordvendte tverrdalene er best representert ved Ritadalen sammen med Stordalen ovenfor Stordalstrand vest for Sørfjorden. I Ritadalen og i Storelva ovenfor Stordalstrand, er det de dramatiske elveavsnittene som representerer landskapsområdenes viktigste kvaliteter. "Vann og vassdrags"-elementet utgjør inntrykssterke blikkfang for store områder. Urørthet er en vesentlig karakter ved indre, vestlige deler av influensområdet."

Konsekvensene av utbyggingen beskrives til stor negativ konsekvens og vil bli størst i driftsfasen.

Sitat: "De fire planlagte reguleringsmagasinene med steinfyllingsdam og betydelige reguleringshøyder vil hver for seg medføre en karakterendring av sine respektive landskapsområder. De dominerende kvalitetene som er beskrevet for disse landskapsområdene vil overskygges av de tekniske inngrepene og effektene av disse.

Særlig når det gjelder de to landskapsområdene Store Rieppevatnet (1), og Meahccevákkejávri (2) som er gitt høy verdi (Kl. A2), vil landskapskarakteren endres fundamentalt. Endringene vil være svært tydelig eksponerte innenfor landskapsområdene som helhet, selv om disse riktig nok er relativt små av topografiske årsaker. Når det gjelder de andre to landskapsområdene, hvor det også etableres dominerende reguleringsmagasin, så er disse i utgangspunktet gitt en noe lavere verdi (Kl. B1). Også her vil imidlertid landskapskarakteren endres fundamentalt og eksponeres for landskapsområdene som helhet. Bekkeinntakene bygges vegløst, og de fysiske konstruksjonene vil være relativt små og stort sett underordnes landskapets karakter i de landskapsområdene hvor de er lokalisert. Her er det i større grad tiltakets virkning i form av en betydelig redusert vannføring som er utslagsgivende for konsekvensvurderingen. Det er særlig to bekker som bidrar sterkt til å bygge landskapets karakter innenfor sine respektive landskapsområder. Både Turrelva innenfor landskapsområdet Sjøvassbotn (7) og Storelva innenfor landskapsområdet Sveindalen/Stordalen (11) representerer særlig inntrykssterke landskapselementer, blikkfang innenfor områder som visuelt strekker seg vidt utenfor de avgrensede landskapsområdene som de befinner seg innenfor. Denne kvaliteten forsvinner ved en eventuell utbygging."

Det er også beskrevet andre fysiske inngrep i planområdet, så som anleggsveier, tipper og kraftledninger. Disse vurderes til å ha en noe mindre negativ konsekvens for landskapet, men vil allikevel være tilstede. Vi viser her til utredningen.

På grunn av et betydelig avvik fra planene som lå til grunn for konsekvensutredningen i 2007 og konsesjonssøknaden er det gjennomført tilleggsutredninger for flere av temaene i konsekvensutredningen. Tilleggsutredningen konkluderer imidlertid med:

"Konsekvensutredningen fra 2007 konkluderte med at samlet konsekvensgrad for de kraftverksrelaterte ledd av utbyggingen under tema landskap var "Stor negativ". Det er fremdeles omfattende, negative konsekvenser av en utbygging som konsesjonssøkt, men den konsesjonssøkte planløsningen representerer likevel en forbedring under temaet."

For småkraftprosjektene er det gjort miljøfaglige utredninger som beskriver konsekvensene av utbyggingene for hvert enkelt kraftverk. Utredningene fokuserer på endrede vannføring i elvene og utførelse av rørgater og revegetering av disse. Vurdering av reguleringsmagasinene mangler og tiltakene ses ikke i sammenheng med landskapet de er lokalisert i. Beskrivelsen av konsekvensene av tiltakene blir dermed snever og tar ikke hensyn til de indirekte virkningene tapet av sterke visuelle effekter i landskapet vil få.

Oppsummert vil det etter Sametingets vurdering føre til negative konsekvenser for landskapet uansett hvilket utbyggingsalternativ som velges. Dette fordi det i sum dreier seg om relativt omfattende inngrep innenfor et begrenset område.

Konsekvensene for samiske kulturmiljø og kulturminner

Sundquist Consult har gjennomført konsekvensutredningen for temaet kulturmiljøer og kulturminner for TKP. Konsekvensene av utbyggingsplanene beskrives til liten negativ konsekvens. Vår vurdering av utredningen er at denne fokuserer mest på kulturminner isolert sett uten å se disse i sammenheng med kulturmiljøet og det landskapet de er en naturlig del av. For temaet landskap og friluftsliv beskrives konsekvensene av utbyggingen til å være stor negativ konsekvens. Det er få direkte konflikter med kulturminner i planområdene, men en stor negativ konsekvens for landskapet vil i like stor negativ grad virke inn på kulturmiljøene og kulturminnene som er en del av landskapet de tilhører. Sametinget har ellers ingen spesielle merknader til konsekvensutredningen, og mener at den kan godkjennes.

Vi vil spesielt gjøre oppmerksom på at kraftstasjonen og rørgata for Turreelva I vil berøre automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljøer direkte på en måte nevnt i Lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (km1.) § 3 første ledd eller deres sikringssoner, jf. kml § 6, jf. vedlagt kartutsnitt.

Sametinget ber om at kraftstasjonen og rørgate For Turreelva I flyttes slik at de automatisk fredete samiske kulturminnene ikke berøres av tiltakene. Alternativt kan det søkes om dispensasjon fra fredningsbestemmelsene, jf. km1 § 8 fjerde ledd.

Skognesdalen kraftverk (TKP) og rørgata fra tunellinnslaget og ned til kraftstasjonen er i direkte konflikt med ei registrert fangstgrop, jf. km1 §§ 3 og 6. Vi ber om at tiltakene flyttes slik at konflikten unngås. Alternativt at det søkes om dispensasjon fra fredningsbestemmelsen, jf. kml § 8 fjerde ledd.

Oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter kml § 9 første ledd

Etter fellesbefaringene 17. og 18. august er det gjennomført feltarbeid for registrering av kulturminner i utvalgte områder. Befaringene ble konsentrert til områder med størst potensial for å finne uregistrerte legalfredete kulturminner. Da befaringene ikke er å betrakte som endelige § 9 undersøkelser ble områder mellom fjorden og øvre skoggrense, og særlig de reindriftssamiske flyttvegene, prioritert. Områdene i høyfjellet, det vil si rundt Meahccevákkejávri, Nedre Rieppevatn i Stordalen/Suorttovákki og Store Rieppevatnet ved Store Rieppefjell ble ikke befart, men det utelukkes ikke at det kan forekomme kulturminner også i disse områdene og ytterligere befaringer vil være nødvendig om det gis konsesjon.

Etter avtale med Troms Kraft ble ikke anleggsveier eller tippområder befart i denne omgang, i stedet ble det fokusert på rørgater samt plassering for demninger og kraftverk.

Traseen for planlagt kraftlinje ble ikke befart, men avventes til det eventuelt gis konsesjon.

Dersom det blir gitt konsesjon for utbygging av elvene må Sametinget oppfylle undersøkelsesplikten etter kml § 9 første ledd før tiltakene iverksettes. Dette må i så fall fremgå av konsesjonsvilkårene.

Samfunnsmessige og -økonomiske konsekvenser av utbyggingen

Sametinget er ikke imot en utnyttelse av fornybar, såkalt grønn energi. Men småkraftutbygging i større skala kan samlet generere mye ny infrastruktur på arealer/områder som fra før av er frie fra tunge tekniske inngrep og dette kan komme i konflikt med allerede eksisterende samiske næringer, som i sin tur ofte også er arealkrevende. Det kan dessuten medføre ytterligere inngrep i en sårbar natur.

Sametinget forutsetter derfor at det blir foretatt en samlet regional analyse av planlagt kraftutbygging og nettkapasitet i Troms slik at det klart fremgår hvor mye kraft som kan bygges ut de nærmeste årene.

I forhold til reindrift vil Sametinget påpeke at tiltaket vil berøre det samiske reinbeiteområdet direkte. En gjennomføring av tiltaket vil kunne føre til stenging/hindring av flyttlei/trekkvei, direkte tap av reinbeiteland, samt at anleggsvirksomhet og etablering av ny infrastruktur i området vil føre til forstyrrelser for reindriften, selv om deler av det berørte området, etter det vi forstår av utredningene, ikke brukes til daglig i dag.

Videre er det berørte utbyggingsområdet også et gammelt sjøsamisk bruks- og bosettingsområde. Etter det vi kan se er det ingen av søknadene eller utredningene som har drøftet problemstillinger rundt dette forholdet. Dette er en svakhet ved søknadene og utredningsarbeidet. I forlengelsen av dette ber vi derfor om at det i forkant av konsesjonsvedtaket foretas vurderinger av eventuelt mulige tiltak, også av kompenserende karakter, som kan virke til fordel for samisk kultur og samfunnsliv og for oppnåelse av eventuelle positive ringvirkninger.

Sametinget ber på bakgrunn av dette om at NVE som en statlig myndighet avklarer med direkte berørte reinbeitedistrikt samt eventuelle andre berørte samiske interesser om behovet for konsultasjoner (jf. ILO-konvensjonen nr. 169 artikkel 6 og "Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, pkt. 9). I henhold til pkt. 9 i konsultasjonsprosedyrene ber vi om at samordning av konsultasjonsprosessene drøftes med Sametinget.

Vi minner om at konsultasjonene skal gjennomføres i god tro og med formål å oppnå enighet. Direkte berørte samiske interesser kan da på forhånd og på et fritt grunnlag gi sitt informerte samtykke til planene. De kan samtidig stille vilkår for iverksettelsen av planene og den videre utvikling av tiltaket som må oppfylles for at de berørte kan anses for å ha samtykket. Dersom det ikke foreligger samtykke fra de berørte samiske interesser, skal nytteverdien av tiltaket vurderes mot de ulemper tiltaket har for det materielle grunnlaget for samisk kultur.

Sametinget forutsetter videre at myndighetene ser til at tiltakshaver ikke gjennomfører planene før det er avtalt en rettferdig kompensasjon og en rimelig erstatning for alle tap de direkte berørte samiske interesser måtte ha som følge av tiltaket.

Avsluttende merknad

Denne konsesjonssaken dreier seg om planer om bygging av flere småkraftverk innenfor et relativt begrenset område. Noen av planene vil også medføre betydelige inngrep i form av regulering av vann og utbygging og overføringer av elver, som særskilt vil få store negative konsekvenser for landskap og kulturmiljøer i det berørte området. I sum vil disse planene også kunne bety at naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv blir svekket. Sametinget vil derfor avslutningsvis be om at det må gjennomføres konsultasjoner med Sametinget før alle konsesjonssøknader som berøre kraftutbygging i Sørfjord i Ullsfjord i Tromsø kommune blir sluttbehandlet. Dette i henhold til kgl. res av 1. juli 2005 om konsultasjoner mellom statligemyndigheter og Sametinget samt avtale mellom Sametinget og NVE av 31.03.2009. Vi ber videre NVE om at oppsummerer de samiske interessene med foreløpige vurderinger i et eget dokument og ta kontakt med Sametinget før konsesjonsvedtak fattes for å avklare detaljer rundt konsultasjonen nærmere.

Sentrale og regionale interesser

Ishavskysten friluftsråd (05.10.2011)

Vi viser til NVEs brev av 24.8.2010 vedr. høring av konsesjonssøknader for utbygging av hhv. 4 evt. 7 kraftverk (krv) i sju vassdrag med isbreer, fjellvatn og elver, fra Lavangen i nord og inn til Sjøvassbotn mot Laksvatneidet, samt søknad om utbygging av Sennedalselva (Čuonjávájohkka) som er fremma som enkeltsak. Høringa omfatter også ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koplingsanlegg. Det dreier seg om 1 overføringslinje og 3 ulike, inkludert 2 konkurrerende kraftutbygginger.

I søknadene presenteres dette spesielle alpine fjordlandskapet som under middels interessant, uten særskilte attraksjoner eller verdier friluftsområder. Det hevdes at store naturinngrep vil gi små negative konsekvenser. Dette står i skarp kontrast til fotopresentasjonene i søkernes egne brosjyrer og enkelte av fagutredningene, og ikke minst til de vurderinger som er gjort fra de geologiske fagmiljø ved universitetet i Tromsø og vår verdivurdering.

I høringsuttalelse av 27.12.2010 vurderer vi Stormheimen som et urørt og unikt høg fjellsområde mht. skjønnhet, naturmangfold og opplevelsesverdier. Ullsfjorden og Sørfjorden gis verdi som enestående kystalpint fjordlandskap som samfunnet må ta vare på for framtida. Friluftsrådet ser ikke kraftutbygging som miljømessig forsvarlig og frarår samtlige omsøkte utbygginger i området. Landskapet bør sikres mot skjemmende naturinngrep og tas vare på inngrepsfritt for bærekraftig beitenæringer, friluftsliv og naturbasert turisme i framtida.

Den dokumentasjonen som er innhenta siden, viser at opplevelsen av villmark, verdien av landskapet og friluftsområdet er større enn vi da vurderte. Det samme gjelder vurderinga av

INON kategorier med de følger at konsekvenser av utbygginger som omsøkt, vil være betydelig mer negativt enn angitt i kosnesjonssøkandene. Sørfjorden er svært trang innenfor Sjursnes og man opplever det som å være i Lyngsalpene. Å anlegge demninger, overføre vann fra de vakre fossefallene, bygge anleggsveger, massedeponier i fjellsidene og grave ned rørgater i dette landskapet vil være total ødeleggelse av et landskap som er unikt internasjonalt.

Dersom NVE fortsatt vurderer om de skal gi konsesjon til en form for utbygging, må det foretas en grundig kartlegging og dokumentasjon av

1) landskap og friluftsliv

2) opplevd villmark (INON)

3) geologisk mangfold

4) geologisk risiko

Vi ber NVE sørge for nye kvalifiserte utredninger om verdier som vi har påpeker. 0-alternativet er ikke godt nok utreda, og behovet for utbygging er ikke dokumentert.

Våre tilleggsvurdering bygger på kunnskaper innhenta gjennom:

- Egen befarung Stordalen - Lille Rieppivatnet 13. juni
- NVEs befarung med helikopter i høgffjellet 16. august
- NVEs befarung i Stordalen og langs linjetraséen 17. august
- befarung langs Russevegen og Sjøvassbotn sammen med grunneiere og museum 24. august
- lokale informanter
- Dokumenter stilt til rådighet etter befarunga om vannføring i elvene og hydrologi i Sjøvassbotn. Tilleggsarbeider 2011 om Ullsfjordutbyggingen konsekvensutredning. Tema: landskap og friluftsliv Av Morten W. Melby, Miljøfaglig Utredning AS. Tingvoll 24.06.2011

Oppsummering fra dokumentasjonen framkommet i NVEs befaringer

Vi hadde ikke deltatt i de forutgående befaringer, og da helikopterbefarunga 16. august foregikk i maxvær, fikk deltakerne egenhendig sett og dokumentert opplevelsesverdiene i dette helt spesielle landskapsrommet og i de ulike dellandskapsrommene. Dette var en svært nyttig befarung sett fra geologi, landskap og friluftsliv.

Vi fikk bekrefte at utredningene som ligger til grunn for søknadene er meget mangelfulle og også direkte feilaktige hva gjelder vurderinger av verdier av landskap og friluftsliv og INON kategorier. Noe av dette kan tilskrives begrenset tidsramme og ugunstig vær og lavt skydekke under de innleide konsulentenes befaringer. Ikke desto mindre er de feil.

Kommentarer rundt de særmerkte kvalitetene i de ulike områdene

Dag 1

- Ritaelva - opp den spesielle Ritadalen med Andredalen, Tredjedalen og med landing på 809 moh nedenfor Sennedalsfjellet 1.394 moh, nedstrøms den naturskjønne Blåisen som

speila seg i det blanke Fjerdedalsvatnet, et skattet turmål for ekstremsportutøvere og naturelskere.

- *Store Riehppi – med tydelige stier som slynger seg over bølgende lyngbevokste fargesprakende heier, fra bygda og via Store Riehpi videre til Fjerdedalsvatnet. Et imponerende og storslått landskap som vi ser har mer ferdsel en først antatt.*
- *Skognesdalen - vandring med synfaring av inngangen til noen grotter og brua over Skogneselva*
- *Sveingårdvatnet – et lett tilgjengelig og vakkert beliggende vatn 291 moh. Som er et viktig visuelt element sett fra området overfor der vannspeilet skimrer mot fjorden og de vakre Lakselvtindene i Lyngsalpan. med lavvu mot Svartbergbukta.*
- *Gjømmerdalsbréen – ca. 800 moh., med svaberg, stein og geologiske formasjoner prega av aktiv isbre. Vakker bre – et klassisk mål for turer og skitrening, med atkomster fra Smalak i Lavangsdalen og via Javregaddi om Gjømmerdalen ved Laksvatn.*
- *Sieiddivatnet - ble ikke befart*
- *Turrelva – elva sør av Sieiddi (samisk hellig fjell). Elva har en mektig lyd (dur) som bærer langt og har stor betydning for lokalbefolkninga og besøkende, også på andre sida av fjorden. Kaster seg utfor svaberget ved Gjømmerdalsbreen og løper ut i*
- *Sjøvassbotn ved Kirkebakken – gammel møteplass og idyllisk lun del av fjorden, som trass grustak er mye brukt som friluftsområde, sommer som vinter (isfiske).*
- *Meahccevákkijavri og Stordalselva - ble bare overflatisk sett under helikopterbefaringa.*
- *Sennedalselva mellom mot Lavangsdalen - ble ikke befart derimot ble den befart 26. september.*

Dag 2

- *Suortevággi (Stordalen) – er et svært lett tilgjengelig turområde, etter 5 minutters lett gange er du i dalen som ikke er synlig fra veggen og bygda. Atkomsten fra grustaket ved elvas utløp følger god og tydelig sti oppover Suortu njunni. Stien har også en god atkomst fra de to innerste gårdsbrukene. Stien er tydelig, og merka opp mot fjellet, men er ikke markert i Norgeskartet. Landskapsrommet mellom ryggen, fossen og ura under Vázsoalgi 1.091 moh., er prega av synet og lyden fra fossen som på ca. 500 moh. kaster seg ut for fjellhylla så spruten står opp mot himmelen. Med unntak av et gjerde og en kjerreveg, er dalen upåvirket av tekniske inngrep. Dette gir en opplevelse av et spesielt landskapsrom. Fossen er et dominerende element i det store fjordlandskapet, er spesielt synlig fra Lakselvnes og Lakselvbukt og Lakselvtindan, selvsagt spesielt ved stor vassføring juni/juli og seinhøstes.*
- *Hallineset (trulig av Halddenjárga, dvs. Huldreneset) der krv. er planlagt under Sieiddi ble pekt ut og omtalt. Det går sti og traktorveg til Hallineset fra snuplassen og langs stranda.*
- *Storstraumen – fiskerik strøm, populær for fritidsfiske og næringsfiske*
- *Bønnesteinan og Risseinen – sjøsamiske offersteiner fra gammelt. Imponerende formasjoner på vakkert sted med flott utsikt. Lett tilgjengelig fra nord langs gammel hytteveg med atkomst fra hovedvegen nord om Risseinen. Dette er en gammel møteplass*

som friluftsrådet og Tromsø museum ønsker å ta vare på, sammen med Sametinget og lokale foreninger. Gjøre bedre tilgjengelig og arrangere guidede vandringer med formidling om den sjøsamiske natur- og kulturarven. Potensiale som turmål for funksjonshemmede.

- En kyststi er ønska etablert langs Storstraumen fra Risseinen til Skarmok under
- Skárramohknjarga/ Skarmokneset – spesiell geologi. Her går stier på tvers og på langs av kanten mot Straumen.

Sennedalselva drenerer i samme fjord – det må hensyntas av NVE

Både Tromsø kommune og friluftsrådet har i sine uttalelser påpekt at Sennedalselva (Čuonjávváhokka) må sees i sammenheng med de vassdrag NVE har tatt med i sak om “Ullsfjordutbyggingene”. Dette har NVE ikke tatt opp, eller gitt tilbakemelding på faglig grunnlag.

Geologisk mangfold og geologi som opplevelseselement

I følge Naturmangfoldloven skal også det geologiske mangfold ivaretas. Kap II i loven inneholder miljørettslige prinsipper, retningslinjer for vurdering av bærekraftig bruk og vern.

Geologisk institutt som tok i brev av 02.12.2011 opp manglende vurderinger vedr. geologisk mangfold og geologisk risiko.

Med geologisk mangfold menes alle aspekter av geologien, eksempelvis berggrunnen og dens struktur (dannelse for 450 millioner år siden), fjellandskapet (heving og erosjon de siste 60 millioner år), istider gjennom de siste 2.5 millioner år, isbreavsetninger gjennom de siste 14000 år, og hvordan isbreer og skred har formet dagens sund-, fjord- og alpint landskap (dalfyllinger, morenerygger, hevede strandlinjer, fjellskred og skredvifter, osv.). Forbausende nok har stort sett alle konsekvensutredninger konkludert med at natur og friluftsliv i de berørte områdene ikke vil bli påvirket i særlig grad av kraftutbyggingen og at fordelene ved utbygging i forhold til de allmenne interessene er større enn skadene og ulempene ved å bygge kraftverk.

Selv om ingen verneplan eksisterer for Kåfjord, Storfjord og Tromsø kommuner, har områdene som grenser til Lyngsalpene landskapsvernområde en meget særegen og unik vill natur og geologi som tatt ut fra en lærebok. Områdene rundt Kåfjorden, Storfjorden og Ullsfjorden har mange av de samme naturmessige særtrekk og burde i realiteten vært vernet på samme måte som i Lyngen. Her kan nevnes et variert, høyalpint landskap med botner og glasiale daler, isbreer, isbreavsetninger og unike morenelandskap, sammen med særegne bergartsformasjoner av glimmerskifer, marmor, dolomitt og leirskifer som sammen har skapt en rekke grotter, kløfter og et dramatisk landskap.

Også Troms fylkeskommune har påpekt at geologisk konsekvensanalyse ikke er gjennomført.

Miljøfaglig utredning har på oppdrag fra Troms Kraft gjort noen kommentarer vedrørende temaet, uten spesialkompetanse og uten at det er gjort befaringer. Dette er ikke nok. I dette unike geologiske landskapsmiljøet er der behov for en egen delutredning om geologiske verdier og konsekvenser av en evt. utbygging. Friluftsrådet vil understreke behovet og be NVE sørge for at det blir gjort kvalifiserte geologiske vurderinger, så vel av geologisk mangfold som risiko.

Presisering vedrørende bruk av områdenavn

Fjorden elvene drenerer til heter Sørfjorden på norsk og Moskavuotna på samisk. NVE bruker navnet Ullsfjord, en navnebruk som nok bare er kopiert fra prosjektsøker. NVE som er offentlig myndighet har hht. lov om stadnamn ikke anledning til å bruke feil navn, dette må rettes opp.

Om inngrepsfrihet som opplevd kvalitet

I forhold til kart over inngrepsfrie naturområder i Norge (INON), sier Melbø som friluftsrådet at dette kartproduktet gir et standardisert bilde av forekomst og lokalisering av inngrepsfrie arealer beregna utfra kartet som viser et flatt landskap. For beslutninger og praktisk forvaltning, bør INON oversiktene tilpasses det lokale landskapet der de inngrepsfrie naturområdene finnes, f. eks. ved å ta utgangspunkt i en romlig landskapsanalyse, og vurdere graden av urørt preg og opplevelsen av urørthet innenfor hvert enkelt avgrenset landskapsområde.

Konsekvenser av Ullsfjordutbyggingen på urørte landskapsområder avgrenset, beskrevet og verdivurdert (Melby 2007a) gi følgende resultat. Friluftsrådets korrigeringer med gult.

(...)

Tabellen viser vil det etter en eventuell utbygging, ikke være noen "landskapsområde med villmarkspreg" (Kategori I) igjen. Særlig stor forandring rammer landskapsområdene med store reguleringsmagasiner. Anleggsveger og nedgravde rørledninger representerer også store inngrep i de skogløse sårbare høyfjellsområdene.

Når man legger den faktiske opplevelsen til grunn, vil landskapsverdiene knytta opp mot inngrepsfrihet være større, og inngrepene som følge av utbygging som de omsøkte, gi større negativ konsekvens enn om man bare ser på målt avstand fra inngrepet i standardkartet.

I dette kystalpine fjordlandskapet med bratt terreng, må man måle inngrepsfrihet som opplevd avstand til inngrep. I den romlige visuelle opplevelsen i området, blir arealet som oppleves som inngrepsfritt større enn det som faktisk befinner seg mer enn 5 km fra tyngre, tekniske inngrep – altså "villmarksområde". Straks man kommer over bikken fra bygda, eller bak morenen i Stordalen, oppleves landskapet som urørt og eneste lyder man oppfatter er naturens lyder. Dette er ikke vektlagt i delutredningene eller i søknaden.

OM utbygging skjer som konsesjonssøkt, vil det imidlertid hverken finnes landskapsområder i utredningsområdet som oppleves som inngrepsfritt (Kat. I) eller areal som kan kategoriseres som "villmarksområde". Melby og friluftsrådet vurderer dette altså på samme måte. Derimot har Melby undervurdert flere landskapers verdi, se våre markeringer med gult i tabell. Dette gjelder område 6 Sveingårdvatnet, område 9 Ritadalen og område 11 Sveindalen/ Stordalen vil vi som ubebygd plassere i Kategori I. Turrelva har en særskilt romlige betydning på begge sider av fjordbotnen, og Stordalselva i hele fjorden. Melby har også undervurdert den faktiske bruk og ferdsel i flere av områdene.

Melby (2007A) bygde sin vurdering på kartstudier og var uheldig med været på befaringstidspunktet slik at han hadde dårlig mulighet for å gjøre egne vurderinger av verdiene innenfor sitt tema.

Bildedokumentasjonen og visualiseringa gjort av Troms Kraft er dårlig, mens heftet til Småkraft egentlig på en god måte formidler det storslåtte landskapet.

Landskapsområder tilordnet (opplevd) inngrepsstatus på grunnlag av følgende kriterier (Bøthun, Clemetsen og Skjerdal 2007):

I Landskapsområde med villmarkspreg: Ingen påvirkning. Landskapsområdet står fram som helt, eller tilnærmet helt urørt. Områder uten mobiltelefondekning har særlig høy status.

II Landskapsområde med bare uvesentlige naturinngrep: Ingen tyngre inngrep setter preg på landskapsområdet. Bare et fåtall enkle og veiløse bygningsmiljø (støler, gammer og hytter) pr landskapsområde er tillatt. Merkede stier og sleper, varder, reingjerder, småskala nedlagte fløtningsanlegg, gangbru over elver, klopper over myr, etc. Inngrepene er små og reversible.

III Landskapsområde med småskala naturinngrep: Tradisjonell og småskala gårds- og stølsdrift, spredte hytter, små traktor- og mindre bygdeveier, enkle strømlinjer. Områder her kan ha verdifulle kulturmiljø med tradisjonell, småskala jordbruksdrift i balanse med det omkringliggende naturlandskapet. Slike miljø kan være positive utgangspunkt for fjellturer.

IV Landskapsområde med vesentlige naturinngrep: Tyngre tekniske inngrep som sterkt preger landskapet (veier, kraftgater, regulerte vann, industritomter, bosetningsområder, ulike servicebygg, skitrek, tette hyttefelt osv.). ”

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt ved formann Tore Anders Oskal (03.11.2011)

”Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt har ved flere anledninger behandlet saken vedrørende de planlagte småkraftverkene i sommerbeitedistriktet. Vi viser til tidligere uttalelser i sakene, men vil benytte muligheten å tilføye følgende.

De aktuelle prosjektområdene utgjør vår-, sommer- og høstbeiteland med trekk- og flyttleier for hvilke bruksperioden strekker seg mellom tiden April og Oktober. Det betyr at områdene har mange viktige funksjoner for reindriften. På våren skjer kalvingen på beitelandet. Kalvingen må skje i områder med så lite menneskelig aktivitet som mulig ettersom det ellers kan føre med seg forstyrrelser. Forstyrrelsene kan innebære at simla aborterer eller at simla forlater kalven når den blir stresset. På sommeren beiter reinen seg opp i områdene etter en lang vinter så at den skal klare seg best mulig etterfølgende vinter. I tillegg foregår brunsten i områdene. Dette er også en tid hvor flokken må få være i ro for å sikre neste års produksjon.

Vistnes m.fl. skriver i NINA's temahefte nr. 26 ”Inngrep i reinbeiteland” av 2004 at rein som er utsatt for stress får redusert kroppsvekt da de bruker mer energi og er mer i bevegelse. Videre skriver de; Spesielt rein som har vår- og sommerbeite på kysten er sårbar for forstyrrelse under kalvingen når kondisjonen til dyrene er lavest, beitene er begrenset på grunn av snøsmeltingen, og fostervekst og melkeproduksjon øker simlenes energibehov med opptil 100 %.

Reinen er svært skjør for inngrep i reinbeiteland, og studier viser at ved langvarig forstyrrelser vil reinen gradvis slutte å oppholde seg i områdene med forstyrrelser, det være seg forstyrrelser som hytter, bygninger, veier, småkraftverk eller menneskelig aktivitet m.m.

Reindriftsloven av 2007 sier i § 20 Årstidsbeiter at; Beiteretten omfatter rett til nødvendige årstidsbeiter, dvs. vår-, sommer-, høst- og vinterbeiter, herunder flyttleier, kalvingsland og parringsområder. Videre i Reindriftslovens § 22 Flyttleier står følgende; Reindriftsutøvere har adgang til fritt og uhindret å drive og forflytte rein i de deler av reinbeiteområdet hvor reinen lovlig kan ferdes og adgang til flytting med rein etter tradisjonelle flyttleier. Reindriftsloven understreker at reindriften flyttleier ikke må stenges.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt ser det som sin plikt å bevare og verne reinbeiteområdene og flytt- og trekkleiene. Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt er et allerede hardt rammet reinbeitedistrikt hva gjelder inngrep i reinbeiteområdene. Reinbeitedistriktet spenner over tre

kommuner; Målselv, Balsfjord og Tromsø og opplever et enormt press på beitearealene i form av ulike typer inngrep. Inngrepene kan derfor ikke bli sett på isolert, alle inngrep må ses samlet for hele reinbeitedistriktet. I nåværende situasjon er reinbeitedistriktet så innsnevret av inngrep at en står helt på kanten av overlevelsesevne.

Som tidligere nevnt har reinbeitedistriktet ved flere anledninger gitt høringsuttalelser til sakene vedrørende de planlagte småkraftverkene på vår-, sommer- og høstbeitelandet. Disse høringsuttalelsene skal så vidt vi vet også kommet NVE i hende fra Reindriftsforvaltningen i Troms. Sist fra Områdestyret for reindrift i Troms' møte av 22. september 2011. Reinbeitedistriktet skal på anmodning fra NVE likevel omtale de ulike planene for småkraftverkene.

Sennadal

I brev av 9. august 2010 til NVE skriver reinbeitedistriktet følgende; Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt går i mot det omsøkte småkraftverket i Sennedalselva i Tromsø kommune. Området for det omsøkte småkraftverket ligger innenfor reinbeitedistriktets sommerbeiteland, og berører svært viktige områder for rein. B.la. er det en svært viktig hovedflyttelei her som binder sammen Stormheimen og Stordalen.

Reinbeitedistriktet viser for øvrig til at distriktet er hardt rammet hva som gjelder inngrep i reinbeiteområdene. Dette må bli sett på samlet i hele reinbeitedistriktet.

Reinbeitedistriktet viser til sluttbefaringen av 26. september 2011. Der uttalte reinbeitedistriktet at området allerede er et vanskelig terreng å flytte gjennom. Småkraftplanene vil forverre flyttingen gjennom Sennedalen. Inntaksdammen er tenkt plassert på et sted som er den mest hensiktsmessige plassen for flytting av rein, det vil si nordsiden av elva. Det sørlige alternativet for inntaksdammen er også en flyttelei som brukes. Vi er redd for at inngrepene mellom inntaksdam og kraftstasjon og den planlagte permanente veien er så store at det vil vanskeliggjøre flyttingen helt.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt går i mot at det blir etablert småkraftverk i Sennedalselva. Grunnen til dette er at det omsøkte området ligger innenfor sommerbeiteland for rein med svært viktige hovedflytt- og trekkleier. Dalen binder som sagt sammen Stormheimen og Stordalen. Denne utbyggingen vil for eksempel påføre flyttleia så store negative konsekvenser at flytting muligens ikke lar seg gjennomføre i det hele tatt men også avstegning av viktige beiteområder.

Pikstein

I brev av 14.04.2011 til Reindriftsforvaltningen i Troms uttalte reinbeitedistriktet følgende; Viser til brev fra dere, datert 08.02.2011 angående reinbeitedistriktets uttalelse til saken. Slik som det fremgår av deres brev, har Mauken/Tromsdalen ved tidligere korrespondanse uttalt seg i denne saken. Den ble forrige gang behandlet i distriktsstyret 13. mai 2008. Området ligger innenfor reinbeitedistriktets sommer- og høstbeiteland, og det går en svært viktig flytte- og trekklei her som blant annet binder sammen de sørvestlige og nordøstlige beiteområdene.

I tillegg til det som har kommet frem i tidligere uttalelser fra reinbeitedistriktet, vil reinbeitedistriktet gjøre NVE oppmerksom på at det må til en avtale mellom utbygger og reinbeitedistrikt der skader, ulemper, avbøtende tiltak og kompensasjon nøyaktig presiseres, før eventuell konsesjon vurderes. Et sånt arbeid har hittil ikke blitt gjort. Distriktet mener det er utbyggers ansvar og lede en sann prosess. Det er for eksempel viktig at inntaksdammen blir lagt lenger ned (mot havet) slik at skadevirkningene for reindriften blir mindre enn den foreslåtte

opprinnelige planen. Det er også viktig at den prosjekterte veien fra den eksisterende traktorveien opp til inntaksdammen blir fjernet etter anleggsarbeidet, slik reinbeitedistriktet foreslo i sluttbefaringen.

Turelva

Turelva utgjør også sommer- og høstbeiteland. I det aktuelle området finnes viktige flytt- og trekkleier fra Ulsfjorden/Stordalen i sørlig retning. Inngrepet vil medføre betydelige skader og ulemper for reinbeitedistriktet da utbyggingsprosjektet er midt i en flytt- og trekklei. Området ligger i de sørlige områdene av sommer- og høstbeitelandet. Sannsynligvis vil disse områdene med trekk- og flyttleiene bli enda viktigere i fremtiden fordi distriktet er så presset i de nordlige områdene fra før av.

I utgangspunktet ser ikke reinbeitedistriktet at flytt- og trekkleier bør bli stengt eller berørt. Men dersom reinbeitedistriktet og utbygger kommer til en løsning som medfører at skadevirkningene for reinbeitedistriktet blir minimalisert, er utbygging i Turelva gjennomførbart. Dialog om dette er nettopp begynt. Før vi ser resultatet av dette, har vi vanskelig for å stille oss positive til utbyggingen.

Ullsfjord

Reinbeitedistriktet har behandlet denne saken flere ganger både på styremøter og årsmøter. Troms Krafts planer er svært omfattende og vil få svært store negative konsekvenser for reinbeitedistriktet. Med et inngrep som planene medfører, vil både store beiteområder bli helt stengt og flytting umuliggjort. Dette vil med andre ord bety kroken på døra for reinbeitedistriktet og det er grunnen til at reinbeitedistriktet helt er imot Troms Krafts planer.

Også de andre planlagte prosjektene i Ullsfjord medfører store negative konsekvenser for reinbeitedistriktet. Men reinbeitedistriktet har en dialog med Fjellkraft angående prosjektet og har så langt bl.a. diskutert avbøtende tiltak. Reinbeitedistriktet har uttalt til Fjellkraft at distriktet kan akseptere den foreslåtte avtalen for prosjektet, under forutsetning at Riehppejávri helt blir tatt ut av planen. Grunnen for at reinbeitedistriktet vil ha ut Riehppejávri fra planen er at den eneste og meget viktige trekkleien i området går nedenfor Riehppejávri (det vil si der elven renner ut fra vannet). Trekkleien forbinder Riehppejávriområdet med både Ritadalen i nordøst og Njosken i sørøst. Dette ble også diskutert og nedtegnet under sluttbefaringen. Det bør videre noteres at avtalen med Fjellkraft ikke enda er ferdig, men at forhandlinger fortsatt pågår. Før reinbeitedistriktet ser det sluttlige resultatet av forhandlingsarbeidet, er det meget vanskelig å stille seg positiv til utbyggingen.

Kalvebakkkelva

I brev av 12.04.2011 til Reindriftsforvaltningen uttalte reinbeitedistriktet følgende: Viser til brev fra dere, datert 08.02.2011 angående reinbeitedistriktets uttalelse til saken. Slik som det fremgår av deres brev, har Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt tidligere gått i mot at det etableres kraftverk i Kalvebakkkelva. Reinbeitedistriktet fastholder ved dette, og vil fortsatt gå i mot omsøkte planer.

Området ligger innenfor sommer- og høstbeitelandet vårt, og det går flytte- og trekklei her. Av den grunn går Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt i mot omsøkte planer.

Vårt distrikt opplever et enormt press på beitearealene. Utbygging av slik art vil derfor være negativ for distriktet. Distriktet går i mot småkraftverk som berører flytte- og trekklei.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt fastholder ved denne uttalelsen, og går fortsatt helt i mot denne utbyggingen. Reinbeitedistriktet opplever et sterkt press fra Tromsdalssia og ferdseleien til Tromsdalstinden. Ved utbygging her vil det bli økt trafikk ved Kalvebakken, noe som reinbeitedistriktet ikke i det hele tatt kan akseptere da dette området blant annet er et meget sentralt kalvingsland.

Inngrep i reinbeiteland

I NINA's temahefte konkluderes det med at; Adferdsstudier under kontinuerlig forstyrrelse konkluderer med at dyrene beveger seg mer og bruker mer energi, noe som kan føre til redusert vekt og kondisjon. Den mest alvorlige konsekvensen er likevel den at reinen vil unngå å bruke store områder nær utbygging. Dette er alvorlig fordi slik unnvikelse ofte fører til at reinen presses sammen på mindre produktive beiteområder med resulterende økt overbeite og konkurranse om beitet.

Videre i heftet står følgende om vannkraftutbygging; Forskning på regionale effekter av vannkraftutbygginger viser at rein reduserer bruk av områder innen 2,5 – 5 km fra kraftlinjer, veier, demninger, kraftstasjoner og andre inngrep som følger av vannkraftutbygginger. Regulerte vann har ofte usikker is med store sprekkdannelser om vinteren. I enkelte områder har dette fått store konsekvenser for reindriften, spesielt hvis det regulerte vannet ligger midt i en flyttelei og det er vanskelig å gjete reinen utenom vannet.

Som vi har nevnt ovenfor er reinen svært skjør for inngrep i reinbeiteland. Områdene som det planlegges for har et særlig vern etter Reindriftsloven av 2007. Reinbeitedistriktet mener det er beklagelig at reindriften skal måtte forsvare rettigheter som er blitt ervervet gjennom alderstidsbruk og som også er vernet etter Reindriftslovens §§ 4, 19, 20 og 22.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt ber NVE særlig notere at det per i dag ikke finnes nødvendige avtaler mellom reinbeitedistriktet og utbyggerne for prosjektene Pikstein, Turelva og Ullsfjord. Reinbeitedistriktet mener at sånne avtaler kan gi viktig forutsigbarhet og regulere avbøtende tiltak samt kompensasjon for skader og ulemper prosjektene faktisk medfører reindriften.

Reinbeitedistriktet viser videre til Områdestyret for reindrift i Troms' vedtak fra møtet av 22. september 2011."

Gerd Bergland og Jon E. Hansen (23.09.2011) og **Advokat Geir Haugen** (28.09.2011) viser til at de nye notatene som er forelagt ikke endrer på deres syn i saken.

Søkernes kommentarer til uttalelser ekstra høringsrunde

TKP og Småkraft AS kommenterte noen av momentene som kom frem i uttalelsene.

TKP svarte på tilleggsuttalelse i to omganger, først i brev av 31.10.2011:

"Fylkesmannen i Troms

Fylkesmannen refererer at det ikke blir synlige fysiske inngrep i vatnet ved Gjømmerdalsbreen, men dykket inntakstunnel. Dette medfører ikke riktighet, da det vil være nødvendig å etablere en inntakskonstruksjon med kort overløpsterskel i betong. Det er imidlertid riktig at konstruksjonen er av beskjedent omfang. Dersom NVE anser det nødvendig kan vi skissere ulike typiske utforminger av slike inntakskonstruksjoner.

Statnett

Ingen kommentar.

Troms Fylkeskommune, kulturetaten

Ingen kommentar.

4 Sametinget

Sametinget har registrert ei automatisk fredet fangstgrop i forbindelse med Skognesdalen kraftverk. TKP har vært i kontakt med Sametinget og fått oversendt GPS-koordinater og GISgrunnlag for de aktuelle registreringene. Vi har etter beste evne plottet registreringene inn i GIS og sammenstilt dette mot våre konsesjonssøkte planer for Skognesdalen kraftverk.

Fangstgropa er nær den omsøkte anleggsveien, men de fysiske tiltakene slik de foreligger i TKPs konsesjonssøknad berører imidlertid ikke fangstgropa direkte. Det må tas nødvendige hensyn gjennom detalj- og miljøplaner, og vi antar at dette vil bli en dialog mellom utbygger, NVE miljøtilsynet og Sametinget. Vi vil presisere at trase for anleggsveien kan justeres for å imøtekomme disse innspillene. På det nåværende tidspunkt ser vi ingen grunn til at kulturminnet skal være skadelidende under en evt. utbygging av Skognesdalen kraftverk. Kartgrunnlag er vist i vedlegg til dette dokument.

Gerd Bergland og Jon E. Hansen

Ingen kommentar.

Havforskningsinstituttet

Tilleggsnotatene som det her refereres til er skrevet av Ferskvannsbiologen v/Øyvind Kanstad Hansen, ikke Jostein Jerkø som nevnt i høringsuttalelsen. Utover dette, ingen kommentar.

Adv. Geir Haugen (For Tromsdalen/Mauken rbd.)

Ingen kommentar.

Ishavskysten friluftsråd

Når det kommenteres fra Friluftsrådet at det ikke vil gjenstå noen landskapsområder med villmarkspreget etter utbygging, så bygger dette på utredningene fra Miljøfaglig Utredning v/ Melby, evt. korrigert av Friluftsrådet. Vi vil gjøre oppmerksom på at denne utredningen har til hensikt å kvantifisere den (eventuelle) reduksjon av villmarkspreget for de områder som er berørt av inngrep. Det ligger altså i sakens natur at det vil være en viss reduksjon i villmarkspreget for ethvert vurdert landskapsområde.

Konsekvensutredningen vurderer imidlertid ikke verdistatus for de områder som ligger nært til inngrep, men som ikke er berørt av inngrep selv. Det kan dermed ikke utelukkes at det finnes områder i umiddelbar nærhet som fremdeles burde betegnes under kategori I. Eksempler på slike inngrepsnære landskapsområder kan være:

Gjømmerdalsbreen, Ritadalen oppstrøms inntaket, Sennedalen, Området Store Rieppevatn til Ritadalen”

TKP kommenterte også i brev av 07.02.2012:

"Tromsø Kommune, Byutvikling

Under kommunens beskrivelse av Stordalselva, side 5, henvises til marmorbenken ved foten av Vazzoalgi. Reguleringsgrensene det refereres til gjelder for Meachhevakkejavri. Vi gjør oppmerksom på at den omtalte marmorbenken er nær til Rieppevatnene (Stordalen), og berøres ikke av reguleringen i Meachhevakkejavri.

2 Reinbeitedistrikt 17/18/27 - Tromsdalen/Mauken

Reinbeitedistriktets uttalelse omhandler, slik vi leser den, to forhold; (1) de faktiske inngrep med tilhørende ulemper, og (2) hvilken erstatning som tilfaller reindriften.

1. Presisering av inngrep

Reinbeitedistriktet hevder at beiteområdene vil bli helt stengt og flytting umuliggjort ved en evt. utbygging, med dertil fatale konsekvenser for reinbeitedistriktet. Våre konsekvensutredninger på fagtema reindrift har også konstatert at det vil være ulemper for reindriften, men er ikke umiddelbart enig i omfanget som skisseres av reinbeitedistriktet.

Demningen som står i utløpet av Store Rieppevatn (Rieppeelva) bør ikke oppfattes som noe hinder for driving og flytting. Vi har erfaringer med lignende løsmasseterskler fra våre anlegg ved Skibotn/Lavka kraftverk og Skarsfjord kraftverk (Ringvassøya). Tersklene har en bred krone og slak skråning på luftsida. Driving/flytting av rein kan om ønskelig foregå over damkrona, i skråninga på luftsiden eller evt. nedstrøms dammen i det tørrlagte elveleiet. Av damsikkerhetshensyn er det nødvendig å sikre en jevn overgang fra dam til vederlag, slik at det vil være enkel adkomst til damkrona fra begge sider av elveleiet. Utformingen av terskelen er vist i konsesjonssøknadens bilag 6-08a (referert under). Som det fremgår her er kronebredde 4,5 m og nedstrøms damskråning har helning 1:8 (7°).

Fagrapporten påpekte i sammendraget på side 6 at; "Vi vil understreke at noen av de negative konsekvensene kan unngås ved å usynliggjøre anleggsveien mellom Sveingardvatnet og Store Rieppevatn. Hvis man unngår å bygge en vei på tvers av dette området, minsker faren betydelig for at flytt- og trekkleiene skal gå tapt. Et eksempel på usynliggjøring som vil fungere godt er å legge veien i tunnel". Også NINAs temahefte 26/2004 bekrefter (prinsipielt) at veier er blant de tekniske inngrep som har størst negativ innvirkning på reindriften.

Fagrapportens innspill er imøtekommet i vår endelige konsesjonssøknad. Skognesdalen kraftverk er også flyttet østover/nedover. Dette skaper større avstand fra TKPs infrastruktur i Skognesdalen og til den firearmede bindingsaksen av kryssende flytt- og trekkleier vest for Sveingardvatnet. Øvrig evaluering av våre avbøtende tiltak i endelig konsesjonssøknad er drøftet i fagrapportens tilleggsnotat av 30/6-2011, og refereres ikke ytterligere her.

Elva får redusert vannføring, og slik vi ser det kan det under visse omstendigheter være enklere å krysse elveleiet uten fysiske hinder etter en utbygging.

Anleggsperioden vil imidlertid kreve tett dialog og samarbeid mellom utbygger og reinbeitedistrikt.

2. Erstatning

Reindriften skal kompenseres for de tap og ulemper som de påføres gjennom denne utbyggingen. Denne erstatningen fastsettes ved skjønn etter at konsesjon er gitt. Videre om skjønn og

erstatning er omtalt i vårt svar til Reindrifftsforvaltningens høringsuttalelse tidligere i år. På dette stadiet i en konsesjonsprosess mener vi det viktigste er å avdekke alle konsekvensene for reindriffta, uavhengig av hvilken økonomisk kompensasjon som ytes i etterkant.”

Småkraft AS kommenterte på e-post av 03.12.2012:

”Viser til uttalelser fra Reindrifftsforvaltningen i Troms datert 23.09.2011 og fra Mauken / Tromsdalen reinbeitedistrikt mottatt NVE den 03.11.2011. Vi vil kommentere de punkter som gjelder Turrelva 1 og 2.

Småkrafts kommentarer til Reindrifftsforvaltningen:

Pkt 2: Det kommenteres at inntak på Turrelva 2 vil sperre for flyttlei. På befaring den 16 aug 2011 ble inntak for Turrelva 2 påvist i marken. Som det ble kommentert fra oss vil inntak ikke komme i direkte berøring med krysningspunkt for rein. Representant for reinbeitedistriktet bekreftet på befaring at det naturlige krysningspunkt for rein er mellom Gjømmerdalsbrevatnet og inntak for Turrelva 2.

Pkt 3. Bygging av Turrelva 1 er avhengig av at Turrelva 2 blir bygget. Turrelva 1 og 2 er to uavhengige byggeprosjekter. Turrelva 1 kan gjennomføres selv om ikke Turrelva 2 blir bygget. Argumentasjon for å gå i mot Turrelva 1 bygger således på feil grunnlag. (Reindrifftsforvaltningen påpeker at Turrelva 1 er et av de prosjektene som områdestyret har minst betenkeligheter til).

Kommentarer til reinbeitedistriktet:

I utgangspunktet ser ikke reinbeitedistriktet at flytt- og trekkleier bør bli stengt eller berørt. Men dersom reinbeitedistriktet og utbygger kommer til en løsning som medfører at skadevirkningene for reinbeitedistriktet blir minimalisert, er utbygging i Turrelva gjennomførbart. Småkraft har hatt flere møter med reindrifften der vi har kommentert at vi ikke vil lage stengsler for trekkleien. Det vil ikke bli skjæringer eller skråninger som ikke kan passeres for rein. Detaljerte planer for gjennomføringen vil bli gjort etter en eventuell konsesjon og planene vil bli gjennomgått i samråd med reindrifftsneringen. Reindrifftsneringen har bekreftet muntlig at tenkte tiltak vil opprettholde trekkroute gjennom Turrelvdalen.”